

**EUROOPAN UNIONIN
NEUVOSTO**

**Bryssel, 16. toukokuuta 2012
(OR. en)**

**Toimielinten välinen asia:
2011/0249 (NLE)**

**14764/1/11
REV 1**

**WTO 329
AMLAT 84
SERVICES 96
COMER 193**

SÄÄDÖKSET JA MUUT VÄLINEET

Asia: Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kolumbian ja Perun välinen
kauppasopimus

EUROOPAN UNIONIN JA SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ
KOLUMBIAN JA PERUN VÄLINEN
KAUPPASOPIMUS

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

BULGARIAN TASAVALTA,

TŠEKIN TASAVALTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

VIRON TASAVALTA,

IRLANTI,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

ITALIAN TASAVALTA,

KYPROKSEN TASAVALTA,

LATVIAN TASAVALTA,

LIETTUAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

UNKARI,

MALTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

ITÄVALLAN TASAVALTA,

PUOLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

ROMANIA,

SLOVENIAN TASAVALTA,

SLOVAKIAN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
sopimuspuolet, jäljempänä "Euroopan unionin jäsenvaltiot", ja

EUROOPAN UNIONI,

sekä

KOLUMBIAN TASAVALTA, jäljempänä 'Kolumbia',

ja

PERUN TASAVALTA, jäljempänä 'Peru',

jäljempänä myös 'Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat', jotka

OTTAVAT HUOMIOON Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden välisten historiallisten siteiden ja kulttuurisiteiden ja niiden välisen erityisen ystävyuden ja yhteistyön merkityksen sekä niiden halun edistää osapuolten välistä taloudellista yhdentymistä;

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET lujittaa kyseisiä siteitä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden suhteita nykyisin ohjaavien mekanismien pohjalta;

VAHVISTAVAT sitoutuneensa kunnioittamaan Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjaa ja ihmisoikeuksien yleismaailmallista julistusta;

EDISTÄVÄT maailmankaupan ja alueellisen kaupan tasapainoista kehitystä ja kansainvälistä yhteistyötä;

HALUAVAT edistää kattavaa talouskehitystä tavoitteena köyhyyden vähentäminen, uusien työpaikkojen ja parempien työolosuhteiden luominen sekä alueidensa elintason nostaminen alueidensa välisen kaupan ja investointien vapauttamisen ja laajentamisen avulla;

OVAT SITOUTUNEET soveltamaan tätä sopimusta kestävä kehityksen tavoitteen mukaisesti, johon kuuluu talouskehityksen edistäminen, työntekijöiden oikeuksien kunnioittaminen ja ympäristönsuojelu osapuolten hyväksymien kansainvälisten sitoumusten mukaisesti;

RAKENTAVAT TOIMINTANSA Maailman kauppajärjestön perustamisesta tehdystä Marrakeshin sopimuksesta, jäljempänä WTO-sopimus, johtuville oikeuksille ja velvollisuuksille;

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET poistaa vastavuoroisen kauppansa vääristymät ja estää tarpeettomien kaupanesteiden luomisen;

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET laatia selkeät ja kaikkia osapuolia hyödyttävät kauppaa koskevat säännöt ja edistää kauppaa ja investointeja välillään sekä edistää edellä mainittuja seikkoja koskevaa säännöllistä keskinäistä vuoropuheluaan;

HALUAVAT edistää yritystensä kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla niiden kauppaa- ja investointisuhteita koskevan ennustettavissa olevan oikeudellisen kehityksen avulla;

OTTAVAT HUOMIOON ne taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen erot, joita on Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välillä;

VAHVISTAVAT oikeutensa käyttää mahdollisimman suuressa määrin hyväksi yleisen edun suojelemista koskevissa monenvälisissä puitteissa vahvistettuja joustoja;

TUNNUSTAVAT, että Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat ovat Andien yhteisön jäseniä ja että Andien yhteisön päätöksessä 598 edellytetään, että silloin, kun sen jäsenmaat neuvottelevat kauppasopimuksia kolmansien maiden kanssa, Andien yhteisön oikeusjärjestelmän soveltamista jatketaan Andien yhteisön jäsenmaiden vastavuoroisissa suhteissa;

TUNNUSTAVAT Euroopan unionin alueellisen yhdentymisprosessin sekä Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden Andien yhteisön puitteissa tapahtuvan alueellisen yhdentymisprosessin merkityksen;

OVAT SOPINEET seuraavaa:

I OSASTO

ALKUMÄÄRÄYKSET

1 LUKU

OLENNAISET OSAT

1 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

Osapuolten kansalliset ja kansainväliset politiikat perustuvat ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa vahvistettujen demokraattisten periaatteiden ja ihmisen perusoikeuksien sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiselle. Kyseisten periaatteiden kunnioittaminen on tämän sopimuksen olennainen osa.

2 ARTIKLA

Aseistariisunta ja joukkotuhoaseiden leviämisen estäminen

1. Osapuolet katsovat, että joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviäminen niin valtioille kuin valtioista riippumattomille toimijoille on yksi vakavimmista kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden uhkatekijöistä.
2. Tästä syystä osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen panemalla kansallisella tasolla täytäntöön kansainvälisistä aseistariisunta- ja asesulkusopimuksista johtuvat velvoitteensa ja noudattamalla niitä sekä muita asiaa koskevia kansainvälisiä velvoitteita täysimääräisesti.
3. Toimiessaan yhteistyössä aseistariisunnan ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi osapuolet sopivat toimivansa yhdessä asiaa koskevien sopimusten saattamiseksi yleismaailmallisiksi ja niiden täytäntöönpanemiseksi.
4. Osapuolet sopivat, että tämän artiklan 1 ja 2 kohta muodostavat olennaisen osan tätä sopimusta.

2 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

3 ARTIKLA

Vapaakauppa-alueen perustaminen

Osapuolet perustavat vapaakauppa-alueen tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994, jäljempänä 'GATT 1994 -sopimus', XXIV artiklan ja palvelukaupan yleissopimuksen, jäljempänä 'GATS-sopimus', V artiklan mukaisesti.

4 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän sopimuksen tavoitteena on

- a) tavarakaupan vapauttaminen asteittain ja vähitellen GATT 1994 -sopimuksen XXIV artiklan mukaisesti;

- b) tavara-kaupan helpottaminen erityisesti soveltamalla hyväksytyjä tulleja ja kaupan helpottamista, standardeja, teknisiä määräyksiä, vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä sekä terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevia määräyksiä;
- c) palvelukaupan asteittainen vapauttaminen GATS-sopimuksen V artiklan mukaisesti;
- d) investointien kasvulle ja erityisesti sijoittautumisedellytysten parantamiselle osapuolten välillä suotuisten olosuhteiden kehittäminen syrjimättömyyden periaatteen pohjalta;
- e) kaupan ja investointien helpottaminen osapuolten välillä vapauttamalla suoriin investointeihin liittyvät juoksevat maksut ja pääomanliikkeet;
- f) osapuolten julkisten hankintojen markkinoiden avaaminen toimivasti ja vastavuoroisesti;
- g) teollis- ja tekijänoikeuksien riittävä ja tehokas suojeleminen osapuolten välillä voimassa olevien kansainvälisten sääntöjen mukaisesti varmistaen samalla teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoiden oikeuksien ja yleisen edun välinen tasapaino;
- h) erityisesti osapuolten välisiin suhteisiin liittyvän taloudellisen toiminnan harjoittaminen vapaan kilpailun periaatetta noudattaen;

- i) nopean, tehokkaan ja ennakoitavissa olevan riitojenratkaisumenettelyn käyttöönotto;
- j) kansainvälisen kaupan edistäminen tavalla, joka edistää kestävästä kehityksestä tavoitetta, ja toimiminen kyseisen tavoitteen integroimiseksi osapuolten kauppasuhteisiin ja sen huomioon ottamiseksi kyseisissä kauppasuhteissa; ja
- k) sen varmistaminen, että yhteistyö teknisen avun osalta sekä osapuolten kaupallisten valmiuksien vahvistaminen edistävät tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja sen tarjoamien mahdollisuuksien parasta mahdollista hyödyntämistä voimassa olevan oikeudellisen ja institutionaalisen kehityksen mukaisesti.

5 ARTIKLA

Suhde WTO-sopimukseen

Osapuolet vahvistavat WTO-sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa.

6 ARTIKLA

Osapuolten määritelmä

1. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan

- 'osapuolella' Euroopan unionia tai sen jäsenvaltioita taikka Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita niiden asianomaisilla Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta johtuvilla toimivallan aloilla, jäljempänä 'EU-osapuoli', tai kutakin Andien yhteisöön kuuluvaa allekirjoittajamaata;
- 'osapuolilla' EU-osapuolta ja kutakin Andien yhteisöön kuuluvaa allekirjoittajamaata.

2. Kun tässä sopimuksessa määrätään Euroopan unionin jäsenvaltiota tai Andien yhteisöön kuuluvaa allekirjoittajamaata koskevista erityisistä ja yksilöllisistä sitoumuksista, tässä sopimuksessa viitataan tilanteen mukaan kyseiseen maahan tai kyseisiin maihin.

3. Jäljempänä olevan 7 artiklan mukaisesti Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden osalta ilmaisulla 'toinen osapuoli' tai 'toiset osapuolet' tarkoitetaan EU-osapuolta silloin, kun kyseisiä ilmauksia käytetään tässä sopimuksessa.

7 ARTIKLA

Tämän sopimuksen kattamat kauppa- ja taloussuhteet

1. Tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan kunkin yksittäisen Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan ja EU-osapuolen kahdenvälisiin kauppa- ja taloussuhteisiin mutta ei yksittäisten Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden välisiin kauppa- ja taloussuhteisiin¹.
2. Osapuolten tässä sopimuksessa vahvistamat oikeudet ja velvollisuudet eivät vaikuta Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden välisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin Andien yhteisön jäsenmaina.

8 ARTIKLA

Velvollisuuksien täyttäminen

1. Kukin osapuoli on vastuussa kaikkien tämän sopimuksen määräysten noudattamisesta ja toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet sopimuksesta johtuvien velvollisuuksien täytäntöönpanemiseksi; ne ovat vastuussa myös siitä, että sopimuksen määräyksiä noudatetaan keskus-, alue- tai paikallishallinnossa ja alue- tai paikallisviranomaisten keskuudessa ja että myös valtiosta riippumattomat julkista valtaa käyttävät elimet, joille kyseiset hallintoelimet ja viranomaiset ovat siirtäneet toimivaltaa, noudattavat niitä².

¹ Tätä määräystä ei ole tulkittava siten, että Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden ja EU-osapuolen välillä 10 ja 105 artiklassa vahvistettuja velvollisuuksia ei tarvitse noudattaa.

² Osapuolet ymmärtävät, että ilmaisu "keskus-, alue- tai paikallishallinto ja alue- tai paikallisviranomaiset" kattaa kaikki osapuolten viranomais- ja hallintotasot.

2. Jos osapuoli katsoo, että toinen osapuoli ei ole noudattanut tämän sopimuksen mukaisia velvollisuuksiaan, se voi käyttää yksinomaan XII osastossa (Riitojen ratkaiseminen) määrättyä riitojen ratkaisumenettelyä, jota sen on noudatettava.

3. Osapuoli voi välittömästi toteuttaa asianmukaisia kansainvälisen oikeuden mukaisia toimenpiteitä, jos toinen osapuoli rikkoo tämän sopimuksen 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuja olennaisia osia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta osapuolten välistä poliittista vuoropuhelua koskevien olemassa olevien mekanismien soveltamista. Viimeksi mainittu osapuoli voi pyytää, että asianomaiset osapuolet kutsutaan 15 päivän kuluessa kiireelliseen kokoukseen, jossa tilannetta tarkastellaan perusteellisesti osapuolia tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi. Toimenpiteiden on oltava oikeassa suhteessa rikkomiseen nähden. Ensisijaisesti on toteutettava toimenpiteitä, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä tämän sopimuksen toiminnalle. Nämä toimenpiteet on lopetettava heti, kun niiden toteuttamisen syyt ovat lakanneet olemasta.

9 ARTIKLA

Maantieteellinen soveltamisala

1. Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta niissä määrätyin edellytyksin, sekä Kolumbian ja Perun alueisiin³.

³ Osapuolet painottavat sitä seikkaa, että tähän sopimukseen sisältyvät viittaukset alueisiin tarkoittavat ainoastaan viittauksia sen maantieteelliseen soveltamisalaan.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, siltä osin kuin Euroopan unionin tullialue, jäljempänä 'EU:n tullialue', käsittää alueita, jotka eivät kuulu edellä esitettyyn aluetta koskevaan määritelmään, tätä sopimusta sovelletaan myös EU:n tullialueeseen.

10 ARTIKLA

Alueellinen yhdentyminen

1. Osapuolet tunnustavat alueellisen yhdentymisen merkityksen Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden ja Euroopan unionin taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen edistämisessä; sen avulla lujitetaan osapuolten välisiä suhteita ja edistetään tämän sopimuksen tavoitteita.
2. Osapuolet tunnustavat ja vahvistavat Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisten ja Andien yhteisön jäsenmaiden välisten alueellisten yhdentymisprosessien merkityksen; kyseisten prosessien avulla voidaan parantaa kauppamahdollisuuksia ja edistää alueiden tosiasiallista yhdentymistä maailmantalouteen.
3. Osapuolet tunnustavat, että Andien yhteisön jäsenmaat määrittävät Andien alueen yhdentymisprosessin edistymisen.
4. Osapuolet tunnustavat, että Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden on säilytettävä Andien yhteisön oikeusjärjestelmä keskinäisissä suhteissaan Andien yhteisön päätöksen 598 mukaisesti.

5. Ottaen huomioon osapuolten halu saavuttaa assosiaatio asianomaisten kahden alueen välillä siinä vaiheessa, kun kaikki Andien yhteisön jäsenmaat ovat tämän sopimuksen osapuolia, kauppakomitea tarkastelee uudelleen asianomaisia säännöksiä ja erityisesti tätä artiklaa sekä 105 artiklaa niiden mukauttamiseksi uuteen tilanteeseen ja alueellisten yhdentymisprosessien tukemiseksi.

3 LUKU

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRITELMÄT

11 ARTIKLA

Määritelmät

Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä,

- 'päivillä' tarkoitetaan kalenteripäiviä, myös viikonloppuja ja vapaapäiviä;
- 'osapuolen tavaralla' tai 'osapuolen tuotteella' tarkoitetaan GATT 1994 -sopimuksen määritelmän mukaisia kotimaisia tuotteita tai osapuolten sopimia tavaroita tai tuotteita, ja niihin kuuluvat osapuolen alueelta peräisin olevat tuotteet tai tavarat 19 artiklassa olevan määritelmän mukaisesti;

- 'oikeushenkilöllä' tarkoitetaan mitä tahansa sovellettavan lainsäädännön mukaan joko voiton tavoittelemiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa oikeussubjektia, kuten yritystä, säätiötä, henkilöyhtiötä, yhteisyritystä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa tai yhdistystä;
- 'toimenpiteellä' tarkoitetaan osapuolen mitä tahansa osapuolen toimea tai laiminlyöntiä, myös lakeja, asetuksia, menettelyitä, päätöksiä, hallinnollisia toimia tai käytäntöjä taikka mitä tahansa muita toimenpiteen muotoja;
- 'henkilöllä' tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä.

II OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

12 ARTIKLA

Kauppakomitea

1. Osapuolet perustavat kauppakomitean. Tämä komitea koostuu EU-osapuolen edustajista ja kunkin Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan edustajista.

2. Kauppakomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa ministeritasolla tai tällä tasolla mahdollisesti määrättyjen edustajien tasolla. Lisäksi kauppakomitea voi osapuolen kirjallisesta pyynnöstä kokoontua tarvittavien päätösten tekemiseen nimettyjen korkeiden virkamiesten tasolla.
3. Kauppakomitea kokoontuu vuorotellen Bogotassa, Brysselissä ja Limassa, elleivät osapuolet muuta sovi. Kukin osapuoli toimii kauppakomitean puheenjohtajana vuorotellen yhden vuoden ajan.
4. Kauppakomitea voi järjestää kokouksia, joihin osallistuvat EU-osapuoli ja yksi Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa ja joissa käsitellään seuraavia asioita, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 kohdan soveltamista:
 - a) asiat, jotka liittyvät yksinomaan EU-osapuolen ja kyseisen Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kahdenvälisiin suhteisiin; tai
 - b) asiat, joista on keskusteltu "erityiselimen" kokouksessa, johon ainoastaan EU-osapuoli ja yksi Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa on osallistunut, ja jotka on annettu kauppakomitean käsiteltäviksi.

Jos toinen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa ilmaisee kiinnostuksensa asiaan, josta tullaan keskustelemaan kyseisessä kokouksessa, se voi osallistua kokoukseen, jos EU-osapuoli ja asianomainen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa antavat tähän etukäteen suostumuksensa.

13 ARTIKLA

Kauppakomitean tehtävät

1. Kauppakomitean tehtävänä on
 - a) valvoa ja helpottaa tämän sopimuksen toimintaa ja sen määräysten asianmukaista soveltamista sekä tarkastella muita keinoja sen yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi;
 - b) arvioida tämän sopimuksen soveltamisesta saatuja tuloksia ja erityisesti osapuolten välisten kauppaa- ja taloussuhteiden kehitystä;
 - c) valvoa kaikkien tällä sopimuksella perustettujen erityiselinten työtä ja suositella tarvittavia toimia;
 - d) arvioida ja tehdä tässä sopimuksessa esitetyn mukaisesti päätöksiä mistä tahansa asioista, jotka tämän sopimuksen mukaisesti perustetut erityiselimet ovat antaneet sille käsiteltäväksi;
 - e) valvoa 105 artiklan soveltamista;
 - f) valvoa tämän sopimuksen kehittämistä;

- g) tutkia soveltuvinta tapaa estää tai ratkaista mitkä tahansa tässä sopimuksessa käsiteltyihin asioihin liittyvät vaikeudet, sanotun kuitenkin rajoittamatta XII osastossa (Riitojen ratkaiseminen) ja muissa tämän sopimuksen määräyksissä vahvistettuja oikeuksia;
- h) hyväksyä ensimmäisessä kokouksessaan 315 artiklassa tarkoitettujen välimiesten työjärjestys ja käytännesäännöt;
- i) vahvistaa välimiehille maksettavat palkkiot ja kulukorvaukset;
- j) hyväksyä oma työjärjestyksensä sekä kokousaikataulunsa ja kokoustensa esityslista;
- k) tarkastella kaikkia muita seikkoja, jotka liittyvät tämän sopimuksen kattamiin aloihin.

2. Kauppakomitea voi

- a) vahvistaa ja siirtää toimivaltuuksia erityiselimille;
- b) saada tai pyytää tietoja kaikilta asianomaisilta henkilöiltä;

- c) sopia neuvottelujen aloittamisesta tämän sopimuksen kattamilla aloilla jo saavutetun vapauttamisen syventämiseksi;
- d) tarkastella tämän sopimuksen määräyksiin tehtäviä muutoksia, joiden toteuttaminen edellyttää kunkin osapuolen sisäisten oikeudellisten menettelyjen saattamista päätökseen;
- e) antaa tulkintoja tämän sopimuksen määräyksistä⁴. Tämän sopimuksen XII osaston (Riitojen ratkaiseminen) nojalla perustetut välimiespaneelit tarkastelevat kyseisiä tulkintoja;
- f) ryhtyä tehtäviensä suorittaessaan muihin osapuolten sopimiin toimenpiteisiin;
- g) edistää tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamista hyväksymällä siinä vahvistettuja muutoksia, jotka koskevat
 - i) liitettä I (Tullien poistoluettelot) tarkoituksena lisätä yksi tai useampi tavara, jota ei ole sisällytetty osapuolen tullien poistoluetteloon;
 - ii) liitteessä I (Tullien poistoluettelot) vahvistettuja aikatauluja tarkoituksena nopeuttaa tullien alentamista;

⁴ Kauppakomitean antamia tulkintoja ei pidetä tämän sopimuksen määräyksiin tehtävinä muutoksina.

- iii) liitteessä II (Käsitteen "alkuperätuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) vahvistettuja erityisiä alkuperäsääntöjä;
- iv) liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 1 lueteltuja hankintayksiköitä;
- v) liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) ja liitteessä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) vahvistettuja sitoumusluetteloita sekä liitteessä IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) esitetyjä varauksia; ja
- vi) muita määräyksiä, joita kauppakomitea voi muuttaa tämän sopimuksen nimenomaisen määräyksen mukaisesti.

Kukin osapuoli panee täytäntöön kaikki tässä alakohdassa tarkoitetut muutokset sovellettavien oikeudellisten menettelyjensä mukaisesti.

3. Kauppakomitea voi tarkastella tämän sopimuksen vaikutusta osapuolten mikroyrityksiin sekä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, jäljempänä 'mikro- ja pk-yritykset', ja myös siitä johtuvia hyötyjä.

4. Osapuolet vaihtavat kauppakomiteassa siinä määrin kuin mahdollista tietoja tulliliittojen tai vapaakauppa-alueiden perustamista tai muuttamista koskevista sopimuksista ja pyydettyä muista, kunkin osapuolen kolmansia maita koskevaan kauppapolitiikkaan liittyvistä tärkeimmistä kysymyksistä.

5. Harjoittaessaan mitä tahansa tässä artiklassa määrätystä tehtävistä kauppakomitea voi tehdä kaikki päätökset tässä sopimuksessa esitetyn mukaisesti.

14 ARTIKLA

Päätöksenteko

1. Kauppakomitea tekee päätöksensä yksimielisesti.
2. Kauppakomitean päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava kaikki päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet.
3. Edellä 12 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa EU-osapuoli ja asianomainen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa tekevät kaikki päätökset, ja kyseiset päätökset ovat voimassa ainoastaan näiden osapuolten välillä edellyttäen, että tällaiset päätökset eivät vaikuta toisen Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

15 ARTIKLA

Erityiselimet

1. Tässä sopimuksessa perustetaan seuraavat alakomiteat:
 - a) markkinoillepääsyn alakomitea;

- b) maatalouden alakomitea;
- c) kaupan teknisten esteiden alakomitea;
- d) tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea;
- e) julkisten hankintojen alakomitea;
- f) kaupan ja kestävän kehityksen alakomitea;
- g) terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea; ja
- h) teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitea.

2. Tässä sopimuksessa perustetut erityiselimet koostuvat EU-osapuolen edustajista ja kunkin Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan edustajista.

3. Tässä sopimuksessa perustettujen erityiselinten toimivalta ja tehtävät määritellään tämän sopimuksen asiaa koskevissa osastoissa.

4. Kauppakomitea voi perustaa muita alakomiteoita, työryhmiä tai muita erityiselimiä avustamaan sitä sen tehtävien hoitamisessa. Kauppakomitea määrittelee kyseisten erityiselinten kokoonpanon, tehtävät ja työjärjestyksen.

5. Erityiselimet ilmoittavat kauppakomitealle riittävän ajoissa kokouksensa aikataulun ja esityslistat. Ne raportoivat toiminnastaan myös kaikissa komitean kokouksissa.
6. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, kaikki erityiselimet voivat järjestää kokouksia, joihin EU-osapuoli ja yksi Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa osallistuvat, kun tällaisessa kokouksessa käsitellään yksinomaan asioita, jotka liittyvät EU-osapuolen ja asianomaisen Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kahdenvälisiin suhteisiin.
7. Jos toinen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa ilmaisee kiinnostuksensa asiaan, josta tullaan keskustelemaan tällaisessa kokouksessa, se voi osallistua kokoukseen, jos EU-osapuoli ja asianomainen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa antavat tähän etukäteen suostumuksensa.

16 ARTIKLA

Sopimuksen koordinaattorit

1. Kukin osapuoli nimeää sopimuksen koordinaattorin ja ilmoittaa asiasta kaikille muille osapuolille viimeistään tämän sopimuksen tullessa voimaan⁵.

⁵ EU-osapuolen ilmoitus katsotaan tehdyksi, kun se on annettu Euroopan komissiolle.

2. Sopimuksen koordinaattorit

- a) valmistelevat esityslistan ja koordinoivat kauppakomitean kokousten valmistelua;
- b) seuraavat tarvittaessa kauppakomiteassa tehtyjä päätöksiä;
- c) toimivat yhteyshenkilöinä osapuolten välisen yhteydenpidon helpottamiseksi kaikissa tämän sopimuksen alaan kuuluvissa asioissa, ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä;
- d) vastaanottavat tämän sopimuksen nojalla toimitetut ilmoitukset ja tiedot, myös kauppakomitealle toimitetut ilmoitukset ja tiedot, ellei toisin määrätä; ja
- e) tarkastelevat kauppakomitean pyynnöstä kaikkia muita asioita, jotka voivat vaikuttaa tämän sopimuksen toimintaan.

3. Sopimuksen koordinaattorit voivat kokoontua tarvittaessa.

III OSASTO

TAVARAKAUPPA

1 LUKU

TAVAROIDEN MARKKINOILLE PÄÄSY

1 JAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

17 ARTIKLA

Tavoite

Osapuolet vapauttavat tavarakaupan asteittain tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan siirtymäkauden aikana tämän sopimuksen määräysten ja GATT 1994 -sopimuksen XXIV artiklan mukaisesti.

18 ARTIKLA

Soveltamisala

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tätä lukua sovelletaan osapuolten väliseen tavarakauppaan.

19 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä osastossa tarkoitetaan

- 'tullilla' kaikkia tulleja tai muita maksuja, joita sovelletaan tavaran tuonnissa tai sen yhteydessä, myös kaikkia tuontiin sovellettavia tai sen yhteydessä kannettavia lisäveroja tai -maksuja. 'Tulliin' eivät sisälly mitkään seuraavista:
 - a) GATT 1994 -sopimuksen III artiklan mukaista sisäistä veroa vastaavat maksut;
 - b) GATT 1994 -sopimuksen, GATT 1994 -sopimuksen VI artiklan soveltamisesta tehdyn WTO-sopimuksen, jäljempänä 'polkumyyntiä koskeva sopimus', tukia ja tasoitustulleja koskevan WTO-sopimuksen, jäljempänä 'tukia koskeva sopimus', ja suoja-lausekkeita koskevan WTO-sopimuksen, jäljempänä 'suoja-lausekkeista tehty sopimus', mukaiset polkumyynti-, tasoitus- tai suojatullit;

- c) palkkiot tai muut maksut, jotka kannetaan GATT 1994 -sopimuksen VIII artiklan mukaisesti.
- 'alkuperätuotteella tai -tavaralla' liitteessä II (Käsitteen "alkuperä tuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) vahvistettujen alkuperäsääntöjen mukaista tuotetta tai tavaraa.

20 ARTIKLA

Tavaroiden luokittelu

Tavaroiden luokittelussa osapuolten välisessä kaupassa käytetään kummankin osapuolen tariffinimikkeistöä, joka perustuu vuoden 2007 harmonoituun tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmään, jäljempänä 'HS-järjestelmä', ja sen myöhempiin muutoksiin.

21 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää kansallisen kohtelun toisen osapuolen tavaroille GATT 1994 -sopimuksen III artiklan mukaisesti, sen tulkintaan liittyvät huomautukset mukaan lukien. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen III artikla ja sen tulkintaan liittyvät huomautukset liitetään tähän sopimukseen ja otetaan soveltuvien osin sen erottamattomaksi osaksi.
2. Selkeyden vuoksi osapuolet vahvistavat, että kansallisella kohtelulla tarkoitetaan kaikkien hallinto- tai viranomaistason osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kyseisen hallinto- tai viranomaistason samankaltaisille, suoraan kilpaileville tai korvaaville kotimaisille tavaroille myöntämä kohtelu, mukaan lukien tavarat, jotka ovat peräisin alueelta, jolla kyseinen hallinto- tai viranomaistaso harjoittaa lainkäyttövaltaa⁶.

⁶ Kolumbia ja EU-osapuoli ovat tietoisia siitä, että tämä määräys ei estä Kolumbiassa olevien alkoholimonopoliin ylläpitämistä ja täytäntöönpanoa.

2 JAKSO

TULLIEN POISTAMINEN

22 ARTIKLA

Tullien poistaminen

1. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kukin osapuoli poistaa toisen osapuolen alueelta peräisin olevien tavaroiden tullit liitteen I (Tullien poistoluettelot) mukaisesti.
2. Jokaisen tavaran osalta täsmennetään liitteessä I (Tullien poistoluettelot) tullin perustaso, johon perättäisiä tullinalennuksia sovelletaan 1 kohdan mukaisesti.
3. Jos tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen osapuoli alentaa soveltamaansa suosituimmuustullia, kyseistä tullia sovelletaan ainoastaan, jos se on alhaisempi kuin liitteen I (Tullien poistoluettelot) mukaisesti määritetty tulli.

4. Osapuolen pyynnöstä osapuolet neuvottelevat liitteessä I (Tullien poistoluettelot) vahvistettujen tullien poistamisen nopeuttamisesta ja poistamisen alan laajentamisesta.
5. Kaikki kauppakomitean päätökset tullien poistamisen nopeuttamisesta tai poistamisen alan laajentamisesta 13 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaisesti korvaavat liitteen I (Tullien poistoluettelot) mukaisesti määritetyt tullit tai vaiheluokat.
6. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, osapuolet eivät voi nostaa liitteessä I (Tullien poistoluettelot) vahvistettuja tullin perustasoja tai hyväksyä uusia tulleja toisen osapuolen alueelta peräisin olevien tavaroiden osalta.
7. Edellä oleva 6 kohta ei estä osapuolta
 - a) nostamasta tulleja asianomaisen vuoden osalta liitteessä I (Tullien poistoluettelot) vahvistetulle tasolle yksipuolisen alentamisen jälkeen; tai
 - b) säilyttämästä tai nostamasta tulleja riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevan WTO:n sopimuksen, jäljempänä 'riitojen ratkaisemista koskeva sopimus', tai XII osaston (Riitojen ratkaiseminen) mukaisesti.

3 JAKSO

MUUT KUIN TARIFFITOIMENPITEET

23 ARTIKLA

Tuonti- ja vientirajoitukset

Osapuolet eivät saa GATT 1994 -sopimuksen XI artiklan ja sen tulkintaan liittyvien huomautusten mukaisesti ottaa käyttöön tai pitää voimassa toisen osapuolen tavaroiden tuontiin tai niiden toisen osapuolen alueelle tarkoitettuun vientiin tai vientimyyntiin sovellettavia kieltoja tai rajoituksia, ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen XI artikla ja sen tulkintaan liittyvät huomautukset liitetään tähän sopimukseen ja otetaan soveltuvin osin sen erottamattomaksi osaksi.

24 ARTIKLA

Palkkiot ja maksut

1. Kukin osapuoli varmistaa GATT 1994 -sopimuksen VIII artiklan ja sen tulkintaan liittyvien huomautusten mukaisesti, että kaikenlaiset palkkiot ja maksut (muut kuin tullit, sisäistä veroa vastaavat maksut tai muut GATT 1994 -sopimuksen III artiklan mukaisesti sovelletut sisäiset maksut sekä polkumyynti- ja tasoitustullit), joita peritään viennissä tai tuonnissa tai niiden yhteydessä, on määrältään rajattu tarjottujen palvelujen likimääräisiin kustannuksiin eivätkä ne merkitse kotimarkkinatuotteiden välillistä suojelua taikka tuonnin tai viennin verotusta.
2. Osapuolet eivät vaadi konsulipalveluita⁷, mukaan lukien niihin liittyviä palkkioita ja maksuja, toisen osapuolen tavaroiden tuonnin yhteydessä.
3. Kukin osapuoli antaa käyttöön ja ylläpitää, mieluiten internetissä, kaikkia tuonnin tai viennin yhteydessä perittäviä palkkioita ja maksuja koskevia ajan tasalla olevia tietoja.

⁷ Tässä kohdassa 'konsulipalveluilla' tarkoitetaan vaatimuksia siitä, että osapuolen tavarat, jotka on tarkoitettu vietäviksi toisen osapuolen alueelle, on ensin ilmoitettava viejäosapuolen alueella olevan tuojaosapuolen konsulaattiin konsulilaskun tai konsuliviisumin saamiseksi kauppalaskuille, alkuperätodistuksille, tavaraluetteloille, laivaajan vienti-ilmoituksille tai muille tulliasiakirjoille, joita vaaditaan tuonnissa tai sen yhteydessä.

25 ARTIKLA

Vientitullit ja -verot

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, osapuolet eivät saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa mitään muita tulleja tai veroja kuin 21 artiklan mukaisesti sovellettuja sisäisiä maksuja toisen osapuolen alueelle suuntautuvassa tavaroiden viennissä tai sen yhteydessä.

26 ARTIKLA

Tuonti- ja vientilisensioinnin menettelytavat

1. Osapuolet eivät saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpidettä, joka ei ole tuontilisensioinnin menettelytavoista tehdyn WTO-sopimuksen, jäljempänä 'tuontilisensiointia koskeva sopimus', mukainen; kyseinen sopimus liitetään tähän sopimukseen ja otetaan soveltuvin osin sen erottamattomaksi osaksi.
2. Kukin osapuoli soveltaa tuontilisensiointia koskevassa sopimuksessa olevia määräyksiä soveltuvin osin toisen osapuolen alueelle suuntautuvaa vientiä koskevien lisensiointimenettelyjen osalta. Osapuolten on annettava toisilleen tuontilisensiointia koskevan sopimuksen 5 artiklassa määrätty ilmoitus vientiä koskevan lisensioinnin menettelytapojen osalta.

3. 'Tuontilisensioinnilla' tarkoitetaan hallinnollisia toimenpiteitä, joita käytetään sellaisten tuontilisensiointijärjestelmien toteuttamisessa, jotka edellyttävät hakemuksen tai muiden asiakirjojen (muiden kuin tullitarkoituksiin vaadittavien asiakirjojen) jättämistä asianomaiselle hallintoviranomaiselle tuojaosapuolen alueelle suuntautuvan tuonnin ennakkoedellytyksenä.

27 ARTIKLA

Valtion kaupalliset yritykset

1. Tässä sopimuksessa 'valtion kaupallisilla yrityksillä' tarkoitetaan julkisia ja yksityisiä yrityksiä joko keskustasolla tai sitä alemmalla tasolla, myös markkinatoimikuntia, joille on myönnetty yksin- tai erityisoikeuksia tai etuoikeuksia, mukaan lukien lakisääteiset tai perustuslailliset valtuudet, joita käyttämällä ne vaikuttavat ostoillaan tai myynneillään tuonnin ja viennin tasoon tai suuntaan⁸.

2. Osapuolet tunnustavat, että valtion kaupalliset yritykset eivät saisi toimia tavalla, joka aiheuttaa esteitä kaupalle, ja sen vuoksi ne sitoutuvat noudattamaan tässä artiklassa vahvistettuja velvollisuuksia.

⁸ Kolumbian perustuslain 336 §:ssä tarkoitetun monopolin "*monopolio rentistico*" puitteissa toimivat alkoholiyhtiöt sisältyvät tähän valtion kaupallisten yritysten määritelmään.

3. Osapuolet vahvistavat olemassa olevat oikeutensa ja velvollisuutensa, jotka perustuvat GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklaan, sen tulkintaan liittyviin huomautuksiin ja lisämääryksiin sekä GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan tulkinnasta tehtyyn sopimukseen; nämä liitetään tähän sopimukseen ja otetaan soveltuvien osien erottamattomaksi osaksi.
4. Kukin osapuoli varmistaa erityisesti, että valtion kaupalliset yritykset noudattavat velvollisuuksia, joihin kukin osapuoli on tämän sopimuksen mukaisesti sitoutunut, ostojensa ja myyntiensä yhteydessä tai silloin, kun ne käyttävät osapuolen niille keskustasolla tai sitä alemmalla tasolla myöntämiä valtuuksia, mukaan lukien lakisääteiset tai perustuslailliset valtuudet.
5. Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta VI osaston (Julkiset hankinnat) mukaisiin osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.
6. Kun kyse on osapuolten GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan mukaisesti antamasta ilmoituksesta ja osapuolelta pyydetään lisätietoja valtion kaupallisten yritysten vaikutuksesta kahdenväliseen kauppaan, pyynnön saanut osapuoli pyrkii parhaansa mukaan varmistamaan mahdollisimman suuren avoimuuden vastatessaan pyyntöihin, jotka koskevat lisätietojen saamista siitä, noudattavatko valtion kaupalliset yritykset tämän sopimuksen mukaisia velvollisuuksia, GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan 4 kohdan d alakohdan luottamuksellisia tietoja koskevien määräysten mukaisesti.

4 JAKSO

MAATALOUSTUOTTEET

28 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan toimenpiteisiin, jotka osapuolet ottavat käyttöön tai pitävät voimassa WTO:n maataloussopimuksen, jäljempänä 'maataloussopimus', liitteessä I määriteltyjen maataloustuotteiden, jäljempänä 'maataloustuotteet', kaupassa osapuolten välillä⁹.

⁹ Kolumbian osalta tätä artiklaa sovellettaessa ilmaisu 'maataloustuotteet' sisältää myös seuraavat alanimikkeet: 2905.45.00, 3302.10.10, 3302.10.90, 3823.11.00, 3823.12.00, 3823.13.00, 3823.19.00, 3823.70.10, 3823.70.20, 3823.70.30, 3823.70.90, 3824.60.00.

29 ARTIKLA

Maatalouden suojatoimenpiteet

1. Sen estämättä, mitä 22 artiklassa määrätään, osapuoli voi soveltaa maatalouden suojatoimenpidettä liitteessä IV (Maatalouden suojatoimenpiteet) olevaan luetteloon sisältyvien alkuperätuotteiden tuonnissa sovellettavien lisätullien muodossa edellyttäen, että tässä artiklassa määrätty edellytykset täyttyvät. Kyseisten tuotteiden tuonnissa sovellettavan lisätullin ja muiden tullien määrä ei saa ylittää alempaa seuraavista:
 - a) sovellettava suosituimmuustulli; tai
 - b) liitteessä I (Tullien poistoluettelot) määritetty perustaso.
2. Osapuoli voi soveltaa määrään perustuvaa suojatoimenpidettä kalenterivuoden aikana, jos tuotaessa alkuperätuotetta sen tullialueelle alkuperätuotteen tuonnin määrä kyseisenä vuonna ylittää liitteessä IV (Maatalouden suojatoimenpiteet) olevassa osapuolen luettelossa määrätyn kyseisen tuotteen kynnystason.
3. Osapuolen 1 ja 2 kohdan mukaisesti soveltamien muiden lisätullien on oltava liitteessä IV (Maatalouden suojatoimenpiteet) olevan osapuolen luettelon mukaisia.

4. Osapuolet eivät saa soveltaa tämän artiklan mukaista maatalouden suojatoimenpidettä ja samaan aikaan ottaa käyttöön tai pitää voimassa samaan tavaraan kohdistuvaa

- a) 2 luvun (Kaupan suojakeinot) mukaista suojatoimenpidettä; tai
- b) GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan ja suojalausekkeista tehdyn sopimuksen mukaista toimenpidettä.

5. Osapuolet eivät saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa maatalouden suojatoimenpidettä

- a) siitä päivästä lähtien, jona tavaraan sovelletaan tullittomuutta liitteen I (Tullien poistoluettelot) mukaisesti, ellei b alakohdassa toisin määrätä; tai
- b) liitteessä IV (Maatalouden suojatoimenpiteet) olevassa osapuolen luettelossa määrätyn siirtymäkauden päättymisen jälkeen; tai
- c) jolla tullin määrää lisätään tariffikiintiön rajoissa.

6. Toimenpidettä soveltava osapuoli ilmoittaa kirjallisesti 10 päivän kuluessa 1 ja 2 kohdan mukaisen maatalouden suojatoimenpiteen soveltamisesta asianomaiselle viejäosapuolelle ja esittää toimenpidettä koskevat tiedot ja perusteet. Toimenpidettä soveltava osapuoli antaa asianomaiselle viejäosapuolelle mahdollisuuden neuvotella kyseisten kohtien mukaisen toimenpiteen soveltamisen edellytyksistä.

7. Kukin osapuoli säilyttää maataloussopimuksen 5 artiklan mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa lukuun ottamatta sellaisen maataloustuotteiden kaupan osalta, johon sovelletaan etuuskohtelua.

30 ARTIKLA

Hintaluokkajärjestelmä

Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä,

- a) Kolumbia voi soveltaa Andien yhteisön hintaluokkajärjestelmää, joka perustettiin Andien yhteisön päätöksellä 371 ja sen muutoksilla, tai kyseisen päätöksen soveltamisalaan kuuluvia maataloustuotteita koskevia myöhempiä järjestelmiä;
- b) Peru voi soveltaa hintaluokkajärjestelmää, joka perustettiin säädöksellä 115-2001-EF ja sen muutoksilla, tai kyseisen säädöksen soveltamisalaan kuuluvia maataloustuotteita koskevia myöhempiä järjestelmiä.

31 ARTIKLA

Tulohintajärjestelmä

Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, EU-osapuoli voi soveltaa neuvoston asetusten (EY) N:o 2200/96, (EY) N:o 2201/96 ja (EY) N:o 1182/2007 soveltamissäännöistä hedelmä- ja vihannesalalla 21 päivänä joulukuuta 2007 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1580/2007 ja sen muutoksilla perustettua tulohintajärjestelmää tai myöhempiä järjestelmiä.

32 ARTIKLA

Vientituet ja muut vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet

1. Tässä artikkelissa 'vientituilla' tarkoitetaan maataloussopimuksen 1 artiklan e alakohdassa, myös kyseisen artiklan mahdollisissa muutoksissa, sille annettua merkitystä.
2. Osapuolten tavoitteena on toimia yhdessä WTO:ssa sopimukseen pääsemiseksi maataloustuotteiden vientitukien ja muiden vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden poistamisesta.

3. Tämän sopimuksen tultua voimaan osapuolet eivät saa pitää voimassa, ottaa käyttöön tai ottaa uudelleen käyttöön vientitukia tai muita vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä sellaisten maataloustuotteiden osalta, jotka on täysin ja välittömästi vapautettu, tai sellaisten maataloustuotteiden osalta, jotka on täysin mutta ei välittömästi vapautettu ja joihin sovelletaan tullitonta kiintiötä tämän sopimuksen tultua voimaan liitteen I (Tullien poistoluettelot) mukaisesti, ja jotka on tarkoitettu vietäväksi toisen osapuolen alueelle.
4. Osapuolet eivät saa pitää voimassa, ottaa käyttöön tai ottaa uudelleen käyttöön vientitukia tai muita vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä sellaisten maataloustuotteiden osalta, jotka ovat täysin mutta ei välittömästi vapautettu ja joihin ei sovelleta tullitonta kiintiötä tämän sopimuksen tultua voimaan, siitä päivästä, jona kyseiset tuotteet on täysin vapautettu.
5. Jos osapuoli pitää voimassa, ottaa käyttöön tai ottaa uudelleen käyttöön vientitukia tai muita vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä toisen osapuolen alueelle suuntautuvassa osittain tai täysin vapautettujen maataloustuotteiden viennissä, tuojaosapuoli voi vientituen voimassaoloaikana soveltaa lisätullia, jolla kyseisen tuotteen tuontitullia nostetaan sovelletun suosituimmuustullin tasolle tai liitteessä I (Tullien poistoluettelot) vahvistetulle perustasolle, sen mukaan kumpi niistä on alhaisempi, sanotun kuitenkin rajoittamatta 3 ja 4 kohdan soveltamista.
6. Jotta tuojaosapuoli voi poistaa 5 artiklan mukaisesti sovelletun lisätullin, viejäosapuolen on annettava yksityiskohtaiset tiedot, joista käy ilmi tämän artiklan määräysten noudattaminen.

33 ARTIKLA

Tariffikiintiöiden hallinnointi ja täytäntöönpano

1. Kukin osapuoli panee täytäntöön liitteessä I (Tullien poistoluettelot) vahvistetut maataloustuotteiden tuontiin sovellettavat tariffikiintiöt ja hallinnoi niitä GATT 1994 -sopimuksen XIII artiklan ja sen tulkintaan liittyvien huomautusten sekä tuontilisensiointia koskevan sopimuksen mukaisesti.
2. Osapuolet hallinnoivat maataloustuotteiden tuontiin sovellettavia tariffikiintiöitä "ensiksi tullutta palvelaan ensiksi" -periaatteella.
3. Viejäosapuolen pyynnöstä tuojaosapuoli neuvottelee viejäosapuolen kanssa tuojaosapuolen tariffikiintiöiden hallinnoinnista. Kyseiset neuvottelut korvaavat 301 artiklassa määrätty neuvottelut, jos ne täyttävät kyseisen artiklan 9 kohdassa asetetut edellytykset.

5 JAKSO

HALLINNOLLISTEN VIRHEIDEN KÄSITTELY

34 ARTIKLA

Hallinnollisten virheiden käsittely

Jos osapuolen toimivaltaiset viranomaiset tekevät virheen viennissä sovellettavan etuuskohtelujärjestelmän hallinnoinnissa ja varsinkin liitteen II (Käsitteen "alkuperä tuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) määräysten soveltamisessa ja virhe aiheuttaa tuontitulleihin kohdistuvia seurauksia, seurauksista kärsivä osapuoli voi sen jälkeen kun asiasta on keskusteltu asianomaisten osapuolten välillä 68 artiklalla perustetussa tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomiteassa pyytää kauppakomiteaa tarkastelemaan mahdollisuuksia toteuttaa tilanteen korjaamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Kauppakomitean päätös tarvittavista toimenpiteistä tehdään asianomaisten osapuolten yhteisellä sopimuksella.

6 JAKSO

ALAKOMITEAT

35 ARTIKLA

Markkinoillepääsyn alakomitea

1. Osapuolet perustavat markkinoillepääsyn alakomitean, joka koostuu kunkin osapuolen edustajista.
2. Alakomitea kokoontuu osapuolen tai kauppakomitean pyynnöstä tarkastelemaan mitä tahansa kysymystä, jota mikään muu tämän luvun mukainen alakomitea ei tarkastele.
3. Alakomitean tehtävänä on muun muassa
 - a) edistää osapuolten välistä tavarakauppaa muun muassa tämän sopimuksen mukaista tullien poistamisen nopeuttamista ja poistamisen alan laajentamista tai tilanteen mukaan muita asioita koskevien neuvottelujen avulla;
 - b) käsitellä sellaisia muita kuin tariffitoimenpiteitä, jotka voivat rajoittaa osapuolten välistä tavarakauppaa, ja tarvittaessa siirtää tällaiset kysymykset kauppakomitean käsiteltäviksi;

- c) antaa kauppakomitealle neuvoja ja suosituksia yhteistyöstä markkinoille pääsyä koskevissa asioissa;
- d) neuvotella osapuolten välillä esiin tulevista harmonoidun järjestelmän muutoksiin, myös tavaroiden luokitteluun, liittyvistä eroista ja yrittää ratkaista ne sen varmistamiseksi, että tämän sopimuksen mukaisia osapuolten velvollisuuksia ei muuteta.

36 ARTIKLA

Maatalouden alakomitea

1. Osapuolet perustavat maatalouden alakomitean, joka koostuu EU-osapuolen ja kunkin Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan edustajista.
2. Maatalouden alakomitean tehtävänä on
 - a) seurata ja edistää 4 jakson täytäntöönpanoa ja hallinnointia koskevaa yhteistyötä osapuolten välisen maataloustuotteiden kaupan helpottamiseksi;
 - b) poistaa osapuolten välisen maataloustuotteiden kaupan perusteettomat esteet;

- c) neuvotella 4 jaksoon liittyvistä asioista yhdessä tämän sopimuksen mukaisten muiden asianomaisten alakomiteoiden, työryhmien tai muiden erityiselinten kanssa;
- d) arvioida osapuolten välisen maataloustuotteiden kaupan kehitystä, tämän sopimuksen vaikutusta kunkin osapuolen maatalousalaan sekä tämän sopimuksen mukaisten välineiden toimintaa ja suositella asianmukaisia toimenpiteitä kauppakomitealle;
- e) suorittaa kauppakomitean sille määrittämiä lisätehtäviä; ja
- f) raportoida ja toimittaa kauppakomitealle tämän kohdan mukaisten tehtäviensä tulokset.

3. Maatalouden alakomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Erityisolosuhteissa alakomitea kokoontuu osapuolen pyynnöstä ja osapuolten sopimuksesta viimeistään 30 päivän kuluttua kyseisen pyynnön päivämäärästä. Maatalouden alakomitean kokoukset voivat olla myös kahdenvälisiä, ja niiden puheenjohtajana toimivat kokouksen järjestäjäosapuolen edustajat.

4. Maatalouden alakomitea tekee päätökset yksimielisesti.

2 LUKU

KAUPAN SUOJAKEINOT

1 JAKSO

POLKUMYYNNIN VASTAISET TOIMENPITEET JA TASOITUSTOIMENPITEET

37 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Osapuolet vahvistavat polkumyyntiä koskevan sopimuksen, tukia koskevan sopimuksen ja alkuperäsääntöjä koskevan WTO-sopimuksen, jäljempänä 'alkuperäsäännöistä tehty sopimus', mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa.
2. Jos Andien yhteisön viranomainen esittää vähintään kahden Andien yhteisön jäsenmaan puolesta polkumyyntitullia tai tasoitustoimenpidettä tai hintasitoumuksen hyväksymistä koskevan hakemuksen, oikeudellisen valvonnan suorittaa yksinomaan Andien yhteisön toimivaltainen oikeusviranomainen.
3. Osapuolet varmistavat, että alueviranomaiset ja kansalliset viranomaiset eivät sovelle polkumyynnin vastaisia toimenpiteitä samanaikaisesti samaan tuotteeseen. Sama sääntö koskee tasoitustoimenpiteitä.

38 ARTIKLA

Avoimuus

1. Osapuolet sopivat, että kaupan suojakeinoja käytettäessä olisi noudatettava WTO:n vaatimuksia täysimääräisesti ja että suojakeinojen olisi perustuttava avoimeen järjestelmään.
2. Kukin osapuoli tunnustaa edut, jotka oikeusvarmuudesta ja ennakoitavuudesta koituvat talouden toimijoille, ja varmistaa, että sen kansallinen kaupan suojakeinoja koskeva lainsäädäntö on täysin yhdenmukainen asianomaisten WTO:n sääntöjen kanssa.
3. Kukin osapuoli varmistaa, että kaikki ne olennaiset tosiseikat ja näkökannat, joihin niiden päätös toimenpiteiden soveltamisesta tai soveltamatta jättämisestä pohjautuu, ilmoitetaan sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti täysimittaisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla välittömästi mahdollisten väliaikaisten toimenpiteiden määrittämisen jälkeen ja joka tapauksessa ennen toimenpiteiden lopullista määrittämistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta polkumyyntiä koskevan sopimuksen 6 artiklan 5 kohdan sekä tukia koskevan sopimuksen 12 artiklan 4 kohdan soveltamista. Kyseiset tiedot ilmoitetaan kirjallisesti, ja asianomaisille osapuolille on annettava riittävästi aikaa huomautusten esittämiseen.
4. Sillä edellytyksellä, että tutkimuksen toteuttaminen ei tarpeettomasti lykkäänny, tutkimusviranomainen tarjoaa asianomaisen osapuolen pyynnöstä sille mahdollisuuden tulla kuulluksi, jotta se voi esittää näkemyksiään kaupan suojakeinoja koskevien tutkimusten aikana.

39 ARTIKLA

Yleisen edun huomioon ottaminen

EU-osapuoli ja Kolumbia antavat omien lainsäädäntöjensä mukaisesti tutkittavana olevaa tuotetta käyttävälle teollisuudelle ja tuojille sekä kuluttajajärjestöjen edustajille tarvittaessa mahdollisuuden antaa tutkimuksen kannalta merkityksellisiä tietoja. Tutkimusviranomainen ottaa huomioon kyseiset tiedot, joiden tueksi on esitetty asianmukaista näyttöä ja jotka on toimitettu kansallisessa lainsäädännössä säädettyssä määräajassa, siinä määrin kuin niillä on asiassa merkitystä.

40 ARTIKLA

Alhaisemman tullin sääntö

EU-osapuoli ja Kolumbia katsovat polkumyyntiä koskevan sopimuksen sekä tukia koskevan sopimuksen mukaisten polkumyynti- ja tasoitustullien soveltamista koskevien oikeuksiensa estämättä, että on suotavaa soveltaa tarvittaessa tullia, joka on alhaisempi kuin vastaava polkumyynti- tai tukimarginaali, jos alhaisempi tulli riittäisi poistamaan kotimaiselle tuotannonalalle aiheutuneen vahingon.

41 ARTIKLA

Tutkimusviranomaiset

Tässä jaksossa tarkoitetaan

– 'tutkimusviranomaisella'

- a) Kolumbian osalta kauppaa-, teollisuus- ja matkailuministeriötä tai sen seuraajaa;
- b) Perun osalta kilpailun puolustamisen ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun kansallista instituuttia tai sen seuraajaa; ja
- c) EU-osapuolen osalta Euroopan komissiota.

42 ARTIKLA

Riitojen ratkaisumekanismien ulkopuolelle jättäminen

XII osastoa (Riitojen ratkaiseminen) ei sovelleta tähän jaksoon.

2 JAKSO

MONENVÄLISET SUOJATOIMENPITEET

43 ARTIKLA

Yleiset määräykset

Kukin osapuoli säilyttää GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan, suojalausekkeista tehdyn sopimuksen ja alkuperäsäännöistä tehdyn sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa.

44 ARTIKLA

Avoimuus

Sen estämättä, mitä 43 artiklassa määrätään, osapuolen, joka aloittaa tutkimuksen tai aikoo toteuttaa suojatoimenpiteitä, on toisen osapuolen pyynnöstä välittömästi annettava kirjallisesti kaikki olennaiset tiedot, myös tarvittaessa tiedot suojatoimenpiteiden käyttöönottoa varten tehtävän tutkimuksen käynnistämisestä sekä tutkimuksen alustavista ja lopullisista päätelmistä.

45 ARTIKLA

Suojatoimenpiteiden eriaikainen soveltaminen

Osapuolet eivät voi soveltaa saman tuotteen osalta samanaikaisesti

- a) tämän luvun 3 jakson (Kahdenvälinen suojalauseke) mukaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä; ja
- b) GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan ja suojalausekkeista tehdyn sopimuksen mukaista toimenpidettä.

46 ARTIKLA

Tutkimusviranomainen

Tässä jaksossa 'tutkimusviranomaisella' tarkoitetaan

- a) Kolumbian osalta kauppaa-, teollisuus- ja matkailuministeriötä tai sen seuraajaa;
- b) Perun osalta kilpailun puolustamisen ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun kansallista instituuttia; ja
- c) EU-osapuolen osalta Euroopan komissiota.

47 ARTIKLA

Riitojen ratkaisumekanismin ulkopuolelle jättäminen

Osastoa XII (Riitojen ratkaiseminen) ei sovelleta tähän jaksoon 45 artiklaa lukuun ottamatta.

3 JAKSO

KAHDENVÄLINEN SUOJALAUSEKE

48 ARTIKLA

Kahdenvälisten suojatoimenpiteiden soveltaminen

1. Jos tämän sopimuksen mukaisten myönnytysten seurauksena osapuolen alueelta peräisin olevaa tuotetta tuodaan toisen osapuolen alueelle sellaisina lisääntyneinä määrinä joko absoluuttisesti mitattuna tai suhteessa kotimaiseen tuotantoon ja sellaisin edellytyksin, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle, joka tuottaa kyseisen tuotteen kanssa samankaltaisia tai sen kanssa suoraan kilpailevia tuotteita, tuojaosapuoli voi sen estämättä, mitä 2 jaksossa (Monenväliset suojatoimenpiteet) määrätään, toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet tässä jaksossa vahvistettujen edellytysten ja menettelyiden mukaisesti.

- 2 Osapuoli voi soveltaa kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä ainoastaan siirtymäkauden aikana¹⁰.

49 ARTIKLA

Ilmoittaminen ja neuvottelut

1. Osapuolen on ilmoitettava välittömästi viejäosapuolelle tutkimuksen aloittamisesta sekä alustavien ja lopullisten toimenpiteiden soveltamisesta.
2. Kun osapuoli katsoo, että 48 artiklassa vahvistetut olosuhteet lopullisen toimenpiteen soveltamista tai laajentamista varten ovat olemassa, se järjestää riittävästi mahdollisuuksia neuvotella asianomaisen osapuolen kanssa kunkin osapuolen lainsäädännön mukaisesti; tarkoituksena on tarkastella käytettävissä olevia tietoja, vaihtaa mielipiteitä toimenpiteen soveltamisesta tai laajentamisesta ja päästä osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.
3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetut neuvottelut on aloitettava 15 päivän kuluessa siitä päivästä, jona asianomainen osapuoli vastaanotti tutkimusviranomaisen neuvottelukehotuksen.

¹⁰ Siirtymäkausi on 10 vuotta tämän sopimuksen voimaantulosta. Niiden tavaroiden osalta, joiden tullien poistamiskausi toimenpidettä soveltavan osapuolen liitteessä I (Tullien poistoluettelot) olevan aikataulun mukaisesti on vähintään 10 vuotta, 'siirtymäkausi' tarkoittaa tälle tavaralle kyseisessä aikataulussa määrättyä tullien poistamiskautta lisättynä kolmella vuodella.

4. Jos tyydyttävään ratkaisuun ei ole päästy 45 päivän kuluessa siitä päivästä, jona asianomainen osapuoli vastaanotti tutkimusviranomaisen neuvottelukehotuksen, tuojasapuoli voi ottaa käyttöön toimenpiteitä olosuhteiden korjaamiseksi tämän jakson mukaisesti.

5. Osapuoli voi soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä väliaikaisesti neuvottelematta siitä etukäteen.

50 ARTIKLA

Toimenpidetyyppi

Kaikki tuojasapuolen 48 artiklan mukaisesti soveltamat kahdenväliset suojatoimenpiteet voivat koostua yhdestä tai useammasta seuraavasta toimenpiteestä:

- a) kyseisen osapuolen liitteessä I (Tullien poistoluettelot) olevassa aikataulussa asianomaiselle tuotteelle määrätyn tullinalennuksen lykkääminen; tai
- b) asianomaisen tuotteen tullin nostaminen tasolle, joka ei ylitä toimenpiteen toteuttamisaikana voimassa olevaa suosituimmuustullia tai kyseisen osapuolen liitteessä I (Tullien poistoluettelot) olevassa aikataulussa määrättyä perustasoa sen mukaan, kumpi niistä on alhaisempi.

51 ARTIKLA

Tutkimusmenettely

1. Osapuoli voi soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä ainoastaan kyseisen osapuolen toimivaltaisen viranomaisen suorittaman tutkimuksen jälkeen suojaausekkeista tehdyn sopimuksen 3 artiklan mukaisesti, ja tämän vuoksi kyseinen artikla liitetään tähän sopimukseen ja otetaan soveltuvin osin sen erottamattomaksi osaksi.
2. Osapuolen 1 kohdan nojalla suorittaman tutkimuksen on oltava suojaausekkeista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdan vaatimusten mukainen, ja tämän vuoksi suojaausekkeista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan a ja c alakohta liitetään tähän sopimukseen ja otetaan soveltuvin osin sen erottamattomaksi osaksi.
3. Edellä 2 kohdassa määrätyn lisäksi tutkimuksen suorittavan osapuolen on osoitettava objektiivisen näytön perusteella viejäosapuolen tuotteen tuonnin kasvun ja siitä aiheutuvan vakavan haitan tai sen uhan välinen syy-yhteys.
4. Kunkin osapuolen on varmistettava, että sen toimivaltaiset viranomaiset saattavat kyseisen tutkimuksen päätökseen osapuolen lainsäädännössä säädetyssä määräajassa, joka ei saa ylittää 12:tä kuukautta tutkimuksen aloittamispäivästä.

52 ARTIKLA

Toimenpiteen edellytykset ja kesto

1. Osapuolet voivat soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä
 - a) ainoastaan siinä määrin ja ainoastaan sen ajan, joka on tarpeen vakavan haitan estämiseksi tai korjaamiseksi 48 artiklan mukaisesti;
 - b) enintään kahden vuoden ajan; kyseistä ajanjaksoa voidaan poikkeuksellisesti jatkaa kahdella vuodella, jos:
 - i) tuojaosapuolen toimivaltaiset viranomaiset päättävät 51 artiklan mukaisia menettelyjä noudattaen, että toimenpide on edelleen tarpeen vakavan haitan estämiseksi tai korjaamiseksi 48 artiklan mukaisesti; ja
 - ii) on olemassa näyttöä siitä, että kotimainen toimiala on sopeutumassa.

Suojatoimenpiteen koko soveltamisjakso, mukaan lukien alkuperäinen soveltamisjakso ja sen pidennys, ei voi olla pidempi kuin neljä vuotta.

2. Kun osapuoli päättää kahdenvälisen suojatoimenpiteen, tullin määrä on se, joka kyseisen osapuolen liitteen I (Tullien poistoluettelot) mukaisesti olisi ollut voimassa ilman kyseistä toimenpidettä.

53 ARTIKLA

Väliaikaiset toimenpiteet

1. Kriittisissä olosuhteissa, joissa viivytykset aiheuttaisivat vaikeasti korjattavissa olevan vahingon, osapuoli voi soveltaa väliaikaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä, kun alustavan määrityksen perusteella on ensin saatu selkeää näyttöä siitä, että viejäosapuolen alueelta peräisin olevien tuotteiden tuonti on lisääntynyt liitteen I (Tullien poistoluettelot) mukaisen tullien alentamisen tai poistamisen seurauksena ja että tällainen tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa 48 artiklan mukaisesti.
2. Väliaikaisen toimenpiteen kesto saa olla enintään 200 päivää, ja tänä aikana osapuolen on noudatettava 49 artiklan ja 51 artiklan 1, 2 ja 3 kohdan vaatimuksia.
3. Osapuolen on viipymättä palautettava kaikki 1 kohdan mukaisesti sovelletut tullien korotukset, jos tutkimus ei osoita, että 48 artiklan vaatimuksia olisi noudatettu. Väliaikaisen toimenpiteen kesto lasketaan osaksi 52 artiklan 1 kohdan b alakohdassa määritettyä ajanjaksoa.

54 ARTIKLA

Korvaus

1. Osapuolen, joka haluaa laajentaa kahdenvälistä suojoatimenpidettä, on neuvoteltava sen osapuolen kanssa, jonka tuotteisiin toimenpidettä sovelletaan, jotta voitaisiin yhdessä sopia soveltuvasta korvauksesta sellaisina myönnytyksinä, jotka ovat kauppaan kohdistuvilta vaikutuksiltaan toimenpidettä vastaavia. Tuojaosapuolen on tarjottava mahdollisuus tällaisiin neuvotteluihin viimeistään 30 päivää ennen kahdenvälisen suojoatimenpiteen laajentamista.
2. Jos 1 kohdan mukaiset neuvottelut eivät johda sopimukseen korvauksesta 30 päivän kuluessa neuvottelutarjouksesta ja tuojaosapuoli päättää laajentaa suojoatimenpidettä, se osapuoli, jonka tuotteisiin suojoatimenpidettä sovelletaan, voi keskeyttää toimenpidettä laajentavan osapuolen kauppaan kohdistuvien vastaavien myönnytysten soveltamisen.

55 ARTIKLA

Toimenpiteen soveltaminen uudelleen

Tuotteeseen, jonka tuonnissa on aiemmin sovellettu kahdenvälistä suojoatimenpidettä, saa kohdistaa tässä jaksossa tarkoitettuja suojoatimenpiteitä ainoastaan kerran ajanjaksona, joka on puolet siitä aikavälistä, jolloin toimenpidettä aiemmin sovellettiin, edellyttäen, että toimenpide ei ole sovellettu vähintään vuoteen.

56 ARTIKLA

Euroopan unionin syrjäisimmät alueet¹¹

1. Jos Andien yhteisöön kuuluvista allekirjoittajamaista peräisin olevan tuotteen tuonti Euroopan unionin syrjäisimmille alueille, jäljempänä 'EU:n syrjäisimmät alueet', lisääntyy siinä määrin ja sillä tavoin, että se heikentää tai saattaa heikentää EU:n syrjäisimpien alueiden taloudellista tilannetta huomattavasti, EU-osapuoli voi tutkittuaan vaihtoehtoisia ratkaisuja poikkeuksellisesti toteuttaa kyseiseen alueeseen tai kyseisiin alueisiin rajattuja suojatoimenpiteitä.
2. EU:n syrjäisimpien alueiden suojatoimenpiteitä sovelletaan tämän luvun määräysten mukaisesti.

¹¹ Tämän sopimuksen allekirjoittamisen aikaan Euroopan unionin syrjäisimpiä alueita ovat seuraavat: Guadeloupe, Ranskan Guyana, Martinique, Réunion, Saint-Martin, Azorit, Madeira ja Kanariansaaret. Tätä artiklaa sovelletaan myös maahan tai alueeseen, josta tulee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 355 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti Eurooppa-neuvoston päätöksellä syrjäisin alue kyseisen päätöksen hyväksymispäivästä lähtien. Jos Euroopan unionin syrjäisimmän alueen asema muuttuu saman menettelyn mukaisesti, tätä artiklaa ei sovelleta siihen vastaavan Eurooppa-neuvoston päätöksen hyväksymispäivästä lähtien. EU-osapuoli ilmoittaa muille osapuolille Euroopan unionin syrjäisimpien alueiden muutoksista.

57 ARTIKLA

Toimivaltainen viranomainen

Tässä jaksossa toimivaltaisella viranomaisella tarkoitetaan

- a) Kolumbian osalta kauppa-, teollisuus- ja matkailuministeriötä tai sen seuraajaa;
- b) Kolumbian osalta ulkomaankauppa- ja matkailuministeriötä tai sen seuraajaa; ja
- c) EU-osapuolen osalta Euroopan komissiota.

3 LUKU

TULLIMENETTELYJEN JA KAUPAN HELPOTTAMINEN

58 ARTIKLA

Tavoitteet

1. Osapuolet tunnustavat tullimenettelyjen ja kaupan helpottamisen merkityksen kehittyvän globaalin kaupankäyntiympäristön kannalta. Osapuolet sopivat tämän alan yhteistyön vahvistamisesta, jotta voidaan varmistaa, että kunkin osapuolen sovellettava lainsäädäntö ja menettelyt sekä asianomaisten viranomaisten hallinnolliset valmiudet vastaavat tehokkaan valvonnan ja kaupan helpottamisen tavoitteita.

2. Osapuolet tunnustavat, että oikeutettuja yleiseen järjestykseen liittyviä tavoitteita, turvallisuuteen sekä petosten estämiseen ja torjuntaan liittyvät tavoitteet mukaan lukien, ei saa vaarantaa millään tavoin.

59 ARTIKLA

Tullimenettelyt ja kauppaan liittyvät menettelyt

1. Kukin osapuoli vahvistaa tehokkaat, avoimet ja yksinkertaistetut menettelyt kulujen vähentämiseksi ja ennustettavuuden varmistamiseksi tuojien ja viejien kannalta.
2. Osapuolet sopivat, että niiden kauppaa- ja tullilainsäädäntö, -määräykset ja -menettelyt perustuvat seuraaviin:
 - a) tullin ja kaupan alalla sovellettavat kansainväliset välineet ja standardit, mukaan lukien seuraavat: tullimenettelyjen yksinkertaistamisesta ja yhdenmukaistamisesta tehdyn tarkistetun Kioton yleissopimuksen, jäljempänä 'tarkistettu Kioton yleissopimus', keskeiset osat, harmonoitua tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmää koskeva kansainvälinen yleissopimus, jäljempänä 'HS-yleissopimus', Maailman tullijärjestön maailmankaupan turvaamista ja helpottamista koskeva normikehys, jäljempänä 'Maailman tullijärjestön SAFE-normikehys' ja Maailman tullijärjestön tullitietomalli, jäljempänä 'tullitietomalli';
 - b) kaupan suojeleminen ja helpottaminen lakisääteisiä vaatimuksia noudattamalla ja valvomalla tehokkaasti niiden noudattamista;

- c) talouden toimijoita koskevat vaatimukset, jotka ovat kohtuullisia, syrjimättömiä ja petosten torjuntaan liittyviä;
- d) yhtenäisen hallinnollisen asiakirjan tai sen sähköisen vastineen käyttö tullilmoitusten tekemiseksi tuonnin ja viennin yhteydessä;
- e) nykyaikaisen tullitekniikan käyttö, mukaan lukien riskinarviointi, yksinkertaistetut menettelyt tavaroiden maahantuontia ja luovutusta varten, luovutuksen jälkeiset tarkastukset ja yritysten tarkastusmenettelyt;
- f) sellaisten järjestelmien asteittainen kehittäminen, tietotekniset järjestelmät mukaan lukien, joilla helpotetaan sähköistä tiedonvaihtoa talouden toimijoiden, tullihallintojen ja muiden alalla toimivien virastojen välillä. Tätä varten kukin osapuoli pyrkii siinä määrin kuin mahdollista toteuttamaan vaiheittain yhden luukun periaatetta ulkomaankaupan helpottamiseksi;
- g) säännöt, joilla varmistetaan, että tullisääntöjen tai menettelyvaatimusten rikkomisesta määrättävät seuraamukset ovat oikeasuhteisia ja syrjimättömyyteen perustuvia, ja niiden soveltaminen ei viivästytä tavaroiden luovutusta perusteettomasti;
- h) palkkiot ja maksut, jotka ovat kohtuullisia eivätkä ylitä tarjottujen palvelujen kustannuksia ja joita ei lasketa arvon perusteella. Palkkioita ja muita maksuja ei saa periä konsulipalveluista;

- i) luopuminen vaatimuksesta suorittaa kuljetusta edeltäviä pakollisia tarkastuksia tai vastaavia;
ja
 - j) tarve varmistaa, että kaikki toimivaltaiset hallinnolliset yksiköt, jotka suorittavat tuonti- tai vientitavaroiden valvontaa ja fyysisiä tarkastuksia, toimivat aina kun mahdollista samalla tavalla ja samassa paikassa.
3. Työskentelytapojen parantamiseksi sekä toiminnan syrjimättömyyden, avoimuuden, tehokkuuden, yhtenäisyyden ja vastuullisuuden takaamiseksi osapuolet
- a) toteuttavat lisätoimia, joiden tavoitteena on vähentää, yksinkertaistaa ja standardoida tullin ja muiden virastojen vaatimia tietoja ja asiakirjoja;
 - b) yksinkertaistavat tavaroiden nopeaa tulliselvitystä ja luovutusta koskevia vaatimuksia ja mahdollisuuksia aina kun se on mahdollista, mikä antaa tuojille mahdollisuuden suorittaa tulliluovutus ilman tullien maksamisvelvollisuutta edellyttäen, että annetaan kotimaisen lainsäädännön mukaiset vakuudet tullien, palkkioiden ja maksujen lopullisen maksamisen varmistamiseksi;
 - c) huolehtivat tehokkaista, ripeistä, syrjimättömistä ja helposti käytettävissä olevista menettelyistä, joilla taataan muutoksenhakuoikeus sellaisiin tullin hallinnollisiin ratkaisuihin ja päätöksiin, jotka vaikuttavat tuontiin, vientiin tai tavaroiden kauttakuljetukseen. Menettelyjen on oltava helposti myös mikro- ja pk-yritysten käytettävissä; ja

- d) varmistavat mahdollisimman korkeatasoisten rehellisyysvaatimusten noudattamisen soveltamalla tämän alan kansainvälisiin sopimuksiin ja välineisiin sisältyvien periaatteiden mukaisia toimenpiteitä.

60 ARTIKLA

Ennakkopäätökset

1. Kukin osapuoli antaa toimivaltaisten tulliviranomaistensa kautta kirjallisesta pyynnöstä ennen tavaran tuontia osapuolen alueelle omien lakiansa ja asetustensa mukaisesti kirjallisen ennakkopäätöksen, joka koskee tariffiluokitusta, alkuperää tai muita osapuolten sopimia vastaavia seikkoja.
2. Omiin lakeihinsa mahdollisesti sisältyvien luottamuksellisuutta koskevien vaatimusten asettamissa rajoissa kukin osapuoli julkaisee siinä määrin kuin mahdollista sähköisesti tariffiluokitusta ja osapuolten sopimia muita vastaavia seikkoja koskevat ennakkopäätöksensä.
3. Kaupan helpottamiseksi osapuolten on sisällytettävä kahdenväliseen vuoropuheluunsa säännölliset päivitykset, jotka koskevat niiden lainsäädännön muutoksia 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen seikkojen osalta.

4. Kaikki ennakkopäätösten antamista koskevat menettelykysymykset määritetään kunkin osapuolen omassa lainsäädännössä Maailman tullijärjestön kansainvälisten standardien mukaisesti. Kyseiset menettelyt julkaistaan ja annetaan julkiseen käyttöön.

61 ARTIKLA

Riskinhallinta

1. Kukin osapuoli käyttää riskinhallintajärjestelmiä, jotta sen tulliviranomaiset voisivat keskittää tarkastustoimintansa suuren riskin toimiin ja nopeuttaa vähäisen riskin tavaroiden luovutusta.
2. Tuojaosapuolen on otettava huomioon viejäosapuolen toimet tavarantoimitusketjun turvaamisen osalta.
3. Osapuolten on pyrittävä vaihtamaan tietoja tulliviranomaistensa soveltamista riskinhallintatekniikoista tietojen luottamuksellisuus huomioon ottaen ja tarvittaessa luovutettava osaamistaan.

62 ARTIKLA

Valtuutettu talouden toimija

Osapuolet on edistettävä Maailman tullijärjestön SAFE-normikehyksen mukaisen käsitteen 'valtuutettu talouden toimija' käyttöönottoa. Osapuoli myöntää valtuutetun talouden toimijan aseman ja kaupan helpottumisesta koituvat hyödyt toimijoille, jotka täyttävät osapuolen tullin turvallisuusstandardit sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

63 ARTIKLA

Kauttakuljetus

1. Osapuolet varmistavat vapaan kauttakuljetuksen alueensa kautta sellaista reittiä pitkin, joka soveltuu parhaiten kauttakuljetukseen.
2. Mahdollisten rajoitusten, tarkastusten tai vaatimusten on perustuttava yleiseen järjestykseen liittyviin tavoitteisiin sekä oltava syrjimättömiä ja oikeasuhteisia, ja niitä on sovellettava yhdenmukaisesti.
3. Osapuolet myöntävät kunkin osapuolen alueelle tai alueelta kauttakuljetettaville tavaroille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin niiden oman alueen kautta kuljetettaville tavaroille, sanotun kuitenkin rajoittamatta lainmukaisia tullitarkastuksia ja kauttakuljetettavien tavaroiden valvontaa.

4. Osapuolet ottavat käyttöön tullivalvonnassa tapahtuvaa kuljetusta koskevia järjestelmiä, jotka mahdollistavat tavaroiden kauttakuljetuksen ilman tullien tai muiden maksujen suorittamisvelvollisuutta edellyttäen, että annetaan asianmukaiset vakuudet.
5. Osapuolet edistävät alueellisia kauttakuljetusjärjestelyjä, joiden tarkoituksena on vähentää kaupan esteitä.
6. Osapuolet hyödyntävät ja käyttävät tavaroiden kauttakuljetukseen liittyviä kansainvälisiä normeja ja välineitä.
7. Osapuolet varmistavat kaikkien asiaankuuluvien viranomaisten ja virastojen välisen yhteistyön ja koordinoinnin alueellaan, jotta helpotettaisiin kauttakulkuliikennettä ja edistettäisiin rajatylittävää yhteistyötä.

64 ARTIKLA

Suhteet liike-elämään

Osapuolet sopivat

- a) varmistavansa, että kaikki tullilainsäädäntö ja -menettelyt sekä tullit, palkkiot ja maksut asetetaan julkisesti saataville siinä määrin kuin mahdollista sähköisessä muodossa ja tarvittaessa yhdessä selitysten kanssa;

- b) määrittävänsä mahdollisuuksien mukaan kohtuullisen määräjän uuden tai muutetun tullilainsäädännön ja -menettelyjen sekä tullien, palkkioiden tai maksujen julkaisemisen ja niiden voimaantulon välille;
- c) tarjoavansa liike-elämälle mahdollisuuksia esittää huomautuksia tullia koskevista lainsäädäntöehdotuksista ja tullimenettelyistä. Tätä varten kunkin osapuolen on perustettava kuulemismekanismi hallintoviranomaistensa ja liike-elämän välillä;
- d) asettavansa julkisesti saataville asiaankuuluvat hallinnolliset ilmoitukset, jotka koskevat muun muassa virastojen vaatimuksia ja pääsymenettelyjä, satamissa ja rajanylityspaikoissa sijaitsevien tullitoimipaikkojen aukioloaikoja ja toimintatapoja sekä yhteyspisteitä tiedusteluja varten;
- e) edistävänsä yhteistyötä toimijoiden ja kaupan alan viranomaisten välillä käyttämällä ennustettavia ja yleisesti saatavilla olevia menettelyjä petosten ja laittoman toiminnan torjumiseksi, parantavansa toimitusketjun turvallisuutta ja helpottavansa kauppaa; ja
- f) varmistavansa, että niiden tullia ja siihen liittyviä seikkoja koskevat vaatimukset ja menettelyt vastaavat kaupan alan toimijoiden tarpeita, ovat parhaiden toimintatapojen mukaisia ja jatkossakin rajoittavat kauppaa mahdollisimman vähän.

65 ARTIKLA

Tullausarvon määrittäminen

Osapuolten väliseen kauppaan sovellettavat tullausarvon määrittämisen säännöt noudattavat GATT 1994 -sopimuksen VII artiklan soveltamisesta tehtyä sopimusta, jäljempänä 'tullausarvoa koskeva sopimus'.

66 ARTIKLA

Tulliyhteistyö

1. Osapuolet edistävät ja helpottavat tullihallintojensa yhteistyötä varmistaakseen, että tässä luvussa asetetut tavoitteet saavutetaan erityisesti tullimenettelyjen yksinkertaistamisen ja laillisen kaupan helpottamisen varmistamiseksi kuitenkin siten, että samalla säilytetään edellytykset valvonnan suorittamiseen.
2. Edellä olevan 1 kohdan mukaiseen yhteistyöhön sisältyy muun muassa
 - a) tietojenvaihto tullilainsäädännöstä, -menettelyistä ja -tekniikoista seuraavilla aloilla:
 - i) tullimenettelyjen yksinkertaistaminen ja nykyaikaistaminen; ja

- ii) suhteet liike-elämään;
 - b) yhteisten aloitteiden kehittäminen yhteisesti sovituilla aloilla; ja
 - c) alalla toimivien virastojen välisen koordinoinnin edistäminen.
3. Tulliviranomaisten yhteistyön teollis- ja tekijänoikeuksien tullivalvonnassa on oltava VII osaston (Teollis- ja tekijänoikeudet) mukaista.

67 ARTIKLA

Keskinäinen avunanto

Osapuolten hallintoviranomaiset antavat toisilleen hallinnollista apua tulliasioissa liitteen V (Keskinäinen hallinnollinen avunanto tulliasioissa) määräysten mukaisesti.

68 ARTIKLA

Tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea

1. Osapuolet perustavat tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitean, joka koostuu kunkin osapuolen edustajista. Alakomitea kokoontuu käsittelemään osapuolten ennalta sopimia asioita niiden ennalta sopimana ajankohtana, ja alakomitean puheenjohtajana toimii vuorotellen kukin osapuoli yhden vuoden kerrallaan. Alakomitea raportoi kauppakomitealle.
2. Alakomitean tehtäviin kuuluu muun muassa
 - a) tämän luvun ja liitteen II (Käsitteen "alkuperätuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) täytäntöönpanon ja hallinnoinnin valvominen;
 - b) toimiminen foorumina, jolla voidaan neuvotella ja keskustella kaikista tulleihin liittyvistä asioista, mukaan lukien erityisesti tullimenettelyt, tullausarvo, tariffimenettelyt, tullinimikkeistö, tulliyhteistyö ja keskinäinen hallinnollinen avunanto tulliasioissa;
 - c) toimiminen foorumina, jolla voidaan neuvotella ja keskustella alkuperäsääntöihin ja hallinnolliseen yhteistyöhön liittyvistä asioista;

- d) yhteistyön edistäminen tullimenettelyjen, tulliasioita koskevan keskinäisen hallinnollisen avunannon, alkuperäsääntöjen ja hallinnollisen yhteistyön kehittämisen, soveltamisen ja täytäntöönpanon aloilla;
- e) liitteen II (Käsitteen "alkuperä tuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) muuttamista koskevien ehdotusten esittäminen kauppakomitealle niiden hyväksymistä varten;
- f) toimiminen foorumina, jolla voidaan neuvotella ja keskustella liitteen II (Käsitteen "alkuperä tuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) 3 ja 4 artiklan mukaisista alkuperäkumulaatiota koskevista pyynnöistä;
- g) pyrkiminen kaikkia osapuolia tyydyttävän ratkaisun löytämiseen, kun osapuolten välille syntyy erimielisyyksiä liitteen II (Käsitteen "alkuperä tuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) 31 artiklan mukaisesti suoritettua tarkastusmenettelyn jälkeen;
- h) pyrkiminen kaikkia osapuolia tyydyttävän ratkaisun löytämiseen, kun osapuolten välille syntyy erimielisyyksiä tavaroiden tariffiin luokittelusta. Jos asiaa ei voida ratkaista näissä neuvotteluissa, se annetaan Maailman tullijärjestön harmonoidun järjestelmän komitean käsiteltäväksi. Sen päätökset sitovat osapuolia.

3. Osapuolet voivat sopia pitävänsä erityiskokouksia tulliyhteistyöhön tai alkuperäsääntöihin ja keskinäiseen hallinnolliseen avunantoon liittyvien asioiden käsittelemiseksi.

69 ARTIKLA

Tullimenettelyjen ja kaupan helpottamiseen liittyvä tekninen apu

1. Osapuolet tunnustavat teknisen avun merkityksen tullimenettelyjen ja kaupan helpottamisen aloilla tässä luvussa vahvistettujen sitoumusten täytäntöönpanemiseksi.
2. Osapuolet sopivat yhteistyöstä erityisesti, mutta ei yksinomaan, seuraavien toimien osalta:
 - a) osapuolten välisen institutionaalisen yhteistyön lisääminen;
 - b) asiantuntemuksen tarjoaminen lainsäädännöllisissä ja teknisissä kysymyksissä ja niitä koskevien valmiuksien kehittämisen tukeminen tullilainsäädännön kehittämiseksi ja sen täytäntöönpanon valvomiseksi;
 - c) nykyaikaisten tullimenetelmien soveltaminen, mukaan lukien riskinhallinta, sitovat ennakkopäätökset, tullausarvon määrittäminen, yksinkertaistetut tavaroiden maahantuonti- ja luovutusmenettelyt, luovutuksen jälkeiset tarkastukset, yritysten tarkastusmenettelyt ja valtuutettu talouden toimija;

- d) sellaisten menettelyjen ja käytäntöjen soveltaminen, jotka siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista ovat tullin ja kaupan alalla sovellettavien kansainvälisten välineiden ja standardien, mukaan lukien WTO:n säännöt ja Maailman tullijärjestön välineet ja standardit kuten tarkistettu Kioton yleissopimus ja Maailman tullijärjestön SAFE-normikehys, mukaisia; ja
- e) tullimenettelyjen yksinkertaistaminen, yhdenmukaistaminen ja automatisointi.

70 ARTIKLA

Täytäntöönpano

Edellä olevan 59 artiklan 2 kohdan f alakohdan ja 60 artiklan määräyksiä sovelletaan Peruun kaksi vuotta tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen.

4 LUKU

KAUPAN TEKNISET ESTEET

71 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on

- a) helpottaa ja lisätä tavarakauppaa ja saavuttaa tehokas pääsy osapuolten markkinoille parantamalla kaupan teknisiä esteitä koskevan WTO:n sopimuksen, jäljempänä 'kaupan teknisiä esteitä koskeva sopimus', täytäntöönpanoa;
- b) estää tarpeettomien kaupan teknisten esteiden syntymistä ja kannustaa niiden poistamista; ja
- c) lisätä osapuolten välistä yhteistyötä tässä luvussa käsitellyissä asioissa.

72 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tähän lukuun sovelletaan kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteen 1 määritelmiä.
2. Lisäksi sovelletaan seuraavia määritelmiä:
 - 'väliaikaisella merkinnällä' tarkoitetaan tietojen kiinnittämistä tuotteeseen käyttämällä liimattuja merkkilappuja, riippuvia merkkejä tai muita poistettavia merkkejä taikka tietojen sisällyttämistä tuotteen pakkaukseen;
 - 'kestomerkinnällä' tarkoitetaan tietojen kiinnittämistä tuotteeseen pysyvästi painamalla, ompelemalla, kaivertamalla tai muulla samankaltaisella menetelmällä.

73 ARTIKLA

Suhde kaupan teknisiä esteitä koskevaan sopimukseen

Osapuolet vahvistavat kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa, ja kyseinen sopimus liitetään tähän sopimukseen sekä otetaan soveltuvien osin sen erottamattomaksi osaksi.

74 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden, mukaan lukien niiden muutokset ja lisäykset, valmisteluun, hyväksymiseen ja soveltamiseen, kun ne voivat vaikuttaa osapuolten väliseen tavarakauppaan.
2. Tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:
 - a) valtion elinten omia tuotanto- tai kulutusvaatimuksiaan varten laatimat hankintaeritelvät, ja
 - b) terveys- ja kasvinsuojelutoimet.

75 ARTIKLA

Yhteistyö ja kaupan helpottaminen

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että viranomaisten ja elinten välinen yhteistyö sekä julkisella että yksityisellä sektorilla teknisen sääntelyn, standardisoinnin, vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, akkreditoinnin, metrologian, rajavalvonnan ja markkinavalvonnan aloilla on tärkeää osapuolten välisen kaupan helpottamiseksi. Tämän vuoksi osapuolet sitoutuvat

- a) tiivistämään keskinäistä yhteistyötä markkinoilleen pääsyn helpottamiseksi sekä järjestelmiään koskevan tiedon ja tuntemuksen lisäämiseksi;
- b) tunnistamaan, kehittämään ja edistämään kauppaa helpottavia aloitteita ottaen huomioon osapuolten kokemus. Aloitteita voivat olla muun muassa seuraavat:
 - i) tietojen ja kokemusten vaihto, tieteellinen ja teknologinen yhteistyö sekä hyvien sääntelykäytäntöjen soveltaminen;
 - ii) standardin tai teknisen sääntelyn mukaisten varmentamismenettelyjen ja hallinnollisten vaatimusten yksinkertaistaminen sekä niiden rekisteröintiä tai ennakkolupaa koskevien vaatimusten poistaminen, jotka ovat tarpeettomia kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen määräysten nojalla;

- iii) pyrkiminen teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen lähentämiseen, yhdenmukaistamiseen tai niitä koskevien vastaavuuksien määrittämiseen. Osapuolilla ei lähtökohtaisesti ole mitään vastaavuuksia koskevia velvoitteita, ellei toisin nimenomaisesti sovita;
- iv) sen selvittäminen, voidaanko akkreditointia tai nimeämistä käyttää toisen osapuolen alueelle sijoittautuneiden vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten tunnustamisessa, kun sääntelyjärjestelmää tarkastellaan uudelleen tulevaisuudessa; ja
- v) yhteistyön sekä tietojen vaihdon edistäminen ja helpottaminen osapuolten julkisten ja yksityisten elinten välillä.

2. Kun osapuoli pitää hallussaan toisen osapuolen alueelta peräisin olevia tavaroita niiden tuontisatamassa teknisten määräysten rikkomisen vuoksi, tavarat hallussaan pitävän osapuolen on viipymättä ilmoitettava tuojalle syy hallussapitoon.

3. Osapuolen on toisen osapuolen pyynnöstä otettava asianmukaisesti huomioon kyseisen toisen osapuolen tämän luvun mukaista yhteistyötä koskevat ehdotukset.

76 ARTIKLA

Tekniset määräykset

1. Osapuolten on käytettävä kansainvälisiä standardeja teknisten määräystensä laatimisen perustana, paitsi jos kyseiset kansainväliset standardit eivät ole tehokas tai sopiva tapa oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi. Osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä syyt sille, miksi se ei ole käyttänyt kansainvälisiä standardeja teknisten määräystensä laatimisen perustana.
2. Samanlaisten teknisten määräysten laatimisesta kiinnostuneen toisen osapuolen pyynnöstä ja päällekkäisten kustannusten välttämiseksi osapuolen on siinä määrin kuin mahdollista annettava pyynnön tehneelle osapuolelle kaikki tiedot, tekniset tutkimukset tai riskien arvioinnit tai muut käytettävissä olevat asian kannalta merkitykselliset asiakirjat lukuun ottamatta luottamuksellisia tietoja, joita kyseinen osapuoli on käyttänyt näitä teknisiä määräyksiä laatiessaan.

77 ARTIKLA

Standardit

1. Kukin osapuoli sitoutuu
 - a) ylläpitämään tehokasta yhteydenpitoa sääntelyviranomaistensa ja standardisointilaitostensa välillä;
 - b) soveltamaan kaupan teknisiä esteitä käsittelevän WTO:n komitean 13 päivänä marraskuuta 2000 tekemää päätöstä sopimuksen 2 ja 5 artiklaan sekä liitteeseen 3 liittyvien kansainvälisten standardien, oppaiden ja suositusten kehittämistä koskevista periaatteista määrittäessään, ovatko kansainväliset standardit, oppaat tai suositukset kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 ja 5 artiklan sekä liitteen 3 mukaisia;
 - c) kannustamaan standardisointilaitoksiaan toimimaan yhteistyössä toisen osapuolen standardisointilaitosten kanssa kansainvälisissä standardisointitoimissa. Kyseinen yhteistyö voidaan toteuttaa kansainvälisissä standardisointilaitoksissa tai alueellisella tasolla, jos vastaava standardisointilaitos sitä pyytää, tai yhteisymmärryspöytäkirjan kautta tavoitteena muun muassa yhteisten standardien kehittäminen;
 - d) vaihtamaan tietoja osapuolten standardien käytöstä teknisten määräysten yhteydessä ja varmistamaan siinä määrin kuin mahdollista, että standardit eivät ole pakollisia;

- e) vaihtamaan tietoja kunkin osapuolen standardisointimenettelyistä ja siitä, missä määrin kansainvälisiä, alueellisia tai paikallisia standardeja käytetään kansallisten standardien perustana; ja
 - f) vaihtamaan yleisiä tietoja kolmansien maiden kanssa tehdyistä standardisointiasioita koskevista yhteistyösopimuksista.
2. Kukin osapuoli suosittelee, että sen alueelle sijoittautuneet valtiosta riippumattomat standardisointilaitokset noudattavat tämän artiklan määräyksiä.

78 ARTIKLA

Vaatimustenmukaisuuden arviointi ja akkreditointi

1. Osapuolet tunnustavat, että on olemassa laajalti välineitä, joilla helpotetaan osapuolen alueella toteutettujen vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tulosten hyväksymistä toisen osapuolen alueella. Tämän mukaisesti osapuolet voivat sopia seuraavista:
- a) tavarantoimittajan vaatimustenmukaisuusvakuutuksen hyväksyminen;
 - b) toisen osapuolen alueelle sijoittautuneiden laitosten vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tulosten hyväksyminen;

- c) osapuolen alueelle sijoittautunut vaatimustenmukaisuuden arviointilaitos voi tehdä vapaaehtoisia tunnustamissopimuksia toisen osapuolen alueelle sijoittautuneen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen kanssa sen vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tulosten hyväksymiseksi;
- d) toisen osapuolen alueelle sijoittautuneiden vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten nimeäminen; ja
- e) akkreditointimenettelyjen hyväksyminen toisen osapuolen alueelle sijoittautuneiden vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten hyväksymiseksi.

2. Tätä varten osapuolet sitoutuvat

- a) varmistamaan, että vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa käytettävät julkishallinnon ulkopuoliset elimet voivat kilpailla;
- b) edistämään vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyissä niiden tulosten hyväksymistä, joita ovat antaneet monenvälisissä akkreditointisopimuksissa tai osapuolten vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten välisissä sopimuksissa tunnustetut laitokset;
- c) harkitsemaan neuvottelujen aloittamista sopimuksista, joilla helpotetaan toisen osapuolen alueelle sijoittautuneiden laitosten suorittamien vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tulosten hyväksymistä alueillaan, jos se on osapuolten etujen mukaista ja taloudellisesti perusteltua; ja

- d) kannustamaan vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksiaan osallistumaan toisen osapuolen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten kanssa tehtäviin sopimuksiin vaatimustenmukaisuuden arvioinnin tulosten hyväksymiseksi.

79 ARTIKLA

Avoimuus ja ilmoitusmenettelyt

1. Kukin osapuoli siirtää sähköisesti suoraan tai WTO:n sihteeristön kautta kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 10 artiklan nojalla perustetuille tiedotuskeskuksille ehdottamansa tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt tai olemassa olevien tai uhkaavien kiireellisten turvallisuus-, terveys- ja ympäristönsuojeluongelmien tai kansallista turvallisuutta koskevien ongelmien käsittelemiseksi hyväksytyt tekniset määräykset tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaisesti. Teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen sähköiseen siirtoon on liitettävä linkki ilmoitettavan asiakirjan koko tekstiin tai kyseisen asiakirjan kopio.
2. Kukin osapuoli julkaisee tai siirtää sähköisesti myös ne teknisten määräysten tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen luonnokset tai ehdotukset tai olemassa olevien tai uhkaavien kiireellisten turvallisuus-, terveys- ja ympäristönsuojeluongelmien tai kansallista turvallisuutta koskevien ongelmien käsittelemiseksi hyväksytyt teknisten määräysten tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen luonnokset tai ehdotukset, jotka ovat asianomaisten kansainvälisten standardien teknisen sisällön mukaisia.

3. Edellä olevan 1 ja 2 kohdan mukaisesti kukin osapuoli myöntää toisille osapuolille ja muille henkilöille, joita asia koskee, ehdotettujen teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen sähköisestä siirtopäivästä lähtien vähintään 60 päivän, ja mahdollisuuksien mukaan 90 päivän, määräajan kirjallisten huomautusten esittämiseksi. Osapuolen on suhtauduttava myönteisesti huomautuksia koskevan määräajan pidentämistä koskeviin kohtuullisiin pyyntöihin.
4. Osapuoli ottaa asianmukaisesti huomioon toiselta osapuolelta saadut huomautukset, kun ehdotetusta teknisestä määräyksestä järjestetään julkinen kuuleminen, ja antaa toisen osapuolen pyynnöstä kirjalliset vastaukset kyseisen toisen osapuolen esittämiin huomautuksiin.
5. Kukin osapuoli julkaisee tai antaa julkisesti saataville painettuna tai sähköisessä muodossa vastauksensa vastaanotettuihin merkityksellisiin huomautuksiin viimeistään lopullisten teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen julkaisemispäivänä.
6. Kukin osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä tietoja teknisistä määräyksistä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä, jotka osapuoli on hyväksynyt tai aikoo hyväksyä.
7. Teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen julkaisun ja niiden voimaantulon välisen ajan on oltava vähintään kuusi kuukautta, paitsi jos oikeutettujen tavoitteiden saavuttaminen ei ole toteutettavissa kyseisen määräajan kuluessa. Osapuolen on suhtauduttava myönteisesti määräajan pidentämistä koskeviin kohtuullisiin pyyntöihin.

8. Osapuolet varmistavat, että kaikki hyväksytyt ja voimassa olevat tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt ovat julkisesti ja ilmaiseksi saatavilla virallisella verkkosivustolla siten, että ne ovat helposti löydettävissä ja käytettävissä. Mahdollisesti olemassa olevia teknisten määräysten soveltamista koskevia oppaita olisi myös tarvittaessa annettava saataville.

80 ARTIKLA

Rajavalvonta ja markkinavalvonta

Osapuolet sitoutuvat

- a) vaihtamaan tietoja ja kokemuksia rajavalvonta- ja markkinavalvontatoimistaan lukuun ottamatta tapauksia, joissa asiakirjat ovat luottamuksellisia; ja
- b) varmistamaan, että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat rajavalvonta- ja markkinavalvontatoimia, mitä varten kyseiset viranomaiset voivat käyttää akkreditoituja, nimettyjä tai toimeksiannon saaneita laitoksia, ja välttävät kyseisten laitosten ja valvonnan alaisten talouden toimijoiden väliset eturistiriidat.

81 ARTIKLA

Merkinnät

1. Osapuolen edellyttäessä tuotteiden pakollista merkintää
 - a) kestomerkintää edellytetään ainoastaan, jos tiedot ovat kuluttajien tai tuotteen käyttäjien kannalta merkityksellisiä, tai osoittamaan, että tuote vastaa pakollisia teknisiä vaatimuksia;
 - b) tuotteen pakkauksessa voidaan edellyttää toimivaltaisten viranomaisten markkinavalvonnan varmistamiseksi lisätietoja, jotka merkitään väliaikaisilla merkinnöillä;
 - c) edellä b alakohdassa tarkoitettujen tietojen osalta ja sovellettavia sääntöjä uudelleen tarkastellessaan kyseinen osapuoli harkitsee mahdollisuutta vaatia kyseiset tiedot annettaviksi muilla tavoin;
 - d) kyseinen osapuoli ei edellytä merkintöjen hyväksyntää, rekisteröintiä tai varmentamista tuotteiden myymiseksi markkinoillaan, ellei se ole välttämätöntä tuotteiden ihmisten, eläinten tai kasvien terveydelle tai elämälle taikka ympäristölle tai kansalliselle turvallisuudelle aiheuttaman riskin vuoksi. Tämä alakohta ei rajoita osapuolen omien sääntöjensä mukaisesti hyväksymien sellaisten toimenpiteiden soveltamista, joilla varmistetaan, että merkinnät vastaavat pakollisia vaatimuksia, tai sellaisten toimenpiteiden soveltamista, joilla valvotaan kuluttajia mahdollisesti harhaanjohtavia käytäntöjä;

- e) kun osapuoli edellyttää talouden toimijalta tunnuksen käyttöä, tunnus annetaan ilman aiheetonta viivytystä;
 - f) edellyttäen, että ne eivät ole harhaanjohtavia, ristiriitaisia tai sekaannusta aiheuttavia suhteessa tavaroiden määrämaassa vaadittaviin tietoihin, kyseinen osapuoli sallii
 - i) tavaroiden määrämaassa vaadittavan kielen lisäksi muilla kielillä annettavat tiedot;
 - ii) kansainväliset nimikkeistöt, kuvat, symbolit tai grafiikan; ja
 - iii) tavaroiden määrämaassa vaadittavien tietojen lisäksi annettavat lisätiedot;
 - g) jos kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen oikeutetut tavoitteet eivät vaarannu, kyseinen osapuoli pyrkii hyväksymään väliaikaiset tai poistettavat merkinnät tai tietojen antamisen tuotteen käyttöohjeissa tai pakkauksessa sen sijaan, että ne olisi painettu tai fyysisesti kiinnitetty tuotteeseen.
2. Kun osapuoli edellyttää tekstiilien, vaatteiden tai jalkineiden merkintää, se
- a) voi edellyttää ainoastaan seuraavien tietojen kestomerkintää:
 - i) tekstiilien ja vaatteiden osalta: kuitukoostumus, alkuperämaa, turvaohjeet erityiskäyttöä varten ja hoito-ohjeet; ja

- ii) jalkineiden osalta: pääosien käytetyimmät materiaalit, turvaohjeet erityiskäyttöä varten ja alkuperämaa;

b) ei saa asettaa

- i) vaatimuksia merkinnän fyysisistä ominaisuuksista tai suunnittelusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta niitä toimenpiteitä, joita kyseinen osapuoli toteuttaa kuluttajien suojelemiseksi harhaanjohtavalta mainonnalta;
- ii) velvollisuutta kestoimerkitä vaatteita, jos vaatteiden koon vuoksi merkintä on joko vaikeaa tai vähentää vaatteiden arvoa; ja
- iii) pareittain myytävien tavaroiden osalta velvollisuutta merkitä kummatkin osat, jos ne on tehty samasta materiaalista ja suunniteltu samoin.

3. Osapuolet soveltavat tätä artiklaa viimeistään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

82 ARTIKLA

Kauppaan liittyvä tekninen apu ja valmiuksien kehittäminen

Osapuolet tunnustavat kauppaan liittyvän teknisen avun ja valmiuksien kehittämisen merkityksen tämän luvun määräysten täytäntöönpanon helpottamisessa, ja sen osalta olisi keskityttävä muun muassa seuraaviin:

- a) kansallisten instituutioiden valmiuksien kehittäminen, niiden tekninen infrastruktuuri ja laitteisto sekä henkilöstön koulutus;
- b) tämän luvun kannalta merkityksellisiin kansainvälisiin elimiin osallistumisen edistäminen ja helpottaminen; ja
- c) standardisointia, teknistä sääntelyä, vaatimustenmukaisuuden arviointia, akkreditointia, metrologiaa, raja-valvontaa ja markkina-valvontaa käsittelevien osapuolten elinten välisten suhteiden edistäminen.

83 ARTIKLA

Kaupan teknisten esteiden alakomitea

1. Osapuolet perustavat kaupan teknisten esteiden alakomitean, joka koostuu kunkin osapuolen edustajista.

2. Alakomitea

- a) seuraa ja arvioi tämän luvun täytäntöönpanoa ja hallinnointia sekä sen noudattamista;
- b) käsittelee riittävästi kaikkia osapuolen esiin tuomia tähän lukuun ja kaupan teknisiä esteitä koskevaan sopimukseen liittyviä asioita;
- c) edistää yhteistyöasioiden ja teknisen avun ohjelmien painopistealueiden tunnistamista standardien, teknisen sääntelyn, vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen, akkreditoinnin, metrologian, raja valvonnan ja markkina valvonnan alalla sekä tarkastelee saavutettua edistystä tai saatuja tuloksia;
- d) vaihtaa tietoja valtiosta riippumattomilla, alueellisilla ja monenvälisillä foorumeilla tehdystä työstä standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen alalla;
- e) neuvottelee osapuolen pyynnöstä kaikista tähän lukuun ja kaupan teknisiä esteitä koskevaan sopimukseen liittyvistä asioista;
- f) tarvittaessa perustaa tämän luvun tavoitteiden saavuttamiseksi työryhmiä tähän lukuun ja kaupan teknisiä esteitä koskevaan sopimukseen liittyvien asioiden käsittelemiseksi ja määrittää selvästi kyseisten työryhmien toimialan ja vastualueet;

- g) helpottaa tarvittaessa sääntelyviranomaisten välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä tämän luvun mukaisesti;
- h) laatii tämän luvun 75 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti osapuolten yhteistä etua koskevista asioista työohjelman, jota tarkistetaan säännöllisesti;
- i) tarkastelee kaikkia tähän lukuun liittyviä asioita, jotka voivat parantaa pääsyä osapuolten markkinoille;
- j) tekee tähän lukuun tarkistuksia ottaen huomioon kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen ja kaupan teknisiä esteitä käsittelevän WTO:n komitean päätösten tai suositusten mukaisen kehityksen ja ehdottaa tähän lukuun mahdollisia muutoksia;
- k) ilmoittaa tarvittaessa kauppakomitealle tämän luvun täytäntöönpanosta; ja
- l) toteuttaa kaikki muut toimet, joiden osapuolet katsovat auttavan niitä tämän luvun ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen täytäntöönpanossa ja helpottavan kauppaa.

3. Tämän luvun täytäntöönpanon helpottamiseksi kunkin osapuolen edustaja alakomiteassa on vastuussa koordinoinnista kyseisen osapuolen alueella sijaitsevien keskushallinnon laitosten, paikallisten julkisten laitosten, valtiosta riippumattomien laitosten ja asianmukaisten henkilöiden kanssa ja kutsuu toisen osapuolen pyynnöstä ne osallistumaan alakomitean kokouksiin. Osapuolten edustajat keskustelevat kaikista tähän lukuun liittyvistä asioista.

4. Elleivät osapuolet toisin sovi, 2 kohdan e alakohdan mukaiset neuvottelut muodostavat 301 artiklan mukaiset neuvottelut edellyttäen, että ne täyttävät kyseisen artiklan 9 kohdassa vahvistetut vaatimukset.

5. Alakomitea voi kokoontua istunnoissa, joihin EU-osapuoli ja yksi Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittamaa osallistuu ja joissa käsitellään yksinomaan EU-osapuolen ja kyseisen Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittamaan kahdenvälisiä suhteita. Jos toinen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa ilmaisee kiinnostuksensa kyseisessä kokouksessa keskusteltavaan asiaan, se voi osallistua kokoukseen, jos EU-osapuoli ja asianomainen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa antavat tähän etukäteen suostumuksensa.

6. Elleivät osapuolet toisin sovi, alakomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Kokoukset voidaan pitää henkilökohtaisesti tai muilla osapuolten sopimilla tavoilla.

84 ARTIKLA

Tietojenvaihto

1. Kaikki osapuolen pyynnöstä tämän luvun määräysten mukaisesti annettavat tiedot tai selitykset on annettava painetussa tai sähköisessä muodossa 60 päivän määräajassa, jota voidaan jatkaa tiedot antavan osapuolen esittämästä perustellusta syystä.

2. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 10 artiklan tai tämän luvun mukaisesti yhteyspisteisiin tuleviin tiedusteluihin vastaamisen ja niiden käsittelyn ja prosessoinnin osalta osapuolten on sovellettava kaupan teknisiä esteitä käsittelevän WTO:n komitean 4 päivänä lokakuuta 1995 hyväksymiä suosituksia.

5 LUKU

TERVEYS- JA KASVINSUOJELUTOIMET

85 ARTIKLA

Tavoitteet

1. Tämän luvun tavoitteena on
 - a) suojella ihmisten, eläinten tai kasvien elämää ja terveyttä osapuolten alueella ja helpottaa samalla osapuolten välistä kauppaa terveys- ja kasvinsuojelutoimien alalla;

- b) toimia yhteistyössä terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan WTO:n sopimuksen, jäljempänä 'terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskeva sopimus', täytäntöönpanon jatkamiseksi;
- c) varmistaa, että terveys- ja kasvinsuojelutoimet eivät muodosta perusteettomia kaupan esteitä osapuolten välille;
- d) kehittää mekanismeja ja menettelyjä, joiden tarkoituksena on ratkaista tehokkaasti osapuolten välillä terveys- ja kasvinsuojelutoimien kehittämisestä ja täytäntöönpanosta aiheutuvat ongelmat;
- e) vahvistaa osapuolten toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä terveys- ja kasvinsuojeluasioissa;
- f) helpottaa erityis- ja erilliskohtelun täytäntöönpanoa ottaen huomioon osapuolten väliset epäsymmetrisyydet.

86 ARTIKLA

Oikeudet ja velvollisuudet

Osapuolet vahvistavat terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa. Osapuoliin sovelletaan myös tämän luvun määräyksiä.

87 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan kaikkiin terveys- ja kasvinsuojelutoimiin, jotka voivat suoraan tai välillisesti vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan.
2. Tätä lukua ei sovelleta kaupan teknisiä esteitä koskevassa sopimuksessa määritettyihin standardeihin, teknisiin määräyksiin ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin, paitsi jos ne liittyvät terveys- ja kasvinsuojelutoimiin.
3. Tätä lukua sovelletaan osapuolten väliseen yhteistyöhön myös eläinten hyvinvointia koskevissa kysymyksissä.

88 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa sovelletaan terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen liitteen A määritelmiä.
2. Osapuolet voivat sopia muista tässä luvussa sovellettavista määritelmistä ottaen huomioon asianomaisten kansainvälisten järjestöjen sanastot ja määritelmät.

89 ARTIKLA

Toimivaltaiset viranomaiset

Tässä luvussa tarkoitetut kunkin osapuolen toimivaltaiset viranomaiset on lueteltu liitteen VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) lisäyksessä 1. Osapuolet ilmoittavat toisilleen kaikista kyseisten toimivaltaisten viranomaisten muutoksista.

90 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia ei saa käyttää perusteettomina kaupan esteinä osapuolten välillä.
2. Tämän luvun soveltamisalan mukaisesti vahvistettuja menettelyitä sovelletaan
 - a) avoimesti,
 - b) ilman aiheettomia viivytyksiä, ja
 - c) sellaisten edellytysten ja vaatimusten mukaisesti, kustannukset mukaan lukien, jotka eivät saa olla suurempia kuin palvelun tosiasialliset kustannukset ja joiden on oltava kohtuullisia verrattuna osapuolten vastaavista kotimaisista tuotteista veloitettaviin maksuihin.

3. Osapuolet eivät saa käyttää 2 kohdassa mainittuja menettelyitä eivätkä lisätietopyyntöjä viivästyttääkseen tuontituotteiden pääsyä markkinoilleen ilman tieteellisiä ja teknisiä perusteluita.

91 ARTIKLA

Tuontia koskevat vaatimukset

1. Osapuolen yleisiä tuontia koskevia vaatimuksia on sovellettava toisen osapuolen tuotteisiin.
2. Kunkin osapuolen on varmistettava, että toisen osapuolen alueelle viedyt tuotteet vastaavat tuojaosapuolen terveys- ja kasvinsuojeluvaatimuksia.
3. Tuojaosapuolen on varmistettava, että sen tuontiedellytyksiä sovelletaan oikein suhteutettuina ja syrjimättömästi.
4. Osapuolen tuontia koskeviin vaatimuksiin tehtävien muutosten osalta on muutoksen luonteen mukaisesti otettava käyttöön siirtymäkausi, jotta estetään tuotteiden kauppavirran keskeytyminen ja annetaan viejäosapuolelle mahdollisuus mukauttaa menettelynsä kyseiseen muutokseen nähden.

5. Kun tuojaosapuoli sisällyttää tuontia koskeviin vaatimuksiinsa riskien arvioinnin, kyseinen osapuoli aloittaa arvioinnin välittömästi ja ilmoittaa viejäosapuolelle kyseiseen arviointiin tarvittavan ajan.
6. Kun tuojaosapuoli on päättänyt, että viejäosapuolen tuotteet täyttävät sen tuontiin liittyvät terveys- ja kasvinsuojeluvaatimukset, kyseinen osapuoli antaa luvan asianomaisten tuotteiden tuontiin 90 työpäivän¹² kuluessa päätelmän tekemisestä.
7. Tarkastusmaksut voivat kattaa ainoastaan toimivaltaiselle viranomaiselle tuontitarkastusten toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset. Niiden tulee olla kohtuullisia verrattuna maksuihin, jotka veloitetaan vastaavien kotimaisten tuotteiden tarkastuksesta.
8. Tuojaosapuoli ilmoittaa viejäosapuolelle niin pian kuin mahdollista kaikki maksuja koskevat muutokset sekä muutosten perustelut.

92 ARTIKLA

Tuontimenettelyt

1. Eläintuotteiden tuonnin osalta viejäosapuoli antaa tuojaosapuolelle tiedoksi luettelon niistä laitoksistaan, jotka täyttävät tuojaosapuolen vaatimukset.

¹² Tässä luvussa 'työpäivällä' tarkoitetaan sen osapuolen työpäiviä, johon määräaikaa sovelletaan.

2. Viejäosapuolen pyynnöstä, johon liittyvät asianmukaiset vakuudet, tuojaosapuoli hyväksyy liitteen VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) lisäyksessä 2 olevassa 3 kohdassa tarkoitettut laitokset, jotka sijaitsevat viejäosapuolen alueella, ilman yksittäisten laitosten ennakkotarkastusta. Kyseisen hyväksynnän on oltava liitteessä VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) olevan lisäyksen 2 ehtojen ja määräysten mukainen, ja se koskee ainoastaan niitä tuoteluokkia, joiden tuonti sallitaan.
3. Tuojaosapuoli hyväksyy sovellettavien oikeudellisten menettelyjensä mukaisesti tarvittavat lainsäädännölliset tai hallinnolliset toimenpiteet 2 kohdassa tarkoitetuista laitoksista peräisin olevien tuotteiden tuonnin sallimiseksi 40 työpäivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettua pyynnön vastaanottamispäivästä, paitsi jos edellytetään lisätietoja.
4. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea voi muuttaa eläinperäisiä tuotteita käsittelevien laitosten hyväksyntää koskevia osapuolten vaatimuksia ja määräyksiä. Kauppakomitea hyväksyy vastaavan muutoksen liitteen VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) lisäykseen 2.
5. Tuojaosapuoli antaa säännöllisesti tiedot tuotelähetysten hylkäämisistä, mukaan lukien tiedot niistä vaatimustenvastaisuuksista, joihin hylkäämiset perustuvat.

93 ARTIKLA

Tarkastukset

1. Luottamuksen säilyttämiseksi tämän luvun määräysten tehokkaaseen täytäntöönpanoon kullakin osapuolella on tämän luvun soveltamisalalla oikeus
 - a) suorittaa liitteessä VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) olevassa lisäyksessä 3 vahvistettujen suuntaviivojen mukaisesti toisen osapuolen viranomaisten valvontajärjestelmän tai sen osan tarkastuksen; tarkastuksen kuluista vastaa tarkastuksen suorittava osapuoli; ja
 - b) vastaanottaa tietoja toisilta osapuolilta niiden valvontajärjestelmistä ja kyseisten järjestelmien mukaisesti suoritettujen valvontatoimien tuloksista.
2. Osapuoli, joka suorittaa tämän artiklan mukaisen tarkastuksen toisen osapuolen alueella, antaa kyseiselle osapuolelle tarkastuksen tulokset ja sitä koskevat päätelmät.
3. Kun tuojaosapuoli päättää suorittaa tarkastuskäynnin viejäosapuolen alueella, käynnistä on ilmoitettava viejäosapuolelle vähintään 60 työpäivää ennen kyseisen tarkastuksen suorittamista, paitsi jos kyseessä on hätätapaus tai osapuolet toisin sopivat. Asianomaisten osapuolten on sovittava kaikista tarkastuskäyntiin tehtävistä muutoksista.

Eläinten ja kasvien terveyteen liittyvät toimenpiteet

1. Osapuolten on käsitteinä tunnustettava tuholaisista ja taudeista vapaat alueet sekä alueet, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia ja tauteja, terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen ja Maailman eläintautijärjestön (OIE) sekä kansainvälisen kasvinsuojeluyleissopimuksen (IPPC) mukaisten standardien, suuntaviivojen tai suositusten mukaisesti.
2. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitean on 1 kohdan nojalla vahvistettava asianmukainen menettely, jolla tunnustetaan tuholaisista ja taudeista vapaat alueet sekä alueet, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia ja tauteja, ottaen huomioon kaikki aiheelliset kansainväliset standardit, suuntaviivat tai suositukset. Kyseiseen menettelyyn sisältyvät tilanteet, jotka liittyvät tautipesäkkeisiin tai tuhoeläinsaastunnan uusiintumisiin.
3. Määrittäessään 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja alueita osapuolten on otettava huomioon sellaiset tekijät kuten maantieteellinen sijainti, ekosysteemit, epidemiologinen seuranta sekä terveys- tai kasvinsuojeluvalvonnan tehokkuus kyseisellä alueella.
4. Osapuolten on rakennettava tiivis yhteistyö tuholaisista ja taudeista vapaiden alueiden sekä niiden alueiden, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia ja tauteja, määrittystä varten tavoitteenaan rakentaa luottamus niihin menettelyihin, joita kumpikin osapuoli noudattaa määrittäessään tuholaisista ja taudeista vapaita alueita sekä niitä alueita, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia ja tauteja.

5. Määrittäessään tuholaisista ja taudeista vapaita alueita sekä niitä alueita, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia ja tauteja, joko ensimmäisen kerran tai eläintaudin puhkeamisen tai kasvituholaisen uudelleen esiintymisen jälkeen tuojaosapuolen on periaatteessa käytettävä viejäosapuolen tai sen osien eläinten ja kasvien terveystilannetta koskevan määrittämisensä pohjana viejäosapuolen toimittamia tietoja terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen sekä OIE:n ja IPPC:n normien mukaisesti ja otettava huomioon viejäosapuolen tekemä määrittäminen.
6. Jos tuojaosapuoli ei tunnusta viejäosapuolen määrittämiä alueita tuholaisista ja taudeista vapaita alueiksi tai alueiksi, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia ja tauteja, tuojaosapuolen on viejäosapuolen pyynnöstä annettava tiedot, joiden perusteella kyseinen päätös on tehty, ja/tai aloitettava mahdollisimman pian neuvottelut mahdollisen yhteisesti sovittavan vaihtoehtoisen ratkaisun arvioimiseksi.
7. Viejäosapuolen on toimitettava riittävä näyttö osoittaakseen tuojaosapuolelle objektiivisesti, että kyseiset alueet ovat tuholaisista tai taudeista vapaita alueita tai alueita, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia tai tauteja, ja että ne todennäköisesti myös pysyvät sellaisina. Tätä varten viejäosapuolen on annettava tuojaosapuolelle tämän pyynnöstä kohtuullinen mahdollisuus suorittaa tarkastuksia, kokeita ja muita asianmukaisia menettelyjä.
8. Osapuolet tunnustavat OIE:n lohkomisperiaatteen ja tuholaisista vapaita tuotantopaikkoja koskevan IPPC:n periaatteen. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakoitea arvioi suositukset, joita OIE ja IPPC antavat asiassa myöhemmin, ja antaa suosituksia vastaavasti.

95 ARTIKLA

Vastavuus

Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea voi laatia määräyksiä vastavuudesta ja antaa kauppakomitealle vastavasti suosituksia. Kyseinen alakomitea laatii myös vastavuuden tunnustamismenettely.

96 ARTIKLA

Avoimuus ja tietojen vaihto

1. Osapuolet

- a) pyrkivät kauppaan sovellettavien terveys- ja kasvinsuojelutoimien avoimuuteen ja erityisesti toisten osapuolten tuontiin sovellettaviin terveys- ja kasvinsuojelutoimiin liittyvien vaatimusten avoimuuteen;
- b) tehostavat vastavuoroisesti toistensa terveys- ja kasvinsuojelutoimien tuntemusta ja niiden soveltamista;
- c) vaihtavat tietoja terveys- ja kasvinsuojelutoimien suunnitteluun ja soveltamiseen liittyvistä seikoista, mukaan lukien saatavilla oleva uusi tieteellinen näyttö, joka vaikuttaa tai voi vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan, jotta niiden kielteiset vaikutukset kauppaan voidaan minimoida;

- d) ilmoittavat osapuolen pyynnöstä ja 15 työpäivän kuluessa pyynnön esittämispäivästä vaatimuksista, joita sovelletaan tiettyjen tuotteiden tuontiin, sekä sen, tarvitaanko riskien arviointia;
- e) ilmoittavat osapuolen pyynnöstä, mihin vaiheeseen tiettyjen tuotteiden tuontiluvan myöntämismenettely on edennyt.

2. Osapuolten yhteyspisteet tässä artiklassa tarkoitettua tietojenvaihtoa varten on lueteltu liitteen VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) lisäyksessä 4. Tiedot lähetetään postitse, faksilla tai sähköpostilla. Sähköpostilla lähetettävät tiedot voidaan allekirjoittaa sähköisesti, ja niitä lähetetään ainoastaan yhteyspisteiden välillä.

3. Tietojenvaihdon katsotaan tapahtuneen, kun tässä artiklassa tarkoitetut tiedot on toimitettu WTO:lle asiaa koskevien sääntöjen mukaisesti tai kun ne on toimitettu asianomaisen osapuolen virallisille, julkisille ja maksuttomille internet-sivuille, joiden osoitteet on lueteltu liitteen VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) lisäyksessä 4.

97 ARTIKLA

Ilmoittaminen ja neuvottelut

1. Kukin osapuoli ilmoittaa toisille osapuolille kirjallisesti kahden työpäivän kuluessa kaikista vakavista tai merkittävistä riskeistä ihmisten, eläinten tai kasvien terveydelle, mukaan lukien elintarvikkeisiin liittyvät hätätilanteet.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut ilmoitukset tehdään liitteen VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) lisäyksessä 4 lueteltuihin yhteyspisteisiin. Osapuolet ilmoittavat toisilleen 96 artiklan mukaisesti kaikista yhteyspisteiden muutoksista. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut kirjalliset ilmoitukset tehdään postitse, faksilla tai sähköpostilla.
3. Jos osapuoli on vakavasti huolissaan ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen liittyvistä riskeistä, jotka vaikuttavat osapuolten välisen kaupan kohteena oleviin tuotteisiin, osapuoli voi pyytää viejäosapuolta tilannetta koskeviin neuvotteluihin. Kyseiset neuvottelut käydään mahdollisimman pian. Neuvotteluissa kukin osapuoli pyrkii antamaan kaikki tarvittavat tiedot kaupankäynnin keskeytymisen välttämiseksi.
4. Edellä 3 kohdassa tarkoitetut neuvottelut voidaan käydä sähköpostitse, video- tai audiokokouksena tai muilla osapuolten käytössä olevilla teknisillä keinoilla. Neuvotteluja pyytänyt osapuoli huolehtii kyseisten neuvottelujen pöytäkirjan laatimisesta.

98 ARTIKLA

Hätätoimenpiteet

1. Tuojaosapuoli voi ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen liittyvän vakavan riskin takia toteuttaa ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden suojelun kannalta välttämättömiä tilapäisiä toimenpiteitä ja siirtymätoimenpiteitä ilman ennakkoilmoitusta. Osapuolten välisessä kuljetuksessa olevien lähetysten osalta kyseinen tuojaosapuoli harkitsee sopivinta ja kohtuullisinta ratkaisua kaupankäynnin tarpeettoman keskeytymisen välttämiseksi.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet käyttöönottava osapuoli ilmoittaa asiasta toisille osapuolille mahdollisimman pian ja joka tapauksessa viimeistään yhden työpäivän kuluttua toimenpiteen käyttöönotosta. Toiset osapuolet voivat pyytää kaikkia toimenpiteen käyttöönottavan osapuolen terveystilanteeseen liittyviä tietoja ja myös itse toimenpiteeseen liittyviä tietoja. Toimenpiteen käyttöönottava osapuoli antaa vastauksen heti, kun pyydetyt tiedot ovat saatavilla.
3. Osapuolet neuvottelevat tilanteesta osapuolen pyynnöstä ja 97 artiklan määräysten mukaisesti 15 työpäivän kuluessa neuvottelupyynnön vastaanottamispäivästä. Neuvottelut käydään kaupankäynnin tarpeettoman keskeytymisen välttämiseksi. Keinoja toimenpiteiden toteuttamisen helpottamiseksi tai niiden korvaamiseksi voidaan harkita.

99 ARTIKLA

Vaihtoehtoiset toimenpiteet

1. Viejäosapuolen pyynnöstä ja ottaen huomioon tuojaosapuolen käyttöönottamat kauppaan vaikuttavat toimenpiteet (mukaan lukien erityisten raja-arvojen asettaminen lisääineille, jäämille ja epäpuhtauksille) asianomaiset osapuolet aloittavat neuvottelut 97 artiklan mukaisesti sopiakseen tuojaosapuolen soveltamista tuonnin lisäehdoista tai vaihtoehtoisista toimenpiteistä. Tuonnin lisäehdot tai vaihtoehtoiset toimenpiteet voivat tarvittaessa perustua kansainvälisiin standardeihin tai viejäosapuolen toimenpiteisiin, joilla varmistetaan vastaava suojelun taso kuin tuojaosapuolella. Edellä olevaa 95 artiklaa ei sovelleta kyseisiin toimenpiteisiin.
2. Tuojaosapuolen pyynnöstä viejäosapuoli antaa kaikki tuojaosapuolen lainsäädännössä vaaditut asiaa koskevat tiedot, mukaan luettuina virallisten laboratoriodensa tulokset tai kaikki muut tieteelliset tiedot, asianmukaisten tieteellisten instanssien arvioitavaksi. Jos yhteisymmärrykseen päästään, tuojaosapuoli toteuttaa tarvittavat lainsäädännölliset tai hallinnolliset toimenpiteet tuonnin mahdollistamiseksi tällaisen yhteisymmärryksen perusteella.
3. Jos asiaan liittyvää tieteellistä näyttöä ei ole riittävästi, osapuoli voi saatavilla olevan merkityksellisen tiedon perusteella hyväksyä tilapäisiä terveys- ja kasvinsuojelutoimia. Siinä tapauksessa osapuolet pyrkivät hankkimaan lisätiedot, joita tarvitaan riskien arvioimiseksi tarkemmin, jotta tuojaosapuoli voi tarkastella uudelleen kyseisiä terveys- ja kasvinsuojelutoimia.

100 ARTIKLA

Erityis- ja erilliskohtelu

Jos Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa on terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen 10 artiklaa soveltaessaan todennut EU-osapuolen ilmoittamaan toimenpide-ehdotukseen liittyviä vaikeuksia, kyseinen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa voi pyytää EU-osapuolelle terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen 7 artiklan mukaisesti antamissaan huomautuksissa mahdollisuutta neuvotella asiasta. Asianomaiset osapuolet aloittavat neuvottelut sopiakseen seuraavista seikoista:

- a) tuojaosapuolen soveltamat vaihtoehtoiset tuontiehdot; ja/tai
- b) 101 artiklan mukainen tekninen apu; ja/tai
- c) kuuden kuukauden siirtymäkausi, jota voitaisiin poikkeuksellisesti jatkaa toisella enintään kuuden kuukauden määräajalla.

101 ARTIKLA

Tekninen apu ja kaupallisten valmiuksien tehostaminen

1. Osapuolet sopivat XIII osaston (Tekninen apu ja kaupallisten valmiuksien tehostaminen) määräysten mukaisesti tiivistävänsä yhteistyötä tämän luvun täytäntöönpanon edistämiseksi ja sen hyödyntämiseksi mahdollisimman suuressa määrin sen avulla saavutettujen tulosten ja lisääntyneiden mahdollisuuksien optimoimiseksi ja mahdollisimman suuren hyödyn saavuttamiseksi osapuolille ihmisten, eläinten ja kasvien terveyden ja elintarvikkeiden turvallisuuden osalta. Kyseistä yhteistyötä kehitetään osapuolten välisiä yhteistyösuhteita koskevan oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen puitteissa.
2. Kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi osapuolet sopivat kiinnittävänsä erityistä huomiota terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitean toteamiin yhteistyötarpeisiin ja toimittavansa asiaa koskevat tiedot XIII osaston (Tekninen apu ja kaupallisten valmiuksien tehostaminen) mukaisesti. Kyseinen alakomitea voi myös tarkastella mainittuja tarpeita uudelleen.

102 ARTIKLA

Eläinten hyvinvointia koskeva yhteistyö

Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea edistää osapuolten välistä eläinten hyvinvointia koskevaa yhteistyötä.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea

1. Osapuolet perustavat terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitean foorumiksi, jolla varmistetaan tämän luvun täytäntöönpano ja sen seuranta ja jolla tarkastellaan kaikkia sen määräysten noudattamiseen mahdollisesti vaikuttavia seikkoja. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea voi tarkastella uudelleen tätä lukua ja tehdä uudelleentarkastelun perusteella suosituksia.
2. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea koostuu kunkin osapuolen nimeämistä edustajista. Alakomitea kokoontuu tavanomaisiin istuntoihin vähintään kerran vuodessa yhteisesti sovittuna päivämääränä ja yhteisesti sovitussa paikassa, ja se kokoontuu osapuolen pyynnöstä erityisistuntoihin. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea kokoontuu ensimmäiseen tavanomaiseen istuntoonsa vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea hyväksyy työjärjestyksensä ensimmäisessä kokouksessaan. Osapuolet sopivat asialistasta ennen kokouksia. Alakomitea voi myös kokoontua video- tai audiokokoukseen.
3. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea
 - a) kehittää ja seuraa tämän luvun täytäntöönpanoa;
 - b) tarjoaa foorumin terveys- ja kasvinsuojelutoimien ja tämän luvun soveltamisesta aiheutuvia ongelmia koskeville keskusteluille ja pyrkii määrittämään ongelmiin mahdollisia ratkaisuja;

- c) keskustelee tarpeesta laatia yhteisiä tutkimusohjelmia erityisesti erityisten raja-arvojen vahvistamisen osalta;
 - d) määrittää yhteistyötarpeita;
 - e) käy tämän luvun soveltamisesta aiheutuvien riitojen ratkaisemista koskevassa 104 artiklassa määrättyjä neuvotteluja;
 - f) käy tämän luvun erityis- ja erilliskohtelua koskevassa 100 artiklassa määrättyjä neuvotteluja;
ja
 - g) suorittaa kaikki muut osapuolten yhteisesti sopimat tehtävät.
4. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea voi perustaa tilapäisiä työryhmiä erityistehtävien suorittamiseksi, ja se määrittää niiden tehtävät ja laatii niiden työjärjestyksen.

Riitojen ratkaiseminen

1. Kun osapuoli katsoo, että toisen osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimet ovat tai saattavat olla tämän luvun mukaisten velvollisuuksien vastaisia tai että toinen osapuoli on rikkonut tämän luvun kattaman terveys- ja kasvinsuojelutoimeen liittyvän velvollisuuden, kyseinen osapuoli voi pyytää teknisten neuvottelujen aloittamista terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomiteassa. Liitteen VI (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) lisäyksessä 1 nimetyt toimivaltaiset viranomaiset toimivat kyseisten neuvotteluiden edistämiseksi.
2. Elleivät riidan osapuolet toisin sovi, kun riidasta on neuvoteltu terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomiteassa 1 kohdan mukaisesti, kyseiset neuvottelut korvaavat 301 artiklan mukaiset neuvottelut edellyttäen, että kyseiset neuvottelut täyttävät mainitun artiklan 9 kohdassa asetetut vaatimukset. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomiteassa käytävät neuvottelut katsotaan päättyneiksi 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä, paitsi jos neuvottelevat osapuolet sopivat neuvotteluiden jatkamisesta. Neuvottelut voidaan käydä puhelin- tai videokokouksena taikka muilla neuvottelevien osapuolten yhteisesti sopimilla teknisillä keinoilla.

6 LUKU

105 ARTIKLA

Tavaroiden liikkuvuus

1. Osapuolet tunnustavat alueellisten yhdentymisprosessien tasoerot Euroopan unionissa ja alueellisten yhdentymisprosessien tasoerot Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden välillä Andien yhteisössä. Tältä osin osapuolet toimivat toisista osapuolista peräisin olevien tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle suotuisten olosuhteiden luomiseksi omilla alueillaan. Tässä tarkoituksessa
 - a) Andien yhteisöön kuuluvasta allekirjoittajamaasta peräisin olevat tuotteet voivat liikkua vapaasti Euroopan unionin alueella Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa vahvistettujen, kolmansista maista peräisin olevien tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien edellytysten mukaisesti;
 - b) jollei yhdentymistä koskevan Andien osa-aluesopimuksen, jäljempänä 'Cartagenan sopimus' tavaroiden liikkuvuutta koskevista määräyksistä muuta johdu, Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat myöntävät toisilleen vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät EU-osapuolelle tämän sopimuksen mukaisesti. Tähän velvoitteeseen ei sovelleta XII osaston (Riitojen ratkaisu) määräyksiä;

- c) Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat pyrkivät 10 artiklan osalta tekemään parhaansa edistääkseen Euroopan unionista peräisin olevien tavaroiden liikkuvuutta alueidensa välillä ja välttääkseen menettelyiden ja valvonnan päällekkäisyydet.

2. Edellä olevan 1 kohdan lisäksi

- a) tulliasioiden osalta Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat soveltavat Euroopan unionista peräisin oleviin ja toisesta Andien yhteisöön kuuluvasta allekirjoittajamaasta tuleviin tavaroihin niitä suotuisimpia tullimenettelyjä, joita ne soveltavat toisista Andien yhteisöön kuuluvista allekirjoittajamaista tuleviin tavaroihin;
- b) kaupan teknisten esteiden osalta
 - i) Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat sallivat, että Euroopan unionista peräisin oleviin tavaroihin sovelletaan Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden välisessä kaupassa sovellettavia yhdenmukaistettuja standardeja, teknisiä määräyksiä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyitä;
 - ii) Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat pyrkivät niitä koskevilla aloilla parhaansa mukaan edistämään standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden asteittaista yhdenmukaistamista;

- c) terveys- ja kasvinsuojelutoimien osalta Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat sallivat, että Euroopan unionista peräisin oleviin tavarihin sovelletaan kauppaan sovellettavia yhdenmukaistettuja menettelyjä ja vaatimuksia. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea tarkastelee tämän alakohdan soveltamista.

3. Siinä tapauksessa, että kaikki Andien yhteisön jäsenmaat tulevat tämän sopimuksen osapuoliksi, Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat tarkastelevat kyseistä uutta tilannetta ja ehdottavat EU-osapuolelle asianmukaisia toimenpiteitä Euroopan unionista peräisin olevien tavaroiden liikkuvuutta Andien yhteisön jäsenmaiden välillä koskevien olosuhteiden parantamiseksi ja erityisesti menettelyiden, tullien ja muiden maksujen, tarkastusten sekä valvonnan päällekkäisyyksien välttämiseksi.

4. Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat pyrkivät 3 kohdan mukaisesti parhaansa mukaan edistämään teknisiä määräyksiä ja terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan lainsäädäntönsä ja menettelyidensä yhdenmukaistamista sekä valvontatoimiensa ja tarkastustensa yhdenmukaistamista tai keskinäistä tunnustamista.

5. Osapuolet kehittävät 1 kohdan mukaisesti tarpeensa ja realiteettinsa huomioon ottaen yhteistyömekanismeja osapuolten välisiä yhteistyösuhteita koskevan oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen puitteissa.

7 LUKU

POIKKEUKSET

106 ARTIKLA

Poikkeukset osastoon Tavarakauppa

1. Edellyttäen, ettei toimenpiteitä sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten välillä samanlaisten olosuhteiden vallitessa tai osapuolten välisen tavarakaupan peiteltyä rajoittamista, tämän sopimuksen määräysten ei voida katsoa estävän mitään osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka
- a) ovat välttämättömiä julkisen moraalin suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi¹³;
 - b) ovat välttämättömiä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi, mukaan luettuina tätä varten välttämättömät ympäristötoimenpiteet;
 - c) liittyvät kullan tai hopean tuontiin tai vientiin;

¹³ Yleistä järjestystä koskevaan poikkeukseen voidaan vedota ainoastaan silloin, kun aito ja riittävän vakava uhka vaarantaa jonkin yhteiskunnan oleellisen edun.

- d) ovat välttämättömiä varmistettaessa tämän sopimuksen määräysten mukaisten lakien tai säännösten noudattaminen, mukaan lukien tullien soveltamista, 27 artiklan mukaisten monopoliin soveltamista, teollis- ja tekijänoikeuksien suojelua ja vilpillisten menettelyjen estämistä koskevat määräykset;
- e) liittyvät vankityönä valmistettuihin tuotteisiin;
- f) on toteutettu taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi;
- g) liittyvät elävien ja elottomien ehtyvien luonnonvarojen suojeluun, jos tällaisten toimenpiteiden toteuttamisen ohella rajoitetaan kotimarkkinoiden tuotantoa tai kulutusta;
- h) toteutetaan niiden velvoitteiden noudattamiseksi, joista määrätään missä tahansa valtioiden välisessä perushyödykesopimuksessa, joka on osapuolille esitettyjen ja niiden hyväksymien kriteereiden mukainen tai joka on itsessään osapuolille esitetty ja niiden hyväksymä¹⁴;

¹⁴ Tässä alakohdassa määrätty poikkeus koskee kaikkia perushyödykesopimuksia, jotka ovat talous- ja sosiaalineuvoston 28. maaliskuuta 1947 antamassa päätöslauselmassa 30 (IV) hyväksyttyjen periaatteiden mukaisia.

- i) joihin sisältyy kotimaisten aineiden viennin rajoituksia, jotka ovat tarpeen kyseisten aineiden riittävän määrän varmistamiseksi kotimaisten jalostusteollisuuden käyttöön aikana, jolloin näiden aineiden kotimarkkinahintoja pidetään valtion vakauttamisohjelman mukaisesti maailmanmarkkinahintoja alemmina, edellyttäen, että kyseiset rajoitukset eivät lisää kyseisen kotimaisten teollisuuden vientiä tai sille myönnettyä suojelua eivätkä ole tämän sopimuksen syrjimättömyyttä koskevien määräysten vastaisia; ja
- j) ovat olennaisen tärkeitä tuotteiden hankkimiseksi tai jakelemiseksi yleisesti tai paikallisesti niukkojen hyödykkeiden osalta edellyttäen, että tällaiset toimenpiteet ovat yhdenmukaisia sen periaatteen kanssa, että kaikilla osapuolilla on oikeus tasavertaiseen osuuteen tällaisten tuotteiden kansainvälisestä tarjonnasta, ja että kaikki sellaiset toimenpiteet, jotka eivät ole tämän sopimuksen muiden määräysten mukaisia, keskeytetään heti, kun niiden käyttöön ottamiseen johtaneita olosuhteita ei enää ole.

2. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että jos osapuoli aikoo soveltaa 1 kohdan i ja j alakohdan mukaisia toimenpiteitä, kyseisen osapuolen on annettava toisille osapuolille kaikki asiaa koskevat tiedot osapuolia tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi. Osapuolet voivat sopia mistä tahansa keinoista tilanteen ratkaisemiseksi sen osapuolen osalta, joka aikoo soveltaa toimenpidettä. Jos sopimukseen ei ole päästy 30 päivän kuluessa, kyseinen osapuoli voi soveltaa 1 kohdan i ja j alakohdan mukaisia toimenpiteitä asianomaisen tuotteen vientiin. Kun välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden vuoksi tietojen antaminen tai tarkastelu etukäteen ei kuitenkaan ole mahdollista, osapuoli, joka aikoo soveltaa toimenpiteitä, voi tehdä niin ja ilmoittaa siitä toisille osapuolille mahdollisimman pian.

IV OSASTO

PALVELUKAUPPA, SIJOITTAUTUMINEN JA SÄHKÖINEN KAUPPA

1 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

107 ARTIKLA

Tavoite ja soveltamisala

1. Osapuolet, jotka vahvistavat uudelleen WTO-sopimuksen mukaiset sitoumuksensa ja jotka pyrkivät edistämään taloudellista yhdentymistään, kestävää kehitystään ja jatkuvaa integroitumistaan maailmantalouteen sekä ottavat huomioon erot osapuolten kehitystasoissa, vahvistavat täten ne määräykset, joita sijoittautumisen ja palvelukaupan asteittainen vapauttaminen ja sähköistä kauppaa koskeva yhteistyö edellyttävät.
2. Tämän osaston määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne edellyttävät osapuolelta julkisten yritysten yksityistämistä tai minkäänlaisen velvoitteen asettamista julkisten hankintojen osalta.

3. Tämän osaston määräyksiä ei sovelleta osapuolen myöntämiin tukiiin¹⁵.
4. Tämän osaston määräyksiä ei sovelleta julkista valtaa käytettäessä tarjottuihin palveluihin.
5. Jollei tämän osaston määräyksistä muuta johdu, kukin osapuoli säilyttää oikeutensa käyttää toimivaltaansa sekä säännellä ja ottaa käyttöön uusia säännöksiä yleiseen järjestykseen liittyvien perusteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
6. Tätä osastoa ei sovelleta osapuolen työmarkkinoille pyrkiviä luonnollisia henkilöitä koskeviin toimenpiteisiin eikä myöskään kansalaisuutta, asumista tai vakituista työpaikkaa koskeviin toimenpiteisiin.
7. Tämän osaston määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta toimenpiteitä, joilla säännellään luonnollisten henkilöiden pääsyä sen alueelle tai heidän väliaikaista oleskeluaan sen alueella, mukaan lukien ne toimenpiteet, joita tarvitaan sen rajojen koskemattomuuden suojelemiseksi ja luonnollisten henkilöiden asianmukaisen liikkuvuuden varmistamiseksi sen rajojen yli, edellyttäen, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta siten, että ne tekisivät tyhjäksi ne edut, joita jokin osapuoli saa tämän osaston ja sen liitteiden erityisen sitoumuksen ehtojen mukaisesti, tai heikentäisivät näitä etuja¹⁶.

¹⁵ Tässä kohdassa ilmaisuun "tuet" sisältyvät valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset.

¹⁶ Pelkästään sen seikan, että tietyn maan luonnollisilta henkilöiltä vaaditaan viisumi ja muiden maiden luonnollisilta henkilöiltä ei sitä vaadita, ei katsota tekevän tyhjäksi erityisen sitoumuksen mukaisia etuja tai heikentävän niitä.

108 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä osastossa tarkoitetaan

- 'talouden yhdentymissopimuksella' sopimusta, jolla merkittävästi vapautetaan palveluiden kauppaa ja sijoittautumista WTO:n sääntöjen nojalla;
- 'osapuolen oikeushenkilöllä' oikeushenkilöä, joka on perustettu kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka kyseisen osapuolen alueella; jos oikeushenkilöllä on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka tai keskushallinto osapuolen alueella, sitä ei pidetä kyseisen osapuolen oikeushenkilönä, paitsi jos sen toiminta liittyy tosiasiallisesti ja jatkuvasti kyseisen osapuolen talouteen¹⁷;
- 'toimenpiteellä' mitä tahansa osapuolen toimenpidettä, joka voi olla lain, säännöksen tai määräyksen, säännön, menettelyn, päätöksen tai hallinnollisen toimen muodossa tai missä tahansa muussa muodossa;

¹⁷ Tämän osaston määräyksiä sovelletaan myös Euroopan unionin tai Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden ulkopuolelle sijoittautuneisiin, mutta Euroopan unionin jäsenvaltion tai Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kansalaisten määräysvallassa oleviin laivanvarustamoihin, jos niiden alukset on rekisteröity Euroopan unionin jäsenvaltion tai Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan lainsäädännön mukaisesti ja ne purjehtivat Euroopan unionin jäsenvaltion tai Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan lipun alla.

- 'osapuolen käyttöön ottamalla tai voimassa pitämällä toimenpiteellä' toimenpidettä, jonka ottavat käyttöön tai pitävät voimassa
 - a) keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelimet ja viranomaiset; ja
 - b) julkishallinnon ulkopuoliset elimet käyttäessään keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten niille siirtämiä valtuuksia;
- 'osapuolen luonnollisella henkilöllä' luonnollista henkilöä, jolla on Euroopan unionin jäsenvaltion tai Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kansalaisuus kyseisten maiden kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti¹⁸;
- 'palveluilla' kaikkien alojen kaikkia palveluja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä tarjottuja palveluja;
- 'julkista valtaa käytettäessä tarjotuilla palveluilla' kaikkia palveluja, joita ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman palveluntarjoajan kanssa;
- 'osapuolen palveluntarjoajalla' osapuolen kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka aikovat tarjota tai tarjoavat palveluja;
- 'palvelun tarjoamisella' palvelun tuottamista, jakelua, markkinointia, myyntiä ja toimittamista.

¹⁸ Tässä osastossa pidetään osapuolen luonnollista henkilöä, jolla on Euroopan unionin jäsenvaltion ja Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kaksoiskansalaisuus, ainoastaan sen osapuolen kansalaisena, jonka kansalaisuuden hän katsoo olevan hallitsevin ja vahvin. Hallitsevimalla ja vahvimalla kansalaisuudella tarkoitetaan tässä sen osapuolen kansalaisuutta, johon luonnollisella henkilöllä on vahvemmat siteet ottaen huomioon sellaiset seikat kuten tavanomainen asuinpaikka, perhesiteet, verotuspaikkakunta tai paikkakunta, jossa hän käyttää poliittisia oikeuksiaan.

109 ARTIKLA

Työryhmät

Sikäli kuin on välttämätöntä ja perusteltua kauppakomitea voi perustaa työryhmän, jonka tehtävänä on muun muassa

- a) keskustella sijoittautumista, palvelukauppaa ja sähköistä kauppaa koskevista sääntelykysymyksistä;
- b) ehdottaa suuntaviivoja ja strategioita, joiden avulla Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat voivat liittyä henkilötietojen suojaan koskevaan safe harbour -järjestelmään. Tätä varten työryhmä hyväksyy yhteistyöohjelman, jossa määritellään kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat painopistealat erityisesti tietosuojajärjestelmien hyväksymisprosessien osalta;
- c) löytää 162 artiklassa tarkoitettujen seikkojen tarkasteluun tarvittavat mekanismit;
- d) suositella mekanismeja mikro- ja pk-yritysten auttamiseksi niiden sähköisessä kaupassa kohtaamien esteiden poistamiseksi;
- e) parantaa muun muassa sähköisten liiketoimien ja sähköisen viranomaisasioinnin turvallisuutta;

- f) kannustaa yksityistä sektoria osallistumaan sähköisen kaupan käytännestäntöjä, sopimusmalleja, suuntaviivoja ja valvontamekanismeja koskevaan koulutukseen ja niiden käyttöönottoon sekä osallistumaan aktiivisesti osapuolten välillä järjestettäviin foorumeihin;
- g) laatia sähköisten liiketoimien digitaalista akkreditointia ja varmentamista sekä digitaalisten varmenteiden vastavuoroista tunnustamista koskevia yhteistyömekanismeja; ja
- h) osallistua aktiivisesti alueellisiin ja monenvälisiin foorumeihin sähköisen kaupan kehityksen edistämiseksi.

2 LUKU

SIJOITTAUTUMINEN

110 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- 'oikeushenkilön sivuliikkeellä' tarkoitetaan liiketoimintayksikköä, jolla ei ole oikeushenkilön asemaa mutta
 - a) jonka toiminta on luonteeltaan pysyvää, esimerkiksi emoyhtiön haarautumisen kautta perustettu liiketoimintayksikkö,

- b) jolla on itsenäinen johto; ja
 - c) jolla on aineelliset edellytykset käydä liikeneuvotteluja kolmansien osapuolten kanssa; sen vuoksi kolmansien osapuolten ei tarvitse olla suoraan yhteydessä emoyhtiöön, vaikka ne ovatkin tietoisia tarvittaessa syntyvästä oikeussuhteesta emoyhtiöön, jonka pääkonttori on ulkomailla, vaan ne voivat harjoittaa liiketoimintaa tämän liiketoimintayksikön kanssa;
- 'taloudelliseen toimintaan' ei sisälly julkista valtaa käytettäessä toteutettu toiminta eli toiminta, jota ei toteuteta kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;
 - 'sijoittautumisella' tarkoitetaan kaikkea liike- tai ammattitoimintaan liittyvää sijoittautumista¹⁹ seuraavilla tavoilla:
 - a) oikeushenkilön perustaminen, hankinta tai ylläpitäminen²⁰; tai
 - b) sivuliikkeen tai edustuston perustaminen tai ylläpitäminen
 - osapuolen alueella taloudellista toimintaa varten;

¹⁹ Käsitteeseen 'liike- tai ammattitoimintaan liittyvä sijoittautuminen' sisältyy mikä tahansa tavaroiden tuotantoon ja palveluiden tarjoamiseen liittyvä, joko teollinen tai kaupallinen, tuottava taloudellinen toiminta.

²⁰ Käsitteillä oikeushenkilön 'perustaminen' ja 'hankinta' tarkoitetaan myös osallistumista oikeushenkilön pääomaan, kun tarkoituksena on luoda tai pitää yllä kestäviä taloudellisia yhteyksiä.

- 'osapuolen sijoittajalla' tarkoitetaan kyseisen osapuolen kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka konkreettisin toimin aikovat harjoittaa, harjoittavat tai ovat harjoittaneet taloudellista toimintaa toisen osapuolen alueella sijoittautumalla;
- 'sijoittautumiseen vaikuttavilla osapuolen toimenpiteillä' tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka koskevat kaikkia sijoittautumisen määritelmän kattamia toimia;
- 'osapuolen oikeushenkilön tytärtyhtiöllä' tarkoitetaan kyseisen osapuolen toisen oikeushenkilön määräysvallassa tosiasiallisesti olevaa oikeushenkilöä²¹.

111 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan osapuolten hyväksymiin tai ylläpitämiin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sijoittautumiseen²² missä tahansa taloudellisessa toiminnassa lukuun ottamatta seuraavia:

- a) ydinaineiden louhintatoiminta, valmistus ja jalostus;

²¹ Oikeushenkilö on toisen oikeushenkilön määräysvallassa, jos viimeksi mainitulla on valta nimittää enemmistö sen johtajista tai muutoin laillisesti ohjata sen toimintaa.

²² Tämä luku ei kata sijoitusten suojaa koskevia määräyksiä, kuten erityisesti pakkolunastusta ja kohtuullista ja oikeudenmukaista kohtelua koskevia määräyksiä eikä sijoittajan ja valtion välisten riitojen ratkaisumenettelyjä, sanotun kuitenkin rajoittamatta tässä luvussa määrättyjä velvoitteita.

- b) aseiden sekä ampuma- ja sotatarvikkeiden tuotanto tai kauppa;
- c) audiovisuaalisen alan palvelut;
- d) kansallinen meriliikenteen kabotaasi²³;
- e) myrkyllisten jätteiden käsittely, hävittäminen ja poistaminen; ja
- f) kotimaiset ja kansainväliset lentoliikennepalvelut, mukaan lukien sekä säännöllinen että muunlainen lentoliikenne, ja suoraan liikenneoikeuksien käyttöön liittyvät palvelut, eivät kuitenkaan seuraavat:
 - i) ilma-alusten korjaus- ja huoltotoimet, joiden ajaksi lentokone poistetaan liikenteestä;
 - ii) lentoliikennepalvelujen myynti ja markkinointi;
 - iii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään (TPJ) liittyvät palvelut; ja
 - iv) maahuolintapalvelut ja lentokenttäpalvelut.

²³ Tässä luvussa kansallinen kabotaasi kattaa matkustajien tai tavaroiden kuljetuksen Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja samassa Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa, mannerjalusta mukaan lukien, sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä sekä samasta, Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan tai sinne päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sitä, mitä asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti voidaan pitää kabotaasina.

112 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

1. Kun kyse on markkinoille pääsystä sijoittautumisen muodossa, kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) olevien erityisten sitoumusten mukainen kohtelu.

2. Aloilla, joilla on tehty markkinoillepääsytoumuksia, osapuoli ei saa, ellei liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) toisin mainita, pitää voimassa tai ottaa käyttöön alueellisesti tai koko alueellaan seuraavia toimenpiteitä:

- a) sijoittautumista koskevat määrälliset rajoitukset lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinoikeuksien tai muiden sijoittautumista koskevien vaatimusten, kuten taloudellisen tarveharkinnan, muodossa;
- b) liiketoimien tai varojen kokonaisarvoa koskevat rajoitukset lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;
- c) liiketoimien tai tuotannon kokonaismäärää koskevat rajoitukset määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa²⁴;

²⁴ 2 kohdan a, b ja c alakohta ei koske toimenpiteitä, jotka toteutetaan jonkin maataloustuotteen tuotannon rajoittamiseksi.

- d) lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa olevat rajoitukset, jotka koskevat niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää, jotka voidaan palkata tiettyyn taloudelliseen toimintaan tai jotka sijoittautunut yksikkö saa palkata ja jotka ovat tarpeen ja liittyvät suoranaisesti tietyn taloudellisen toiminnan suorittamiseen;
- e) ulkomaisen pääoman määrää koskevat rajoitukset ulkomaista omistusoosuutta tai yksittäisten tai yhteenlaskettujen ulkomaisten investointien kokonaisarvoa koskevan prosentuaalisen enimmäismäärän muodossa; ja
- f) toimenpiteet, jotka rajoittavat tai edellyttävät tietyn tyyppistä sijoittautumista (tytäryhtiö, sivuliike, edustusto) tai yhteisyritystä, jonka kautta toisen osapuolen sijoittaja voi harjoittaa taloudellista toimintaa²⁵.

²⁵ Kukin osapuoli voi edellyttää, että perustaessaan sen lainsäädännön mukaisen oikeushenkilön sijoittajat käyttäjät jotain tiettyä oikeudellista muotoa. Siinä määrin kuin tällaista vaatimusta sovelletaan syrjimättömästi, sitä ei tarvitse täsmentää liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista), jotta osapuoli voi määrätä sen tai pitää sen voimassa.

Kansallinen kohtelu

1. Aloilla, joiden osalta Kolumbia on laatinut liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) olevan luettelon markkinoillepääsytoumuksista, ja siinä asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti Kolumbia myöntää EU-osapuolen sijoittautumisyksiköille ja sijoittajille kaikkien sijoittautumiseen vaikuttavien toimenpiteiden osalta vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää omille vastaaville²⁶ sijoittautumisyksiköilleen ja sijoittajilleen.
2. Aloilla, joiden osalta Peru on laatinut liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) olevan luettelon markkinoillepääsytoumuksista, ja siinä asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti Peru myöntää EU-osapuolen sijoittautumisyksiköille ja sijoittajille kaikkien sijoittautumiseen vaikuttavien toimenpiteiden osalta vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää vastaavissa olosuhteissa omille sijoittautumisyksiköilleen ja sijoittajilleen²⁷.
3. Aloilla, joiden osalta EU-osapuoli on laatinut liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) olevan luettelon markkinoillepääsytoumuksista, ja siinä asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti EU-osapuoli myöntää kaikkien sijoittautumiseen vaikuttavien toimenpiteiden osalta Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden sijoittautumisyksiköille ja sijoittajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää omille vastaaville sijoittautumisyksiköilleen ja sijoittajilleen.

²⁶ Käsite 'vastaava' ei rajoita käsitteen 'vastaavat olosuhteet' käyttöä, jonka Kolumbia on hyväksynyt tai hyväksyy muissa kansainvälisissä sopimuksissa.

²⁷ Oikeuksia, jotka EU-osapuolen palveluilla ja palveluntarjoajilla on GATS-sopimuksen mukaisten Perun velvoitteiden nojalla, sovelletaan edelleen täysimääräisesti WTO:n puitteissa erityisesti GATS-sopimuksen XVII artiklaan sisältyvän periaatteen 'vastaavat palvelut ja palveluntarjoajat' soveltamisen osalta.

4. Tämän artiklan nojalla tehtyjä erityissitoumuksia ei ole tulkittava siten, että ne velvoittavat osapuolta korvaamaan luontaisen kilpailuhaitan, joka johtuu asianomaisten sijoittajien ulkomaalaisuudesta.

114 ARTIKLA

Sitoumusluettelo

Liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) luetellaan alat, joiden osalta kukin osapuoli on tämän luvun mukaisesti tehnyt sitoumuksia, sekä kaikki varaukset tai rajoitukset, jotka koskevat kyseisillä aloilla toimiviin toisen osapuolen sijoittautumisyksiköihin ja sijoittajiin sovellettavaa markkinoille pääsyä ja/tai kansallista kohtelua.

115 ARTIKLA

Muut sopimukset

1. Tämän osaston määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne rajoittavat osapuolten ja niiden sijoittajien oikeuksia ja velvollisuuksia, joista määrätään olemassa olevissa tai tulevaisuudessa sijoituksia koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa, joiden osapuolia Euroopan unionin jäsenvaltio ja Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa ovat.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, olemassa olevissa tai tulevista sijoituksia koskevista kansainvälisissä sopimuksissa, joiden osapuolia Euroopan unioni, Euroopan unionin jäsenvaltio tai Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa ovat, määrättyjä riitojen ratkaisumenettelyjä ei sovelleta tämän luvun väitettyihin rikkomisiin.

116 ARTIKLA

Sijoitusten edistäminen ja tarkastelu

1. Sijoitusten asteittaiseksi vapauttamiseksi Euroopan unioni ja Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat pyrkivät toimivaltuuksiensa puitteissa edistämään houkuttelevien olosuhteiden kehittämistä vastavuoroiselle sijoitustoiminnalle.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu edistäminen johtaa yhteistyöhön, johon kuuluvat muun muassa sijoitusten oikeudellisen kehyksen tarkastelu, sijoitusympäristö ja osapuolten väliset sijoitusvirrat niiden kansainvälisissä sopimuksissa antamien sitoumusten mukaisesti. Kyseinen tarkastelu suoritetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen säännöllisin väliajoin.

3 LUKU

RAJATYLITTÄVÄ PALVELUJEN TARJONTA

117 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- 'rajatylittävällä palvelujen tarjonnalla' tarkoitetaan palvelujen tarjontaa
 - a) osapuolen alueelta toisen osapuolen alueelle (1. tapa); ja
 - b) osapuolen alueella toisen osapuolen palvelujen käyttäjälle (2. tapa);
- 'rajatylittävään palvelujen tarjontaan vaikuttavaan osapuolen toimenpiteeseen' sisältyy toimenpiteitä, jotka koskevat
 - a) palvelun ostamista, maksamista tai käyttämistä; ja
 - b) pääsyä sellaisiin palveluihin ja sellaisten palvelujen käyttöä, joita asianomaiset osapuolet edellyttävät tarjottavan yleisesti, rajatylittävän palvelujen tarjoamisen yhteydessä.

118 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan osapuolten toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat rajatylittävään palvelujen tarjontaan kaikilla palvelualoilla lukuun ottamatta seuraavia:

- a) audiovisuaaliset palvelut;
- b) kansallinen meriliikenteen kabotaasi²⁸ ja;
- c) kotimaan ja kansainväliset lentoliikennepalvelut, mukaan lukien sekä säännöllinen että muunlainen lentoliikenne, ja suoraan liikenneoikeuksien käyttöön liittyvät palvelut, eivät kuitenkaan seuraavat:
 - i) ilma-alusten korjaus- ja huoltotoimet, joiden ajaksi lentokone poistetaan liikenteestä;
 - ii) lentoliikennepalvelujen myynti ja markkinointi;

²⁸ Tässä luvussa kansallinen kabotaasi kattaa matkustajien tai tavaroiden kuljetuksen Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja samassa Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa, mannerjalusta mukaan lukien, sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä sekä samasta, Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan tai sinne päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sitä, mitä asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti voidaan pitää kabotaasina.

- iii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään (TPJ) liittyvät palvelut; ja
- iv) maahuolintapalvelut ja lentokenttäpalvelut.

119 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

1. Kun kyse on markkinoille pääsystä rajatylittävän palvelujen tarjonnan muodossa, kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin liitteessä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) olevien erityisten sitoumusten mukainen kohtelu.
2. Aloilla, joilla on tehty markkinoillepääsysitoumuksia, osapuoli ei saa, ellei liitteessä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) toisin mainita, pitää voimassa tai ottaa käyttöön alueellisesti tai koko alueellaan seuraavia toimenpiteitä:
 - a) palveluntarjoajien määrän rajoitukset lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten palveluntarjoajien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

- b) palvelujen kaupan tai varojen kokonaisarvoa koskevat rajoitukset lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; ja
- c) palveluliiketoimien kokonaismäärää tai palvelutuotannon kokonaismäärää koskevat rajoitukset määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa²⁹.

120 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Aloilla, joiden osalta Kolumbia on laatinut liitteessä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) olevan luettelon markkinoillepääsysitoumuksista, ja siinä asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti Kolumbia myöntää EU-osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille kaikkien rajatylittävään palvelujen tarjontaan vaikuttavien toimenpiteiden osalta vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää omille vastaaville palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.

²⁹ 2 kohdan c alakohta ei koske sellaisia osapuolen toimenpiteitä, jotka rajoittavat palvelun tarjoamiseen tarvittavia panoksia.

2. Aloilla, joiden osalta Peru on laatinut liitteessä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) olevan luettelon markkinoillepääsysitoumuksista, ja siinä asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti Peru myöntää EU-osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille kaikkien rajatylittävään palvelujen tarjontaan vaikuttavien toimenpiteiden osalta vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää vastaavissa olosuhteissa omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen³⁰.
3. Aloilla, joiden osalta EU-osapuoli on laatinut liitteessä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) olevan luettelon markkinoillepääsysitoumuksista, ja siinä asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti EU-osapuoli myöntää Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden palveluille ja palveluntarjoajille kaikkien rajatylittävään palvelujen tarjontaan vaikuttavien toimenpiteiden osalta vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää omille vastaaville palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.
4. Tämän artiklan nojalla tehtyjä erityissitoumuksia ei ole tulkittava siten, että ne velvoittavat osapuolta korvaamaan luontaisen kilpailuhaitan, joka johtuu asianomaisten palvelujen tai palveluntarjoajien ulkomaalaisuudesta.

³⁰ Oikeuksia, jotka EU-osapuolen palveluilla ja palveluntarjoajilla on GATS-sopimuksen mukaisten Perun velvoitteiden nojalla, sovelletaan edelleen täysimääräisesti WTO:n puitteissa erityisesti GATS-sopimuksen XVII artiklaan sisältyvän periaatteen 'vastaavat palvelut ja palveluntarjoajat' soveltamisen osalta.

121 ARTIKLA

Sitomusluettelo

Liitteessä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) luetellaan alat, joiden osalta kukin osapuoli on tämän luvun mukaisesti tehnyt sitoumuksia, sekä kaikki varaukset tai rajoitukset, jotka koskevat kyseisillä aloilla toimiviin toisen osapuolen palveluihin ja palveluntarjoajiin sovellettavaa markkinoille pääsyä ja/tai kansallista kohtelua.

4 LUKU

LUONNOLLISTEN HENKILÖIDEN TILAPÄINEN OLESKELU LIIKETOIMINTAA VARTEN

122 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan osapuolen toteuttamiin toimenpiteisiin, jotka koskevat avainhenkilöstön, korkeakoulututkinnon suorittaneiden harjoittelijoiden, yrityspalvelujen myyjien, sopimusperusteisten palveluntarjoajien, itsenäisten ammatinharjoittajien ja liiketoimintaa varten tulevien lyhytaikaisten vierailijoiden saapumista ja tilapäistä oleskelua sen alueella 107 artiklan 6 kohdan mukaisesti.

123 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

- 'yrityspalvelujen myyjillä' luonnollisia henkilöitä, jotka edustavat osapuolen palveluntarjoajaa ja hakevat tilapäistä pääsyä toisen osapuolen alueelle palveluja koskevien myyntineuvottelujen käymiseksi tai palvelujen myyntiä koskevan sopimuksen tekemiseksi kyseistä palveluntarjoajaa varten. Yrityspalvelujen myyjät eivät ole osallisina suureen yleisöön kohdistuvassa suorassa myyntitoiminnassa eivätkä he saa korvausta isäntämaana olevassa osapuolessa sijaitsevasta lähteestä;
- 'liikematkalaisilla' luonnollisia henkilöitä, jotka työskentelevät johtotehtävissä ja ovat vastuussa sijoittautuneen yksikön perustamisesta. He eivät ole osallisina suorissa liiketoimissa suuren yleisön kanssa eivätkä saa korvausta isäntämaana olevassa osapuolessa sijaitsevasta lähteestä;
- 'sopimusperusteisilla palveluntarjoajilla' luonnollisia henkilöitä, jotka ovat osapuolen jonkin sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, jolla ei ole sijoittautunutta yksikköä toisen osapuolen alueella ja joka on tehnyt vilpittömässä mielessä sopimuksen (muu kuin välitystoimiston kautta tehty sopimus Yhdistyneiden kansakuntien yhteisen tavaruokituksen, jäljempänä 'CPC', koodin 872 mukaisesti) palvelujen tarjoamisesta viimeksi mainitussa osapuolessa olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää sen työntekijöiden tilapäistä läsnäoloa mainitussa osapuolessa palvelujen tarjontaa koskevan sopimuksen täyttämiseksi³¹;

³¹ Palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen lakien, asetusten ja vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

- 'korkeakoulututkinnon suorittaneilla harjoittelijoilla' luonnollisia henkilöitä, jotka ovat olleet osapuolen jonkin oikeushenkilön tai sen sivuliikkeen palveluksessa vähintään yhden vuoden ajan, joilla on korkeakoulututkinto ja jotka tilapäisesti siirretään oikeushenkilön sijoittautuneeseen yksikköön toisen osapuolen alueelle urakehitystä varten tai liiketoiminnan tekniikoita tai menetelmiä koskevan koulutuksen saamiseksi³²;
- 'itsenäisillä ammatinharjoittajilla' osapuoleen itsenäisiksi yrittäjiksi sijoittautuneita luonnollisia henkilöitä, jotka harjoittavat jonkin palvelun tarjontaa, joilla ei ole sijoittautunutta yksikköä toisen osapuolen alueella ja jotka ovat tehneet vilpittömässä mielessä sopimuksen (muu kuin välitystoimiston kautta tehty sopimus CPC-koodin 872 mukaisesti) palvelujen tarjoamisesta viimeksi mainitussa osapuolessa olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää heidän tilapäistä läsnäoloaan mainitussa osapuolessa palvelujen tarjontaa koskevan sopimuksen täyttämiseksi³³;

³² Vastaanottavalta sijoittautuneelta yksiköltä voidaan edellyttää oleskeluajan kattavan koulutusohjelman esittämistä ennakkohyväksyntää varten; koulutusohjelmasta on käytävä ilmi, että oleskelun tarkoituksena on koulutus. Itävallan, Tšekin, Saksan, Ranskan, Espanjan ja Unkarin osalta koulutuksen on liityttävä hankittuun korkeakoulututkintoon.

³³ Palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen lakien, asetusten ja vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

- 'yrityksen sisäisesti siirretyillä' luonnollisia henkilöitä, jotka ovat olleet jonkin oikeushenkilön tai sen sivuliikkeen palveluksessa tai olleet sen osakkaina vähintään yhden vuoden ajan ja jotka on tilapäisesti siirretty toisen osapuolen alueelle sijoittautuneeseen yksikköön, joka voi olla oikeushenkilön tytäryhtiö, sivuliike tai emoyritys. Kyseisen luonnollisen henkilön on kuuluttava johonkin seuraavista luokista:

- a) 'johtajilla' tarkoitetaan johtoasemassa olevia oikeushenkilön palveluksessa työskenteleviä henkilöitä, jotka ensisijaisesti vastaavat yrityksen johtamisesta ja työskentelevät pääasiassa yrityksen johtokunnan tai osakkeenomistajien tai vastaavan elimen yleisen valvonnan alaisuudessa ja joiden toimenkuvaan voi kuulua
 - i) sijoittautuneen yksikön tai sen osaston tai alaosaston johtaminen;
 - ii) muiden valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivien työntekijöiden työskentelyn ohjaus ja valvonta;
 - iii) henkilökohtainen toimivalta ottaa palvelukseen tai erottaa työntekijöitä tai suositella palvelukseen ottamista, erottamista tai muita henkilöstötoimenpiteitä;tai;

- b) 'asiantuntijoilla' tarkoitetaan oikeushenkilön palveluksessa työskenteleviä henkilöitä, joilla on sijoittautuneen yksikön toiminnan, tutkimuslaitteiden, tekniikan, menettelyiden tai hallinnon kannalta erityisiä tietoja. Näitä tietoja arvioitaessa otetaan huomioon paitsi yrityksen sisäinen tieto myös henkilön huomattava pätevyys erityistä teknistä osaamista vaativassa työssä tai ammatissa, mukaan lukien henkilön kuuluminen luvanvaraisten ammattien harjoittajiin;
- 'avainhenkilöstöllä' tarkoitetaan luonnollisia henkilöitä, jotka työskentelevät yhden osapuolen sellaisessa oikeushenkilössä, joka ei ole voittoa tavoittelematon organisaatio³⁴, ja jotka ovat vastuussa sijoittautuneen yksikön perustamisesta tai sen asianmukaisesta valvonnasta, hallinnosta ja toiminnasta, mukaan lukien sijoittautuneen yksikön perustamisesta vastuussa olevat liikematkalaiset ja yrityksen sisäisesti siirretyt; ja
- 'pätevyydellä' tarkoitetaan tutkinto- ja muita todistuksia ja muuta näyttöä (virallisesta pätevyydestä), jonka viranomainen on antanut lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti ja jolla osoitetaan ammatillisen koulutuksen suorittaminen.

³⁴ Viittaus 'ei ole voittoa tavoittelematon organisaatio' koskee ainoastaan Itävaltaa, Belgiaa, Kyprosta, Tšekkiä, Saksaa, Tanskaa, Viroa, Kreikkaa, Espanjaa, Suomea, Ranskaa, Irlantia, Italiaa, Liettuaa, Luxemburgia, Latviaa, Maltaa, Alankomaita, Portugalia, Sloveniaa, Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Perua.

Avainhenkilöstö ja korkeakoulututkinnon suorittaneet harjoittelijat

1. Kaikilla aloilla, joiden osalta on tämän osaston 2 luvun (Sijoittautuminen) mukaisesti tehty sitoumuksia, ja liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) tai liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) lisäyksessä 1 luetellut varaukset huomioon ottaen kukin osapuoli sallii toisen osapuolen sijoittajien ottaa sijoittautuneen yksikkönsä palvelukseen mainitun toisen osapuolen luonnollisia henkilöitä edellyttäen, että he ovat 123 artiklassa määriteltyä avainhenkilöstöä tai korkeakoulututkinnon suorittaneita harjoittelijoita. Avainhenkilöstön ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden harjoittelijoiden saapuminen ja tilapäinen oleskelu on yrityksen sisäisesti siirrettyjen osalta rajattu enintään kolmeen vuoteen³⁵, liikematkalaisten osalta 90 päivään minä hyvänsä 12 kuukauden jaksona ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden harjoittelijoiden osalta yhteen vuoteen.
2. Ellei liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) lisäyksessä 1 toisin mainita, osapuoli ei saa millään alalla, jonka osalta on tämän osaston 2 luvun (Sijoittautuminen) mukaisesti tehty sitoumuksia, pitää voimassa tai ottaa käyttöön alueellisesti tai koko alueellaan toimenpiteitä, jotka määrittelevät syrjiviksi rajoituksiksi ja lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa oleviksi rajoituksiksi, jotka koskevat niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää, jotka sijoittaja voi ottaa palvelukseen avainhenkilöstönä ja korkeakoulututkinnon suorittaneina harjoittelijoina jollakin tietyllä alalla.

³⁵ Kolumbian osalta yrityksen sisäisesti siirrettyjen oleskelun enimmäiskesto on kaksi vuotta, jota voidaan jatkaa vuodella. Perun osalta työsopimuksen kesto voi olla enintään kolme vuotta. Yrityksen sisäisesti siirrettyjen oleskelun enimmäiskesto on kuitenkin yksi vuosi, jota voidaan jatkaa edellyttäen, että oleskeluluvan myöntämisperusteet ovat yhä voimassa.

125 ARTIKLA

Yrityspalvelujen myyjät

Kaikilla aloilla, joiden osalta on 2 luvun (Sijoittautuminen) tai 3 luvun (Rajatyöttävä palvelujen tarjonta) mukaisesti tehty sitoumuksia, ja liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) ja liitteessä VIII (Luettelo rajatyöttävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) luetellut varaukset huomioon ottaen kukin osapuoli sallii yrityspalvelujen myyjien saapumisen ja tilapäisen oleskelun 90 päivän ajaksi minä hyvänsä 12 kuukauden jaksena.

126 ARTIKLA

Sopimusperusteiset palveluntarjoajat

1. Osapuolet vahvistavat uudelleen omat oikeutensa ja velvollisuutensa, jotka johtuvat niiden GATS-sopimuksen mukaisista sitoumuksista, kun kyseessä on sopimusperusteisten palveluntarjoajien saapuminen ja tilapäinen oleskelu.

2. Kolumbia ja EU-osapuoli sallivat niiden alueella tapahtuvan EU-osapuolen ja Kolumbian sopimusperusteisten palveluntarjoajien palvelujen tarjonnan luonnollisten henkilöiden läsnäolon muodossa liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) 4 kohdassa ja lisäyksessä 2 täsmennettävin edellytyksin seuraavilla aloilla:

- a) kansainvälistä julkisoikeutta ja ulkomaista lainsäädäntöä koskevat oikeudelliset neuvontapalvelut; EU-osapuolen osalta Euroopan unionin lainsäädäntöä, jäljempänä 'EU:n lainsäädäntö', ei pidetä kansainvälisenä julkisoikeutena eikä ulkomaisena lainsäädäntönä;
- b) laskentatoimen palvelut ja kirjanpitoalvelut;
- c) verotukseen liittyvät neuvontapalvelut;
- d) arkkitehtipalvelut;
- e) kaupunkisuunnittelu- ja maisemasuunnittelupalvelut;
- f) tekniset palvelut;
- g) rakennushankkeiden suunnittelupalvelut;
- h) sairaanhoitopalvelut (myös psykologiset) ja hammaslääkäripalvelut;
- i) eläinlääkintäpalvelut;

- j) kättilöpalvelut;
- k) sairaanhoitaja- ja fysioterapeuttipalvelut sekä avustavan hoitohenkilöstön palvelut;
- l) tietojenkäsittelypalvelut oheispalveluineen;
- m) markkina- ja mielipidetutkimuspalvelut;
- n) johdon konsultointipalvelut;
- o) johdon konsultointipalveluihin liittyvät palvelut;
- p) suunnittelupalvelut;
- q) kemian tekniikka, farmasia ja valokemia;
- r) kosmetiikkateknologian palvelut;
- s) autoteollisuuden erikoistuneet teknologia-, suunnittelu-, markkinointi- ja myyntipalvelut;
- t) muotiteollisuuden, vaatteiden, jalkineiden ja esineiden kaupalliset suunnittelu- ja markkinointipalvelut; ja
- u) laitehuolto- ja korjauspalvelut, myös liikennevälineitä koskevat, erityisesti myynnin tai vuokrauksen jälkeisiä palveluja koskevan sopimuksen yhteydessä.

3. Peru ja EU-osapuoli sallivat niiden alueella tapahtuvan EU-osapuolen ja Perun sopimusperusteisten palveluntarjoajien palvelujen tarjonnan luonnollisten henkilöiden läsnäolon muodossa liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) 4 kohdassa ja lisäyksessä 2 täsmennettävin edellytyksin seuraavilla aloilla:

- a) kansainvälistä julkisoikeutta ja ulkomaista lainsäädäntöä koskevat oikeudelliset neuvontapalvelut (EU-osapuolen osalta EU:n lainsäädäntöä ei pidetä kansainvälisenä julkisoikeutena eikä ulkomaisena lainsäädäntönä);
- b) laskentatoimen palvelut ja kirjanpitoalvelut;
- c) verotukseen liittyvät neuvontapalvelut;
- d) arkkitehtipalvelut;
- e) kaupunkisuunnittelu- ja maisemasuunnittelupalvelut;
- f) tekniset palvelut;
- g) rakennushankkeiden suunnittelupalvelut;
- h) sairaanhoitopalvelut (myös psykologiset) ja hammaslääkäripalvelut;
- i) eläinlääkintäpalvelut;

- j) kättilöpalvelut;
- k) tietojenkäsittelypalvelut oheispalveluineen;
- l) markkina- ja mielipidetutkimuspalvelut;
- m) johdon konsultointipalvelut; ja
- n) johdon konsultointipalveluihin liittyvät palvelut.

4. Osapuolten sitoumuksiin sovelletaan seuraavia ehtoja:

- a) luonnolliset henkilöt tarjoavat palveluja väliaikaisesti sellaisen oikeushenkilön työntekijöinä, joka on saanut palvelusopimuksen enintään 12 kuukauden ajaksi;
- b) toisen osapuolen alueelle saapuvien luonnollisten henkilöiden on tarjottava tällaisia palveluja sellaisen oikeushenkilön työntekijöinä, joka on tarjonnut kyseistä palvelua vähintään vuoden ajan välittömästi ennen kuin toisen osapuolen alueelle saapumista koskeva hakemus on tehty; lisäksi luonnollisella henkilöllä on oltava sinä päivänä, jona osapuolen alueelle tuloa koskeva hakemus tehdään, vähintään kolmivuotinen ammatillinen kokemus³⁶ alalta, jota sopimus koskee;

³⁶ Tässä alakohdassa 'ammatillisella kokemuksella' tarkoitetaan täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen saatua kokemusta.

- c) toisen osapuolen alueelle saapuvilla luonnollisilla henkilöillä on oltava
 - i) korkeakoulututkinto tai vastaava tietämystä osoittava muodollinen pätevyys³⁷; ja
 - ii) sen osapuolen, jossa palvelua tarjotaan, lakien, asetusten tai vaatimusten mukaisen toiminnan harjoittamiseksi tarvittava ammatillinen pätevyys;
- d) luonnolliset henkilöt eivät saa palvelujen tarjonnasta muuta korvausta kuin sen, jonka he saavat siltä oikeushenkilöltä, jonka työntekijöitä he ovat oleskellessaan toisen osapuolen alueella;
- e) luonnollisten henkilöiden saapuminen ja tilapäinen oleskelu asianomaisen osapuolen alueella on rajattu yhteensä enintään kuudeksi kuukaudeksi tai Luxemburgin osalta 25 viikoksi minä hyvänsä 12 kuukauden jaksena tai sopimuksen keston aikana, sen mukaan kumpi on lyhyempi;
- f) tämän artiklan määräysten nojalla myönnetty pääsy koskee ainoastaan sopimuksen kohteena olevaa palvelutoimintaa eikä luo oikeutta käyttää sen osapuolen ammattinimikettä, jossa palvelu tarjotaan;

³⁷ Jos tutkintoa tai pätevyyttä ei ole hankittu siinä osapuolessa, jossa palvelu tarjotaan, tämä osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai pätevyys sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

- g) palvelusopimuksen kattamien henkilöiden määrä ei saa olla suurempi kuin on tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi sen osapuolen, jossa palvelu tarjotaan, lakien, asetusten ja vaatimusten mukaisesti;
- h) muut liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) lisäyksessä 2 määrätty syrjivät rajoitukset, mukaan lukien luonnollisten henkilöiden määrä taloudellisen tarveharkinnan muodossa.

127 ARTIKLA

Itsenäiset ammatinharjoittajat

1. Osapuolet vahvistavat uudelleen omat oikeutensa ja velvollisuutensa, jotka johtuvat niiden GATS-sopimuksen mukaisista sitoumuksista, kun kyseessä on itsenäisten ammatinharjoittajien saapuminen ja tilapäinen oleskelu.
2. Kolumbia ja EU-osapuoli sallivat niiden alueella tapahtuvan EU-osapuolen ja Kolumbian itsenäisten ammatinharjoittajien palvelujen tarjonnan luonnollisten henkilöiden läsnäolon muodossa liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) 4 kohdassa ja lisäyksessä 2 täsmennettävin edellytyksin seuraavilla aloilla:
 - a) kansainvälistä julkisoikeutta ja ulkomaista lainsäädäntöä koskevat oikeudelliset neuvontapalvelut (EU-osapuolen osalta EU:n lainsäädäntöä ei pidetä kansainvälisenä julkisoikeutena eikä ulkomaisena lainsäädäntönä);

- b) arkkitehtipalvelut;
- c) tekniset palvelut;
- d) rakennushankkeiden suunnittelupalvelut;
- e) tietojenkäsittelypalvelut oheispalveluineen;
- f) markkina- ja mielipidetutkimuspalvelut;
- g) johdon konsultointipalvelut;
- h) johdon konsultointipalveluihin liittyvät palvelut;
- i) käännös- ja tulkkauspalvelut; ja
- j) autoteollisuuden erikoistuneet teknologia-, suunnittelu-, markkinointi- ja myyntipalvelut.

3. Peru ja EU-osapuoli sallivat niiden alueella tapahtuvan EU-osapuolen ja Perun itsenäisten ammatinharjoittajien palvelujen tarjonnan luonnollisten henkilöiden läsnäolon muodossa liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) 4 kohdassa ja lisäyksessä 2 täsmennettävin edellytyksin seuraavilla aloilla:

- a) kansainvälistä julkisoikeutta ja ulkomaista lainsäädäntöä koskevat oikeudelliset neuvontapalvelut (EU-osapuolen osalta EU:n lainsäädäntöä ei pidetä kansainvälisenä julkisoikeutena eikä ulkomaisena lainsäädäntönä);

- b) arkkitehtipalvelut;
- c) tekniset palvelut;
- d) rakennushankkeiden suunnittelupalvelut;
- e) tietojenkäsittelypalvelut oheispalveluineen;
- f) markkina- ja mielipidetutkimuspalvelut;
- g) johdon konsultointipalvelut; ja
- h) johdon konsultointipalveluihin liittyvät palvelut.

4. Osapuolten sitoumuksiin sovelletaan seuraavia ehtoja:

- a) luonnolliset henkilöt tarjoavat väliaikaisesti palveluja toiseen osapuoleen sijoittautuneina itsenäisinä yrittäjinä, ja heillä on palvelusopimus enintään 12 kuukauden ajaksi;
- b) luonnollisilla henkilöillä, jotka saapuvat toisen osapuolen alueelle, on sinä päivänä, jona toisen osapuolen alueelle saapumista koskeva hakemus tehdään, vähintään kuusivuotinen ammatillinen kokemus toiminnasta, jota sopimus koskee;

- c) toisen osapuolen alueelle saapuvilla luonnollisilla henkilöillä on oltava
 - i) korkeakoulututkinto tai vastaava tietämystä osoittava muodollinen pätevyys³⁸; ja
 - ii) sen osapuolen, jossa palvelu tarjotaan, lakien, asetusten ja vaatimusten mukaisen toiminnan harjoittamiseksi tarvittava ammatillinen pätevyys;
- d) luonnollisten henkilöiden saapuminen ja tilapäinen oleskelu asianomaisen osapuolen alueella on rajattu yhteensä enintään kuudeksi kuukaudeksi tai Luxemburgin osalta 25 viikoksi minä hyvänsä 12 kuukauden jaksena tai sopimuksen keston aikana, sen mukaan kumpi on lyhyempi;
- e) tämän artiklan nojalla myönnetty pääsy koskee ainoastaan sopimuksen kohteena olevaa palvelutoimintaa eikä luo oikeutta käyttää sen osapuolen ammattinimikettä, jossa palvelu tarjotaan; ja
- f) muut liitteen IX (Varaukset, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten) lisäyksessä 2 määrätty syrjivät rajoitukset, mukaan lukien luonnollisten henkilöiden määrä taloudellisen tarveharkinnan muodossa.

³⁸ Jos tutkintoa tai pätevyyttä ei ole hankittu siinä osapuolessa, jossa palvelu tarjotaan, tämä osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai pätevyys sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

Lyhytaikaiset liikematkailijat

1. Osapuolten on pyrittävä oman lainsäädäntönsä mukaisesti helpottamaan lyhytaikaisten liikematkailijoiden saapumista niiden alueelle ja tilapäistä oleskelua siellä, kun tarkoituksena on toteuttaa seuraavia toimintoja³⁹:
- a) tutkimus ja suunnittelu: tekniikan, tieteen ja tilastoalan tutkijat toisen osapuolen alueelle sijoittautuneen yrityksen puolesta;
 - b) markkinointitutkimus: toisen osapuolen alueelle sijoittautuneen yrityksen puolesta tutkimus- tai analyysityötä, markkinatutkimus mukaan lukien, tekevä henkilöstö;
 - c) messut ja näyttelyt: messuille osallistuva henkilöstö, joka pyrkii markkinoimaan yritystään tai sen tuotteita tai palveluita; ja
 - d) matkailuhenkilöstö (hotellien edustajat, matkatoimistot, matkaoppaat tai matkanjärjestäjät), jotka osallistuvat matkailualan kokouksiin tai matkailumessuille tai toimivat opastajina toisen osapuolen alueelta alkaneella matkalla;

³⁹ Jäljempänä c ja d alakohdassa lueteltuja toimintoja sovelletaan ainoastaan Kolumbian ja EU-osapuolen välillä.

edellyttäen, että kyseiset lyhytaikaiset liikematkailijat

- a) eivät myy tavaroitaan tai palveluitaan suurelle yleisölle eivätkä itse toimita tavaroita eikä palveluita;
- b) eivät saa omasta puolestaan mitään korvausta Euroopan unionissa tai Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa, jossa he oleskelevat tilapäisesti, sijaitsevasta lähteestä; ja
- c) eivät tarjoa palveluita sellaisen sopimuksen mukaisesti, joka on tehty oikeushenkilön, jolla ei ole liiketoimintaa Euroopan unionissa tai Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa, jossa lyhytaikainen liikematkailija oleskelee tilapäisesti, ja Euroopan unionissa tai Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa olevan kuluttajan välillä.

2. Osapuolen lyhytaikaisten matkailijoiden saapuminen ja tilapäinen oleskelu toisen osapuolen alueella, silloin kun se sallitaan, saa kestää enintään 90 päivää 12 kuukauden ajanjaksoa kohti.

5 LUKU

SÄÄNTELYKEHYS

1 JAKSO

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

129 ARTIKLA

Vastavuoroinen tunnustaminen

1. Tämän osaston määräykset eivät estä osapuolta vaatimasta, että luonnollisilla henkilöillä on oltava sellainen tarvittava pätevyys ja/tai ammattikokemus, jota edellytetään asianomaisen toimialan osalta sillä alueella, jolla palvelu tarjotaan.
2. Osapuolet rohkaisevat omien alueidensa ammatillisia elimiä yhdessä laatimaan ja antamaan kauppakomitealle vastavuoroista tunnustamista koskevia suosituksia, jotta sijoittajat ja palveluntarjoajat voisivat kokonaan tai osittain täyttää kunkin osapuolen soveltamat perusteet, jotka koskevat sijoittajien ja palveluja sekä erityisesti ammatinharjoittajien palveluja tarjoavien toimilupia ja muita lupia sekä toimintaa ja todistuksia.

3. Saatuaan 2 kohdassa tarkoitetun suosituksen kauppakomitea tarkastelee sitä kohtuullisen ajan kuluessa ja selvittää, onko se johdonmukainen tämän sopimuksen kanssa.
4. Jos kauppakomitea on 3 kohdan mukaisesti todennut, että suositus on johdonmukainen tämän sopimuksen kanssa, ja osapuolten asiaan liittyvät säädökset vastaavat toisiaan riittävästi, osapuolet pyrkivät panemaan suosituksen täytäntöön ja neuvottelevat tätä varten toimivaltaisten viranomaistensa avulla vaatimusten, pätevyyden, toimilupien ja muiden määräysten vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen.
5. Edellä olevan 4 kohdan mukaisesti tehtyjen sopimusten on oltava WTO-sopimuksen asiaa koskevien määräysten ja erityisesti GATS-sopimuksen VII artiklan mukaisia.

130 ARTIKLA

Avoimuus ja luottamuksellisten tietojen paljastaminen

1. Kukin osapuoli
 - a) vastaa viipymättä toisen osapuolen pyyntöihin saada siltä tietoja sen yleisesti soveltamista toimenpiteistä tai kansainvälisistä sopimuksista, jotka liittyvät tähän osastoon tai vaikuttavat siihen; ja

b) perustaa yhden tai useamman yhteyspisteen tietojen antamiseksi pyynnöstä toisen osapuolen sijoittajille ja palveluntarjoajille kaikista a alakohdassa tarkoitetuista asioista. Kyseiset yhteyspisteet luetellaan liitteessä X (Palvelukauppaa, sijoittautumista ja sähköistä kauppaa koskevat yhteyspisteet). Yhteyspisteiden ei tarvitse olla lakien ja määräysten tallettajia.

2. Mitkään tämän osaston määräykset eivät velvoita osapuolta paljastamaan luottamuksellisia tietoja, joiden paljastaminen estäisi lain noudattamisen tai olisi muutoin yleisen edun vastaista tai joka vaarantaisi yksittäisen julkisen tai yksityisen yrityksen oikeutetut kaupalliset edut.

131 ARTIKLA

Kansallinen sääntely

1. Kunkin osapuolen on huolehdittava siitä, että aloilla, joilla on tehty erityisiä sitoumuksia, kaikkia tämän osaston soveltamisalaan kuuluvia yleisesti sovellettavia toimenpiteitä hallinnoidaan kohtuullisella, objektiivisella ja puolueettomalla tavalla.

2. Siinä tapauksessa, että erityisen sitoumuksen kattaman palvelun tarjoamiseen tai sijoittautumiseen vaaditaan lupa, osapuolen toimivaltaisten viranomaisten on kohtuullisen ajan kuluessa kansallisten lakien ja asetusten mukaan täydellisen hakemuksen jättämisestä ilmoitettava hakijalle hakemusta koskevasta päätöksestä. Hakijan pyynnöstä osapuolen toimivaltaisten viranomaisten on ilman kohtuutonta viivytystä annettava tieto hakemuksen käsittelyvaiheesta.

3. Kukin osapuoli pitää yllä tai perustaa yleisiä tuomioistuimia, välitystuomioistuimia tai hallinnollisia tuomioistuimia taikka menettelyitä, jotka vahinkoa kärsineen sijoittajan tai palveluntarjoajan pyynnöstä mahdollistavat sijoittautumista, rajatylittävää palveluntarjontaa tai luonnollisten henkilöiden tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten koskevien hallinnollisten päätösten pikaisen uudelleentarkastelun ja tarjoavat tarvittaessa asianmukaiset oikaisukeinot. Siinä tapauksessa, että edellä mainitut menettelyt eivät ole riippumattomia elimestä, jolle on uskottu asianomaisen hallinnollisen päätöksen tekeminen, osapuolten on taattava, että menettely turvaa asian objektiivisen ja puolueettoman tarkastelun.

4. Osapuolten välisten tarpeellisten neuvottelujen jälkeen tätä artiklaa muutetaan tarvittaessa GATS-sopimuksen VI artiklan 4 kohdan mukaisten neuvottelujen tulosten tai minkä tahansa vastaavien monenvälisten neuvottelujen, joihin osapuolet osallistuvat, tulosten sisällyttämiseksi tähän osastoon sitten kun neuvotteluissa sovitut sitoumukset tulevat voimaan.

5. Odottaessa 4 kohdassa tarkoitettujen GATS-sopimuksen VI artiklan 4 kohdan mukaisten neuvottelujen päättymistä osapuolet eivät saa soveltaa lupa- ja pätevyysvaatimuksia, menettelyjä tai teknisiä standardeja, jotka tekevät tyhjäksi niiden erityiset sitoumukset tai huonontavat niitä tavalla,

- a) joka ei ole GATS-sopimuksen VI artiklan 4 kohdan a, b ja c alakohdassa määriteltyjen kriteereiden mukainen; ja
- b) jota osapuolelta ei olisi kohtuudella voinut odottaa sillä hetkellä, kun erityiset sitoumukset tehtiin.

6. Arvioitaessa, onko osapuolen toiminta sopusoinnussa sen 5 kohdan mukaisten velvoitteiden kanssa, huomiota on kiinnitettävä kyseisen osapuolen soveltamiin asianomaisten kansainvälisten järjestöjen⁴⁰ kansainvälisiin standardeihin.

⁴⁰ Termi 'asianomaiset kansainväliset järjestöt' viittaa kansainvälisiin elimiin, joiden jäsenyys on avoin osapuolten asianomaisille elimille.

2 JAKSO

TIETOKONEPALVELUT

132 ARTIKLA

Tietokonepalveluja koskeva yhteisymmärrys

Siltä osin kuin tietokonepalvelujen kauppa vapautetaan 2 luvun (Sijoittautuminen), 3 luvun (Rajatyöttävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvun (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) mukaisesti osapuolet hyväksyvät seuraavissa alakohdissa määritellyn yhteisymmärryksen:

- a) CPC-koodi 84, jolla kuvataan tietojenkäsittelypalveluja ja niihin liittyviä palveluja, kattaa perustoiminnot, joilla tarjotaan kaikkia tietokonepalveluja ja niihin liittyviä palveluja: tietokoneohjelmat, jotka määritellään ohjekokonaisuuksiksi, joita tietokoneiden toiminta ja viestintä (niiden kehittäminen ja toteuttaminen mukaan lukien) edellyttävät, tietojenkäsittely ja tietojen tallentaminen sekä näihin liittyvät palvelut, kuten konsulttipalvelut ja asiakkaiden henkilöstön koulutus. Tekniikan kehitys on johtanut siihen, että näitä palveluita tarjotaan yhä useammin toisiinsa liittyvien palveluiden kokonaisuutena tai pakettina, johon voi sisältyä kaikki tällaiset perustoiminnot tai joitain niistä. Esimerkiksi verkkosivujen tai verkkoalueen isännöinti, tietojen louhintapalvelut ja grid-laskenta koostuvat tietokonepalvelujen perustoimintojen yhdistelmästä;

- b) tietokonepalvelut ja niihin liittyvät palvelut, riippumatta siitä, tarjotaanko ne verkoston, internet mukaan lukien, kautta, sisältävät kaikki palvelut, joissa tarjotaan
- i) tietokoneita tai tietokonejärjestelmiä koskevaa tai niitä varten tehtävää konsultointia, strategioita, analyysia, suunnittelua, määrittelyjä, tuotesuunnittelua, kehittämistä, asentamista, toteuttamista, integrointia, testausta, vianetsintää, päivitystä, tukea, teknistä apua tai hallinnointia;
 - ii) tietokoneohjelmia, jotka määritellään ohjekokonaisuuksiksi, joita tietokoneiden toiminta ja (sekä sisäinen että keskinäinen) viestintä edellyttävät, sekä lisäksi tietokoneohjelmia koskevaa tai niitä varten tehtävää konsultointia, strategioita, analyysia, suunnittelua, määrittelyä, tuotesuunnittelua, kehittämistä, asentamista, toteuttamista, integrointia, testausta, vianetsintää, päivitystä, sopeuttamista, ylläpitoa, tukea, teknistä apua, hallinnointia tai käyttöä;
 - iii) tietojenkäsittelyä, tietojen tallennusta, tietojen isännöintiä tai tietokantapalveluja;
 - iv) toimistokoneiden ja -laitteiden sekä tietokoneiden huolto- ja korjauspalveluja; tai
 - v) tietokoneohjelmiin, tietokoneisiin tai tietokonejärjestelmiin liittyviä asiakkaiden henkilöstön koulutuspalveluja, joita ei ole luokiteltu muualle;

- c) tietojenkäsittelypalvelut ja niihin liittyvät palvelut mahdollistavat muiden palvelujen (esimerkiksi pankkipalvelujen) tarjonnan sähköisesti tai muilla keinoilla. On kuitenkin tärkeää erottaa toisistaan mahdollistava palvelu (esimerkiksi verkko- tai sovellusisännöinti) ja sisältö- tai ydinpalvelu, jota tarjotaan sähköisesti (esimerkiksi pankkipalvelu). Näissä tapauksissa ydinpalvelun sisältö ei kuulu CPC-koodiin 84.

3 JAKSO

POSTI- JA KURIIRIPALVELUT

133 ARTIKLA

Soveltamisala

Tässä jaksossa vahvistetaan kaikkia posti- ja kuriiripalveluja, joiden osalta on tehty sitoumuksia 2 luvun (Sijoittautuminen), 3 luvun (Rajatyöttävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvun (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) mukaisesti, koskevan sääntelykehyksen periaatteet.

134 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa sekä 2 luvussa (Sijoittautuminen), 3 luvussa (Rajatylittävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvussa (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) tarkoitetaan

- 'yksittäisellä toimiluvalla' mitä tahansa lupaa, jonka sääntelyviranomainen on myöntänyt yksittäiselle tarjoajalle ja jota tietyn palvelun tarjoaminen edellyttää; ja
- 'yleispalvelulla' tietynlaatuisten postipalveluiden pysyvää tarjontaa kaikille käyttäjille kohtuullisin hinnoin osapuolen koko alueella.

135 ARTIKLA

Kilpailunvastaisten käytänteiden torjunta posti- ja kuriiripalvelujen alalla

Kunkin osapuolen on VIII osaston (Kilpailu) määräysten mukaisesti otettava käyttöön tai pidettävällä soveltuvia toimenpiteitä, jotta estetään se, että tarjoajat, jotka yksinään tai yhdessä voivat markkina-asemaansa käyttämällä vaikuttaa olennaisesti (hintaa ja tarjontaa koskeviin) osallistumisehtoihin asianomaisilla posti- ja kuriiripalvelujen markkinoilla, käyttävät tai jatkavat kilpailunvastaista toimintatapoja.

136 ARTIKLA

Yleispalvelu

Kullakin osapuolella on oikeus määritellä, minkälaisen yleispalveluvelvoitteen se haluaa ottaa käyttöön tai pitää voimassa. Tällaista velvoitetta ei sinänsä katsota kilpailunvastaiseksi, jos sitä hallinnoidaan avoimesti, syrjimättömästi ja kilpailun kannalta puolueettomalla tavalla eikä se aiheuta suurempaa rasitetta kuin mitä osapuolen määrittämä yleispalvelu edellyttää.

137 ARTIKLA

Yksittäiset toimiluvat

1. Osapuoli edellyttää yksittäistä toimilupaa ainoastaan yleispalvelun soveltamisalaan kuuluvien palvelujen osalta⁴¹.

⁴¹ Kolumbiassa virallinen postitoiminnan harjoittaja tai toimiluvan haltija on oikeushenkilö, joka tarjoaa postin yleispalvelua toimilupasopimuksen perusteella. Muihin postipalveluihin sovelletaan tieto- ja viestintäteknologian ministeriön hallinnoimaa nopeutettua lupamenettelyä. Perussa nimetty postitoiminnan harjoittaja on oikeushenkilö, jolla on lainsäädännön mukaisesti myönnetty toimilupa mutta ei yksinoikeutta ja jolla on velvollisuus tarjota postipalvelua koko maassa. Muihin postipalveluihin sovelletaan liikenne- ja viestintäministeriön myöntämää lupajärjestelyä.

2. Jos osapuoli edellyttää toimilupaa, seuraavat tiedot on julkistettava:
- a) kaikki toimiluvan myöntämiseen liittyvät perusteet sekä aika, joka yleensä tarvitaan toimilupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen; ja
 - b) toimilupakohtaiset ehdot ja edellytykset.
3. Kun osapuoli kieltäytyy myöntämästä yksittäistä toimilupaa, kyseinen osapuoli ilmoittaa hakijalle pyynnöstä kieltäytymisen perusteet. Kukin osapuoli perustaa tai pitää voimassa tilanteen mukaan muutoksenhakumenettelyn, jonka mukaisesti asiaa voidaan käsitellä riippumattomassa elimessä⁴². Tällaisten menettelyjen on oltava avoimia, syrjimättömiä ja objektiivisiin perusteisiin tukeutuvia.

138 ARTIKLA

Sääntelylinten riippumattomuus

Sääntelylinten on oltava oikeudellisesti erillisiä kaikista posti- ja kuriiripalveluiden tarjoajista, eivätkä ne saa olla niihin nähden vastuussa toiminnastaan. Sääntelylinten päätösten ja niiden soveltamien menettelyjen on oltava tasapuolisia kaikkien markkinaosapuolten kannalta.

⁴² Riippumaton elin voi olla luonteeltaan oikeudellinen.

4 JAKSO

TELEVIESTINTÄPALVELUT

139 ARTIKLA

Soveltamisala

Tässä jaksossa vahvistetaan televiestintäpalveluja, yleisradiohätyksiä⁴³ lukuun ottamatta, joiden osalta on tehty sitoumuksia 2 luvun (Sijoittautuminen), 3 luvun (Rajatyttävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvun (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) mukaisesti, koskevan sääntelykehysten periaatteet^{44 45}.

⁴³ 'Yleisradiohätyks' määritellään yleisön vastaanotettavaksi tarkoitetuksi, vapaasti eteneviä radioaaltoja hyväksi käyttäväksi televisio- tai radio-ohjelmaa sisältäväksi hätykseksi, mutta siihen eivät kuulu operaattoreiden väliset yhteydet.

⁴⁴ EU-osapuolen ja Perun välillä tätä jaksoa sovelletaan ainoastaan sellaisiin yleisön vastaanotettavaksi tarkoitettuihin televiestintäpalveluihin, joihin liittyy asiakkaan antamien tietojen siirto reaaliajassa kahden tai useamman pisteen välillä ilman mitään muutosta asiakkaan tietojen muotoon tai sisältöön.

⁴⁵ EU-osapuolen ja Kolumbian välillä tätä jaksoa sovelletaan myös lisäarvoa omaaviin televiestintäpalveluihin. Kolumbian ja EU-osapuolen osalta tässä jaksossa sekä liitteessä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) ja liitteessä VIII (Luettelo rajatyttävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) 'lisäarvoa omaavilla televiestintäpalveluilla' tarkoitetaan televiestintäpalveluja, joiden osalta palveluntarjoajat antavat lisäarvoa asiakkaiden tietoihin parantamalla niiden muotoa tai sisältöä taikka tallettamalla ja hakemalla niitä.

140 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa tarkoitetaan

- 'välttämättömillä televiestintälaitteilla' julkisen televerkon ja -palvelun⁴⁶ laitteita,
 - a) jotka tarjoaa ainoastaan tai pääasiassa yksi tarjoaja tai rajallinen määrä tarjoajia; ja
 - b) joiden korvaaminen palvelun tarjoamista varten ei ole taloudellisesti tai teknisesti mahdollista;
- 'yhteenliittämisellä' julkisten televerkkojen tai -palvelujen⁴⁷ tarjoajien linkittämistä, jotta yhden tarjoajan palveluja käyttävät voivat olla yhteydessä toisen tarjoajan asiakkaisiin ja käyttää toisen tarjoajan palveluja;
- 'suurella palveluntarjoajalla' televiestintäalalla tarjoajaa, joka kykenee vaikuttamaan merkittävästi (hintaa ja tarjontaa koskeviin) osallistumisehtoihin asianomaisilla telepalveluiden markkinoilla, koska se hallitsee välttämättömiä televiestintälaitteita tai voi käyttää markkina-asemaansa;

⁴⁶ 'Julkinen telepalvelu' on ymmärrettävä siten kuin se on määritelty GATS-sopimuksen televiestintää koskevassa liitteessä.

⁴⁷ 'Julkinen telepalvelu' on ymmärrettävä siten kuin se on määritelty GATS-sopimuksen televiestintää koskevassa liitteessä.

- 'sääntelyviranomaisella' televiestintäalalla elintä tai elimiä, jonka tai joiden tehtävänä on säännellä tässä jaksossa tarkoitettua televiestintää; ja
- 'televiestintäpalveluilla' kaikkia palveluita, jotka koostuvat sähkömagneettisten signaalien lähettämisestä ja vastaanottamisesta, eikä niihin sisälly taloudellinen toiminta, joka koostuu sellaisen sisällön tarjoamisesta, jonka siirtäminen edellyttää televiestintää.

141 ARTIKLA

Kilpailun suojaaminen suurilta palveluntarjoajilta

VIII osaston (Kilpailu) määräysten mukaisesti kukin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa asianmukaisia toimenpiteitä sen estämiseksi, etteivät palveluntarjoajat, jotka joko yksin tai yhdessä ovat suuria palveluntarjoajia, ota käyttöön kilpailua rajoittavia käytäntöjä tai jatka sellaisten soveltamista. Tällaisia kilpailua rajoittavia käytäntöjä ovat erityisesti

- a) kilpailua rajoittavien ristikkäistukien käyttö tai hintaruuvi⁴⁸;

⁴⁸ Viittausta 'hintaruuviin' sovelletaan ainoastaan EU-osapuoleen.

- b) kilpailijoilta saatujen tietojen käyttö kilpailua rajoittavasti; ja
- c) se, ettei muiden palveluntarjoajien käyttöön anneta ripeästi teknisiä tietoja tarvittavista laitteista eikä kaupallisesti tärkeitä tietoja, joita ne tarvitsevat voidakseen tarjota palveluja.

142 ARTIKLA⁴⁹

Suurten palveluntarjoajien lisävelvoitteet

1. Kunkin osapuolen asianmukaisen kansallisen lainsäädännön ja menettelyjen mukaisesti kunkin osapuolen sääntelyviranomainen määrää suurille palveluntarjoajille tarvittaessa
 - a) yhteenliittämiseen ja/tai palvelujen käyttöoikeuksiin liittyviä avoimuutta koskevia velvoitteita. Tilanteessa, jossa suurella palveluntarjoajalla on b alakohdassa määrättyjä syrjimättömyyttä koskevia velvoitteita, sääntelyviranomainen voi vaatia sitä julkaisemaan viitetarjouksen, joka on riittävän eritelty sen varmistamiseksi, että palveluntarjoajia ei vaadita maksamaan toiminneista, jotka eivät ole halutun palvelun kannalta välttämättömiä. Viitetarjoukseen on sisällyttävä myös tarjottava palvelu eriteltynä markkinoiden tarpeiden mukaisiin osatekijöihin sekä siihen liittyvät ehdot ja edellytykset, mukaan lukien hinnat;

⁴⁹ Tämä artikla ei kuulu Perun ja EU-osapuolen välillä tämän sopimuksen mukaisesti tehtyihin sitoumuksiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kunkin osapuolen kansallisen lainsäädännön soveltamista. Kolumbian ja EU-osapuolen osalta tätä artiklaa sovelletaan ainoastaan televiestintäpalveluihin, joihin liittyy asiakkaan antamien tietojen siirto reaaliajassa kahden tai useamman pisteen välillä ilman mitään muutosta asiakkaan tietojen muotoon tai sisältöön.

- b) yhteenliittämiseen ja/tai palvelujen käyttöoikeuksiin liittyviä syrjimättömyyttä koskevia velvoitteita,
- i) joilla varmistetaan, että osapuolen alueella olevat suuret palveluntarjoajat soveltavat vastaavia ehtoja vastaavissa olosuhteissa vastaavia palveluja tarjoaviin toisen osapuolen televiestintäpalvelujen tarjoajiin; ja
 - ii) tarjoavat palveluja ja tietoja muille palveluntarjoajille samoilla ehdoilla ja samanlaatuisina kuin omille yksiköilleen, tytäryhtiöilleen tai kumppaneilleen;
- c) kustannusvastavuutta ja hintavalvontaa koskevia velvoitteita, mukaan lukien hintojen kustannuslähtöisyyttä ja kustannuslaskentaa koskevat velvoitteet, tietyn tyyppisten yhteenliittämisten ja/tai käyttöoikeuksien tarjonnassa; ja
- d) velvoitteita toteuttaa toisen osapuolen palveluntarjoajien kohtuulliset pyynnöt, jotka koskevat erityisten verkkoelementtien ja niihin liittyvien toiminteiden käyttöoikeutta tai oikeutta hyödyntää niitä muun muassa silloin, kun sääntelyviranomainen katsoo, että käyttöoikeuden epääminen tai saman vaikutuksen aiheuttavat kohtuuttomat ehdot ja edellytykset estäisivät kestävien kilpailumarkkinoiden kehittymisen vähittäismyyntitasolla tai että se ei olisi loppukäyttäjien edun mukaista.

2. Suurilta palveluntarjoajilta voidaan 1 kohdan d alakohdan nojalla edellyttää muun muassa, että ne

- a) antavat kolmansille osapuolille käyttöoikeuden tiettyihin verkkoelementteihin ja/tai toiminteisiin;
- b) neuvottelevat käyttöoikeutta pyytävien yritysten kanssa vilpittömässä mielessä;
- c) tarjoavat tiettyjä palveluja tukkumyynissä kolmansille osapuolille jälleenmyyntiä varten;
- d) myöntävät käyttöoikeuden teknisiin rajapintoihin, yhteyskäytäntöihin tai muihin keskeisiin palveluihin, jotka ovat verkkopalvelujen yhteentoimivuuden kannalta välttämättömiä ja jotka mahdollistavat yhteenliittämisen käyttäjien enemmistölle tarjottujen verkon liityntäpisteiden lisäksi pyynnöstä myös muissa pisteissä sellaista maksua vastaan, joka perustuu tarvittavien lisätoiminteiden rakentamiskustannuksiin;
- e) tarjoavat rinnakkain sijoittamista tai muita toiminteiden yhteiskäyttötapoja, mukaan lukien kaapelikanavien, rakennuksien tai mastojen käyttöoikeus;
- f) tarjoavat erityispalveluja, joita tarvitaan päästä päähän -palvelujen yhteentoimivuuden varmistamiseksi käyttäjille, mukaan lukien älyverkkopalveluihin tai matkaviestinverkkojen verkkovierailuihin liittyvät toiminnot; ja
- g) liittävät yhteen verkot tai verkkotoiminnot.

143 ARTIKLA

Sääntelyviranomaiset

1. Telepalvelualan sääntelyviranomaisten on oltava oikeudellisesti erillisiä ja toiminnallisesti riippumattomia kaikista televiestintäpalvelujen tarjoajista.
2. Sääntelyviranomaisella on oltava riittävät valtuudet toimialan sääntelyyn. Sääntelyviranomaisen tehtävät on julkaistava helposti saatavilla olevassa ja selkeässä muodossa, erityisesti jos tehtävät on osoitettu useammalle kuin yhdelle elimelle.
3. Sääntelyviranomaisen päätösten ja sen käyttämien menettelyjen on oltava avoimia ja tasapuolisia kaikkien markkinaosapuolten kannalta.
4. Palveluntarjoajalla, johon Kolumbian sääntelyviranomaisen päätös vaikuttaa, on oikeus muutoksenhakumenettelyyn elimessä, joka on riippumaton asianomaisesta sääntelyviranomaisesta.
5. Palveluntarjoajalla, johon Perun tai EU-osapuolen sääntelyviranomaisen päätös vaikuttaa, on oikeus valittaa päätöksestä muutoksenhakuelimeen, joka on riippumaton kaikista asiaan liittyvistä osapuolista ja joka voi olla luonteeltaan joko tuomioistuin tai muu kuin tuomioistuin.

6. Jos osapuolen muutoksenhakuelin ei ole luonteeltaan tuomioistuin, sen päätökset on aina perusteltava kirjallisesti ja sen päätöksistä on lisäksi voitava valittaa puolueettomalle ja riippumattomalle lainkäyttöelimelle. Osapuolen muutoksenhakuelinten päätökset on pantava tehokkaasti täytäntöön.

144 ARTIKLA

Lupa televiestintäpalveluiden tarjoamiseen

1. Osapuolet pyrkivät soveltamaan yksinkertaistettuja menettelyitä myöntäessään luvan televiestintäpalvelujen tarjoamiseen.
2. Kunkin osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti lupaa⁵⁰ voidaan edellyttää, jotta numeroiden ja taajuuksien myöntämiseen liittyvät kysymykset voidaan ratkaista. Tällaisten lupien ehdot ja edellytykset on julkistettava.
3. Jos lupaa edellytetään,
 - a) kaikki luvan myöntämiseen liittyvät perusteet sekä kohtuullinen aika, joka yleensä tarvitaan lupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen, on julkistettava;

⁵⁰ Tässä jaksossa 'luvalla' tarkoitetaan toimilupaa, lisenssiä, rekisteriä tai mitä tahansa muuta lupaa, jonka osapuoli voi edellyttää televiestintäpalvelujen tarjoamiseksi.

- b) luvan epäämisperusteet on pyynnöstä ilmoitettava hakijalle kirjallisesti;
- c) siinä tapauksessa, että lupa evätään perusteettomasti, luvan hakijan on voitava saada päätös uudelleentarkasteltavaksi ja/tai hakea siihen muutosta asianomaisen osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti;
- d) lupamaksut, jotka osapuoli vaatii luvan myöntämisestä, eivät saa ylittää hallinnollisia kustannuksia, jotka tavanomaisesti aiheutuvat soveltuvien lupien hallinnosta, valvonnasta ja täytäntöönpanosta⁵¹.

145 ARTIKLA

Yhteenliittäminen

1. Kukin osapuoli varmistaa, että kaikilla palveluntarjoajilla, joilla on televiestintäpalveluiden tarjoamista sen alueella koskeva lupa, on oikeus neuvotella yhteenliittämisestä muiden julkisesti saatavilla olevien televiestintäverkkojen ja -palveluiden tarjoajien kanssa. Yhteenliittämisestä olisi periaatteessa sovittava kyseisten palveluntarjoajien kaupallisten neuvottelujen pohjalta.

⁵¹ Lupamaksuihin eivät sisälly huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjittämättömästä luvan myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi. Tätä alakohtaa ei ole tulkittava siten, että se rajoittaa kunkin osapuolen oikeuksia vaatia maksua rajallisten voimavarojen, kuten radiotaajuuksien, jakamisesta.

2. Kunkin osapuolen sääntelyviranomaisten on edellytettävä, että palveluntarjoajat, jotka yhteenliittämisjärjestelyistä neuvotellessaan saavat tietoja toisilta palveluntarjoajilta, käyttävät tällaisia tietoja ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on annettu, ja huolehtivat aina toimitettujen tai tallennettujen tietojen luottamuksellisuudesta.
3. Yhteenliittäminen suuren palveluntarjoajan kanssa on varmistettava kaikissa verkon kohdissa, joissa se on teknisesti mahdollista. Tällainen yhteenliittäminen toteutetaan
- a) syrjimättömin ehdoin, edellytyksin (mukaan lukien tekniset standardit ja eritelmät) ja hinnoin sekä laatuvaatimuksin, jotka ovat vähintään yhtä edulliset tai korkeatasoiset kuin ne, joita sovelletaan sen omiin vastaaviin palveluihin tai siihen vailla sidosyhteyttä olevien palveluntarjoajien taikka sen tytäryhtiön tai muun sidosyrityksen tarjoamiin palveluihin;
 - b) joutuisasti ja soveltaen ehtoja, edellytyksiä (mukaan lukien tekniset standardit ja eritelmät) ja kustannusperustaisia maksuja, jotka ovat avoimia ja kohtuullisia ja joissa otetaan huomioon taloudellinen toteutettavuus ja jotka ovat riittävän eriteltyjä, jotta palveluntarjoajan ei tarvitse maksaa sellaisista verkon osista tai toiminteista, joita se ei tarvitse palvelunsa tarjoamiseen; ja
 - c) käyttäjien enemmistölle tarjottujen verkon liityntäpisteiden lisäksi pyynnöstä myös muissa pisteissä sellaista maksua vastaan, joka perustuu tarvittavien lisätoiminteiden rakentamiskustannuksiin.

4. Kukin osapuoli varmistaa, että menettelyt, joilla yhteenliittäminen suureen palveluntarjoajaan toteutetaan, julkistetaan.
5. Kukin osapuoli edellyttää, että suuret palveluntarjoajat julkaisevat joko yhteenliittämissopimuksensa tai yhteenliittämistarjouksensa mallin.
6. Kukin osapuoli varmistaa, että palveluntarjoaja, joka pyytää verkkojen yhteenliittämistä suuren palveluntarjoajan kanssa, voi joko milloin tahansa tai julkisesti ilmoitetun kohtuullisen ajan kuluttua saattaa asian sellaisen riippumattoman kotimaisen elimen käsiteltäväksi, joka voi olla 143 artiklassa tarkoitettu sääntelyelin, verkkojen yhteenliittämistä koskeviin kohtuullisiin ehtoihin, edellytyksiin ja hintoihin liittyvän riidan ratkaisemiseksi.

146 ARTIKLA

Rajalliset voimavarat

Kukin osapuoli varmistaa, että kaikki menettelyt, jotka koskevat rajallisten voimavarojen, mukaan lukien taajuudet, numerot ja reititysoikeudet, myöntämistä ja käyttöä, toteutetaan puolueettomasti, viivytyksettä, avoimesti ja syrjimättömästi. Myönnettyjen taajuuskaistojen kulloinenkin tilanne on julkaistava, mutta yksityiskohtaisia tietoja julkishallinnon erityiskäyttötarkoituksiin myönnettyistä taajuuksista ei edellytetä.

147 ARTIKLA

Yleispalvelu

1. Kullakin osapuolella on oikeus määritellä, minkälaiset yleispalveluvelvoitteet se haluaa ottaa käyttöön tai pitää voimassa.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja velvoitteita ei sellaisinaan pidetä kilpailunvastaisina edellyttäen, että niitä hallinnoidaan avoimesti, puolueettomasti ja syrjimättömästi. Tällaisten velvoitteiden hallinnoinnin on myös oltava kilpailun suhteen neutraalia, eikä se saa olla raskaampaa kuin mikä on tarpeen kunkin osapuolen määrittelemää yleispalvelutyyppejä varten.
3. Kaikkien palveluntarjoajien olisi voitava tarjoutua yleispalvelun varmistajiksi eikä mitään palveluntarjoajaa saisi lähtökohtaisesti sulkea tämän mahdollisuuden ulkopuolelle. Valinta on tehtävä tehokkaalla, avoimella ja syrjimättömällä tavalla kunkin osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

148 ARTIKLA

Puhelinluettelot

Kukin osapuoli varmistaa, että

- a) käyttäjien saatavilla on kansallisen sääntelyviranomaisen hyväksymässä muodossa joko painettu tai sähköinen kiinteän puhelinliittymän tilaajaluettelo tai molemmat, ja luettelo saatetaan ajan tasalle säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa; ja
- b) edellä a alakohdassa tarkoitettuja palveluja tarjoavat organisaatiot soveltavat syrjimättömyyden periaatetta muiden organisaatioiden niille toimittamien tietojen käsittelyssä.

149 ARTIKLA

Tietojen luottamuksellisuus

Palvelukauppaa rajoittamatta kukin osapuoli varmistaa julkisesti saatavilla olevia televiestintäverkkoja ja -palveluita käyttävän televiestinnän ja siihen liittyvien liikennetietojen luottamuksellisuuden.

150 ARTIKLA

Palveluntarjoajien väliset riidat

1. Jos televiestintäverkkojen tai -palveluiden tarjoajien välillä ilmenee riita, joka liittyy tässä jaksossa vahvistettuihin oikeuksiin ja velvoitteisiin, asianomaisen osapuolen sääntelyviranomaisen on riidan jommankumman osapuolen pyynnöstä annettava sitova päätös, jolla riita ratkaistaan mahdollisimman nopeasti.
2. Jos tällainen riita koskee rajatylittävää palvelujen tarjontaa, asianomaisten osapuolten sääntelyviranomaisten on koordinoitava toimintansa, jotta riita voidaan ratkaista.

5 JAKSO

RAHOITUSPALVELUT

151 ARTIKLA

Soveltamisala

Tässä jaksossa vahvistetaan kaikkia rahoituspalveluja, joiden osalta on tehty sitoumuksia tämän osaston 2 luvun (Sijoittautuminen), 3 luvun (Rajatyöttävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvun (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) mukaisesti, koskevan sääntelykehyksen periaatteet. Tätä jaksoa sovelletaan rahoituspalvelujen tarjoamiseen vaikuttaviin toimenpiteisiin⁵².

152 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa ja tämän osaston 2 luvussa (Sijoittautuminen), 3 luvussa (Rajatyöttävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvussa (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten)

⁵² Jaksossa oleva viittaus rahoituspalvelun tarjoamiseen tarkoittaa palvelun tarjoamista 108 artiklassa määritellyllä tavalla.

- 'rahoituspalvelulla' tarkoitetaan mitä tahansa osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan tarjoamaa rahoitusluonteista palvelua. Rahoituspalveluihin kuuluvat kaikki vakuutuspalvelut ja vakuutuksiin liittyvät palvelut sekä kaikki pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluja). Rahoituspalveluihin kuuluvat seuraavat toiminnot:

a) vakuutuspalvelut ja vakuutuksiin liittyvät palvelut:

i) ensivakuutus (mukaan lukien rinnakkaisvakuutus):

A) henkivakuutus;

B) vahinkovakuutus;

ii) jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;

iii) vakuutusten välittäminen, kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta; ja

iv) vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskinarviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut;

b) pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluja):

i) talletusten ja muiden takaisinmaksettavien varojen vastaanotto yleisöltä;

ii) kaikenlaisen luotonanto, mukaan lukien kulutusluotot, kiinnitysluotot, factoring-rahoitus ja liiketoimien rahoitus;

- iii) rahoitusleasing;
- iv) kaikki maksu- ja rahansiirtopalvelut, mukaan lukien luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankkivekselit;
- v) takaukset ja sitoumukset;
- vi) kaupankäynti omaan tai asiakkaiden lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muuten seuraavilla välineillä:
 - A) rahamarkkinavälineet (mukaan lukien sekkit, vekselit ja talletustodistukset);
 - B) ulkomaanvaluutta;
 - C) johdannaistuotteet, esimerkiksi futuurit ja optiot;
 - D) valuuttakursseihin ja korkoihin liittyvät välineet, mukaan lukien sellaiset tuotteet kuin swap-sopimukset ja korkotermit;
 - E) siirtokelpoiset arvopaperit; ja
 - F) muut markkinakelpoiset välineet ja rahoitusomaisuus, mukaan lukien jalometalliharkot;

- vii) osallistuminen asiamiehenä (julkisesti tai yksityisesti) kaikentyyppisten arvopapereiden liikkeeseenlaskuun, myös merkintävastuuseen ja sijoitukseen, ja liikkeeseenlaskuun liittyvien palvelujen tarjoaminen;
- viii) välitystoiminta rahamarkkinoilla;
- ix) varainhoito, kuten käteisvarojen tai arvopaperisalkun hoito, kaikentyyppinen yhteissijoitusten hoito, eläkerahastojen hoito, säilytys- ja notariaattipalvelut;
- x) rahoitusvaroihin kuten arvopapereihin, johdannaistuotteisiin ja muihin siirtokelpoisiin välineisiin liittyvät maksu- ja selvityspalvelut;
- xi) rahoitustietojen antaminen ja siirto, rahoitukseen liittyvä tietojenkäsittely ja siihen liittyvät ohjelmistot; ja
- xii) neuvonta, välitys ja muut liitännäisrahoituspalvelut kaikkien i–xi alakohdassa lueteltujen toimintamuotojen osalta, mukaan lukien luottotiedot ja luottotietoanalyysit, sijoituksiin ja arvopaperisalkkuihin liittyvä tutkimus ja neuvonta, yritysostoihin sekä yritysten uudelleenjärjestelyyn ja strategiaan liittyvä neuvonta;

- 'rahoituspalvelujen tarjoajalla' tarkoitetaan osapuolen luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka haluaa tarjota tai tarjoaa rahoituspalveluja. Käsitteeseen 'rahoituspalvelujen tarjoaja' eivät kuulu julkiset elimet;

- 'uudella rahoituspalvelulla' tarkoitetaan rahoitustoimintaan liittyvää palvelua, jota mikään rahoituspalvelujen tarjoaja ei tarjoa osapuolen alueella mutta jota tarjotaan toisen osapuolen alueella, mukaan lukien palvelut, jotka liittyvät olemassa oleviin ja uusiin tuotteisiin tai tuotteen toimitustapaan;
- 'julkisella elimellä' tarkoitetaan
 - a) osapuolen julkishallintoa, keskuspankkia tai rahaviranomaista taikka osapuolen omistuksessa tai valvonnassa olevaa laitosta, jos sen pääasiallisena tehtävänä on hoitaa julkisia tehtäviä tai suorittaa julkishallintoon kuuluvia toimintoja, ei kuitenkaan laitosta, joka pääasiallisesti tarjoaa rahoituspalveluja kaupallisin ehdoin; tai
 - b) näiden tehtävien osalta yksityistä elintä, joka hoitaa tehtäviä, joita yleensä hoitaa keskuspankki tai rahaviranomainen;
- 'itsesääntelyorganisaatiolla' tarkoitetaan valtiosta riippumatonta elintä, mukaan lukien arvopaperi- tai futuuripörssit tai -markkinat, selvitystoimistot tai muut organisaatiot tai yhdistykset, jotka käyttävät omaa tai niille siirrettyä sääntely- tai valvontavaltaa rahoituspalvelujen tarjoajiin nähden; itsesääntelyorganisaatiota ei pidetä nimettynä monopolina VIII osastoa (Kilpailu) sovellettaessa;

– ilmaisuun 'julkista valtaa käytettäessä tarjottavat palvelut' sisältyvät 108 artiklaa sovellettaessa myös seuraavat:

- a) raha- tai valuuttakurssipolitiikkaan liittyvä keskuspankin tai rahaviranomaisen tai muun julkisen elimen toiminta;
- b) lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään tai yleiseen eläkejärjestelmään kuuluva toiminta; ja
- c) muu julkisen elimen valtion lukuun tai sen takaamana tai sen rahavaroja käyttäen harjoittama toiminta;

edellä 108 artiklassa määritellyn ilmaisun 'julkista valtaa käytettäessä tarjottavat palvelut' osalta todetaan, että jos osapuoli sallii rahoituspalvelujen tarjoajiansa kilpailla julkisen elimen tai rahoituspalvelujen tarjoajan kanssa b tai c alakohdassa tarkoitetun toiminnan harjoittamisessa, tällainen toiminta luetaan 108 artiklassa olevaan palvelujen määritelmään.

153 ARTIKLA

Selvitys- ja maksujärjestelmät

1. Niillä ehdoilla ja edellytyksillä, joilla myönnetään kansallinen kohtelu, kunkin osapuolen on sallittava alueelleen sijoittautuneiden toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajien päästä osalliseksi julkisten elinten ylläpitämiin maksu- ja selvitysjärjestelmiin, sekä sellaisiin virallisiin rahoitus- ja jälleenrahoitusmahdollisuuksiin, jotka ovat käytettävissä tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Tällä kohdalla ei ole tarkoitus päästää näitä rahoituspalvelujen tarjoajia osallisiksi osapuolen viimekäden rahoittajan ("lender of last resort") mahdollisuuksiin.

2. Jos osapuoli

- a) vaatii jäsenyyttä tai osallistumista tai pääsyä johonkin itsesääntelyelimeen, arvopaperi- tai futuuripörssiin tai -markkinoille, selvitystoimistoon tai muuhun organisaatioon tai yhdistykseen, jotta toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajat saisivat tarjota rahoituspalveluja samoista lähtökohdista kuin kansalliset rahoituspalvelujen tarjoajat; tai
- b) välittömästi tai välillisesti tarjoaa tällaisille elimille oikeuksia tai etuja rahoituspalveluiden tarjonnassa,

osapuolen on varmistuttava siitä, että nämä elimet myöntävät kansallisen kohtelun sen alueelle sijoittautuneille toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajille.

154 ARTIKLA

Vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskeva poikkeus

- 1. Sen estämättä, mitä tässä osastossa ja V osastossa (Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet) määrätään, osapuoli voi ottaa käyttöön tai ylläpitää toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseksi muun muassa seuraavia toimenpiteitä:
 - a) sijoittajien, tallettajien, vakuutuksenottajien tai sellaisten henkilöiden, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalvelujen tarjoaja, suojele;

b) sen rahoitusjärjestelmän luotettavuuden ja vakauden turvaaminen.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet eivät saa olla vaativampia kuin on tarpeen niille asetetun tavoitteen saavuttamiseksi, eivätkä ne saa johtaa toisen osapuolen rahoituspalvelujen tai rahoituspalvelujen tarjoajien syrjintään osapuolen omiin vastaaviin rahoituspalveluihin tai rahoituspalvelujen tarjoajiin verrattuna.

3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu paljastamaan yksittäisten asiakkaiden liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

4. Osapuoli voi vaatia toisen osapuolen rajatylittävien rahoituspalvelujen tarjoajien ja rahoitusvälineiden rekisteröintiä tai niille myönnettävää lupaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta rahoituspalveluiden rajatylittävään kauppaan liittyvien muiden, toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen tarkoitettujen sääntelykeinojen käyttöä.

155 ARTIKLA

Tehokas ja avoin sääntely

1. Kukin osapuoli pyrkii parhaansa mukaan ilmoittamaan etukäteen kaikille asianomaisille henkilöille sellaisista yleisesti sovellettaviksi tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka kyseinen osapuoli aikoo ottaa käyttöön, antaakseen näille henkilöille mahdollisuuden esittää huomautuksia kyseisistä toimenpiteistä. Näistä toimenpiteistä ilmoitetaan

a) virallisessa julkaisussa; tai

b) muussa kirjallisessa tai sähköisessä muodossa.

2. Kunkin osapuolen on annettava asianomaisten henkilöiden tiedoksi vaatimukset, joita se soveltaa rahoituspalvelujen tarjoamista koskevien hakemusten laatimiseen.

3. Asianomaisen osapuolen on hakijan pyynnöstä annettava hakijalle tieto hakemuksen käsittelyvaiheesta. Jos asianomainen osapuoli tarvitsee lisätietoja hakijalta, sen on ilmoitettava tästä hakijalle ilman tarpeetonta viivytystä.

4. Kukin osapuoli tekee parhaansa sen varmistamiseksi, että rahoituspalvelualan sääntelyä ja valvontaa sekä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevat kansainvälisesti sovitut standardit pannaan täytäntöön ja että niitä sovelletaan sen alueella. Tällaisia kansainvälisesti sovittuja standardeja ovat Baselin pankkivalvontakomitean *Core Principle for Effective Banking Supervision* (pankkivalvontaa koskevat perusperiaatteet), kansainvälisen vakuutusvalvojien järjestön *Insurance Core Principles and Methodology* (vakuutuksen perusperiaatteet ja menetelmät), arvopaperipörssiä valvovien viranomaisten kansainvälisen järjestön *Objectives and Principles of Securities Regulation* (arvopaperikaupan sääntelyn tavoitteet ja periaatteet) sekä rahanpesunvastaisten kansainvälisen toimintaryhmän *Forty Recommendations on Money Laundering* (neljäkymmentä rahanpesunvastaista suositusta) ja *Nine Special Recommendations on Terrorist Financing* (yhdeksän terrorismin rahoituksen vastaista erityissuositusta).

5. Osapuolet ottavat myös huomioon G7-maiden valtiovarainministerien vahvistamat *Ten Key Principles for Information Sharing* (tietojenvaihdon kymmenen perusperiaatetta), taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön, jäljempänä 'OECD', tietojenvaihtoa veroasioissa koskevan sopimuksen ja G20:n antaman *Statement on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes* (lausuma avoimuudesta ja tietojenvaihdosta verotusta varten).

156 ARTIKLA

Uudet rahoituspalvelut

Kukin osapuoli sallii alueelleen sijoittautuneen toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan tarjoavan samantyyppisiä uusia rahoituspalveluja kuin ne, joita kyseinen osapuoli sallii omien rahoituspalvelujen tarjoajiensa tarjoavan kansallisen lainsäädännön nojalla vastaavissa olosuhteissa. Osapuoli voi määrätä sen institutionaalisen ja oikeudellisen muodon, jolla uutta rahoituspalvelua voidaan tarjota, ja se voi edellyttää, että palvelun tarjoamiseen hankitaan lupa. Jos lupa vaaditaan, päätös sen antamisesta on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa ja lupa voidaan evätä vain vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen liittyvistä syistä.

157 ARTIKLA

Tietojenkäsittely

1. Kukin osapuoli sallii toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan siirtää tietojenkäsittelyssä tarvittavia tietoja sähköisesti tai muussa muodossa alueelleen ja sieltä pois, jos tällainen tietojenkäsittely on tarpeen rahoituspalvelujen tarjoajan tavanomaisessa liiketoiminnassa.
2. Kukin osapuoli ottaa käyttöön riittäviä suojatoimenpiteitä yksityisyyden suojaamiseksi ja henkilöiden yksityiselämään, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon puuttumisen estämiseksi erityisesti henkilötietojen siirron osalta.

Toiminnan vakautta ja luotettavuutta turvaavien toimenpiteiden tunnustaminen

1. Osapuoli voi tunnustaa minkä tahansa toisen maan vakautta ja luotettavuutta turvaavat toimenpiteet päättäessään, kuinka kyseisen osapuolen rahoituspalveluihin liittyviä toimenpiteitä on sovellettava. Tämä tunnustaminen, joka voidaan toteuttaa yhtenäistämällä määräyksiä tai muutoin, voi perustua asianomaisen maan kanssa tehtävään sopimukseen tai asianomaista maata koskevaan muuhun järjestelyyn tai se voi olla yksipuolinen.

2. Osapuolen, joka on 1 kohdassa tarkoitetun, tulevan tai voimassa olevan sopimuksen tai järjestelyn osapuoli, on tarjottava riittävät mahdollisuudet toiselle osapuolelle neuvotella liittymisestä tällaiseen sopimukseen tai järjestelyyn tai neuvotella vastaavista sopimuksista tai järjestelyistä kyseisen osapuolen kanssa olosuhteissa, joissa olisi vastaava sääntely, valvonta, sääntelyn toimeenpano ja tarvittaessa vastaavat menettelytavat sopimuksen tai järjestelyn osapuolten kesken tapahtuvaa tiedonjakoa varten. Jos osapuoli päättää tunnustamisesta yksipuolisesti, sen on tarjottava toiselle osapuolelle asianmukainen mahdollisuus osoittaa, että tällaiset olosuhteet ovat olemassa.

159 ARTIKLA

Erityiset poikkeukset

1. Tämän osaston määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne estävät osapuolta, sen julkiset elimet mukaan lukien, harjoittamasta yksinoikeudella alueellaan yleiseen eläkejärjestelmään tai lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvaa toimintaa tai tarjoamasta siihen liittyviä palveluja, paitsi jos tätä toimintaa voivat kyseisen osapuolen kansallisten säännösten mukaisesti harjoittaa julkisten elinten tai yksityisten laitosten kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat.
2. Tämän sopimuksen määräyksiä ei sovelleta keskuspankin tai rahapolitiikasta, vaihtokurssista tai luotonannosta vastaavien viranomaisten eikä minkään muun julkisen elimen rahapolitiikan ja siihen liittyvän luotonanto- tai vaihtokurssipolitiikan yhteydessä toteuttamiin toimiin tai käyttöön ottamiin toimenpiteisiin.
3. Tämän osaston määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne estävät osapuolta, sen julkiset elimet mukaan lukien, harjoittamasta toimintaa tai tarjoamasta palveluja yksinoikeudella alueellaan osapuolen tai sen julkisten elinten lukuun taikka niiden takauksella tai niiden myöntämin varoin.

6 JAKSO

KANSAINVÄLISET MERILIIKENNEPALVELUT

160 ARTIKLA

Soveltamisala ja periaatteet

1. Tässä jaksossa vahvistetaan periaatteet, jotka koskevat kansainvälisiä meriliikennepalveluja, joiden osalta on tehty sitoumuksia tämän osaston 2 luvun (Sijoittautuminen), 3 luvun (Rajatyöttävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvun (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) mukaisesti.
2. Ottaen huomioon kansainvälisten meriliikennepalvelujen nykyinen vapauttamisaste osapuolten välillä kukin osapuoli
 - a) soveltaa tosiasiallisesti periaatetta, jonka mukaan kansainvälisille meriliikennemarkkinoille ja meriliikenteeseen on rajoittamaton pääsy kaupallisin ehdoin ja syrjimättömästi; ja
 - b) myöntää toisen osapuolen lipun alla purjehtiville tai toisen osapuolen palveluntarjoajan liikennöimille aluksille kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin sen omille aluksilleen myöntämä kohtelu muun muassa satamiin pääsyn, näiden satamien infrastruktuurin ja meriliikenteen liitännäispalvelujen käytön sekä niihin liittyvien maksujen, tulliselvitysten ja ankkuripaikan sekä lastaus- ja purkausvälineiden käyttöön asettamisen osalta.

3. Soveltaessaan näitä periaatteita osapuolet

- a) eivät ota käyttöön tulevissa, kolmansien maiden kanssa meriliikennepalveluista tehtävissä kahdenvälisissä sopimuksissa lastinjakojärjestelyitä, kuivan ja nestemäisen irtolastin kuljetukset ja linjaliikenne mukaan lukien, ja lopettavat kohtuullisen ajan kuluessa tällaiset lastinjakojärjestelyt, jos niitä on aiemmissa kahdenvälisissä sopimuksissa; ja
- b) poistavat tämän sopimuksen voimaan tullessa kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset tai muut esteet, jotka voivat peitellysti rajoittaa kansainvälisten merikuljetuspalvelujen vapaata tarjoamista tai vaikuttaa niihin syrjivästi, ja pidättäytyvät ottamasta tällaisia käyttöön.

4. Kukin osapuoli sallii toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien, varustamon edustajien palvelut mukaan lukien, sijoittautumisen alueelleen vähintään yhtä edullisin sijoittautumis- ja toimintaedellytyksin kuin ne, jotka se tarjoaa joko omille tai minkä tahansa kolmannen maan palvelujen tarjoajille sen mukaan, kummat näistä edellytyksistä ovat paremmat.

5. Kukin osapuoli antaa toisen osapuolen kansainvälisen meriliikenteen kuljetuspalveluiden tarjoajien saataville kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin ja edellytyksin seuraavat satamapalvelut: luotsaaminen, hinaus ja vetoapu, muonitus, polttoaineen ja veden toimitus, jätehuolto ja painolastin hävittäminen, satamakapteenipalvelut, navigointilaitteet, alusten käytön kannalta ratkaisevan tärkeitä maissa sijaitsevat viestintä-, vesi-, sähkö- ja muut vastaavat palvelut, korjausvälineet hätätapauksia varten, ankkurointi, ankkuripaikka ja ankkurointipalvelut.

161 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa ja tämän osaston 2 luvussa (Sijoittautuminen), 3 luvussa (Rajatyttävä palvelujen tarjonta) ja 4 luvussa (Luonnollisten henkilöiden tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten)

- 'konttiasema- ja varastopalveluilla' tarkoitetaan konttien säilyttämistä joko satama-alueilla tai sisämaassa niiden pakkaamiseksi, purkamiseksi ja korjaamiseksi sekä niiden saattamiseksi liikennekeleiksi;
- 'tulliselvityspalveluilla' (vaihtoehtoisesti 'tullitoimipaikan asiamiespalveluilla') tarkoitetaan toimia, jotka koostuvat rahdin tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen liittyvien tullimuodollisuuksien täyttämisestä toisen osapuolen puolesta riippumatta siitä, onko tämä palvelu kyseisen palveluntarjoajan päätoimi vai sen päätoimialaa täydentävä muu toimintamuoto;
- 'huolintapalveluilla' tarkoitetaan laivauksen järjestämistä ja seuranta laivaajan puolesta hankkimalla kuljetuspalveluja oheispalveluineen, laatimalla asiakirjoja ja toimittamalla liiketoimintaa koskevia tietoja;
- 'kansainväliseen meriliikenteeseen' sisältyvät ovelta ovelle -kuljetukset ja intermodaalikuljetukset, joilla tarkoitetaan tavaroiden kuljettamista useammalla kuin yhdellä liikennemuodolla, mihin sisältyy meriosuus, ja ainoastaan yhdellä kuljetusasiakirjalla, minkä vuoksi tähän sisältyy oikeus tehdä suoraan sopimuksia muiden liikennemuotojen tarjoajien kanssa;

- 'varustamon edustajan palveluilla' tarkoitetaan yhden tai useamman linja- tai laivanvarustamon kaupallisten etujen edustamista tietyllä maantieteellisellä alueella seuraavissa tarkoituksissa:
 - a) meriliikenteen ja siihen liittyvien oheispalvelujen markkinointi ja myynti hinnoittelusta laskutukseen sekä konossementtien laatiminen yhtiöiden puolesta, tarvittavien oheispalvelujen ostaminen ja jälleenmyynti, asiakirjojen laatiminen ja liiketoimintaa koskevien tietojen toimittaminen; ja
 - b) aluksen satamassakäynnin järjestäminen tai rahdin haltuunotto tarvittaessa laivanvarustamon puolesta;
- 'meriliikenteen lastinkäsittelypalveluilla' tarkoitetaan ahtausyritysten, terminaalien operaattorit mukaan lukien, harjoittamaa toimintaa, mutta siihen ei sisälly satamatyöläisten välitön toiminta, jos tällainen työvoima on järjestetty ahtausyrittäjästä tai terminaalien operaattoriyrittäjästä riippumattomasti. Tähän toimintaan sisältyy seuraavien vaiheiden järjestely ja valvonta:
 - a) lastin lastaaminen laivaan/purkaminen laivasta;
 - b) lastin kiinnittäminen/irrottaminen; ja
 - c) lastin vastaanottaminen/toimittaminen ja säilyttäminen ennen laivausta tai purkamisen jälkeen.

6 LUKU

SÄHKÖINEN KAUPPA

162 ARTIKLA

Tavoitteet ja periaatteet

1. Osapuolet tunnustavat, että sähköinen kauppa lisää kaupankäynnin mahdollisuuksia monilla aloilla, ja ne sopivat edistävänsä sähköisen kaupan kehittämistä välillään tekemällä yhteistyötä erityisesti sähköisen kaupan alalla esille tulevissa kysymyksissä tämän osaston määräysten mukaisesti.
2. Osapuolet sopivat, että sähköisen kaupan kehityksen on oltava yhdenmukaista kansainvälisten tietosuojastandardien kanssa, jotta varmistetaan sähköisen kaupan käyttäjien luottamus.
3. Osapuolet sopivat, että sähköisin keinoin tapahtuvia toimituksia pidetään 3 luvussa (Rajatyttävä palvelujen tarjonta) tarkoitettuna palveluiden tarjontana, johon ei sovelleta tulleja.

163 ARTIKLA

Sähköisen kaupan sääntelykysymykset

1. Osapuolet ylläpitävät sähköisen kaupan esille nostamista sääntelykysymyksistä vuoropuhelua, jossa käsitellään muuan muassa seuraavia seikkoja:

- a) yleisölle annettujen elektronisten allekirjoitusten varmenteiden tunnustaminen ja rajatylittävien varmennepalveluiden helpottaminen;
- b) välittävien palveluntarjoajien vastuu tiedon toimittamisen tai tallentamisen osalta;
- c) ei-toivotun sähköisen kaupallisen viestinnän käsittely;
- d) kuluttajien suojeleminen sähköisen kaupan alalla muun muassa petollisilta ja harhaanjohtavilta kaupallisilta käytännöiltä rajat ylittävän kaupankäynnin yhteydessä;
- e) henkilötietojen suojaaminen;
- f) paperittoman kaupankäynnin edistäminen; ja
- g) kaikki muut sähköisen kaupan kehityksen kannalta merkitykselliset seikat.

2. Osapuolten väliseen yhteistyöhön kuuluu muun muassa niiden asiaan liittyvää lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä sekä kyseisen lainsäädännön täytäntöönpanoa koskeva tietojenvaihto.

164 ARTIKLA

Henkilötietojen suoja

Osapuolet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan ja toimivaltuuksiensa puitteissa kehittämään tai ylläpitämään henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä.

165 ARTIKLA

Paperittoman kaupankäynnin hallinnointi

Osapuolet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan ja toimivaltuuksiensa puitteissa

- a) asettamaan kaupan hallinnointia koskevat asiakirjat yleisön saataville sähköisessä muodossa;
ja

- b) hyväksymään, että sähköisesti jätetyt kaupan hallinnointia koskevat asiakirjat⁵³ vastaavat oikeudellisesti niiden paperiversioita.

166 ARTIKLA

Kuluttajansuoja

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää ylläpitää ja ottaa käyttöön avoimia ja tehokkaita toimenpiteitä kuluttajien suojelemiseksi petollisilta ja harhaanjohtavilta kaupallisilta käytännöiltä sähköisessä kaupankäynnissä.
2. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää vahvistaa kuluttajansuojaa ja yhteistyötä kansallisten kuluttajansuojaviranomaisten välillä sähköiseen kauppaan liittyvässä toiminnassa.

⁵³ Kolumbian ja Perun osalta 'kaupan hallinnointia koskevilla asiakirjoilla' tarkoitetaan osapuolen antamia tai sen tarkistamia lomakkeita, jotka tuojan tai viejän on täytettävä tai jotka on täytettävä niiden puolesta tavaroiden tuonnin tai viennin yhteydessä.

7 LUKU

POIKKEUKSET

167 ARTIKLA

Yleiset poikkeukset

1. Edellyttäen, että toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään osapuolten välillä taikka sijoittautumisen tai rajatylittävän palveluntarjonnan peiteltyyn rajoittamiseen, tämän osaston ja V osaston (Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet) määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne estävät osapuolta ottamasta käyttöön tai soveltamasta toimenpiteitä, jotka
 - a) ovat tarpeen yleisen turvallisuuden tai julkisen moraalin suojelemiseksi taikka yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi⁵⁴;
 - b) ovat välttämättömiä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi, mukaan lukien tätä varten välttämättömät ympäristötoimenpiteet;

⁵⁴ Yleistä järjestystä koskevaan poikkeukseen voidaan vedota ainoastaan silloin, kun aito ja riittävän vakava uhka vaarantaa jonkin yhteiskunnan oleellisen edun.

- c) liittyvät elävien ja elottomien ehtyvien luonnonvarojen suojeluun, jos kyseisten toimenpiteiden toteuttamisen ohella rajoitetaan kotimaisia sijoituksia tai kotimaista palveluiden tuotantoa tai kulutusta;
- d) ovat tarpeen taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi;
- e) ovat tarpeen, jotta voidaan noudattaa sellaisia lakeja ja määräyksiä, jotka eivät ole ristiriidassa tämän osaston ja V osaston (Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet) määräysten kanssa⁵⁵, mukaan lukien seuraavia seikkoja koskevat lait ja määräykset:
 - i) harhaanjohtavien ja petollisten toimintatapojen ehkäiseminen tai sopimusten noudattamatta jättämisen seurauksista huolehtiminen;
 - ii) henkilöiden yksityisyyden suojaaminen henkilötietojen käsittelyssä ja levittämisessä sekä henkilöä koskevien tiedostojen ja tilitietojen luottamuksellisuuden turvaaminen;
 - iii) turvallisuus.

⁵⁵ Perun osalta sellaisten toimenpiteiden, joilla estetään rahansiirrot Perun lainsäädännön oikeudenmukaisella, syrjimättömällä ja vilpittömällä soveltamisella silloin, kun lainsäädäntö koskee

- a) konkurssia, maksukyvyttömyyttä tai velkojien oikeuksien suojelua;
- b) arvopapereiden, futuurien, optioiden tai muiden johdannaisten liikkeeseenlaskua, niillä käytävää kauppaa tai niiden välittämistä;
- c) rikoksia;
- d) siirtoja koskevia rahoitustietoja tai kirjanpitoa, kun se on tarpeen lain täytäntöönpanon valvonnan tai rahoitusalan sääntelyviranomaisten avustamiseksi; tai
- e) sen varmistamista, että oikeudellisissa tai hallinnollisissa menettelyissä annettuja oikeudellisia tai hallinnollisia määräyksiä tai päätöksiä noudatetaan; ei katsota olevan ristiriidassa tämän osaston ja V osaston (Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet) määräysten kanssa.

2. Tämän osaston, liitteen VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista), liitteen VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) ja V osaston (Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet) määräyksiä ei sovelleta osapuolten sosiaaliturvajärjestelmiin eikä toimintaan, joka kunkin osapuolen alueella liittyy edes tilapäisesti julkisen vallan käyttöön.

V OSASTO

JUOKSEVAT MAKSUT JA PÄÄOMANLIIKKEET

168 ARTIKLA

Vaihtotase

Osapuolet hyväksyvät Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen VIII artiklan määräysten mukaisesti kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot osapuolten välillä.

169 ARTIKLA

Pääomatase

Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden sellaisiin oikeushenkilöihin kohdistuvissa suorissa sijoituksissa⁵⁶, jotka on perustettu vastaanottavan maan lainsäädännön mukaisesti, ja sijoituksissa ja muissa suorituksissa, jotka on tehty IV osaston (Palvelukauppa, sijoittautuminen ja sähköinen kaupankäynti)⁵⁷ määräysten mukaisesti, sekä näiden sijoitusten ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisen ja kotiuttamisen.

170 ARTIKLA

Suojatoimenpiteet

1. Jos Kolumbian osalta maksut ja pääomanliikkeet poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssi- tai rahapolitiikan toteuttamiselle Kolumbiassa, Kolumbia voi toteuttaa pääomanliikkeitä koskevia suojatoimenpiteitä enintään yhden vuoden ajan. Kyseisiä suojatoimenpiteitä voidaan pitää perustelluista syistä voimassa kyseisen määräajan jälkeen, jos se on tarpeen niiden soveltamiseen johtaneista poikkeuksellisista olosuhteista selviämiseksi. Siinä tapauksessa Kolumbia esittää etukäteen muille osapuolille perustelut toimenpiteiden voimassa pitämiseksi.

⁵⁶ 'Suorilla sijoituksilla' ei tarkoiteta ulkomaankauppaan liittyviä luottoja, kansallisen lainsäädännön mukaisia arvopaperisijoituksia, julkista velkaa eikä siihen liittyvää luottoa.

⁵⁷ IV osaston (Palvelukauppa, sijoittautuminen ja sähköinen kaupankäynti) 7 lukua (Poikkeukset) sovelletaan myös tähän osastoon.

2. Jos Perun ja EU-osapuolen osalta maksut ja pääomanliikkeet poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssi- tai rahapolitiikan toteuttamiselle Perussa tai Euroopan unionissa, Peru tai EU-osapuoli voi toteuttaa pääomanliikkeitä koskevia suojatoimenpiteitä enintään yhden vuoden ajan.
3. Edellä olevan 2 kohdan mukaisten suojatoimenpiteiden soveltamista voidaan jatkaa päättämällä niiden virallisesta uudelleen käyttöön ottamisesta erityisen poikkeuksellisissa olosuhteissa ja sen jälkeen, kun ehdotetusta virallisesta uudelleen käyttöön ottamisesta on neuvoteltu etukäteen asianomaisten osapuolten välillä.
4. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä ei missään olosuhteissa voida käyttää kaupallisen suojelun keinona tai tietyn teollisuudenalan suojelemiseksi.
5. Osapuolen, joka toteuttaa tai ylläpitää 1, 2 tai 3 kohdan mukaisia suojatoimenpiteitä, on välittömästi ilmoitettava niiden tarkoituksenmukaisuudesta ja soveltamisalasta toisille osapuolille sekä esitettävä mahdollisimman pian aikataulu niiden poistamiseksi.

171 ARTIKLA

Loppumääräykset

Osapuolet, joiden tavoitteena on tukea pitkäaikaissijoitusten vakaita ja turvallisia puitteita, neuvottelevat helpottaakseen pääoman liikkuvuutta välillään ja erityisesti helpottaakseen pääoma- ja rahoitustilien asteittaista vapauttamista.

VI OSASTO

JULKISET HANKINNAT

172 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä osastossa

- 'rakenna-ylläpidä/operoi-luovuta-sopimuksella ja sopimuksella julkisesta käyttöoikeusurakasta' tarkoitetaan mitä tahansa sopimusjärjestelyä, jonka ensisijaisena tarkoituksena on sopia fyysisen infrastruktuurin, laitoksen, rakennusten, toiminteiden tai muiden julkisten kohteiden rakentamisesta tai kunnostamisesta ja jonka nojalla hankintayksikkö siirtää toimittajalle vastikkeena toimittajan täytäntöön panemasta sopimusjärjestelystä määräajaksi väliaikaisen omistusoikeuden tai oikeuden hallita ja ylläpitää tai operoida tällaisia kohteita ja veloittaa maksu niiden käytöstä sopimuksen voimassaolon ajan;

- 'kaupallisilla tavaroilla tai palveluilla' tarkoitetaan sellaisia tavaroita tai palveluja, joita yleensä myydään tai tarjotaan myytäväksi kaupallisilla markkinoilla julkishallinnon ulkopuolisille ostajille julkishallinnon ulkopuolisiin tarkoituksiin ja joita tavanomaisesti ostavat tällaiset asiakkaat;
- 'rakennusalan palvelulla' tarkoitetaan palvelua, jonka kohteena on jokin Yhdistyneiden kansakuntien väliaikaisen yhteisen tavaraluokituksen, jäljempänä 'CPPC', alajaksossa 51 tarkoitettu ja millä tahansa mahdollisella tavalla suoritettava maa- ja vesirakentamiseen tai rakennusten rakentamiseen liittyvä työsuorite;
- 'sähköisellä huutokaupalla' tarkoitetaan iteraatioprosessia, jossa toimittajat käyttävät sähköisiä välineitä uusien hintojen tai tarjouksen määrällisesti esitettävien, arviointiperusteisiin liittyvien muiden tekijöiden kuin hinnan tai molempien esittämiseen, minkä perusteella tarjoukset asetetaan järjestykseen tai niiden järjestystä muutetaan;
- ilmauksilla 'kirjallisesti' tai 'kirjallisena/kirjallisina' tarkoitetaan mitä tahansa sanallista ilmaisua tai numeroilmaisua, joka on luettavissa, toistettavissa ja ilmaistavissa myöhemmin. Se voi sisältää sähköisesti lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;
- 'suljetulla tarjouspyyntömenettelyllä' tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö ottaa yhteyttä valitsemaansa toimittajaan tai valitsemiinsa toimittajiin;
- 'toimenpiteellä' tarkoitetaan mitä tahansa lakia, määräystä, menettelyä, hallinnollista ohjetta tai käytäntöä tai hankintayksikön toimintaa, joka liittyy tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan hankintaan;
- 'kestoluettelolla' tarkoitetaan luetteloa toimittajista, jotka hankintayksikön mukaan täyttävät kyseiseen luetteloon osallistumista koskevat edellytykset; hankintayksikkö aikoo käyttää luetteloa useammin kuin kerran;

- 'aiottua hankintaa koskevalla ilmoituksella' tarkoitetaan ilmoitusta, jonka hankintayksikkö julkaisee ja jossa kiinnostuneita toimittajia kehoitetaan jättämään osallistumishakemus tai tarjous tai molemmat;
- 'vastikkeilla' tarkoitetaan kaikkia ehtoja tai sitoumuksia, joilla pyritään edistämään paikallista kehitystä tai parantamaan osapuolen maksutasetta esimerkiksi kotimaisuusasteen, teknologian lisensioinnin, sijoitusten, vastakauppojen tai muun vastaavanlaisen toimen tai vaatimuksen avulla;
- 'avomella tarjouspyyntömenettelyllä' tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa kaikki kiinnostuneet toimittajat voivat jättää tarjouksen;
- 'hankintayksiköllä' tarkoitetaan liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 1 lueteltuja osapuolen hankintayksikköjä;
- 'edellytykset täyttävällä toimittajalla' tarkoitetaan toimittajaa, joka hankintayksikön mukaan täyttää osallistumisedellytykset;
- 'valikoivalla tarjouspyyntömenettelyllä' tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö pyytää ainoastaan edellytykset täyttäviä toimittajia jättämään tarjouksen;
- 'palveluihin' luetaan mukaan rakennusalan palvelut, ellei toisin täsmennetä; ja

- 'teknisellä eritelmällä' tarkoitetaan tarjouspyyntömenettelyssä edellytettyä asiakirjaa, jossa
 - a) esitetään hankittavien tavaroiden tai palvelujen ominaisuudet, kuten laatu, käyttöominaisuudet, turvallisuus ja mitat, tai prosessit ja menetelmät niiden valmistamiseksi tai tarjoamiseksi; tai
 - b) käsitellään termistöön, tunnuksiin, pakkaukseen tai merkintöihin liittyviä vaatimuksia, jotka koskevat tavaraa tai palvelua.

173 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä osastoa sovelletaan kaikkiin osapuolen toteuttamiin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa hankintaa koskeviin toimenpiteisiin.
2. Tässä osastossa 'tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla hankinnalla' tarkoitetaan liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 1 kunkin osapuolen osalta määriteltyjen tavaroiden, palvelujen tai niiden yhdistelmien hankintaa julkishallinnon tarkoituksiin seuraavasti:
 - a) hankinta ei tapahdu kaupallista myyntiä tai jälleenmyyntiä varten tai käytettäväksi kaupalliseen myyntiin tai jälleenmyyntiin tarkoitettujen tavaroiden tuotannossa tai tällaisten palvelujen tarjoamisessa;

- b) hankinta tapahtuu sopimusperusteisesti esimerkiksi ostamalla, hankkimalla osamaksulla, tekemällä leasing-sopimus tai vuokraamalla osto-optioin tai ilman niitä, rakennaylläpidä/operoi-luovuta-sopimuksella tai julkisesta käyttöoikeusurakasta tehtävällä sopimuksella;
- c) hankinnan arvo vastaa liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä I kullekin osapuolelle määritettyä kynnysarvoa tai ylittää sen sillä hetkellä, kun ilmoitus julkaistaan 176 artiklan mukaisesti;
- d) kyseessä on hankintayksikön suorittama hankinta; ja
- e) hankintaa ei ole muutoin suljettu tämän osaston soveltamisalan ulkopuolelle.

3. Ellei toisin määrätä, tätä osastoa ei sovelleta seuraaviin:

- a) maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden tai niitä koskevien oikeuksien hankinta tai vuokraus;
- b) muut kuin sopimusoikeudelliset sopimukset tai osapuolen antama mikä tahansa tuki, mukaan lukien yhteistyösopimukset, avustukset, lainat, tuet, pääomanlisäykset, takuut, hyväksynnit ja verokannustimet;

- c) finanssihallinto- tai talletuspalvelujen, säänneltyjen rahoituslaitosten selvitys- ja hallintopalvelujen tai julkisen velan, myös lainojen, valtionobligaatioiden, velkasitoumusten ja muiden arvopapereiden, myyntiin, lunastukseen ja jakeluun liittyvien palveluiden julkinen hankinta tai ostaminen⁵⁸;
- d) julkiset työsopimukset ja niihin liittyvät toimet; ja
- e) hankinnat, jotka tehdään
 - i) kansainvälisen avun, kehitysapu mukaan lukien, antamista varten;
 - ii) jonkin sellaisen kansainväliseen sopimukseen kuuluvan menettelyn tai edellytyksen mukaisesti, joka liittyy
 - A) joukkojen sijoittamiseen; tai
 - B) hankkeeseen, joka sopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden on tarkoitus toteuttaa yhdessä;
 - iii) jonkin kansainvälisen organisaation menettelyn tai edellytyksen mukaisesti tai kansainvälisillä avustuksilla, lainoilla tai muulla tuella rahoitettuna, kun sovellettava menettely tai edellytys olisi ristiriidassa tämän osaston kanssa.

⁵⁸ Tätä osastoa ei sovelleta seuraaviin toimiin liittyvien pankki-, rahoitus- tai erityispalvelujen hankintaan:

- a) julkinen velkaantuminen; tai
- b) julkisen velan hoito.

4. Kukin osapuoli määrittelee seuraavat tiedot liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 1 olevassa kyseistä osapuolta koskevassa alajaksossa:

- a) 1 alajaksossa keskushallinnon yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän osaston soveltamisalaan;
- b) 2 alajaksossa keskushallintoa alemmat yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän osaston soveltamisalaan;
- c) 3 alajaksossa kaikki muut yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän osaston soveltamisalaan;
- d) 4 alajaksossa tämän osaston soveltamisalaan kuuluvat tavarat;
- e) 5 alajaksossa tämän osaston soveltamisalaan kuuluvat palvelut lukuun ottamatta rakennusalan palveluja;
- f) 6 alajaksossa tämän osaston soveltamisalaan kuuluvat rakennusalan palvelut; ja
- g) 7 alajaksossa mahdolliset yleiset huomautukset.

5. Jos hankintayksikkö sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan yhteydessä pyytää henkilöitä, jotka eivät kuulu osapuolen liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksen 1 soveltamisalaan, tekemään hankinnan tiettyjen vaatimusten mukaisesti, tällaisiin vaatimuksiin sovelletaan 175 artiklaa soveltuvin osin.

Arvon määrittäminen

6. Arvioidessaan hankinnan arvoa sen varmistamiseksi, onko kyseessä sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta, hankintayksikkö ei saa jakaa hankintaa erillisiin hankintoihin eikä valita tai käyttää tiettyä arvonmääritysmenetelmää hankinnan jättämiseksi kokonaan tai osittain tämän osaston soveltamisalan ulkopuolelle.
7. Hankintayksikkö ilmoittaa yhdelle tai usealle toimittajalle myönnetyn hankinnan kokonaisarvon arvioidun enimmäismäärän hankinnan koko keston ajalta ottaen huomioon kaikki korvausmuodot, kuten hyvitykset, palkkiot, provisiot ja korot. Jos hankintaan on mahdollista sisällyttää optioehtoja, hankintayksikkö ilmoittaa hankinnan kokonaisarvon arvioidun enimmäismäärän, johon sisältyvät valinnaiset hankinnat.
8. Jos yksi hankintakokonaisuus johtaa useamman kuin yhden sopimuksen tekemiseen tai sopimuksen osittamiseen, jäljempänä 'jaksotetut hankinnat', kokonaisarvon arvioidun enimmäismäärän laskentaperusteena on
 - a) hankinnan kokonaisarvon enimmäismäärä hankinnan koko keston ajalta; tai
 - b) viimeisten 12 kuukauden aikana tai hankintayksikön edellisen verovuoden aikana tehtyjen saman tavara- tai palvelulajin jaksotettujen hankintojen arvo oikaistuna mahdollisuuksien mukaan seuraavien 12 kuukauden aikana tehtävien tavara- tai palveluhankintojen laatua tai arvoa koskevien ennakoitujen muutosten huomioon ottamiseksi; tai

- c) alkuperäisen sopimuksen tekemistä seuraavien 12 kuukauden aikana tai hankintayksikön verovuoden aikana tehtävien saman tavara- tai palvelulajin jaksoitettujen hankintojen arvioitu arvo.

9. Tämän osaston määräykset eivät estä osapuolta kehittämästä uusia hankintapolitiikkoja, menettelyitä tai sopimusjärjestelyjä edellyttäen, että ne ovat tämän osaston määräysten mukaisia.

174 ARTIKLA

Poikkeukset

Edellyttäen, ettei toimenpiteitä sovelleta tavalla, joka merkitsee mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten välillä tai kansainvälisen kaupan peiteltyä rajoittamista, tämän osaston määräyksiä ei voida tulkita siten, että ne estäisivät osapuolia ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka

- a) ovat tarpeen julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden suojelemiseksi;
- b) ovat välttämättömiä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi, mukaan lukien asiaan kuuluvat ympäristötoimenpiteet;
- c) ovat tarpeen teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemiseksi; tai
- d) liittyvät vammaisten, hyväntekeväisyysjärjestöjen tai vankityövoiman valmistamiin tavaroihin tai näiden tarjoamiin palveluihin.

175 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan hankintaan liittyvien toimenpiteiden osalta:
 - a) EU-osapuoli, sen hankintayksiköt mukaan lukien⁵⁹, myöntää välittömästi ja ehdoitta Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden tavaroille ja palveluille sekä kyseisiä tavaroita tai palveluja tarjoaville Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden toimittajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää omille tavaroilleen, palveluilleen ja toimittajilleen;
 - b) kukin Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa, sen hankintayksiköt mukaan lukien, myöntää välittömästi ja ehdoitta EU-osapuolen tavaroille ja palveluille sekä kyseisiä tavaroita tai palveluja tarjoaville EU-osapuolen toimittajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin mitä se myöntää omille tavaroilleen, palveluilleen ja toimittajilleen.
2. Osapuoli ja sen hankintayksiköt eivät saa sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa hankintaa koskevan minkään toimenpiteen osalta
 - a) kohdella alueelle sijoittautunutta toimittajaa epäedullisemmin kuin toista alueelle sijoittautunutta toimittajaa sen perusteella, missä määrin sillä on sidoksia ulkomailla tai missä määrin se on ulkomaisessa omistuksessa; tai
 - b) kohdella alueelle sijoittautunutta toimittajaa syrjivästi sillä perusteella, että kyseisen toimittajan tiettyä hankintaa varten tarjoamat tavarat tai palvelut ovat toisen osapuolen tavaroita tai palveluja.

⁵⁹ EU-osapuolen 'hankintayksiköt' käsittävät Euroopan unionin jäsenvaltioiden hankintayksiköt liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksen 1 määräysten mukaisesti.

Hankinnan toteuttaminen

3. Hankintayksikkö toteuttaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan avoimella ja puolueettomalla tavalla siten, että vältetään eturistiriidat ja estetään korruptio.

Tarjouskilpailumenettelyt

4. Hankintayksikkö käyttää avoimia, valikoivia ja suljettuja tarjouskilpailumenettelyjä kansallisen lainsäädäntönsä ja tämän osaston määräysten mukaisesti.

Sähköisten välineiden käyttö

5. Kun tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta toteutetaan käyttäen sähköisiä välineitä, hankintayksikkö

- a) varmistaa, että hankinta toteutetaan käyttäen yleisesti saatavilla olevia ja muiden yleisesti saatavilla olevien tietoteknisten järjestelmien ja ohjelmistojen kanssa yhteentoimivia tietotekniikkajärjestelmiä ja -ohjelmistoja, tietojen todentamiseen ja salaamisen käytettävät järjestelmät ja ohjelmistot mukaan lukien; ja
- b) ylläpitää mekanismeja, joilla varmistetaan osallistumishakemusten ja tarjousten koskemattomuus, vahvistetaan niiden vastaanottoaika ja estetään niiden asiaton saanti.

Alkuperäsäännöt

6. Osapuolet eivät saa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan yhteydessä soveltaa toisen osapuolen tuomiin tavarihin tai tarjoamiin palveluihin alkuperäsääntöjä, jotka eroavat alkuperäsäännöistä, joita kyseinen osapuoli soveltaa samaan aikaan tavanomaisessa kaupankäynnissä samanlaisten tavaroiden tuontiin tai palvelujen hankintaan samalta osapuolelta.

Vastikkeet

7. Osapuolet eivät saa tavoitella, ottaa huomioon, panna täytäntöön tai soveltaa vastikkeita, jollei tämän osaston tai sitä koskevan liitteen määräyksistä muuta johdu.

Toimenpiteet, jotka eivät koske hankintaa

8. Edellä olevaa 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta tulleihin eikä mihinkään tuonnin yhteydessä kannettaviin tai tuontiin liittyviin maksuihin, tullien ja maksujen kantamismenettelyyn eikä muihin tuontisäännöksiin ja -muodollisuuksiin tai palvelujen kauppaa koskeviin toimenpiteisiin lukuun ottamatta tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevia toimenpiteitä.

176 ARTIKLA

Hankintatietojen julkaiseminen

1. Kukin osapuoli
 - a) julkaisee viipymättä kaikki tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevat, yleisesti sovellettavaksi tarkoitetut toimenpiteet sekä näiden mahdolliset muutokset virallisessa sähköisessä julkaisussa tai paperijulkaisussa, jota levitetään laajasti ja joka on yleisön saatavilla;
 - b) antaa näistä pyydettyä selvityksen toiselle osapuolelle;
 - c) luettelee liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 2 sähköiset julkaisut tai paperijulkaisut, joissa osapuoli julkaisee a alakohdassa tarkoitetut tiedot; ja
 - d) luettelee liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 3 sähköiset julkaisut, joissa osapuoli julkaisee tässä artikkelissa sekä 177 artikkelissa, 180 artiklan 1 kohdassa ja 188 artiklan 2 kohdassa edellytetyt ilmoitukset.
2. Kukin osapuoli ilmoittaa toisille osapuolille viipymättä kaikista liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksissä 2 tai 3 lueteltujen tietojen muutoksista.

177 ARTIKLA

Ilmoitusten julkaiseminen

Aiottua hankintaa koskeva ilmoitus

1. Hankintayksikkö julkaisee, ei kuitenkaan 185 artiklassa mainituissa olosuhteissa, kunkin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan osalta aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 3 luetellussa välineessä. Tällaisen ilmoituksen on sisällettävä liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 4 esitetyt tiedot. Ilmoitusten on oltava saatavilla sähköisesti ja maksutta yhdestä paikasta.

Suunniteltua hankintaa koskeva ilmoitus

2. Kunkin osapuolen on kannustettava hankintayksiköitään julkaisemaan mahdollisimman varhain kunakin verovuonna ilmoitus suunnitelluista tulevista julkisista hankinnoista. Ilmoituksessa on mainittava hankinnan kohde ja aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen suunniteltu julkaisupäivä.

3. Liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 1 olevassa 3 alajaksossa lueteltu hankintayksikkö voi käyttää suunniteltua hankintaa koskevaa ilmoitusta ilmoituksena aiotusta hankinnasta, jos se sisältää kaikki saatavilla olevat liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 4 mainitut tiedot ja jos siinä pyydetään kiinnostuneita toimittajia ilmaisemaan kiinnostuksensa hankintayksikön kyseistä hankintaa kohtaan.

Osallistumisedellytykset

1. Hankintayksikkö rajaa hankintaan osallistumisedellytykset niihin, jotka ovat välttämättömiä sen varmistamiseksi, että toimittajalla on lainsäädännölliset ja taloudelliset valmiudet sekä kaupalliset ja tekniset kyvyt toteuttaa asianomainen hankinta.
2. Arvioidessaan sitä, täyttääkö toimittaja osallistumisedellytykset, hankintayksikkö arvioi toimittajan taloudellisia, kaupallisia ja teknisiä kykyjä sen liiketoiminnan perusteella sekä hankintayksikön osapuolen alueella että sen ulkopuolella, eikä se saa asettaa toimittajan hankintaan osallistumisen edellytykseksi sitä, että tietyn osapuolen hankintayksikkö on aiemmin myöntänyt kyseiselle toimittajalle yhden tai useamman sopimuksen tai että toimittajalla on tietyn osapuolen alueella hankittua aiempaa työkokemusta.
3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettua arviota tehdessään hankintayksikkö perustaa arvionsa edellytyksiin, jotka se on etukäteen maininnut ilmoituksissa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa.
4. Hankintayksikkö voi hylätä toimittajan muun muassa konkurssin, väärin ilmoitusten, aiemmasta sopimuksesta tai aiemmista sopimuksista johtuvien oleellisten vaatimusten tai velvoitteiden täyttämisen merkittävän tai jatkuvan laiminlyönnin, vakavista rikoksista saatujen tuomioiden tai vakavista virkarikoksista saatujen tuomioiden, vakavan ammatillisen laiminlyönnin tai verojen laiminlyönnin perusteella.

5. Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan sopimuksesta tämä mahdollisesti aikoo antaa alihankintana kolmansille sekä ehdotetut alihankkijat. Tämä ilmoitus ei rajoita päätoimeksisaajan vastuuta.

179 ARTIKLA

Valikoiva tarjouspyyntömenettely

1. Jos hankintayksikkö aikoo järjestää valikoivan tarjouspyyntömenettelyn, sen on
 - a) sisällytettävä aiottua hankintaa koskevaan ilmoitukseen ainakin liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 4 olevan a, b, d, e, h ja i kohdan mukaiset tiedot ja pyydettyä toimittajia lähettämään osallistumishakemus; ja
 - b) annettava tarjouskilpailun alkuun mennessä ainakin liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 4 olevan c, f ja g kohdan mukaiset tiedot edellytykset täyttävälle toimittajille.
2. Hankintayksikkö tunnustaa edellytykset täyttäväksi toimittajaksi kaikki kotimaiset toimittajat ja toisen osapuolen toimittajat, jotka täyttävät tiettyä hankintaa koskevat osallistumisedellytykset, jollei hankintayksikkö ilmoita aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa rajoituksista niiden toimittajien määrään, jotka saavat jättää tarjouksen, ja perusteet rajoitetun toimittajamäärän valitsemiselle.

3. Jos tarjouspyyntöasiakirjat eivät ole julkisesti saatavilla 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen julkaisupäivästä alkaen, hankintayksikön on varmistettava, että kyseiset asiakirjat saatetaan samanaikaisesti kaikkien 2 kohdan mukaisesti valittujen edellytykset täyttävien toimittajien saataville.

180 ARTIKLA

Kestoluettelo⁶⁰

1. Hankintayksikkö voi laatia toimittajien kestoluettelon tai pitää sitä yllä edellyttäen, että ilmoitus, jossa kiinnostuneita toimittajia pyydetään hakemaan sisällyttämistä luetteloon, julkaistaan vuosittain; jos ilmoitus julkaistaan sähköisesti, sen on oltava saatavilla jatkuvasti liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 3 luetellussa asianmukaisessa välineessä. Tällaisen ilmoituksen on sisällettävä liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 5 esitetyt tiedot.
2. Jos kestoluettelo on voimassa enintään kolme vuotta, hankintayksikkö voi sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, julkaista mainitussa kohdassa tarkoitetun ilmoituksen ainoastaan kerran luettelon voimassaoloajan alkaessa sillä edellytyksellä, että ilmoituksessa ilmoitetaan voimassaoloaika ja se, ettei muita ilmoituksia julkaista.
3. Hankintayksikön on annettava toimittajien milloin tahansa hakea sisällyttämistä kestoluetteloon, ja sen on sisällytettävä luetteloon kaikki edellytykset täyttävät toimittajat kohtuullisessa ajassa.

⁶⁰ Kolumbian osalta tämän artiklan 3 kohtaa ja 4 kohdan c alakohtaa sovellettaessa hankintayksikkö määrittelee erityisen määräajan "concurso de méritos" -tarjouskilpailun yhteydessä käytettävien kestoluetteloiden, joiden enimmäiskesto on yksi vuosi, laatimiselle. Kun määräaika on kulunut umpeen, uusia toimittajia ei voi enää lisätä luetteloon. Ainoastaan luettelossa olevat toimittajat voivat esittää tarjouksia.

4. Hankintayksikkö voi käyttää aiottua hankintaa koskevana ilmoituksena ilmoitusta, jossa toimittajia pyydetään hakemaan sisällyttämistä kesto luetteloon, edellyttäen, että

- a) ilmoitus julkaistaan 1 kohdan mukaisesti ja se sisältää liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 5 edellytetyt tiedot ja kaikki saatavilla olevat liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 4 edellytetyt tiedot sekä maininnan siitä, että kyseinen ilmoitus on aiottua hankintaa koskeva ilmoitus;
- b) hankintayksikkö toimittaa viipymättä toimittajille, jotka ovat ilmaisseet hankintayksikölle kiinnostuksensa tiettyä hankintaa kohtaan, riittävästi tietoja, jotta nämä voivat arvioida, ovatko ne kiinnostuneita hankinnasta, mukaan lukien kaikki saatavilla olevat lisätiedot, joita edellytetään liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 4; ja
- c) toimittajan, joka on hakenut sisällyttämistä kesto luetteloon 3 kohdan mukaisesti, annetaan tehdä tarjous tietyssä hankinnassa, jos hankintayksiköllä on riittävästi aikaa tutkia, täyttääkö toimittaja osallistumisedellytykset.

5. Hankintayksikön on viipymättä ilmoitettava osallistumishakemuksen tai kesto luetteloon sisällyttämistä koskevan hakemuksen lähettäneelle toimittajalle hakemusta koskevasta päätöksestään.

6. Jos hankintayksikkö hylkää toimittajan osallistumishakemuksen tai kesto luetteloon sisällyttämistä koskevan hakemuksen, ei katso toimittajan enää täyttävän osallistumisedellytyksiä tai poistaa toimittajan kesto luettelosta, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta toimittajalle ja esitettävä tämän pyynnöstä viipymättä kirjallinen selvitys päätöksen perusteluista.

181 ARTIKLA

Tekniset eritelvät

1. Hankintayksikkö ei saa laatia, ottaa käyttöön tai soveltaa teknisiä eritelmiä tai määrätä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä, joilla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti aiheutetaan tarpeettomia esteitä kansainväliselle kaupalle.
2. Hankittavien tavaroiden tai palveluiden teknisistä eritelmistä määritessään hankintayksikön on tarvittaessa
 - a) annettava tekniset eritelvät tietoina käyttööminäisuuksista ja toimintavaatimuksista eikä niinkään mallina tai kuvailevina ominaisuuksina; ja
 - b) käytettävä teknisten eritelmiä perustana kansainvälisiä standardeja, jos niitä on; muussa tapauksessa kansallisia teknisiä määräyksiä, tunnustettuja kansallisia standardeja tai rakennusmääräyksiä.

3. Jos teknisissä eritelmissä käytetään mallia tai kuvailevia ominaisuuksia, hankintayksikön on tarvittaessa mainittava, että se ottaa huomioon vastaavia tavaroita tai palveluja koskevat tarjoukset, jotka todistettavasti täyttävät hankintavaatimukset, sisällyttämällä esimerkiksi maininnan "tai vastaava" tarjouspyyntöasiakirjoihin.
4. Hankintayksikkö ei saa määrätä teknisiä eritelmiä, joissa vaaditaan tiettyä tavaramerkkiä tai kauppanimeä, patenttia, tekijänoikeutta, mallia, tyyppiä, tiettyä alkuperää, valmistajaa tai toimittajaa taikka viitataan niihin, paitsi jos hankintavaatimuksia ei voida muulla tavoin kuvata riittävän tarkasti tai selvästi ja edellyttäen, että tällaisissa tapauksissa hankintayksikkö sisällyttää tarjouspyyntöasiakirjoihin esimerkiksi maininnan "tai vastaava".
5. Hankintayksikkö ei saa pyytää eikä ottaa vastaan kilpailua rajoittavalla tavalla vaikuttavaa neuvontaa, jota voidaan käyttää tietyssä hankinnassa käytettävien teknisten eritelmien valmistelussa tai käyttöönotossa, henkilöltä, jolla voi olla kaupallista mielenkiintoa tätä hankintaa kohtaan.
6. Kukin osapuoli, sen hankintayksiköt mukaan lukien, saa tämän artiklan mukaisesti laatia, ottaa käyttöön tai soveltaa teknisiä eritelmiä luonnonvarojen säilyttämisen tai ympäristönsuojelun edistämiseksi.

182 ARTIKLA

Tarjouspyyntöasiakirjat

1. Hankintayksikkö antaa toimittajille tarjouspyyntöasiakirjat, joissa on ilmoitettava kaikki tiedot, jotka toimittajat tarvitsevat asianmukaisten tarjousten laatimista ja esittämistä varten. Asiakirjojen on sisällettävä täydellinen kuvaus liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 8 mainituista vaatimuksista, ellei näitä tietoja ole ilmoitettu jo aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa.
2. Hankintayksikön on vastattava viipymättä kaikkiin hankintaan osallistuvan toimittajan esittämiin asianmukaisia tietoja koskeviin kohtuullisiin pyyntöihin edellyttäen, ettei kyseinen toimittaja saa näiden tietojen avulla hankinnassa edullisempaa asemaa kilpailijoihinsa nähden.
3. Jos hankintayksikkö ennen sopimuksen myöntämistä muuttaa aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai hankintaan osallistuville toimittajille annetuissa tarjouspyyntöasiakirjoissa vahvistettuja perusteita tai vaatimuksia tai muuttaa ilmoitusta tai tarjouspyyntöasiakirjoja, sen on lähetettävä kirjallisesti kaikki tällaiset muutokset tai muutettu tai uudelleen julkaistu ilmoitus tai tarjouspyyntöasiakirjat
 - a) kaikille toimittajille, jotka ovat osallisina menettelyssä tietojen muuttamisajankohtana, jos nämä ovat tiedossa, ja muissa tapauksissa samalla tavalla kuin alkuperäiset tiedot; ja
 - b) riittävän aikaisin, jotta toimittajille jää aikaa tarvittaessa muuttaa tarjouksiaan ja toimittaa muutetut tarjoukset.

183 ARTIKLA

Määräajat

Hankintayksikkö antaa toimittajille riittävästi aikaa laatia ja toimittaa osallistumishakemukset ja asianmukaiset tarjoukset ottaen huomioon omat kohtuulliset tarpeensa sekä muun muassa hankinnan luonteen ja monimutkaisuuden, odotettavissa olevan alihankinnan osuuden ja vaadittavan ajan tarjousten toimittamiseen ulkomailta tai maan alueella sijaitsevista paikoista, jos sähköisiä välineitä ei käytetä. Sovellettavat määräajat vahvistetaan liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 6.

184 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Osapuoli voi edellyttää, että sen hankintayksiköt käyvät neuvotteluja
 - a) sellaisen julkisen hankinnan yhteydessä, jonka osalta ne ovat ilmaisseet tällaisen aikomuksen aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa; tai
 - b) jos tarjousten arvioinnissa ilmenee, ettei yksikään tarjouksista ole ilmoituksissa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa esitetyillä arviointiperusteilla selvästi edullisin.

2. Hankintayksikkö

- a) varmistaa, että neuvotteluihin osallistuvien toimittajien mahdollinen poissulkeminen tehdään ilmoituksissa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa esitetyillä arviointiperusteilla; ja
- b) asettaa neuvottelujen päätyttyä tarvittaessa yhteisen määräajan, johon mennessä jäljelle jääneiden toimittajien on esitettävä uusi tai tarkistettu tarjous.

185 ARTIKLA

Suljettu tarjouspyyntömenettely

Hankintayksikkö voi käyttää suljettua tarjouspyyntömenettelyä ja jättää soveltamatta 177–180 artiklaa, 182–184 artiklaa sekä 186 ja 187 artiklaa ainoastaan seuraavin edellytyksin:

- a) jos
 - i) yhtään tarjousta ei ole jätetty tai yksikään toimittaja ei ole pyytänyt osallistua;
 - ii) yhtään tarjouspyyntöasiakirjojen olennaiset vaatimukset täyttävää tarjousta ei ole jätetty;

iii) yksikään toimittaja ei ole täyttänyt osallistumisedellytyksiä; tai

iv) toimitetut tarjoukset ovat olleet vilpillisiä,

edellyttäen, että tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ei ole oleellisesti muutettu;

- b) jos ainoastaan tietty toimittaja voi toimittaa tavarat tai palvelut ja varteenotettavia vaihtoehtoisia tai korvaavia tavaroita tai palveluita ei ole, koska hankinta koskee taideteosta; koska kyse on patenttisuojasta, tekijänoikeuksista tai muista yksinoikeuksista; tai koska kilpailua ei ole teknisistä syistä kuten *intuitu personae* -luonteisten palvelujen kyseessä ollessa;
- c) jos kyseessä ovat tavaroiden tai palvelujen alkuperäisen toimittajan suorittamat, alkuperäiseen hankintaan sisältyvät lisätoimitukset, kun toimittajan vaihdos tällaisten lisätavaroiden tai -palvelujen osalta
- i) ei ole mahdollista taloudellisista tai teknisistä syistä, joita ovat muun muassa korvattavuus tai yhteentoimivuus olemassa olevien laitteiden, ohjelmistojen, palvelujen tai laitteistojen kanssa, jotka on hankittu osana alkuperäistä hankintaa; ja
- ii) aiheuttaisi merkittävää haittaa tai kustannusten olennaista päällekkäisyyttä hankintayksikölle;

- d) jos tämä on ehdottoman välttämätöntä, koska tavaroita tai palveluja ei hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi ole voitu hankkia tarpeeksi ajoissa avointa tai valikoivaa tarjouspyyntömenettelyä noudattaen;
- e) jos tavarat hankitaan perushyödykemarkkinoilta;
- f) jos hankintayksikkö hankkii prototyypin tai uuden tavarän tai palvelun, joka on kehitetty sen pyynnöstä tietyn tutkimus- tai koetoimintaa, selvitystyötä tai alkuperäiskehittelyä koskevan sopimuksen osana ja sitä varten;
- g) kun kyse on tavaröiden hankinnasta poikkeuksellisen edullisissa olosuhteissa, jotka voivat liittyä vain lyhytaikaisesti ilmenevään epätavalliseen tilanteeseen, kuten selvitystilaan, ylimääräiseen hallintoon tai konkurssiin, mutta ei tavanomaisesta hankinnasta vakituisilta toimittajilta; tai
- h) jos sopimus myönnetään suunnittelukilpailun voittajalle, edellyttäen että kilpailu on järjestetty tämän osaston periaatteita noudattaen ja riippumaton tuomaristo arvioi osallistujat suunnittelusopimuksen myöntämiseksi voittajalle.

186 ARTIKLA

Sähköinen huutokauppa

Jos hankintayksikkö aikoo toteuttaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan sähköistä huutokauppaa käyttäen, sen on toimitettava jokaiselle osallistujalle ennen sähköisen huutokaupan aloittamista

- a) tiedot automaattisesta arviointimenettelystä, joka perustuu tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyihin arviointiperusteisiin ja jota käytetään huutokaupassa tarjousten automaattisessa järjestykseen asettamisessa tai niiden järjestyksen muuttamisessa, ja siihen kuuluvista matemaattisista kaavoista;
- b) osallistujan tarjouksen alustavan arvioinnin tulokset, jos sopimus myönnetään edullisimman tarjouksen perusteella; ja
- c) kaikki muut huutokaupan toteuttamisen kannalta oleelliset tiedot.

187 ARTIKLA

Tarjousten käsittely ja sopimusten myöntäminen

1. Hankintayksikön on otettava kaikki tarjoukset vastaan, avattava ne ja käsiteltävä niitä sellaisia menettelyjä noudattaen, jotka takaavat hankintaprosessin oikeudenmukaisuuden ja puolueettomuuden sekä tarjousten luottamuksellisuuden. Ne myös käsittelevät tarjoukset luottamuksellisesti ainakin tarjousten avaamiseen saakka.

2. Jotta tarjous voidaan ottaa huomioon sopimusta myönnettäessä, sen on oltava kirjallinen ja ilmoitusten ja tarjouspyyntöasiakirjojen oleellisten vaatimusten mukainen tarjouksia avattaessa ja osallistumisehdot täyttävän toimittajan jättämä.
3. Jollei hankintayksikkö päättä, että sopimuksen myöntäminen ei ole yleisen edun mukaista, sen on myönnettävä sopimus toimittajalle, jonka se on todennut kykenevän täyttämään sopimuksen ehdot ja jonka tarjous on ainoastaan ilmoituksissa ja tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjen arviointiperusteiden perusteella edullisin tai hinnaltaan edullisin, jos hinta on yksinomainen arviointiperuste.
4. Jos hankintayksikkö saa tarjouksen, jonka hinta on epätavallisen alhainen muiden tarjousten hintaan verrattuna, se voi varmistaa toimittajalta, että tämä täyttää osallistumisehdot ja pystyy täyttämään sopimusehdot.

188 ARTIKLA

Hankintatietojen avoimuus

1. Hankintayksikön on viipymättä ilmoitettava menettelyyn osallistuville toimittajille sopimuksen myöntämistä koskevista päätöksistään ja pyydettyä annettava tieto kirjallisesti. Jollei 189 artiklan 2 ja 3 kohdasta muuta johdu, hankintayksikön on pyynnöstä toimitettava menettelyn hävinneelle toimittajalle selvitys syistä, joiden vuoksi hankintayksikkö ei valinnut sen tarjousta, ja esitettävä valitun toimittajan tarjouksen suhteelliset edut.

2. Hankintayksikön on julkaistava viimeistään 72 päivän kuluttua kunkin tämän osaston soveltamisalaan kuuluvan sopimuksen myöntämisestä ilmoitus, joka sisältää vähintään liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksen 7 mukaiset tiedot, liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 2 luetellussa paperijulkaisussa tai sähköisessä julkaisussa. Jos käytetään ainoastaan sähköistä julkaisua, tietojen on oltava saatavilla kohtuullisen ajan.

3. Hankintayksikkö säilyttää raportit ja tiedot tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevista tarjouskilpailumenettelyistä, mukaan lukien liitteen XII (Julkiset hankinnat) lisäyksessä 7 määrätty raportit, vähintään kolmen vuoden ajan sopimuksen myöntämisestä.

189 ARTIKLA

Tietojen luovuttaminen

1. Osapuolen on toisen osapuolen pyynnöstä toimitettava viipymättä kaikki tiedot, joita tarvitaan sen arvioimiseksi, toteutettiin hankinta oikeudenmukaisesti, puolueettomasti ja tämän osaston mukaisesti, mukaan lukien tiedot valitun tarjouksen erityispiirteistä ja sen suhteellisista eduista. Jos näiden tietojen antaminen vaarantaisi kilpailun tulevien tarjouspyyntömenettelyjen yhteydessä, tiedot saanut osapuoli ei saa luovuttaa niitä kenellekään toiselle toimittajalle muuten kuin neuvoteltuaan asiasta tiedot antaneen osapuolen kanssa ja saatuaan sen suostumuksen.

2. Sen estämättä, mitä muualla tässä osastossa määrätään, osapuoli, sen hankintayksiköt mukaan lukien, ei saa antaa millekään toimittajalle tietoja, jotka saattaisivat vaarantaa toimittajien välisen reilun kilpailun.

3. Tämän osaston määräyksiä ei ole tulkittava siten, että osapuolen, sen hankintayksiköt, viranomaiset ja muutoksenhakuelimet mukaan lukien, edellytettäisiin luovuttavan luottamuksellisia tietoja, jos luovuttaminen häiritäisi lainvalvontaa, saattaisi vaarantaa toimittajien välisen reilun kilpailun, vaarantaisi tiettyjen henkilöiden perustellut kaupalliset edut, mukaan lukien teollis- ja tekijänoikeuksien suojan, tai olisi muutoin yleisen edun vastaista.

190 ARTIKLA

Kansalliset muutoksenhakumenettelyt

1. Kukin osapuoli pitää voimassa tai ottaa käyttöön nopean, tehokkaan, avoimen ja syrjimättömän hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhakumenettelyn, jonka avulla toimittaja, jolla on tai on ollut intressi tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvassa hankinnassa, voi valittaa

a) tämän osaston rikkomisesta; tai

- b) siitä, että osapuoli on jättänyt noudattamatta tämän osaston määräysten täytäntöönpanotoimenpiteitä, jos toimittajalla ei ole oikeutta valittaa tämän osaston rikkomisesta suoraan osapuolen kansallisen lainsäädännön nojalla,

tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan kyseessä olevan hankinnan yhteydessä.

2. Kaikkia 1 kohdan mukaisia valituksia koskevat menettelysäännöt on oltava saatavilla kirjallisesti ja yleisesti.

3. Jos toimittaja valittaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sellaisen hankinnan yhteydessä, jossa toimittajalla on tai on ollut intressi, 1 kohdassa tarkoitetusta rikkomisesta tai laiminlyönnistä, kyseisen osapuolen on kannustettava hankintayksikköään ja toimittajaa ratkaisemaan asia neuvottelemalla. Hankintayksikön on käsiteltävä jokainen valitus puolueettomasti ja kohtuullisessa ajassa tavalla, joka ei vaikuta toimittajan osallistumiseen meneillään oleviin tai tuleviin hankintoihin tai hänen oikeuteensa pyytää hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhakumenettelyn mukaisia korjaavia toimenpiteitä.

4. Kullekin toimittajalle on annettava valituksen valmistelua ja jättämistä varten riittävästi aikaa, kuitenkin vähintään kymmenen päivää siitä ajankohdasta lukien, jolloin valituksen peruste tuli toimittajan tietoon tai sen voidaan kohtuudella olettaa tulleen tämän tietoon.

5. Kukin osapuoli perustaa tai nimeää vähintään yhden puolueettoman hallinto- tai oikeusviranomaisen, joka on riippumaton sen hankintayksiköistä ja ottaa vastaan ja tutkii valitukset, joita toimittajat tekevät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien hankintojen yhteydessä.

6. Jos muu elin kuin 5 kohdassa tarkoitettu viranomainen tutkii valituksen ensin, vastaava osapuoli varmistaa, että toimittaja voi valittaa alkuperäisestä päätöksestä puolueettomalle hallinto- tai oikeusviranomaiselle, joka on riippumaton siitä hankintayksiköstä, jonka hankintaa valitus koskee. Muutoksenhakuelimen, joka ei ole tuomioistuin, on oltava joko oikeudellisen tarkastuksen alainen tai sen menettelytapoihin on kuuluttava, että

- a) hankintayksikkö vastaa valitukseen kirjallisesti ja luovuttaa muutoksenhakuelimelle kaikki tarvittavat asiakirjat;
- b) menettelyn osapuolilla on oikeus tulla kuulluksi ennen kuin muutoksenhakuelin antaa valituksesta päätöksen;
- c) menettelyn osapuolilla on oikeus käyttää edustajaa ja avustajaa;
- d) menettelyn osapuolilla on pääsy kaikkiin käsittelyihin;
- e) menettelyn osapuolilla on oikeus pyytää, että käsittelyt järjestetään julkisesti ja että läsnä voi olla todistajia; ja
- f) toimittajien valituksiin liittyvät päätökset tai suositukset annetaan kohtuullisessa ajassa kirjallisina ja niihin liitetään selostus niiden perusteluista.

7. Kukin osapuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää menettelyjä, jotka mahdollistavat
- a) pikaiset väliaikaiset toimenpiteet, jotta toimittaja voi osallistua hankintaan. Kyseiset väliaikaiset toimenpiteet voivat johtaa hankintamenettelyn keskeyttämiseen. Menettelyissä voidaan sallia se, että asiaan liittyvien etujen, myös yleisen edun, kannalta merkittävät kielteiset seuraukset voidaan ottaa huomioon päätettäessä toimenpiteiden toteuttamisesta. Jos asiassa ei ryhdytä toimenpiteisiin, tätä koskevat perustelut on ilmoitettava kirjallisesti; ja
 - b) tämän osaston määräysten rikkomisen korjaamisen tai korvauksen kärsitystä menetyksestä tai vahingosta, jos muutoksenhakuelin on todennut 1 kohdassa tarkoitetun rikkomisen tai laiminlyönnin tapahtuneen. Korjaus tai korvaus voi olla rajoitettu joko tarjouksen valmisteluun liittyviin kustannuksiin tai valitukseen liittyviin kustannuksiin tai molempiin.

191 ARTIKLA

Soveltamisalan muutokset ja oikaisut

1. Jos osapuoli muuttaa tämän osaston soveltamisalaa hankintojen osalta, sen on:
- a) ilmoitettava tästä muille osapuolille kirjallisesti; ja
 - b) sisällytettävä ilmoitukseen ehdotus asianmukaisista korvaavista mukautuksista toisille osapuolille, jotta soveltamisalan taso vastaisi muutosta edeltänyttä tilannetta.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdan b alakohdassa määrätään, osapuolen ei tarvitse esittää korvaavia mukautuksia, jos

- a) kyseessä on vähäinen muutos tai pelkästään muodollinen oikaisu; tai
- b) ehdotettu muutos koskee hankintayksikköä, jonka osalta osapuolen määräys- tai vaikutusvalta on kokonaan lakannut.

3. Jos toinen osapuoli ei hyväksy, että

- a) 1 kohdan b alakohdan mukaisesti ehdotettu mukautus riittää säilyttämään yhteisesti sovitun soveltamisalan vertailukelpoisella tasolla;
- b) ehdotettu muutos on 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu vähäinen muutos tai oikaisu; tai
- c) ehdotettu muutos koskee hankintayksikköä, jonka osalta osapuolen määräys- tai vaikutusvalta on kokonaan lakannut 2 kohdan b alakohdan mukaisesti,

kyseisen toisen osapuolen on esitettävä eriävä mielipiteensä 30 päivän kuluessa 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta, tai muuten sen katsotaan hyväksyneen mukautuksen tai ehdotetun muutoksen myös XII osaston (Riitojen ratkaiseminen) soveltamisen osalta.

4. Jos osapuolet hyväksyvät ehdotetut muutokset, oikaisut tai vähäiset muutokset kauppakomiteassa, myös jos osapuoli ei ole esittänyt eriävää mielipidettään 30 päivän kuluessa 3 kohdan mukaisesti, osapuolet muuttavat asianmukaista liitettä viipymättä.

5. EU-osapuoli voi milloin tahansa aloittaa kahdenväliset neuvottelut minkä tahansa Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kanssa tässä osastossa molemminpuolisesti myönnetyn markkinoille pääsyn laajentamiseksi.

192 ARTIKLA

Mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten osallistuminen

1. Osapuolet tunnustavat, että mikro- ja pk-yritysten osallistumisella julkisiin hankintoihin on tärkeä merkitys.

2. Osapuolet tunnustavat myös merkityksen, joka on osapuolten toimittajien ja erityisesti mikro- ja pk-yritysten välisillä yhteenliittymillä, sekä yhteisellä osallistumisella tarjouskilpailumenettelyihin.

3. Osapuolet sopivat vaihtavansa tietoja ja toimivansa yhdessä mikro- ja pk-yritysten erityistarpeet huomioon ottaen helpottaakseen kyseisten yritysten osalta osallistumista julkisiin hankintamenettelyihin sekä tietojen saamista menetelmistä ja sopimusten tekoon liittyvistä vaatimuksista.

193 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat yhteistyön merkityksen pyrittäessä siihen, että osapuolet ymmärtäisivät paremmin toistensa julkisten hankintojen järjestelmiä ja että erityisesti mikrotoimittajilla sekä pienillä ja keskisuurilla toimittajilla olisi paremmat mahdollisuudet päästä toisten osapuolten markkinoille.
2. Osapuolet pyrkivät toimimaan yhteistyössä seuraavankaltaisissa asioissa:
 - a) kokemusten ja tietojen vaihto muun muassa sääntelykehyksistä, parhaista käytännöistä ja tilastoista;
 - b) sähköisten viestimien kehittäminen ja käyttö julkisten hankintojen järjestelmissä;
 - c) toimittajien toimintavalmiuksien kehittäminen ja niille annettava tekninen apu julkisten hankintojen markkinoille pääsyn edistämiseksi;
 - d) instituutioiden vahvistaminen, mukaan lukien julkisen hallinnon henkilöstön kouluttaminen, tämän osaston määräysten täytäntöönpanemiseksi; ja
 - e) toimintavalmiuksien kehittäminen monikielisten hankintamahdollisuuksien edistämiseksi.

3. EU-osapuoli antaa pyynnöstä Andien yhteisöön kuuluvista allekirjoittajamaista oleville mahdollisille tarjoajille asianmukaiseksi katsomaansa apua tarjousten jättämisessä ja Euroopan unionin tai sen jäsenvaltioiden hankintayksiköitä todennäköisesti kiinnostavien tavaroiden tai palvelujen valinnassa. Samoin EU-osapuoli auttaa niitä täyttämään hankittavaksi aiottuja tavaroita tai palveluja koskevat tekniset määräykset ja standardit.

194 ARTIKLA

Julkisten hankintojen alakomitea

1. Osapuolet perustavat julkisten hankintojen alakomitean, joka koostuu kunkin osapuolen edustajista.
2. Alakomitea
 - a) arvioi tämän osaston määräysten täytäntöönpanoa, mukaan lukien sitä, miten käytetään hyväksi lisääntyneitä mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin, ja suosittelee osapuolille asianmukaisia toimia;
 - b) arvioi ja seuraa osapuolten yhteistyöhön liittyviä toimia; ja
 - c) harkitsee lisäneuvotteluja tämän osaston soveltamisalan laajentamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta 191 artiklan 5 kohdan soveltamista.

3. Julkisten hankintojen alakomitea kokoontuu minkä tahansa osapuolen pyynnöstä sovituksessa paikassa ja sovittuna aikana, ja sen kokouksista laaditaan pöytäkirja.

VII OSASTO

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET

1 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

195 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän osaston tavoitteena on

- a) edistää innovaatioita ja luovuutta sekä helpottaa innovatiivisten ja luovien tuotteiden tuotantoa ja kauppaa osapuolten välillä; ja
- b) saavuttaa riittävä ja tehokas teollis- ja tekijänoikeuksien suojan taso ja täytäntöönpano, jolla edistetään teknologian siirtoa ja levitystä ja suositaan sosiaalista ja taloudellista hyvinvointia sekä haltijoiden oikeuksien ja yleisen edun välistä tasapainoa.

Velvoitteiden luonne ja soveltamisala

1. Osapuolet vahvistavat WTO:n teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'TRIPS-sopimus', ja kaikkien muiden teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvien monenvälisten sopimusten ja Maailman henkisen omaisuuden järjestön, jäljempänä 'WIPO', hallinnoimien sopimusten, joiden osapuolia osapuolet ovat, mukaiset oikeudet ja velvollisuudet.
2. Tämän osaston määräyksillä täydennetään TRIPS-sopimuksen ja kaikkien muiden teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvien monenvälisten sopimusten, joiden osapuolia osapuolet ovat, mukaisia osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia sekä yksilöidään ne, minkä vuoksi mikään tämän osaston määräyksistä ei ole ristiriidassa kyseisten monenvälisten sopimusten määräysten kanssa tai vaikuta niihin haitallisesti.
3. Osapuolet tunnustavat tarpeen säilyttää tasapaino teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoiden oikeuksien ja yleisen edun välillä erityisesti koulutuksen, kulttuurin, tutkimuksen, kansanterveyden, elintarviketurvan, ympäristön, tietojen saatavuuden ja teknologian siirron osalta.
4. Osapuolet tunnustavat ja vahvistavat 5 päivänä kesäkuuta 1992 hyväksytyn biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen, jäljempänä 'biodiversiteettisopimus', mukaiset oikeudet ja velvollisuudet sekä tukevat ja rohkaisevat pyrkimyksiä perustaa toisiaan tukeva suhde TRIPS-sopimuksen ja kyseisen yleissopimuksen välille.

5. Tässä sopimuksessa teollis- ja tekijänoikeuksilla tarkoitetaan
- a) tekijänoikeutta, mukaan lukien tietokoneohjelmien ja tietokantojen tekijänoikeudet;
 - b) tekijänoikeuden lähioikeuksia;
 - c) patenttioikeuksia;
 - d) tavaramerkkejä;
 - e) kauppanimiä, kun ne on suojattu yksinoikeudella asianomaisessa kansallisessa oikeudessa;
 - f) malleja;
 - g) integroitujen piirien piirimalleja (topografioita);
 - h) maantieteellisiä merkintöjä;
 - i) kasvilajikkeita; ja
 - j) julkistamattoman tiedon suojaa.

6. Tässä sopimuksessa teollis- ja tekijänoikeuksien suoja sisältää myös suojan vilpillistä kilpailua vastaan teollisoikeuden suojelemista koskevan Pariisin yleissopimuksen, jäljempänä 'Pariisin yleissopimus', sellaisena kuin se on muutettuna Tukholman asiakirjalla vuonna 1967, 10 a artiklan mukaisesti.

197 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Ottaen huomioon tämän osaston määräykset kukin osapuoli voi lakejaan ja asetuksiaan laatiessaan tai muuttaessaan käyttää hyväksi monenvälisissä teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa sopimuksissa sallittuja poikkeuksia ja joustoja erityisesti silloin, kun ne ottavat käyttöön toimenpiteitä kansanterveyden ja ravinnon suojelemiseksi sekä lääkkeiden saatavuuden takaamiseksi.
2. Osapuolet tunnustavat Dohassa pidetyn neljännen ministerikokouksen julistuksen merkityksen ja erityisesti WTO:n ministerikokouksessa 14 päivänä marraskuuta 2001 annetun TRIPS-sopimusta ja kansanterveyttä koskevan Dohan julistuksen ja sen myöhemmän kehityksen merkityksen. Tämän osaston oikeuksia ja velvoitteita tulkittaessa ja täytäntönpantaessa osapuolet varmistavat, että kyseistä julistusta noudatetaan.

3. Osapuolet osallistuvat WTO:n yleisneuvoston 30 päivänä elokuuta 2003 TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä annetun Dohan julistuksen 6 kohdasta tekemän päätöksen ja Genevessä 6 päivänä joulukuuta 2005 tehdyn TRIPS-sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan täytäntöönpanoon ja noudattavat niitä.
4. Osapuolet tunnustavat myös, että on tärkeää edistää kansanterveyttä, innovointia sekä teollis- ja tekijänoikeuksia koskevasta yleisestä strategiasta ja toimintasuunnitelmasta maailman terveyskokouksessa 24 päivänä toukokuuta 2008 annetun päätöslauselman WHA 61.21 täytäntöönpanoa.
5. TRIPS-sopimuksen mukaisesti millään tämän osaston määräyksillä ei estetä osapuolta ottamasta käyttöön toimenpiteitä, joita tarvitaan oikeuksien haltijoiden toimesta tapahtuvan teollis- ja tekijänoikeuksien väärinkäytön estämiseksi samoin kuin sellaisen menettelyn estämiseksi, joka kohtuuttomasti rajoittaa kauppaa tai vaikuttaa haitallisesti kansainväliseen teknologian siirtoon.
6. Osapuolet tunnustavat, että teknologian siirto edistää kansallisten toimintavalmiuksien tehostamista järkevän ja toteutettavissa olevan teknologisen perustan luomista varten.
7. Osapuolet tunnustavat tieto- ja viestintätekniologioiden vaikutuksen kirjallisten ja taiteellisten teosten, taiteellisten esitysten, äänitteiden ja lähetysten käytössä ja siitä johtuvan tarpeen suojella tekijänoikeutta ja sen lähioikeuksia digitaalisessa ympäristössä.

198 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

Kukin osapuoli myöntää teollis- ja tekijänoikeuksien suojan⁶¹ osalta toisen osapuolen kansalaisille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin omille kansalaisilleen, jollei TRIPS-sopimuksen 3 ja 5 artiklassa määrätyistä poikkeuksista muuta johdu.

199 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

Teollis- ja tekijänoikeuksien suojan osalta mikä tahansa etu, suosiminen, etuoikeus tai vapautus, jonka osapuoli myöntää minkä tahansa toisen maan kansalaisille, on myönnettävä heti ja ehdoitta toisten osapuolten kansalaisille, jollei TRIPS-sopimuksen 4 ja 5 artiklassa määrätyistä poikkeuksista muuta johdu.

⁶¹ Tämän sopimuksen 198 ja 199 artiklaa sovellettaessa 'suoja' käsittää seikat, jotka vaikuttavat teollis- ja tekijänoikeuksien saatavuuteen, hankintaan, laajuuteen, voimassapitoon ja täytäntöönpanoon, samoin kuin ne seikat, jotka vaikuttavat tässä osastossa erityisesti mainittujen teollis- ja tekijänoikeuksien käyttöön.

200 ARTIKLA

Sammuminen

Kukin osapuoli voi vapaasti määrätä omista säännöksistään, jotka koskevat teollis- ja tekijänoikeuksien sammumista, jollei TRIPS-sopimuksen määräyksistä muuta johdu.

2 LUKU

BIOLOGISEN MONIMUOTOISUUDEN SUOJELU JA PERINTEINEN TIETO

201 ARTIKLA

1. Osapuolet tunnustavat biologisen monimuotoisuuden ja sen osien ja niihin liittyvän alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen perinteisen tiedon, keksintöjen ja menettelytapojen merkityksen ja arvon⁶². Osapuolet vahvistavat lisäksi täysivaltaiset oikeutensa omiin luonnonvaroihinsa ja tunnustavat biodiversiteettisopimuksessa määrätty oikeutensa ja velvollisuutensa geenivarojen saatavuuden ja niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisen ja tasapuolisen jaon osalta.

⁶² Alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen käsitteeseen sisältyy tarvittaessa afroamerikkalainen väestö.

2. Osapuolet tunnustavat alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen osuuden ennen, nyt ja tulevaisuudessa biologisen monimuotoisuuden ja kaikkien sen osien säilyttämisessä ja kestävässä käytössä sekä yleisesti ottaen alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen perinteisen tiedon⁶³ osuuden kansakuntien kulttuurin sekä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta.
3. Jollei osapuolten kansallisesta lainsäädännöstä muuta johdu, niiden on biodiversiteettisopimuksen 8 artiklan j kohdan mukaisesti kunnioitettava, suojeltava ja ylläpidettävä perinteisiä elämäntapoja noudattavien alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen tietämystä, keksintöjä ja menettelytapoja sikäli kuin niillä on vaikutusta biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja kestäväan käyttöön sekä edistettävä niiden laajempaa soveltamista tämän tietämyksen, keksintöjen ja menettelytapojen haltijoiden etukäteen antamalla tietoisella suostumuksella sekä rohkaistava tällaisen tietämyksen, keksintöjen ja menettelytapojen hyödyntämisen tuomien etujen jakamista tasapuolisesti.
4. Biodiversiteettisopimuksen 15 artiklan 7 kohdan mukaisesti osapuolet vahvistavat velvollisuutensa toteuttaa toimenpiteitä geenivarojen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaiseksi ja tasapuoliseksi jakamiseksi. Osapuolet tunnustavat myös, että yhteisesti sovittuihin ehtoihin voi sisältyä hyötyjen jakamista koskevia velvollisuuksia, jotka liittyvät geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tiedon käytöstä johtuviin teollis- ja tekijänoikeuksiin.
5. Kolumbia ja EU-osapuoli toimivat yhteistyössä geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tiedon, keksintöjen ja menettelytapojen väärinkäytön selvittämisessä sellaisten kansainvälisen ja kansallisen lainsäädännön määräysten mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi, joiden avulla tätä kysymystä voidaan tarvittaessa käsitellä.

⁶³ Osapuolet hyväksyvät, että perinteisen tiedon käsitteestä keskustellaan asianmukaisilla kansainvälisillä foorumeilla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän luvun määräysten täytäntöönpanoa.

6. Jollei kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisestä oikeudesta muuta johdu, osapuolet toimivat yhteistyössä sen varmistamiseksi, että teollis- ja tekijänoikeudet eivät ole vastoin niiden biodiversiteettisopimuksen mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, vaan tukevat niitä siltä osin kuin ne koskevat osapuolten alueella olevien alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen geenivaroja ja niihin liittyvää perinteistä tietoa. Osapuolet vahvistavat geenivarojen toimittajamaiden osalta biodiversiteettisopimuksen 16 artiklan 3 kohdan mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa toteuttaa toimenpiteitä kyseisiä geenivaroja hyödyntävän teknologian saatavuuden ja siirron mahdollistamiseksi yhteisesti sovituin ehdoin. Tätä määräystä sovelletaan rajoittamatta TRIPS-sopimuksen 31 artiklan mukaisten oikeuksien ja velvollisuuksien soveltamista.

7. Osapuolet tunnustavat, että on hyödyllistä edellyttää geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tiedon alkuperän tai lähteen ilmoittamista patenttihakemuksissa, koska se edistää geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tiedon käytön avoimuutta.

8. Osapuolet panevat kyseisen edellytyksen täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti tukeakseen geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tiedon, keksintöjen ja menettelytapojen saatavuutta säätelevien määräysten noudattamista.

9. Osapuolet pyrkivät helpottamaan tietojenvaihtoa geenivaroja ja niihin liittyvää perinteistä tietoa koskevista patenttihakemuksista ja myönnettyistä patenteista, jotta kyseisiä tietoja voidaan hyödyntää sisällön tutkimisessa erityisesti tekniikan tasoa määritettäessä.

10. Jollei tämän osaston 6 luvun (Yhteistyö) määräyksistä muuta johdu, osapuolet toimivat yhteistyössä yhteisesti sovituin ehdoin patenttitutkijoiden kouluttamiseksi geenivaroihin ja niihin liittyvään perinteiseen tietoon liittyvien patenttihakemusten tutkimista varten.
11. Osapuolet tunnustavat, että tärkeitä tietoja sisältävät tietokannat tai digitaaliset kirjastot ovat hyödyllisiä välineitä tutkittaessa geenivaroihin ja niihin liittyvään perinteiseen tietoon liittyvien keksintöjen patentoitavuutta.
12. Sovellettavan kansainvälisen oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti osapuolet sopivat toimivansa yhteistyössä kansallisten kehysten soveltamiseksi geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tiedon, keksintöjen ja menettelytapojen käyttöön.
13. Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella tarkastella tätä lukua uudelleen monenvälisten neuvottelujen tulosten ja päätelmien perusteella.

3 LUKU

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

1 JAKSO

TAVARAMERKIT

202 ARTIKLA

Kansainväliset sopimukset

1. Osapuolet noudattavat Pariisin yleissopimuksen ja TRIPS-sopimuksen mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia.
2. Euroopan unioni ja Kolumbia liittyvät Madridissa 27 päivänä kesäkuuta 1989 hyväksyttyyn tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Madridin sopimukseen liittyvään pöytäkirjaan, jäljempänä 'Madridin pöytäkirja', 10 vuoden kuluessa tämän sopimuksen allekirjoittamisesta. Perun on toteutettava kaikki kohtuulliset toimenpiteet Madridin pöytäkirjaan liittymiseksi.

3. Euroopan unionin ja Perun on toteutettava kaikki kohtuulliset toimenpiteet Genevessä 27 päivänä lokakuuta 1994 hyväksytyn tavaramerkkilainsäädäntöä koskevan yleissopimuksen noudattamiseksi. Kolumbian on toteutettava kaikki kohtuulliset toimenpiteet tavaramerkkilainsäädäntöä koskevaan yleissopimukseen liittymiseksi.

203 ARTIKLA

Rekisteröinnin edellytykset

Mikä tahansa merkki tai merkkien yhdistelmä, jolla tietyn yrityksen tavarat tai palvelut voidaan erottaa toisten yritysten tavaroista tai palveluista, voi olla markkinoilla tavaramerkki. Merkit voivat muodostua erityisesti sanoista, myös sanayhdistelmistä, henkilönimistä, kirjaimista, numeroista, kuvailevista elementeistä, äänistä ja värien yhdistelmistä sekä mistä tahansa kyseisten merkkien yhdistelmistä. Jos merkit eivät luonnostaan kykene erottamaan asianomaisia tavaroita tai palveluja, osapuoli voi asettaa rekisteröinnin edellytykseksi, että erottamiskyky on hankittu käytön perusteella. Osapuoli voi vaatia edellytyksenä rekisteröinnille, että merkit ovat silmin havaittavissa.

Rekisteröintimenettely

1. Osapuolet käyttävät Nizzassa 15 päivänä kesäkuuta 1957 hyväksytyssä tavaroiden ja palvelujen kansainvälistä luokitusta tavaramerkkien rekisteröimistä varten koskevassa Nizzan sopimuksessa ja sen voimassa olevissa muutoksissa vahvistettua luokitusta niiden tavaroiden ja palvelujen luokittelemiseksi, joihin tavaramerkkejä sovelletaan.
2. Kukin osapuoli⁶⁴ perustaa tavaramerkkien rekisteröintijärjestelmän, jossa jokainen tavaramerkkien hallintoelimen lopullinen päätös laaditaan kirjallisesti ja perustellaan asianmukaisesti. Tavaramerkin rekisteröinnin hylkäävän päätöksen perustelut ilmoitetaan kirjallisesti hakijalle, jolla on mahdollisuus riitauttaa kyseinen hylkäävä päätös ja hakea oikeusteitse muutosta lopulliseen hylkäävään päätökseen. Kukin osapuoli antaa mahdollisuuden vastustaa tavaramerkkien rekisteröintihakemuksia. Tällaisten vastustusmenettelyjen on oltava kontradiktoria. Kukin osapuoli tarjoaa yleisesti saataville sähköisen tietokannan tavaramerkkihakemuksista ja tavaramerkkien rekisteröinneistä.

⁶⁴ EU-osapuolen osalta tämän kohdan velvollisuudet koskevat Euroopan unionia vain sen yhteisön tavaramerkin osalta.

205 ARTIKLA

Tunnetut tavaramerkit

Osapuolet toimivat yhteistyössä Pariisin yleissopimuksen 6 a artiklassa ja TRIPS-sopimuksen 16 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen tunnettujen tavaramerkkien suojelun tehostamiseksi.

206 ARTIKLA

Poikkeukset tavaramerkillä myönnettyihin oikeuksiin

1. Edellyttäen, että tavaramerkin haltijan ja kolmansien osapuolien oikeutettu etu otetaan huomioon, kunkin osapuolen on säädettävä niiden oman nimen ja osoitteen tai tavaroiden tai palvelujen lajia, laatua, määrää, käyttötarkoitusta, arvoa tai maantieteellistä alkuperää, tavaroiden valmistusajankohtaa tai palvelujen suoritusajankohtaa taikka muita tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksia kuvaavien termien oikeudenmukaisesta käytöstä kaupankäynnissä rajoitettuna poikkeuksena⁶⁵ tavaramerkkioikeuksiin.

⁶⁵ Rajoitettuna poikkeuksena pidetään poikkeusta, joka sallii kolmansien osapuolten käyttää markkinoilla kuvaavaa termiä ilman oikeudenhaltijan suostumusta edellyttäen, että kyseinen käyttö tapahtuu vilpittömässä mielessä eikä sitä käytetä tavaramerkkinä.

2. Kunkin osapuolen on myös säädettävä rajoitetuista poikkeuksista, joilla henkilön sallitaan käyttää tavaramerkkiä silloin, kun sen käyttäminen on tarpeen tavarain tai palvelun, erityisesti lisätarvikkeiden tai varaosien, käyttötarkoituksen osoittamiseksi edellyttäen, että sitä käytetään hyvän liiketavan mukaisesti.

2 JAKSO

MAANTIETEELLISET MERKINNÄT

207 ARTIKLA

Tämän jakson soveltamisala

Osapuolen alueelta peräisin olevien maantieteellisten merkintöjen tunnustamisen ja suojaamisen osalta sovelletaan seuraavaa:

- a) tässä osastossa maantieteellisillä merkinnöillä tarkoitetaan merkintöjä, jotka muodostuvat tietyn maan, alueen tai paikkakunnan nimestä tai nimestä, joka ei ole tietyn maan, alueen tai paikkakunnan nimi mutta joka viittaa tiettyyn maantieteelliseen alueeseen ja jonka avulla tuotteen tunnistetaan olevan peräisin asianomaiselta alueelta, kun tuotteen tietty laatu, maine tai muu ominaispiirre juontuu yksinomaan tai pääosin siitä maantieteellisestä ympäristöstä luontoineen ja inhimillisine tekijöineen, jossa tuote on valmistettu;

- b) osapuolen maantieteellisiin merkintöihin, jotka toisen osapuolen on suojattava, sovelletaan tätä osastoa vain, jos ne on sellaisiksi tunnustettu ja julistettu alkuperämaassa;
- c) kukin osapuoli suojaa liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 lueteltujen maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden, viinien, väkevien alkoholijuomien ja maustettujen viinien maantieteelliset merkinnät 208 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen mukaisesti tämän sopimuksen voimaantulosta lähtien;
- d) muiden tuotteiden kuin liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 lueteltujen maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden, viinien, väkevien alkoholijuomien ja maustettujen viinien maantieteelliset merkinnät voidaan suojata kunkin osapuolen lakien ja asetusten mukaisesti. Osapuolet hyväksyvät, että liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 2 luetellut maantieteelliset merkinnät on suojattu maantieteellisinä merkintöinä alkuperämaassa;
- e) osapuolen alueelta peräisin oleviin tuotteisiin liittyvien maantieteellisten merkintöjen käyttö⁶⁶ varataan yksinomaan niille tuottajille, valmistajille tai käsityöläisille, joiden tuotanto- tai valmistustilat sijaitsevat kyseisestä merkinnästä tunnistettavan tai kyseisellä merkinnällä yksilöidyn osapuolen paikkakunnalla tai alueella;
- f) jos osapuoli ottaa käyttöön maantieteellisten merkintöjen käytön sallimista koskevan järjestelmän tai ylläpitää sitä, kyseistä järjestelmää sovelletaan ainoastaan sen alueelta peräisin oleviin maantieteellisiin merkintöihin;

⁶⁶ Tässä alakohdassa "käyttö" tarkoittaa maantieteellisen merkinnän yksilöimän tuotteen tuotantoa ja/tai jalostusta ja/tai valmistusta.

- g) julkisilla tai yksityisillä elimillä, jotka edustavat maantieteellisten merkintöjen edunsaajia, tai kyseiseen tarkoitukseen nimetyillä elimillä on oltava käytössään mekanismit suojattujen maantieteellisten merkintöjen käytön tehokkaaksi valvomiseksi; ja
- h) tämän osaston mukaisesti suojattuja maantieteellisiä merkintöjä ei pidetä niiden yksilöimän tuotteen yleisenä tai geneerisenä nimityksenä niin kauan kuin ne suojataan alkuperämaassaan.

208 ARTIKLA

Vakiintuneet maantieteelliset merkinnät

1. Saatuaan vastaväitteiden esittämistä koskevan menettelyn päätökseen ja tarkasteltuaan liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 lueteltuja Euroopan unionin maantieteellisiä merkintöjä, jotka EU-osapuoli on rekisteröinyt, Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat suojaavat kyseisiä maantieteellisiä merkintöjä tässä jaksossa vahvistetun suojan tason mukaisesti.
2. Saatuaan vastaväitteiden esittämistä koskevan menettelyn päätökseen ja tarkasteltuaan liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 lueteltuja Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan maantieteellisiä merkintöjä, jotka kyseinen Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa on rekisteröinyt, EU-osapuoli suojaa kyseisiä maantieteellisiä merkintöjä tässä jaksossa vahvistetun suojan tason mukaisesti.

209 ARTIKLA

Uusien maantieteellisten merkintöjen lisääminen

1. Osapuolet sopivat mahdollisuudesta lisätä uusia maantieteellisiä merkintöjä liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäykseen 1 saatuaan päätökseen vastaväitteiden esittämistä koskevan menettelyn ja tarkasteltuaan maantieteellisiä merkintöjä 208 artiklan mukaisesti.
2. Osapuoli, joka haluaa lisätä uuden maantieteellisen merkinnän liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 olevaan luettelonsa, toimittaa toiselle osapuolelle asiaa koskevan pyynnön teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitean puitteissa.
3. Päivä, josta lähtien suojaa sovelletaan, on se päivä, jona hakemus toimitetaan toiselle osapuolelle. Tämä tietojenvaihto tapahtuu teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitean puitteissa.

Maantieteellisten merkintöjen suojan laajuus

1. Osapuoli suojaa liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 luetellut toisen osapuolen maantieteelliset merkinnät sekä 209 artiklan mukaisesti lisätyt merkinnät ainakin seuraavien osalta:

- a) kyseisten maantieteellisten merkintöjen kaikki kaupallinen käyttö:
 - i) samanlaisissa tai samankaltaisissa tuotteissa, jotka eivät ole maantieteellisen merkinnän tuote-eritelmän mukaisia; tai
 - ii) siltä osin kuin kyseisellä käytöllä hyödynnetään maantieteellisen merkinnän mainetta;
- b) muiden kuin viinejä, maustettuja viinejä tai väkeviä alkoholijuomia osoittavien maantieteellisten merkintöjen muu sekaannusta aiheuttava luvaton käyttö⁶⁷, myös silloin, jos nimeen on liitetty senkaltaisia merkintöjä kuin "tyylinen", "tyyppinen", "jäljitelmä" tai muu samankaltainen merkintä, joka aiheuttaa sekaannusta kuluttajien keskuudessa; jos osapuoli muuttaa lainsäädäntöään muiden kuin viinejä, maustettuja viinejä ja väkeviä alkoholijuomia osoittavien maantieteellisten merkintöjen suojaamiseksi tässä sopimuksessa määrättyä suojaa korkeammalla tasolla, kyseinen osapuoli laajentaa tämän suojan koskemaan liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 lueteltuja maantieteellisiä merkintöjä, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän alakohdan määräysten soveltamista;

⁶⁷ Ilmaisu "luvaton käyttö" voi kattaa kaiken väärinkäytön, jäljitelmät tai miellelyhtymät.

- c) viinejä, maustettuja viinejä tai väkeviä alkoholijuomia osoittavien maantieteellisten merkintöjen osalta kaikki väärinkäyttö, jäljitelmät tai miellelyhtymät, ainakin tämäntyyppisten tuotteiden osalta, myös silloin, jos tuotteen todellinen alkuperä on merkitty tai jos suojattu nimi on käännetty tai siihen on liitetty senkaltaisen merkintä kuin "tyylinen", "tyyppinen", "menetelmä", "tuotettu kuten", "jäljitelmä", "makuinen", "kaltaisen" tai muu samankaltainen merkintä;
- d) muut tuotteen lähtöpaikkaa, alkuperää, luonnetta tai olennaisia ominaisuuksia koskevat väärät tai harhaanjohtavat merkinnät, jotka on merkitty sisä- tai ulkopakkaukseen tai asianomaista tuotetta koskeviin mainoksiin ja jotka ovat omiaan antamaan väärän kuvan tuotteen alkuperästä; ja
- e) kaikki muut käytännöt, jotka saattavat johtaa kuluttajaa harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen.

2. Jos osapuoli kolmannen maan kanssa neuvotellessaan ehdottaa kyseisen kolmannen maan maantieteellisen merkinnän suojaamista, ja tämä nimitys on homonyyminen toisen osapuolen maantieteellisen merkinnän kanssa, toiselle osapuolelle on annettava tästä tieto ja mahdollisuus esittää huomautuksensa ennen kuin nimitys suojataan.

3. Osapuolet ilmoittavat toisilleen, jos maantieteellinen merkintä ei ole enää suojattu sen alkuperämaassa.

211 ARTIKLA

Suhde tavaramerkkeihin

1. Osapuolet kieltäytyvät rekisteröimästä tavaramerkkiä tai mitätöivät tavaramerkin, jos siihen voidaan soveltaa suojattujen maantieteellisten merkintöjen käyttöä samanlaisissa tai samankaltaisissa tuotteissa koskevia 210 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja olosuhteita edellyttäen, että tavaramerkin rekisteröintihakemus on jätetty sen jälkeen, kun maantieteellisen merkinnän suoja osapuolen alueella koskeva hakemus on jätetty.
2. Millään osapuolella ei ole velvollisuutta suojata maantieteellistä merkintää, jos hyvämaineisten tai tunnettujen tavaramerkkien kyseessä ollessa suoja on omiaan johtamaan kuluttajia harhaan tuotteen tunnistamisessa, sanotun kuitenkin rajoittamatta osapuolen omassa lainsäädännössä säädettyjen niiden perusteiden soveltamista, joilla osapuoli voi evätä maantieteellisten merkintöjen suojan.

212 ARTIKLA

Yleiset säännöt

1. Osapuolet voivat vaihtaa lisätietoja teollis- ja tekijänoikeuksien alakomiteassa liitteen XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lisäyksessä 1 luetelluilla maantieteellisillä merkinnöillä suojattujen tuotteiden teknisistä eritelmistä. Osapuolet voivat lisäksi helpottaa alueillaan sijaitsevia valvontaelimiä koskevien tietojen vaihtoa.
2. Mitkään tämän jakson määräykset eivät velvoita osapuolta suojaamaan maantieteellistä merkintää, joka ei ole suojattu tai jonka suoja on lakannut sen alkuperämaassa. Osapuoli, joka on maantieteellisen merkinnän alkuperäalue, ilmoittaa toisille osapuolille kyseisen maantieteellisen merkinnän suojan lakkaamisesta sen alkuperämaassa.
3. Sen osapuolen viranomaiset, jonka alueelta tuote on peräisin, hyväksyvät tässä jaksossa tarkoitetun tuotteen eritelmän ja sen muutokset.

213 ARTIKLA

Yhteistyö ja avoimuus

1. Osapuoli voi teollis- ja tekijänoikeuksien alakomiteassa pyytää toiselta osapuolelta tietoja siitä, ovatko tuotteet, joilla on tämän jakson mukaisesti suojattu maantieteellinen merkintä, asianomaisten tuotteiden eritelmien ja niiden muutosten mukaisia, sekä tarvittaessa tietoja yhteyspisteistä valvonnan helpottamiseksi.
2. Tämän jakson mukaisesti suojattujen toisen osapuolen maantieteellisten merkintöjen osalta kukin osapuoli voi antaa julkisesti saataville asianomaiset tuotteiden eritelmiä tai niiden tiivistelmän sekä tiedot yhteyspisteistä valvonnan helpottamiseksi.

214 ARTIKLA

Tällä jaksolla ei rajoiteta osapuolten vapaakauppasopimuksissa aiemmin tunnustamia kolmansien maiden oikeuksia.

3 JAKSO

TEKIJÄNOIKEUS JA LÄHIOIKEUDET

215 ARTIKLA

Annettava suoja

1. Osapuolet suojaavat mahdollisimman tehokkaalla ja yhdenmukaisella tavalla kirjailijoiden oikeudet kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiinsa. Osapuolet suojaavat myös esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien ja yleisradio-organisaatioiden oikeudet niiden esitysten, äänitteiden ja yleisradioinnin osalta.
2. Osapuolet noudattavat olemassa olevia oikeuksia ja velvollisuuksia, joista määrätään 9 päivänä syyskuuta 1886 tehdyssä kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevassa Bernin yleissopimuksessa, jäljempänä 'Bernin yleissopimus', 26 päivänä lokakuuta 1961 tehdyssä esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamista koskevassa Rooman yleissopimuksessa, jäljempänä 'Rooman yleissopimus', ja 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyissä WIPO:n tekijänoikeussopimuksessa ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksessa.

Moraaliset oikeudet

1. Kirjailijan taloudellisista oikeuksista riippumatta ja myös kyseisten oikeuksien siirron jälkeen kirjailijalla on vähintään teostensa tekijänoikeudet ja oikeus vastustaa teostensa vääristämistä, typistämistä tai muuta muuttamista taikka muita kyseisiä teoksia loukkaavia toimia, jotka vahingoittaisivat hänen kunniaansa tai mainettaan.
2. Kirjailijalle 1 kohdan mukaisesti annetut oikeudet pysyvät voimassa hänen kuolemansa jälkeen ainakin taloudellisten oikeuksien lakkaamiseen saakka, ja kyseisiä oikeuksia käyttävät ne henkilöt tai instituutiot, joille on annettu siihen oikeus sen maan lainsäädännössä, jossa suojaa vaaditaan.
3. Esiintyvän taiteilijan taloudellisista oikeuksista riippumatta ja myös kyseisten oikeuksien siirron jälkeen esiintyvällä taiteilijalla on elävien ääntä sisältävien esitystensä tai äänitteille tallennettujen esitystensä osalta oikeus vaatia tulla mainituksi esitystensä esittäjänä, paitsi jos maininta on jätetty pois esityksen käyttötavan vuoksi, sekä oikeus vastustaa esitystensä vääristämistä, typistämistä tai muuta muuttamista, joka vahingoittaisi hänen mainettaan. Tätä kohtaa sovelletaan, ellei kansallisessa lainsäädännössä tunnustetuista muista moraalisisista oikeuksista muuta johdu.

4. Tässä artiklassa myönnettyjen oikeuksien turvaamiseksi käytettävät oikeuskeinot määräytyvät sen osapuolen lainsäädännön mukaan, jossa suojaa vaaditaan.
5. Kukin osapuoli voi antaa moraalisille oikeuksille laajemman suojan kuin mitä tässä artiklassa määrätään.

217 ARTIKLA

Yhteisvalvontajärjestöt

Osapuolet tunnustavat tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien yhteisvalvontajärjestöjen merkityksen niille annettujen oikeuksien tehokkaan valvonnan sekä teosten, esitysten tai äänitteiden käyttöön suhteutettujen palkkioiden tasapuolisen jakautumisen varmistamiseksi ottaen huomioon avoimuuden ja hyvät hallintokäytännöt kunkin osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

218 ARTIKLA

Tekijänoikeuksien voimassaoloaika

1. Bernin yleissopimuksen 2 artiklan mukaiset kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijänoikeudet ovat voimassa tekijän eliniän ja 70 vuotta hänen kuolemansa jälkeen.
2. Jos tekijänoikeus kuuluu yhteisesti teoksen tekijäkumppaneille, 1 kohdassa tarkoitettu suojan voimassaoloaika on laskettava viimeisenä elossa olleen tekijäkumppanin kuolemasta.
3. Nimettömänä tai salanimellä julkaistuille teoksille tässä sopimuksessa määrätty suojan voimassaoloaika päättyy 70 vuotta teoksen saattamisesta laillisesti yleisön saataville. Jos tekijän käyttämä salanimi ei kuitenkaan aiheuta epäilystä tämän henkilöllisyydestä, on sovellettava 1 kohdassa määrättyä suojan voimassaoloaika. Jos nimettömänä tai salanimellä julkaistun teoksen tekijä paljastaa henkilöllisyytensä edellä mainittuna aikana, on sovellettava 1 kohdassa määrättyä suojan voimassaoloaika. Miltään osapuolelta ei vaadita suojan antamista nimettömänä tai salanimellä julkaistuille teoksille, joiden osalta on kohtuullista olettaa, että niiden tekijä on ollut kuolleena 70 vuotta.

4. Kun muun teoksen kuin valokuvateoksen tai taideteollisen teoksen suojan voimassaoloaika lasketaan muulla perusteella kuin luonnollisen henkilön elämän perusteella, tällaisen voimassaoloajan on oltava vähintään 70 vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin teos luvallisesti julkaistiin, tai, jos sitä ei ole luvallisesti julkaistu vähintään 50 kuluessa sen valmistumisesta, 70 vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin teos valmistui.

5. Elokuvateoksen tai audiovisuaalisen teoksen suojan voimassaoloaika on vähintään 70 vuotta teoksen saattamisesta yleisön saataville tekijän suostumuksella tai, jos näin ei ole käynyt vähintään 50 vuoden kuluessa teoksen valmistumisesta, vähintään 70 vuotta sen valmistumisesta. Osapuoli voi vaihtoehtoisesti määrätä, että elokuvateoksen tai audiovisuaalisen teoksen suojan voimassaoloaika päättyy 70 vuotta kansallisen lainsäädännön mukaan tekijäksi nimetyn viimeisen elossa olevan henkilön kuolemasta.

219 ARTIKLA

Lähioikeuksien voimassaoloaika

1. Esittäjille tämän sopimuksen mukaan myönnettävä suoja on voimassa vähintään esityksen äänitteelle tallentamisvuoden lopusta lasketun 50 vuoden ajanjakson loppuun.

2. Äänitetuottajille tämän sopimuksen mukaan myönnettävä suoja on voimassa vähintään äänitteen julkaisemisvuoden lopusta lasketun 50 vuoden ajanjakson loppuun tai, jollei äänitettä ole julkaistu 50 vuoden kuluttua äänitteen tallentamisesta, ainakin 50 vuotta tallentamisvuoden lopusta.
3. Yleisradio-organisaatioille myönnettävän suojan on kestättävä vähintään 50 vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jona yleisradiointi tapahtui.

220 ARTIKLA

Yleisradiointi ja yleisölle välittäminen

1. Tässä artiklassa tarkoitetaan
 - 'yleisradioinnilla' ilman johdinta tapahtuvaa äänien, kuvien ja äänien tai niitä edustavien merkkien lähettämistä yleisön vastaanotettavaksi; sellaisten lähettäminen satelliitin välityksellä on myös yleisradiointia; salattujen signaalien lähettäminen on yleisradiointia, jos yleisradio-organisaatio tai joku muu sen luvalla toimittaa yleisölle salauksen purkamiseen tarvittavat laitteet; ja

- esityksen tai äänitteen 'yleisölle välittämällä' millä tahansa välineellä paitsi yleisradioimalla tapahtuvaa esityksen äänien tai äänitteelle tallennettujen äänien tai ääniä edustavien merkkien välittämistä yleisölle. Tämän artiklan 3 kohtaa sovellettaessa 'yleisölle välittäminen' sisältää äänitteelle tallennettujen äänien tai ääniä edustavien merkkien saattamisen yleisön kuultaviin.

2. Esiintyjillä on esitystensä osalta yksinoikeus sallia

- a) tallentamattomien esitystensä yleisradiointi ja yleisölle välittäminen, paitsi jos esitys jo on yleisradioimalla lähetetty esitys; ja
- b) tallentamattomien esitystensä tallentaminen.

3. Esittäjillä ja äänitetuottajilla on oikeus kertakaikkiseen kohtuulliseen korvaukseen kaupallisessa tarkoituksessa julkaistun äänitteen suorasta tai välillisestä käyttämisestä yleisradiointiin tai mihin tahansa yleisölle välittämiseen. Osapuolten on lainsäädännössään säädettävä, että esittäjä tai äänitetuottaja tai molemmat voivat vaatia kertakaikkista kohtuullista korvausta käyttäjältä. Osapuolet voivat hyväksyä kansallista lainsäädäntöä, jossa esittäjän ja äänitetuottajan välisen sopimuksen puuttuessa määritetään ne ehdot, joiden mukaan esittäjät ja äänitetuottajat jakavat kertakaikkisen kohtuullisen korvauksen.

4. Kukin osapuoli antaa esiintyjille yksinoikeuden sallia tai kieltää tallennettujen esitystensä osalta seuraavat:

- a) suora tai välillinen kopiointi;
- b) myynti tai muu omistusoikeuden luovutus;
- c) alkuperäisen tallenteen tai sen kopioiden vuokraus yleisölle; ja
- d) tallennetun esityksen saattaminen yleisön saataviin johtimitse tai ilman johdinta siten, että yleisöllä on mahdollisuus päästä tutustumaan siihen itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

5. Jos esiintyjät ovat luovuttaneet yleisön saataviin saattamista koskevan oikeuden tai vuokrausoikeuden, osapuoli voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti antaa esiintyjien säilyttää luovuttamattoman oikeuden kohtuulliseen korvaukseen, jonka laissa määritelty yhteisvalvontajärjestö voi kerätä.

6. Osapuolet voivat kansallisten lainsäädäntöjensä mukaisesti tunnustaa audiovisuaalisten teosten esittäjien luovuttamattoman oikeuden saada tallennettujen esitystensä yleisradioinnista tai muusta välittämisestä yleisölle kohtuullinen korvaus, jonka voi kerätä laissa määritelty yhteisvalvontajärjestö.

7. Osapuolet voivat säätää kansallisessa lainsäädännössään audiovisuaalisten teosten esittäjien oikeuksien rajoituksista tai niitä koskevista poikkeuksista tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa esityksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti loukkaa esittäjien oikeutettuja etuja.

8. Kukin osapuoli antaa yleisradio-organisaatioille yksinoikeuden sallia tai kieltää yleisradiointinsa edelleenlähetykset ainakin ilman johdinta.

221 ARTIKLA

Teknisten toimenpiteiden suojaaminen

Osapuolet noudattavat WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 11 artiklan ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen 18 artiklan määräyksiä.

222 ARTIKLA

Oikeuksien hallinnointitietojen suoja

Osapuolet noudattavat WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 12 artiklan ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen 19 artiklan määräyksiä.

223 ARTIKLA

Taiteilijalla oleva oikeus taideteoksen jälleenmyyntiin

1. Kukin osapuoli myöntää taideteoksen tekijälle ja tämän kuoltua hänen oikeudenomistajilleen luovuttamattoman oikeuden saada rojalti teoksen sellaisesta jälleenmyynnistä saaduista hinnoista, joka tapahtuu sen jälkeen, kun tekijä on luovuttanut teoksensa ensimmäisen kerran, sanotun kuitenkin rajoittamatta Bernin yleissopimuksen 14 b artiklan 2 kohdan soveltamista.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua oikeutta sovelletaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti kaikkeen jälleenmyyntiin, joka tapahtuu huutokaupassa tai johon osallistuu taidekaupan ammattilaisia, kuten huutokauppakamareita, taidegallerioita tai muita taidekauppiaita.

4 JAKSO

MALLIT

224 ARTIKLA

Kansainväliset sopimukset

Osapuolet pyrkivät kaikin kohtuullisin keinoin liittymään 2 päivänä heinäkuuta 1999 hyväksyttyyn teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvään Geneven asiakirjaan.

225 ARTIKLA

Mallien suojaa koskevat vaatimukset⁶⁸

1. Kukin osapuoli säätää sellaisten itsenäisesti luotujen mallien suojasta, jotka ovat uusia. Jos osapuolen lainsäädännössä niin säädetään, voidaan myös edellyttää, että tällaisilla malleilla on yksilöllinen luonne. Tällainen suoja on tarjottava rekisteröinnillä, ja sillä on myönnettävä niiden haltijoille yksinoikeus tämän jakson määräysten mukaisesti.

⁶⁸ Tämän jakson soveltamiseksi Euroopan unioni myöntää suojan myös rekisteröimättömälle mallille, jos se täyttää yhteisömallista 12 päivänä joulukuuta 2001 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 6/2002, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 18 päivänä joulukuuta 2006 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1891/2006, asetetut vaatimukset.

2. Sellaiselle mallille, jota sovelletaan tai joka sisältyy moniosaisen tuotteen osana olevaan tuotteeseen, voidaan myöntää 1 kohdan mukainen suoja ainoastaan, jos osa, sen jälkeen, kun se on sisällytetty moniosaiseen tuotteeseen⁶⁹, pysyy näkyvässä tuotteen tavanomaisen käytön⁷⁰ aikana, ja siltä osin kuin nämä osan näkyvät piirteet itsessään täyttävät suojan myöntämistä koskevat vaatimukset.

226 ARTIKLA

Rekisteröinnillä saavutettavat oikeudet

1. Rekisteröidyn mallin haltijalla on yksinoikeus estää kolmansia osapuolia ilman hänen suostumustaan ainakaan valmistamasta, myytäväksi tarjoamasta, myymästä, tuomasta maahan, viemästä maasta tai varastoimasta tällaista tuotetta taikka käyttämästä esineitä, joissa on tai jotka muodostavat suojatun mallin, kun sellaisiin toimiin ryhdytään kaupallisessa tarkoituksessa.
2. Rekisteröidyn mallin haltijalla on myös oikeus ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin henkilöitä vastaan, jotka valmistavat tai markkinoivat tuotetta, jonka mallissa on vain vähäisiä eroja suojattuun malliin nähden tai jonka ulkoasu on samanlainen kuin suojatulla mallilla.

⁶⁹ Tässä jaksossa 'moniosaisella tuotteella' tarkoitetaan tuotetta, joka koostuu useista osista, jotka voidaan korvata tuotteen purkamisen ja uudelleen kokoamisen mahdollistavalla tavalla.

⁷⁰ Tässä jaksossa 'tavanomaisella käytöllä' tarkoitetaan loppukäyttäjän toimesta tapahtuvaa käyttöä, lukuun ottamatta kunnossapito-, huolto- ja korjaustöitä.

227 ARTIKLA

Suojan voimassaoloaika

Teollismallin suojan voimassaoloaika on vähintään 10 vuotta rekisteröintihakemuksen jättämispäivästä. Osapuolet voivat ottaa käyttöön pitemmän suojan voimassaoloajan kansallisessa lainsäädännössään.

228 ARTIKLA

Poikkeukset

1. Osapuolet voivat säätää rajoitettuja poikkeuksia mallien suojaan edellyttäen, että sellaiset poikkeukset eivät ole kohtuuttomasti ristiriidassa suojattujen mallien tavanomaisen käytön kanssa eivätkä kohtuuttomasti vahingoita suojatun mallin omistajan oikeutettuja etuja, ottaen huomioon kolmansien osapuolien oikeudet.
2. Mallisuoja ei ulotu malleihin, jotka määräytyvät kokonaan teknisten tai toiminnallisten seikkojen perusteella.

3. Mallioikeutta ei myönnetä tuotteen ulkoasun niille piirteille, jotka on välttämättä toisinnettava tarkalleen saman muotoisina ja kokoisina, jotta tuote, johon malli sisältyy tai johon sitä sovelletaan, voitaisiin mekaanisesti liittää toiseen tuotteeseen tai asentaa siihen, sen ympärille tai sitä vasten siten, että kumpikin tuote toimii tarkoitetulla tavalla.
4. Malli ei anna oikeuksia, jos se on vastoin yleistä järjestystä tai moraalia.

229 ARTIKLA

Suhde tekijänoikeuteen

Mallioikeuden suojan sisältö voidaan suojata tekijänoikeuslainsäädännön mukaisesti, jos kyseisen suojan edellytykset täyttyvät. Kukaan osapuoli määrittelee myönnettävän suojan laajuuden, ehdot sekä vaadittavan omaperäisyyden.

5 JAKSO

PATENTIT

230 ARTIKLA

1. Osapuolet noudattavat 28 päivänä huhtikuuta 1977 Budapestissa tehdyn mikro-organismien tallettamisen kansainvälistä tunnustamista patentinhakumenettelyä varten koskevan Budapestin sopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna 26 päivänä syyskuuta 1980, 2–9 artiklaa.
2. Euroopan unioni pyrkii kaikin kohtuullisin keinoin noudattamaan Genevessä 1 päivänä kesäkuuta 2000 tehtyä patenttilakisopimusta. Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat pyrkivät kaikin kohtuullisin keinoin liittymään patenttilakisopimukseen.

3. Jos farmaseuttisten tuotteiden tai maatalouskemikaalituotteiden⁷¹ markkinointi osapuolen alueella edellyttää kyseisen alan toimivaltaisten viranomaisten lupaa, kyseinen osapuoli pyrkii kaikkiin keinoihin käsittelemään lupahakemuksen nopeasti kohtuuttomien viivytysten välttämiseksi. Osapuolet toimivat yhteistyössä ja antavat toisilleen apua tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

4. Patentin kattamien farmaseuttisten tuotteiden osalta kukin osapuoli voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ottaa käyttöön mekanismin, jolla korvataan patentinhaltijalle patentin tosiasiallisen voimassaoloajan, joka alkaa kyseisen tuotteen ensimmäisestä markkinointiluvasta kyseisen osapuolen alueella, kohtuuton lyhentäminen. Kyseisellä mekanismilla annetaan kaikki patentin yksinoikeudet, joihin sovelletaan samoja rajoituksia ja poikkeuksia kun alkuperäiseen patenttiin.

⁷¹ Tässä osastossa 'maatalouskemikaalituotteilla' tarkoitetaan EU-osapuolen osalta tehoaineita ja yhtä tai useampaa tehoainetta sisältäviä valmisteita siinä muodossa, jossa ne toimitetaan käyttäjälle, ja jotka on tarkoitettu

- a) suojelemaan kasveja tai kasvituotteita kaikilta haitallisilta organismeilta tai estämään tällaisten organismien vaikutus, jollei näitä aineita tai valmisteita jäljempänä toisin määritellä;
- b) vaikuttamaan kasvien elintoimintoihin muulla tavoin kuin ravinteina (esimerkiksi kasvunsäätelyaineet);
- c) vaikuttamaan kasvituotteiden säilyvyyteen, jolleivät nämä aineet tai tuotteet ole säilöntäaineita koskevien neuvoston tai komission erityissäännösten alaisia;
- d) tuhoamaan epätoivottuja kasveja; tai
- e) tuhoamaan kasvin osia tai estämään kasvien epätoivottua kasvua.

6 JAKSO

TIETTYJEN SÄÄNNELTYJEN TUOTTEIDEN TIETOSUOJA

231 ARTIKLA

1. Kukin osapuoli suojelee julkistamattomia testituloksia tai muita tietoja, jotka liittyvät farmaseuttisten tuotteiden⁷² ja maatalouskemikaalituotteiden turvallisuuteen ja tehokkuuteen, TRIPS-sopimuksen 39 artiklan ja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.
2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisesti ja jollei 4 kohdasta muuta johdu, osapuolen vaatiessa julkistamattomia turvallisuuteen ja tehokkuuteen liittyviä testituloksia tai muita tietoja edellytyksenä markkinointiluvan myöntämiselle sellaisille farmaseuttisille tuotteille tai maatalouskemikaalituotteille, joissa käytetään uusia kemiallisia yhdisteitä, kyseinen osapuoli myöntää farmaseuttisille tuotteille tavallisesti viiden vuoden yksinoikeuden kyseisen osapuolen alueella sovellettavan markkinointiluvan myöntämispäivästä ja kymmenen vuoden yksinoikeuden maatalouskemikaalituotteille; yksinoikeusajanjakson aikana kolmas osapuoli ei saa pitää tuotetta kaupan kyseisten tietojen perusteella, ellei hän esitä näyttöä suojellun tiedon haltijan nimenomaisesta suostumuksesta tai omia testituloksiaan.

⁷² Kolumbian ja EU-osapuolen osalta kyseinen suoja kattaa biologisten ja bioteknologian tuotteiden tietosuojaan. Perun osalta kyseisiä tuotteita koskevien julkistamattomien tietojen tietosuoja koskee tietojen julkistamista sekä rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisia käytäntöjä TRIPS-sopimuksen 39 artiklan 2 kohdan mukaisesti, jos asiaa koskevaa erityislainsäädäntöä ei ole voimassa.

3. Tässä artiklassa 'uudella kemiallisella yhdisteellä' tarkoitetaan yhdistettä, jonka käyttöä farmaseuttisessa tuotteessa tai maatalouskemikaalituotteessa ei ole aiemmin hyväksytty osapuolen alueella kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Osapuolten ei sen vuoksi tarvitse soveltaa tätä artiklaa sellaisiin farmaseuttisiin tuotteisiin, jotka sisältävät osapuolen alueella aiemmin hyväksyttyä kemiallista yhdistettä.

4. Osapuolet voivat säätää

- a) poikkeuksista yleiseen etuun perustuvista syistä, kansallisissa hätätilanteissa tai muissa äärimmäisen kiireellisissä tapauksissa, kun on välttämätöntä saada kyseiset tiedot kolmansien osapuolten saataviin; ja
- b) alueellaan sovellettavista lyhennetyistä myyntiluvan hyväksymismenettelyistä, jotka riippuvat toisen osapuolen myöntämästä myyntiluvasta. Kyseisessä tapauksessa luvan myöntämisen yhteydessä toimitettujen tietojen käytön yksinoikeus alkaa ensimmäisen markkinointiluvan myöntämispäivästä, jos lupa on myönnetty kuuden kuukauden kuluessa täydellisen hakemuksen jättämisestä.

5. Maatalouskemikaalituotteiden osalta osapuolet voivat säätää menettelyistä, joiden perusteella on mahdollista siirtää julkistamattomia, turvallisuutta ja tehokkuutta koskevia tietoja selkärankaisiin eläimiin liittyvien testien tuloksista ja tutkimuksista tai viitata niihin. Suojan voimassaoloaikana kyseisiä tietoja käyttävä henkilö suorittaa korvauksen suojatun tiedon haltijalle. Korvauksesta aiheutuvat kustannukset on määritettävä oikeudenmukaisella, tasapuolisella, avoimella ja syrjimättömällä tavalla. Oikeus kyseiseen korvaukseen on voimassa yhtä kauan kuin turvallisuutta ja tehokkuutta koskevan julkistamattoman tiedon suoja.

6. Edellä olevan 197 artiklan 5 kohdan määräysten mukaisesti tässä artiklassa määrätty suoja ei estä osapuolta ottamasta käyttöön toimenpiteitä teollis- ja tekijänoikeuksien väärinkäytön tai kauppaa kohtuuttomasti rajoittavien käytäntöjen torjumiseksi.

7 JAKSO

KASVILAJIKKEET

232 ARTIKLA

Osapuolet toimivat yhteistyössä 19 päivänä maaliskuuta 1991 tarkistettuun uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen, jäljempänä 'UPOV-yleissopimus', perustuvan kasvilajikkeiden suojelun ja kyseisen yleissopimuksen 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun jalostajan oikeuksia koskevan valinnaisen poikkeuksen edistämiseksi ja varmistamiseksi.

8 JAKSO

VILPILLINEN KILPAILU

233 ARTIKLA

1. Kukin osapuoli myöntää tehokkaan suojan vilpillistä kilpailua vastaan Pariisin yleissopimuksen 10 a artiklan mukaisesti. Tämän vuoksi kaikkia kaupankäynnissä toteutettavia teollisoikeutta koskevia tekoja, jotka ovat rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisia, pidetään vilpillisinä kunkin osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti.
2. Kunkin osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti tätä artiklaa voidaan soveltaa rajoittamatta tämän osaston mukaisesti myönnettyä suojaa.

4 LUKU

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

1 JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

234 ARTIKLA

1. Kukin osapuoli säätää tässä luvussa määrätyistä toimenpiteistä, menettelyistä ja oikeussuojakeinoista, jotka ovat välttämättömiä 196 artiklan 5 kohdan a–i alakohdassa määriteltyjen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon varmistamiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta osapuolten TRIPS-sopimuksen ja erityisesti sen III osan mukaisten oikeuksien ja velvollisuuksien soveltamista.
2. Tämän luvun mukaisiin määräyksiin kuuluvat nopeat, tehokkaat ja oikeasuhteiset toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot loukkausten ehkäisemiseksi, ja niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja annetaan takeet niiden väärinkäytön estämiseksi.

3. Teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa koskevien menettelyjen on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia, ne eivät saa olla liian monimutkaisia tai kalliita eivätkä ne saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheettomiin viivytyksiin.

4. Tässä luvussa ei aseteta osapuolille mitään velvollisuuksia perustaa lainsäädännön yleisestä täytäntöönpanojärjestelmästä erillistä järjestelmää teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa varten eikä mitään velvollisuutta, joka liittyy varojen jakamiseen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa ja yleensä lainsäädännön täytäntöönpanoa varten.

2 JAKSO

SIVIILIOIKEUDELLISET JA HALLINNOLLISET OIKEUSSUOJAKEINOT JA MENETTELYT

235 ARTIKLA

Tämän sopimuksen 237, 239 ja 240 artiklaa sovelletaan kaupallisessa laajuudessa toteutettuihin toimiin, ja osapuolet voivat soveltaa kyseisissä artikloissa määrättyjä toimenpiteitä muihin toimiin, jos tämä on sallittua osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaan.

236 ARTIKLA

Oikeutetut hakijat

1. Kunkin osapuolen on myönnettävä seuraaville oikeus pyytää tässä jaksossa ja TRIPS-sopimuksen III osassa tarkoitettujen toimenpiteiden soveltamista sekä oikeus aloittaa menettelyt ja hakea oikeussuojaa:
 - a) teollis- ja tekijänoikeuksien haltijat osapuolen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti;
 - b) kaikki muut henkilöt, joilla on oikeus käyttää näitä oikeuksia, erityisesti yksinomaisen käyttöluvan haltijat ja muut käyttöluvan haltijat, jos osapuolen sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti;
 - c) teollis- ja tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoivat elimet, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos osapuolen sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti; ja
 - d) alan edunvalvonnasta vastaavat elimet, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos osapuolen sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti.

237 ARTIKLA

Todistusaineisto

Jos teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaus on toteutettu kaupallisessa laajuudessa, kunkin osapuolen on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet sen mahdollistamiseksi, että sen toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat tarvittaessa antaa riidan osapuolen pyynnöstä vastapuolelle määräyksen toimittaa vastapuolen hallussa olevia pankki-, rahoitus- tai kaupallisia asiakirjoja edellyttäen, että luottamuksellisten tietojen suoja taataan.

Toimenpiteet todistusaineiston suojaamiseksi

Kunkin osapuolen on säädettävä, että jo ennen pääasiaa koskevan oikeudellisen menettelyn alkamista toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat sen henkilön hakemuksesta, joka on esittänyt kohtuullisesti saatavissa olevaa todistusaineistoa, joka riittää tukemaan hänen väitteitään hänen teollis- tai tekijänoikeutensa loukkaamisesta tai tällaisen loukkaamisen uhasta, määrätä nopeita, tehokkaita ja oikeasuhteisia väliaikaisia toimia väitettyyn loukkaamiseen liittyvän asiaankuuluvan todistusaineiston suojaamiseksi, edellyttäen, että luottamuksellisten tietojen suoja taataan. Nämä toimet voivat sisältää muun muassa riidanalaisten tavaroiden yksityiskohtaisen kuvaamisen ja mahdollisen näytteiden oton tai, jos kansallinen lainsäädäntö sen sallii, riidanalaisten tavaroiden ja soveltuvin tapauksin näiden tavaroiden valmistuksessa ja/tai jakelussa käytettyjen materiaalien ja välineiden sekä tavaroihin liittyvien asiakirjojen haltuunottamisen. Nämä toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa vastapuolta kuulematta, erityisesti jos mahdollisesta viiveestä voi koitua korvaamatonta haittaa oikeudenhaltijalle tai jos todistusaineiston hävittämisen vaara on ilmeinen.

Tiedonsaantioikeus

1. Kunkin osapuolen on säädettävä, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat teollis- tai tekijänoikeuden loukkausta koskevan oikeudellisen menettelyn yhteydessä kantajan perustellusta ja oikeasuhteisesta pyynnöstä määrätä, että teollis- tai tekijänoikeutta loukkaavien tavaroiden tai palvelujen alkuperästä ja jakeluverkosta annetaan tietoja; tiedonantovelvollinen on teollis- tai tekijänoikeuksia loukannut ja/tai kuka tahansa muu henkilö,

- a) jonka on todettu pitävän hallussaan riidanalaisia tavaroita kaupallisessa laajuudessa;
- b) joka on tavattu käyttämästä riidanalaisia palveluja kaupallisessa laajuudessa;
- c) jonka on todettu tarjoavan loukkaavassa toiminnassa käytettäviä palveluja kaupallisessa laajuudessa; tai
- d) jonka a, b tai c alakohdassa tarkoitettu henkilö on osoittanut osallistuneen kyseisten tavaroiden tuottamiseen, valmistukseen tai jakeluun tai näiden palvelujen tarjoamiseen.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin sisältyvät tapauksen mukaan

- a) tuotteen tai palvelujen tuottajien, valmistajien, jakelijoiden, toimittajien ja muiden aikaisempien haltijoiden sekä aiottujen tukku- ja vähittäiskauppiaiden nimet ja osoitteet;

- b) tiedot tuotettujen, valmistettujen, toimitettujen, vastaanotettujen tai tilattujen tavaroiden taikka palveluiden määrästä sekä niistä saaduista hinnoista.
3. Edellä olevaa 1 ja 2 kohtaa sovelletaan rajoittamatta muita lakiin sisältyviä säännöksiä, jotka
- a) antavat oikeudenhaltijalle oikeuden saada laajempia tietoja;
 - b) koskevat tämän artiklan nojalla ilmoitettujen tietojen käyttöä rikos- tai siviilioikeudellisessa menettelyssä;
 - c) koskevat vastuuta tiedonsaantioikeuden väärinkäytöstä;
 - d) antavat mahdollisuuden kieltäytyä sellaisten tietojen antamisesta, jotka pakottaisivat 1 kohdassa tarkoitetun henkilön myöntämään oman tai lähisukulaisensa osallistumisen teollis- tai tekijänoikeuden loukkaukseen; tai
 - e) koskevat tietolähteiden luottamuksellisuuden suojaa tai henkilötietojen käsittelyä.

240 ARTIKLA

Turvaamis- ja säilyttämistoimenpiteet

1. Kunkin osapuolen on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti säädettävä, että sen oikeusviranomaiset voivat hakijan pyynnöstä määrätä mille tahansa osapuolelle väliaikaisen kiellon, jonka tarkoituksena on estää teollis- tai tekijänoikeuden välittömät loukkaukset tai kieltää väliaikaisesti ja, jos kansallinen lainsäädäntö sen mahdollistaa, tarvittaessa uhkasakon uhalla kyseisen oikeuden väitettyjen loukkausten jatkaminen tai asettaa jatkamisen ehdoksi oikeudenhaltijalle kuuluvan korvauksen takaamiseen tarkoitetut vakuudet.
2. Väliaikaisella kiellolla voidaan myös määrätä takavarikoitaviksi tai markkinoilta poistettaviksi sellaiset tavarat, joiden epäillään loukkaavan teollis- tai tekijänoikeutta, jotta voidaan estää niiden saattaminen jakelukanavien piiriin tai levittäminen jakelukanavia pitkin.

241 ARTIKLA

Korjaavat toimenpiteet

1. Kunkin osapuolen on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet säätääkseen, että sen toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat hakijan pyynnöstä ja rajoittamatta oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta kuuluvaa vahingonkorvausta sekä ilman minkäänlaista tästä johtuvaa korvausta oikeudenloukkaajalle määrätä, että sellaiset tavarat, joiden ne ovat todenneet loukkaavan teollis- tai tekijänoikeutta, vedetään markkinoilta, poistetaan lopullisesti jakelukanavasta tai hävitetään. Toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat tarvittaessa määrätä myös näiden tavaroiden luomisessa tai valmistuksessa pääasiassa käytetyt materiaalit ja välineet hävitettäviksi.
2. Oikeusviranomaisten on määrättävä, että 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet toteutetaan oikeudenloukkaajan kustannuksella, jollei tämän esteeksi vedota erityisiin syihin.

242 ARTIKLA

Kiellot

Rajoittamatta TRIPS-sopimuksen 44 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamista kunkin osapuolen on säädettävä, että kun teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen toteava oikeuden päätös on tehty, oikeusviranomaiset voivat antaa loukkaajaa vastaan kieltotuomion, jonka tarkoituksena on kieltää loukkauksen jatkaminen. Jos osapuolen kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään, kieltotuomion noudattamatta jättämisen varalta voidaan tarvittaessa määrätä uhkasakko tuomion noudattamisen varmistamiseksi⁷³.

243 ARTIKLA

Vaihtoehtoiset toimenpiteet

Kukin osapuoli voi säätää kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat soveltuviin tapauksiin määrätä sen henkilön pyynnöstä, johon 241 ja/tai 242 artiklassa säädetyt toimenpiteet voivat kohdistua, että vahingon kärsineelle osapuolelle maksetaan 241 ja/tai 242 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden soveltamisen sijasta rahallinen hyvitys, jos kyseinen henkilö on toiminut ilman tuottamusta tai laiminlyöntiä, jos kyseisten toimenpiteiden täytäntöönpano aiheuttaisi tälle henkilölle suhteetonta vahinkoa ja jos vahingon kärsineelle osapuolelle maksettavaa rahallista hyvitystä voidaan kohtuudella pitää tyydyttävänä.

⁷³ Osapuolten on varmistettava, että tässä kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä voidaan soveltaa myös niihin, joiden palveluja on käytetty teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaamiseksi, siinä määrin kuin ne ovat olleet osallisina prosessissa.

244 ARTIKLA

Vahingonkorvaukset

1. Kunkin osapuolen on säädettävä, että kun sen oikeusviranomaiset määräävät vahingonkorvauksista,
 - a) ne ottavat huomioon kaikki asianmukaiset näkökohdat, kuten vahingon kärsineelle osapuolelle aiheutuneet kielteiset taloudelliset seuraukset, saamatta jäänyt voitto mukaan lukien, loukkaajaan saama perusteeton etu ja soveltuvin tapauksissa muut kuin taloudelliset tekijät, kuten oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta aiheutunut aineeton vahinko; tai
 - b) vaihtoehtona a alakohdan määräykselle oikeusviranomaiset voivat soveltuvin tapauksissa määrätä kiinteämääräisen vahingonkorvauksen esimerkiksi vähintään niiden rojaltien tai maksujen määrän perusteella, jotka oikeudenloukkaaja olisi joutunut suorittamaan, jos se olisi pyytänyt lupaa käyttää kyseistä teollis- ja tekijänoikeutta.
2. Jos oikeudenloukkaaja ei ole tietoisesti ryhtynyt loukkaavaan tekoon tai ryhtyi loukkaavaan tekoon ilman, että hänellä oli riittävät perusteet tietää ryhtyvänsä tällaiseen tekoon, osapuolet voivat säätää, että oikeusviranomaiset voivat määrätä voitot perittäviksi takaisin tai maksettavaksi vahingonkorvauksen, joka voi olla ennalta määrätty.

245 ARTIKLA

Oikeudenkäyntikulut

Kukin osapuoli varmistaa, että kohtuulliset ja oikeasuhteiset oikeudenkäyntikulut ja muut oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle menettelystä aiheutuneet kulut, mukaan luettuna asianajajan palkkiot, kuuluvat yleensä oikeudenkäynnin hävinneen maksettaviksi, jollei se ole kohtuutonta tai muut syyt eivät sitä estä, kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

246 ARTIKLA

Tuomioistuinten päätösten julkistaminen

Kunkin osapuolen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeusviranomaiset voivat teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen johdosta aloitetussa oikeudellisessa menettelyssä kantajan pyynnöstä ja loukkaajan kustannuksella määrätä toteutettaviksi soveltuvia toimenpiteitä päätöstä koskevien tietojen levittämiseksi, mukaan lukien päätöksen julkistaminen ja sen julkaiseminen kokonaan tai osittain. Osapuolet voivat erityisolosuhteiden perusteella säätää muita tarkoituksenmukaisia julkistamistoimenpiteitä, näkyvät ilmoitukset mukaan lukien.

247 ARTIKLA

Olettama tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien täytäntöönpanoon liittyviä, tässä sopimuksessa määrättyjä toimenpiteitä, menettelyitä ja oikeussuojakeinoja sovellettaessa:

- a) jotta kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijää voidaan pitää, jollei toisin osoiteta, tekijänä ja sen johdosta oikeutettuna aloittamaan oikeudellinen menettely tekijänoikeutensa loukkaamisen johdosta, riittää, että hänen nimensä on tavanmukaisella tavalla ilmoitettu teoksessa. Tätä alakohtaa sovelletaan, vaikka kyseessä on tekijän salanimi, jos salanimen perusteella ei jää epäilystä tekijän henkilöllisyydestä;
- b) edellä olevaa a kohtaa sovelletaan soveltuvin osin tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijoihin heidän suojatun aineistonsa osalta.

248 ARTIKLA

Hallinnolliset menettelyt

Siinä laajuudessa kuin siviilioikeudellisia seuraamuksia voidaan määrätä pääasiaa koskevassa hallinnollisessa menettelyssä, siinä noudatettavien periaatteiden on sisällöltään vastattava tämän jakson asiaa koskevissa määräyksissä vahvistettuja periaatteita.

Toimenpiteet rajalla

1. Jollei tässä artiklassa toisin määrätä, kukin osapuoli ottaa käyttöön menettelyjä⁷⁴, joilla varmistetaan, että oikeudenhaltija, jolla on pätevät perusteet epäillä, että voi tapahtua tekijänoikeutta tai tavaramerkkioikeutta loukkaavien tavaroiden⁷⁵ tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta, voi jättää toimivaltaisille viranomaisille kirjallisen hakemuksen, jotta tulliviranomaiset keskeyttäisivät tällaisten tavaroiden luovutuksen vapaaseen liikkeeseen tai pidättäisivät ne. Osapuolet arvioivat kyseisten toimenpiteiden soveltamista tavaroihin, joiden epäillään loukkaavan maantieteellistä merkintää.

⁷⁴ Osapuolet ymmärtävät tämän siten, että ei ole velvoitetta soveltaa tällaisia menettelyjä sellaisten tavaroiden maahantuonnin osalta, jotka on saatettu markkinoille toisessa maassa joko oikeudenhaltijan toimesta tai hänen suostumuksellaan.

⁷⁵ Tätä määräystä sovellettaessa 'tekijänoikeutta tai tavaramerkkioikeutta loukkaavilla tavaroilla' tarkoitetaan

- a) 'väärennettyjä tavaroita' eli
 - i) tavaroita, mukaan lukien niiden pakkaukset, jotka on luvattomasti varustettu tavaramerkillä, joka on samanlainen kuin tällaisille tavaroille asianmukaisesti rekisteröity tavaramerkki tai jota ei olennaisten tuntomerkkiensä perusteella voida erottaa tällaisesta tavaramerkistä ja joka siten loukkaa tavaramerkin haltijan oikeuksia;
 - ii) mitä tahansa tavaramerkkiä (logo, etiketti, tarra, esite, käyttöohje tai takuutodistus), jopa erillään esitettynä, samoin edellytyksin kuin i alakohdassa tarkoitettuja tavaroita;
 - iii) pakkausmateriaalia, joka on varustettu väärennettyjen tavaroiden tavaramerkillä, yksinään esitettynä, samoin edellytyksin kuin i alakohdassa tarkoitettuja tavaroita;
- b) 'laittomasti valmistettuja tavaroita' eli tavaroita, jotka ovat tai jotka sisältävät ilman tekijänoikeuden tai lähioikeuden tai mallioikeuden haltijan tai tämän kyseisen tavaran valmistusmaassa asianmukaisesti valtuuttaman henkilön suostumusta tehtyjä jäljennöksiä riippumatta siitä, onko kyseinen oikeus rekisteröity kansallisessa lainsäädännössä.

2. Kukin osapuoli säätää, että kun tulliviranomaisilla on toimintansa kautta riittävät perusteet epäillä, että tavarat loukkaavat tekijänoikeutta tai tavaramerkkiä, kyseiset viranomaiset voivat lykätä viran puolesta kyseisten tavaroiden luovuttamista tai pitää ne hallussaan, jotta oikeudenhaltija voi vaatia kunkin osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn aloittamista 1 kohdan mukaisesti.
3. TRIPS-sopimuksen III osan 4 jaksossa vahvistettuja tuojaa koskevia oikeuksia tai velvoitteita sovelletaan myös tavaroiden viejään tai vastaanottajaan.

3 JAKSO

PALVELUNVÄLITTÄJIEN VASTUU

250 ARTIKLA

Välittäjien palvelujen käyttö

Osapuolet ovat tietoisia, että kolmannet osapuolet voivat käyttää välittäjien palveluita loukkaavaan toimintaan. Kunkin osapuolen on säädettävä tässä jaksossa määrätyistä toimista, jotka koskevat palvelunvälittäjiä silloin, kun ne eivät ole missään tekemisissä välitettävien tietojen kanssa, jotta voidaan varmistaa tietopalvelujen vapaa liikkuvuus sekä tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien täytäntöönpano digitaalisessa ympäristössä.

251 ARTIKLA

Palvelunvälittäjien vastuu: "pelkkä siirtotoiminta"

1. Kunkin osapuolen on varmistettava, että jos tarjottava palvelu muodostuu palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen siirrosta viestintäverkossa tai viestintäverkkoyhteyden tarjoamisesta, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa siirretyistä tiedoista, edellyttäen, että palvelun tarjoaja

- a) ei ole siirron alkuunpanija;
- b) ei valitse siirron vastaanottajaa; ja
- c) ei valitse eikä muuta siirrettäviä tietoja.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut siirtoon ja yhteyden tarjoamiseen liittyvät toimet käsittävät siirrettyjen tietojen automaattisen, tilapäisen ja lyhytaikaisen tallentamisen, sikäli kuin tallentamisessa on kyse yksinomaan siirron suorittamisesta viestintäverkossa eikä tallentamisen kesto ylitä siirtoon tarvittavaa kohtuullista aikaa.

3. Tämä jakso ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia kunkin osapuolen oikeusjärjestelmän mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään oikeudenloukkaukset.

252 ARTIKLA

Palvelunvälittäjien vastuu: "välimuistiin tallentaminen"

1. Kunkin osapuolen on varmistettava, että jos palvelun tarjoaminen muodostuu palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen siirrosta viestintäverkossa, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tämän tiedon sellaisen automaattisen, tilapäisen ja lyhytaikaisen tallentamisen osalta, jonka suorittamisen ainoana tavoitteena on muille palvelun vastaanottajille niiden pyynnöstä myöhemmin tehtävän tiedonsiirron tehostaminen, edellyttäen, että palvelun tarjoaja

- a) ei muuta tietoja;
- b) noudattaa tiedonsaantia koskevia ehtoja;
- c) noudattaa tiedon päivitystä koskevia sääntöjä, jotka on ilmoitettu toimialalla laajalti hyväksytyllä ja käytetyllä tavalla;

- d) ei puutu toimialalla laajalti hyväksytyn ja käytetyn teknologian lailliseen käyttöön saadakseen tietoja talletetun tiedon käytöstä; ja
 - e) toimii viipymättä tallentamansa tiedon poistamiseksi tai sen saannin estämiseksi heti kun hän on saanut tosiasiallisesti tietoonsa sen, että tieto on poistettu sieltä, missä se alun perin oli verkossa, tai että kyseisen tiedon saanti on estetty taikka tuomioistuin tai hallintoviranomainen on määrännyt poistamaan kyseisen tiedon tai estämään sen saannin.
2. Tämä jakso ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia kunkin osapuolen oikeusjärjestelmän mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään oikeudenloukkaukset.

253 ARTIKLA

Palvelunvälittäjien vastuu: säilytys ("hosting")

1. Jos palvelun tarjoaminen käsittää palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen tallentamisen, kunkin osapuolen on varmistettava, että palvelun tarjoaja ei ole vastuussa palvelun vastaanottajan pyynnöstä tallennettujen tietojen osalta, edellyttäen, että
- a) palvelun tarjoajalla ei ole tosiasiallista tietoa laittomasta toiminnasta tai tiedoista eikä hänen tiedossaan vahingonkorvausvaatimuksen kyseessä ollen ole tosiasioita tai olosuhteita, joiden perusteella toiminnan tai tietojen laittomuus on ilmeistä; tai

- b) palvelun tarjoaja toimii viipymättä tietojen poistamiseksi tai niiden saannin estämiseksi heti saatuaan tiedon tällaisista seikoista.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, kun palvelun vastaanottaja toimii palvelun tarjoajan johdon tai määräysvallan alaisena.
3. Tämä jakso ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia kunkin osapuolen oikeusjärjestelmän mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään oikeudenloukkaukset, eikä se myöskään vaikuta osapuolen mahdollisuuteen ottaa käyttöön menettelyjä, joita sovelletaan tietojen poistamiseen tai niiden saannin estämiseen.

254 ARTIKLA

Yleisen valvontavelvoitteen puuttuminen

1. Osapuoli ei saa asettaa palvelun tarjoajille 251, 252 ja 253 artiklassa tarkoitettujen palvelujen tarjoamisen osalta yleistä velvoitetta valvoa siirtämiään tai tallentamiaan tietoja eikä yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita.

2. Osapuolet voivat asettaa palvelun tarjoajille velvoitteen ilmoittaa välittömästi toimivaltaisille viranomaisille palvelun vastaanottajien toteuttamista laittomiksi väitetyistä toimista tai näiden antamista laittomiksi väitetyistä tiedoista taikka velvoitteen ilmoittaa toimivaltaisille viranomaisille niiden pyynnöstä tiedot, joiden avulla voidaan tunnistaa ne palvelujen vastaanottajat, joiden kanssa niillä on säilytyssoimuksia.

5 LUKU

TEKNOLOGIAN SIIRTO

255 ARTIKLA

1. Osapuolet sopivat teknologian siirtoon vaikuttavia kansallisia ja kansainvälisiä toimintatapojaan ja -linjojaan koskevien kokemusten ja tietojen vaihdosta⁷⁶. Tähän vaihtoon sisältyvät erityisesti toimenpiteet, joilla helpotetaan tiedonkulkua, yrityskumppanuuksia ja vapaaehtoisia lisenssi- ja alihankintasopimuksia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä edellytyksiin, jotka ovat tarpeen, jotta voidaan luoda asianmukainen ympäristö osapuolten tiedeyhteisöjen kestäville suhteille ja lisätä osapuolten välisiä yhteyksiä, innovointia ja teknologian siirtoa edistäviä toimia, oikeudellisen kehyksen ja inhimillisen pääoman kehittämisen kaltaiset kysymykset mukaan lukien.

⁷⁶ Teknologian siirto sisältää teknologian saatavuuden ja käytön sekä teknologian kehittämisprosessin.

2. Osapuolten on helpotettava ja kannustettava tutkimusta, innovointia, teknologista kehittämistä ja osapuolten välistä teknologian siirtoa ja levittämistä, joka on suunnattu muun muassa yrityksille, viranomaisyksiköille, yliopistoille ja tutkimus- ja teknologiakeskuksille. Osapuolet edistävät tämän alan valmiuksien lisäämistä sekä henkilöstön vaihtoa ja koulutusta mahdollisuuksiensa mukaan.

3. Osapuolten on edistettävä tiede-, teknologia- ja innovaatiojärjestelmiensä yksiköiden ja asiantuntijoiden osallistumista hankkeisiin ja yhteisiin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioverkostoihin, joiden tarkoituksena on osapuolten valmiuksien lisääminen tieteen, teknologian ja innovoinnin alalla. Tällaisia järjestelyjä voivat olla

- a) yhteinen tutkimuksen, innovoinnin ja teknologian kehitystoiminta ja yhteiset koulutushankkeet;
- b) tiedemiesten, tutkijoiden, harjoittelijoiden ja teknisten asiantuntijoiden vierailut ja vaihdot;
- c) tieteellisten seminaarien, konferenssien, symposiumien ja työryhmätapaamisten järjestäminen yhdessä sekä asiantuntijoiden osallistuminen näihin tapahtumiin;
- d) yhteiset tutkimus-, kehittämis- ja innovointiverkostot;
- e) laitteiden ja aineistojen vaihto ja yhteiskäyttö;

f) yhteisten toimien arvioinnin edistäminen ja tulosten levittäminen; ja

g) muut osapuolten sopimat toimet.

4. Osapuolten olisi harkittava tietojenvaihtojärjestelyjä, jotka liittyvät julkisin varoin rahoitettuihin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin.

5. EU-osapuoli helpottaa ja tukee alueensa instituutioille ja yrityksille myönnettävien sellaisten kannustimien käyttöä, joilla tuetaan teknologian siirtoa Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden instituutioille ja yrityksille, jotta ne voisivat rakentaa toimivan teknologiaperustan.

6. Kukin osapuoli pyrkii parhaansa mukaan arvioimaan mahdollisuuksiaan helpottaa osapuolten tämän artikkelin mukaisesti harjoittamaan tutkimukseen, innovointiin ja teknologian kehitystoimintaan liittyvien tai siinä käytettävien tietojen ja laitteiden pääsyä alueelleen ja poistumista sieltä kunkin osapuolen alueella sovellettavien lakien ja määräysten mukaisesti, mukaan lukien kaksikäyttötuotteiden vientivalvontajärjestelmät ja niihin liittyvä lainsäädäntö.

6 LUKU

YHTEISTYÖ

256 ARTIKLA

1. Osapuolet sopivat tekensä yhteistyötä tukeakseen tämän osaston mukaisten sitoumusten ja velvoitteiden täytäntöönpanoa.
2. Ellei XIII osaston (Tekninen apu ja kaupan valmiuksien kehittäminen) määräyksistä muuta johdu, yhteistyö koskee muun muassa seuraavia toimintoja:
 - a) tietojenvaihto teollis- ja tekijänoikeuksia sekä suojele- ja täytäntöönpanosääntöjä koskevasta oikeudellisesta kehiksestä sekä lainsäädännön kehittämiseä saatujen kokemusten vaihto EU-osapuolen ja kunkin Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välillä;
 - b) teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanosta saatujen kokemusten vaihto EU-osapuolen ja kunkin Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välillä;
 - c) valmiuksien parantaminen ja henkilöstön vaihto ja koulutus;
 - d) teollis- ja tekijänoikeuksia koskevan tiedon edistäminen ja levittäminen muun muassa elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan edustajille sekä kuluttajien ja oikeudenomistajien tietojen lisääminen;

- e) institutionaalisen yhteistyön kehittäminen esimerkiksi teollis- ja tekijänoikeuksista vastaavien virastojen välillä; ja
- f) suurelle yleisölle suunnattu teollis- ja tekijänoikeuspolitiikkaa koskeva aktiivinen tiedotus ja koulutus.

257 ARTIKLA

Teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitea

1. Osapuolet perustavat teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitean, joka seuraa tämän osaston määräysten täytäntöönpanoa. Alakomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa, elleivät osapuolet toisin sovi. Kokoukset pidetään osapuolten sopimalla tavalla.
2. Teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitea tekee päätöksensä yksimielisesti. Alakomitea voi vahvistaa työjärjestyksensä. Teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitea vastaa 209 artiklassa tarkoitettujen tietojen arvioinnista ja ehdottaa kauppakomitealle muutoksia liitteessä XIII (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) olevassa lisäyksessä 1 mainittuihin maantieteellisiin merkintöihin.

VIII OSASTO

KILPAILU

258 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä osastossa

– 'kilpailulainsäädännöllä' tarkoitetaan

a) EU-osapuolen osalta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101, 102 ja 106 artiklaa, yrityskeskittymien valvonnasta 20 päivänä tammikuuta 2004 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 139/2004 (EY:n sulautuma-asetus) ja niiden täytäntöönpanoasetuksia ja muutoksia;

b) Kolumbian ja Perun osalta soveltuvien osin seuraavia:

i) kansallista kilpailulainsäädäntöä, joka on annettu tai pidetty voimassa 260 artiklan mukaisesti, ja sen täytäntöönpanoasetuksia ja muutoksia; ja/tai

- ii) Kolumbiassa tai Perussa sovellettavaa Andien yhteisön lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanoasetuksia ja muutoksia;

– 'kilpailuviranomaisella' ja 'kilpailuviranomaisilla' tarkoitetaan

- a) EU-osapuolen osalta Euroopan komissiota; ja
- b) Kolumbian ja Perun osalta niiden kansallisia kilpailuviranomaisia.

2. Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta toimivaltaan, jonka osapuolet ovat antaneet alueellisille ja kansallisille viranomaisilleen pannakseen kilpailulainsäädäntönsä tehokkaasti ja johdonmukaisesti täytäntöön.

259 ARTIKLA

Tavoitteet ja periaatteet

1. Osapuolet tunnustavat, että vapaa kilpailu on tärkeää ja että kilpailunvastaaiset toimintatavat voivat vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa, vaikuttaa taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen, talouden tehokkuuteen ja kuluttajien hyvinvointiin sekä heikentää tämän sopimuksen täytäntöönpanosta koituvia etuja, ja tämän vuoksi osapuolten on sovellettava kilpailupolitiikkaansa ja -lainsäädäntöään.

2. Osapuolet sopivat, että seuraavat menettelytavat eivät ole yhteensopivia tämän sopimuksen kanssa silloin, kun ne voivat vaikuttaa kauppaan ja sijoituksiin osapuolten välillä:

- a) sopimukset, päätökset, suositukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen niiden kilpailulainsäädännössä tarkoitettulla tavalla;
- b) määräävän aseman väärinkäyttö niiden kilpailulainsäädännössä tarkoitettulla tavalla; ja
- c) yrityskeskittymät, jotka merkittävästi haittaavat tehokasta kilpailua erityisesti määräävän aseman luomisen tai vahvistumisen seurauksena niiden kilpailulainsäädännössä tarkoitettulla tavalla.

3. Osapuolet tunnustavat kilpailuviranomaistensa välisen yhteistyön ja koordinoinnin merkityksen tehokkaan kilpailupolitiikan ja lainsäädännön täytäntöönpanon edistämiseksi, 262 artiklan mukaiset ilmoitukset, neuvottelut, tietojenvaihto, tekninen apu ja kilpailun edistäminen mukaan lukien.

4. Osapuolet tukevat ja edistävät toimenpiteitä, joilla kehitetään kilpailua niiden lainkäyttöalueella tämän sopimuksen tavoitteiden mukaisesti.

260 ARTIKLA

Kilpailulainsäädäntö, -viranomaiset ja -politiikka

1. Kukin osapuoli pitää voimassa kilpailulainsäädännön, jolla puututaan 259 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin menettelytapoihin, ja määrää asianmukaiset seuraamukset kyseisten menettelytapojen käytöstä.
2. Kukin osapuoli perustaa tai pitää toiminnassa kilpailuviranomaisen, jonka vastuulla on kunkin osapuolen kilpailulainsäädännön tehokas täytäntöönpano ja jolla on tähän asianmukaiset välineet.
3. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää soveltaa niiden kilpailulainsäädäntöä avoimesti, viivytyksettä ja syrjimättömästi noudattaen oikeudenmukaisen menettelyn ja puolustautumisoikeuksien periaatteita.
4. Kukin osapuoli voi itsenäisesti laatia kilpailulainsäädäntönsä sekä kehittää sitä ja panna sen täytäntöön.

261 ARTIKLA

Yhteistyö ja tietojenvaihto

1. Osapuolet tekevät parhaansa mukaan yhteistyötä kilpailuviranomaistensa välityksellä kilpailulainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa.
2. Osapuolen kilpailuviranomainen voi pyytää toisen osapuolen kilpailuviranomaista tekemään yhteistyötä täytäntöönpanoasioissa. Yhteistyö ei estä asianomaisia osapuolia tekemästä itsenäisiä päätöksiä.
3. Kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa tietoja helpottaakseen kilpailulainsäädäntönsä tehokasta soveltamista.
4. Kun kilpailuviranomaiset vaihtavat tietoja tämän artiklan nojalla, ne ottavat huomioon lainsäädäntönsä asettamat rajoitukset.
5. Jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen alueella harjoitettu 259 artiklan 2 kohdassa määritelty kilpailuvastainen menettelytapa vaikuttaa kielteisesti molempien osapuolten alueella tai kyseisten osapuolten välisiin kauppasuhteisiin, kyseinen osapuoli voi pyytää, että toinen osapuoli aloittaa lainsäädäntönsä mukaiset täytäntöönpanotoimenpiteet.

6. Kilpailuviranomaiset voivat tehostaa yhteistyötään asianmukaisilla keinoilla tai välineillä etujensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

262 ARTIKLA

Ilmoittaminen

1. Osapuolen kilpailuviranomaisen on ilmoitettava hallintoresurssiensa sallimissa rajoissa toisen osapuolen kilpailuviranomaiselle kilpailulainsäädännön täytäntöönpanotoimista, jotka ilmoittavan kilpailuviranomaisen mielestä voivat vaikuttaa toisen osapuolen tärkeisiin etuihin⁷⁷.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä mahdollisimman pian edellyttäen, että tämä ei ole ilmoittavan osapuolen kilpailulainsäädännön vastaista tai vaikuta meneillään olevaan tutkintaan.

263 ARTIKLA

Nimetyt monopolit ja valtionyritykset

1. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta perustamasta tai ylläpitämästä lainsäädäntönsä mukaisia julkisia tai yksityisiä monopoleja tai valtionyrityksiä⁷⁸.

⁷⁷ Erityisesti silloin, kun ilmoittaminen voisi edistää ilmoituksen kohteena olevan kilpailuviranomaisen täytäntöönpanotoimenpiteiden tavoitteiden saavuttamista.

⁷⁸ Osapuolet ovat samaa mieltä siitä, että Kolumbian perustuslain 336 §:n nojalla perustetut "monopolios rentísticos"-monopolit kuuluvat nimettyjen monopolien ja valtionyritysten ryhmään.

2. Kukin osapuoli huolehtii siitä, että valtionyritykset ja nimetyt monopolit kuuluvat sen kilpailulainsäädännön soveltamisalaan siltä osin kuin tällaisen lainsäädännön soveltaminen ei oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä niitä suorittamasta niille määrättyjä julkisia erityistehtäviä.

3. Osapuolet eivät saa toteuttaa tai ylläpitää valtionyrityksiä tai nimettyjä monopoleja koskevia toimenpiteitä, jotka ovat tämän osaston määräysten vastaisia ja vääristävät kauppaa ja sijoituksia osapuolten välillä.

264 ARTIKLA

Tekninen apu

1. Osapuolet tunnustavat teknisen avun merkityksen tässä osastossa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja edistävät aloitteita kilpailukulttuurin kehittämiseksi.

2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisissa aloitteissa on keskityttävä muun muassa teknisten ja institutionaalisten valmiuksien parantamiseen kilpailupolitiikan toteuttamisen ja kilpailulainsäädännön täytäntöönpanon, henkilöstökoulutuksen ja kokemustenvaihdon aloilla.

265 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Osapuolten välisen ymmärryksen edistämiseksi tai tästä osastosta johtuvien erityisten kysymysten ratkaisemiseksi osapuolen on toisen osapuolen pyynnöstä hyväksyttävä neuvottelujen aloittaminen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sen kilpailulainsäädännön mukaisia toimia ja täyttä itsenäisyyttä neuvottelujen kohteena olevia aiheita koskevassa lopullisessa päätöksenteossa.
2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisesti neuvotteluja pyytävän osapuolen on ilmoitettava, miten kyseinen kysymys vaikuttaa markkinoiden asianmukaiseen toimintaan, kuluttajiin sekä kauppaan ja sijoituksiin osapuolten välillä. Pynnön vastaanottavan osapuolen on otettava asianmukaisesti huomioon pyynnön esittävän osapuolen esittämät huolenaiheet.

266 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Osapuolet eivät voi vedota XII osaston (Riitojen ratkaiseminen) mukaiseen riitojen ratkaisemiseen tästä osastosta johtuvissa kysymyksissä.

IX OSASTO

KAUPPA JA KESTÄVÄ KEHITYS

267 ARTIKLA

Tausta ja tavoitteet

1. Osapuolet palauttavat mieliin 14 päivänä kesäkuuta 1992 pidetyssä Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristö- ja kehityskonferenssissa annetun ympäristöä ja kehitystä koskevan Rion julistuksen ja Agenda 21:n, syyskuussa 2000 vahvistetut vuosituhannen kehitystavoitteet, 4 päivänä syyskuuta 2002 annetun kestävää kehitystä koskevan Johannesburgin julistuksen ja sen täytäntöönpanosuunnitelman sekä Yhdistyneiden Kansakuntien talous- ja sosiaaliuuvoston ministerikokouksen syyskuussa 2006 antaman täystyöllisyyttä, tuottavaa työllisyyttä ja ihmisarvoista työtä koskevan julistuksen ja vahvistavat uudelleen sitoumuksensa nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointia edistävään kestäväan kehitykseen. Osapuolet sopivat edistävänsä kansainvälistä kauppaa siten, että edesautetaan kestäväan kehityksen tavoitteen saavuttamista ja pyritään siihen, että tämä tavoite sisältyy niiden kauppasuhteisiin ja näkyy kaikilla tasoilla. Osapuolet korostavat erityisesti kauppaan liittyvien työ-⁷⁹ ja ympäristökysymysten käsittelystä saatavaa hyötyä osana kaupan ja kestäväan kehityksen kokonaisvaltaista lähestymistapaa.

⁷⁹ Kun tässä osastossa viitataan "työhön", sillä tarkoitetaan Kansainvälisen työjärjestön strategisten tavoitteiden kannalta merkityksellisiä kysymyksiä.

2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisesti tämän osaston tavoitteena on muun muassa:
- a) edistää osapuolten välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä, jolla pyritään helpottamaan tämän osaston määräysten soveltamista ja lujittamaan kauppaa-, työ- ja ympäristöalan politiikan ja käytäntöjen välisiä yhteyksiä;
 - b) tehostaa kunkin osapuolen työ- ja ympäristölainsäädännön sekä 269 ja 270 artiklassa tarkoitetuista kansainvälisistä yleissopimuksista ja sopimuksista johtuvien sitoumusten noudattamista merkittävänä osatekijänä edistettäessä kaupan vaikutusta kestäväan kehitykseen;
 - c) vahvistaa kaupan ja kauppapolitiikan roolia biodiversiteetin ja luonnonvarojen säilyttämisessä ja kestävässä käytössä sekä saastumisen vähentämisessä kestäväan kehityksen tavoitteen mukaisesti;
 - d) vahvistaa sitoutumista tämän osaston määräyksissä tarkoitettuihin työelämän periaatteisiin ja oikeuksiin merkittävänä osatekijänä edistettäessä kaupan vaikutusta kestäväan kehitykseen;
 - e) edistää kansalaisten osallistumista tämän osaston soveltamisalaan kuuluviin asioihin.

3. Osapuolet vahvistavat täyttävänsä määrätietoisesti tästä osastosta johtuvat sitoumuksensa ottaen erityisesti huomioon niiden kunkin tekniset ja taloudelliset valmiudet.
4. Osapuolet toistavat sitoumuksensa käsitellä maailmanlaajuisia ympäristöhaasteita yhteisen mutta eriytyneen vastuun periaatteen mukaisesti.
5. Tämän osaston määräyksiä ei saa tulkita tai soveltaa tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään osapuolten välillä taikka kaupan tai sijoitusten peiteltyyn rajoittamiseen.

268 ARTIKLA

Oikeus sääntelyyn ja suojan tasot

Kukin osapuoli tunnustaa kaikkien osapuolten täysivaltaisen oikeuden vahvistaa 269 ja 270 artiklassa tarkoitettujen kansainvälisesti hyväksytyjen normien ja sopimusten mukaiset kestävä kehitystä koskevat sisäiset politiikkansa ja painopisteensä ja omat ympäristönsuojelun ja työsuojelun tasonsa sekä oikeuden antaa asiaa koskevia lakeja, asetuksia ja toimintalinjoja tai muuttaa niitä; kukin osapuoli pyrkii varmistamaan, että sen lainsäädännössä ja toimintalinjoissa määrätään korkeatasoisesta ympäristön- ja työsuojelusta ja tuetaan niitä.

Monenväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset

1. Osapuolet tunnustavat kansainvälisen kaupan, tuottavan työllisyyden ja kaikille tarjottavan ihmisarvoisen työn keskeisen merkityksen globalisaatioprosessin hallitsemisessa ja vahvistavat sitoumuksensa edistää kansainvälisen kaupan kehittämistä tavalla, joka tukee tuottavan työllisyyden ja ihmisarvoisen työn tarjoamista kaikille.
2. Osapuolet käyvät vuoropuhelua ja tekevät yhteistyötä asianmukaisella tavalla molemmille tärkeissä kauppaan liittyvissä työelämän kysymyksissä.
3. Kukin osapuoli sitoutuu edistämään ja panemaan tehokkaasti täytäntöön lainsäädännössään ja menettelytavoissaan koko alueellaan kansainvälisesti hyväksytyt työelämän perusnormit, jotka sisältyvät Kansainvälisen työjärjestön, jäljempänä 'ILO', keskeisiin yleissopimuksiin:
 - a) järjestäytymisoikeus ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tehokas tunnustaminen;
 - b) pakkotyön tai muun pakollisen työn kaikkien muotojen poistaminen;
 - c) lapsityövoiman tosiasiallinen poistaminen; ja

d) työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistaminen.

4. Osapuolet vaihtavat tietoja tilanteestaan ja muutoksista, jotka koskevat ILO:n keskeisten yleissopimusten sekä sellaisten muiden yleissopimusten ratifiointia, jotka ILO on luokitellut ajan tasalla oleviksi.

5. Osapuolet korostavat, että työelämän perusnormeja ei pitäisi käyttää protektionistisiin tarkoituksiin kaupankäynnissä ja että minkään osapuolen suhteellista etua ei saa mitenkään vaarantaa.

270 ARTIKLA

Monenväliset ympäristönormit ja -sopimukset

1. Osapuolet tunnustavat kansainvälisen ympäristöhallinnon ja kansainvälisten ympäristösopimusten merkityksen kansainvälisen yhteisön vastauksena maailmanlaajuisiin tai alueellisiin ympäristöongelmiin ja korostavat tarvetta lisätä kaupan ja ympäristönäkökohtien keskinäistä täydentävyyttä. Osapuolet käyvät vuoropuhelua ja tekevät yhteistyötä asianmukaisella tavalla molemmille tärkeissä kauppaan liittyvissä ympäristökysymyksissä.

2. Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa panemaan tehokkaasti täytäntöön lainsäädännössään ja menettelytavoissaan seuraavat ympäristöä koskevat monenväliset sopimukset: 16 päivänä syyskuuta 1987 hyväksytty Montrealin pöytäkirja otsonikerrosta heikentävistä aineista, 22 päivänä maaliskuuta 1989 tehty Baselin yleissopimus vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvonnasta, 22 päivänä toukokuuta 2001 tehty pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskeva Tukholman yleissopimus, 3 päivänä maaliskuuta 1973 allekirjoitettu luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus, jäljempänä 'CITES', biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, jäljempänä 'CBD', 29 päivänä tammikuuta 2000 hyväksytty CBD:hen liittyvä Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirja, 11 päivänä joulukuuta 1997 hyväksytty ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirja, jäljempänä 'Kioton pöytäkirja', ja 10 päivänä syyskuuta 1998 tehty Rotterdamin yleissopimus kansainvälisen kaupan kohteina olevia tiettyjä vaarallisia kemikaa leja ja torjunta-aineita koskevan ilmoitetun ennakkosuostumuksen menettelystä⁸⁰.

3. Kauppakomitea voi suositella kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevän alakomitean ehdotuksen perusteella 2 kohdan soveltamisen laajentamista muihin monenvälisiin ympäristösopimuksiin.

4. Tällä sopimuksella ei rajoiteta osapuolen oikeutta hyväksyä tai ylläpitää toimenpiteitä 2 kohdassa tarkoitettujen sopimusten täytäntöönpanemiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ei saa soveltaa tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään osapuolten välillä tai kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

⁸⁰ Tätä kohtaa sovellettaessa tässä tarkoitetut monenväliset ympäristösopimukset sisältävät osapuolten ratifioimat pöytäkirjat, muutokset, liitteet ja mukautukset.

271 ARTIKLA

Kestävää kehitystä suosiva kauppa

1. Osapuolet vahvistavat uudelleen, että kaupan olisi edistettävä kestävää kehitystä. Osapuolet tunnustavat myös työelämän perusnormien ja ihmisarvoisen työn myönteisen vaikutuksen talouden tehokkuuden, innovoinnin ja tuottavuuden kannalta sekä keskenään entistä johdonmukaisempien kauppapolitiikan ja työelämää koskevan politiikan toimintalinjojen merkitystä.
2. Osapuolet pyrkivät helpottamaan ja edistämään ympäristöhyödykkeiden ja -palveluiden kauppaa ja ulkomaisia suoria sijoituksia.
3. Osapuolet sopivat edistävänsä parhaita liiketoimintatapoja, jotka liittyvät yritysten yhteiskuntavastuuseen.
4. Osapuolet tunnustavat, että joustavat, vapaaehtoiset ja kannustimiin perustuvat järjestelyt voivat edistää kauppakäytäntöjen ja kestäväen kehityksen tavoitteiden välistä johdonmukaisuutta. Kukin osapuoli kannustaa tällaisten järjestelyjen kehittämistä ja käyttöä lainsäädäntönsä ja toimintalinjojensa mukaisesti.

Biologinen monimuotoisuus

1. Osapuolet tunnustavat, että biologisen monimuotoisuuden ja kaikkien sen osatekijöiden suojeleminen ja kestävä käyttö ovat keskeinen osa kestävä kehityksen saavuttamista. Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa biologisen monimuotoisuuden suojelemaan ja kestävä käyttöön CBD:n ja muiden kansainvälisten sopimusten mukaisesti, joiden sopimuspuolia osapuolet ovat.
2. Osapuolet jatkavat työskentelyä saavuttaakseen kansainväliset tavoitteensa, jotka koskevat kattavien, tehokkaasti hallinnoitujen ja ekologisesti edustavien kansallisten ja alueellisten järjestelmien perustamista ja ylläpitämistä suojelluilla maa-alueilla vuoteen 2010 mennessä ja suojelluilla merialueilla vuoteen 2012 mennessä biologisen monimuotoisuuden suojelemaan ja kestävä käytön kannalta keskeisinä välineinä. Osapuolet tunnustavat myös suojeltujen alueiden merkityksen kyseisillä alueilla ja niiden puskurivyöhykkeillä asuvan väestön hyvinvoinnille.
3. Osapuolet pyrkivät yhdessä edistämään sellaisten menettelytapojen ja ohjelmien kehittämistä, joiden tarkoituksena on aikaansaada asianmukaista taloudellista tuottoa biologisen monimuotoisuuden suojelemaan ja kestävästä käytöstä.

4. Osapuolet tunnustavat CBD:stä johtuvat velvoitteensa kunnioittaa, suojella ja ylläpitää kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietämystä, keksintöjä ja menettelytapoja, jotka ovat osa biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävästä käytön kannalta merkityksellisiä perinteisiä elämänmuotoja, ja ne edistävät niiden laajempaa soveltamista tietämyksen, keksintöjen ja menettelytapojen haltijoiden ilmoitetun ennakkosuostumuksen perusteella sekä rohkaisevat tietämyksen, keksintöjen ja menettelytapojen käytöstä saadun tuoton oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa.

5. Osapuolet palauttavat mieliin CBD:n 15 artiklan ja tunnustavat valtioiden täysivaltaiset oikeudet niiden luonnonvaroihin ja kansallisten hallitusten toimivallan päättää geenivarojen käytöstä niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi osapuolet tunnustavat, että niiden on pyrittävä helpottamaan geenivarojen käyttöä ympäristöä säästäviin tarkoituksiin, että ne eivät voi asettaa CBD:n tavoitteiden vastaisia rajoituksia ja että geenivarojen käyttö edellyttää tällaisia varoja tarjoavan osapuolen ilmoitettua ennakkosuostumusta, ellei kyseinen osapuoli toisin päättä. Osapuolet toteuttavat CBD:n mukaiset asianmukaiset toimenpiteet, joiden tarkoituksena on jakaa oikeudenmukaisella ja tasapuolisella tavalla ja yhteisesti sovituin ehdoin tällaiset varat tarjoavan osapuolen geenivariin liittyvän tutkimuksen ja kehityksen tulokset ja niiden kaupallisesta ja muusta käytöstä saatavat tuotot.

6. Osapuolet pyrkivät vahvistamaan ja lisäämään biologisen monimuotoisuuden suojelusta ja kestävästä käytöstä vastaavien kansallisten instituutioiden valmiuksia käyttämällä siinä valmiuksien parantamisen ja teknisen avun kaltaisia välineitä.

273 ARTIKLA

Metsätuotteiden kauppa

Osapuolet tunnustavat, että metsävarojen kestävä hallinnoinnin edistämiseksi on tärkeää ottaa käyttöön menettelytapoja, jotka niiden kansallisen lainsäädännön ja kansallisten menettelyjen mukaisesti kehittävät metsälainsäädännön täytäntöönpanoa ja metsähallintoa sekä edistävät laillisten ja kestäväällä tavalla korjatusta puusta saatujen metsätuotteiden kauppaa ja joihin voivat kuulua muun muassa seuraavat menettelytavat:

- a) CITES:n tehokas täytäntöönpano ja soveltaminen puulajeihin, joiden voidaan katsoa olevan uhanalaisia kyseisessä yleissopimuksessa vahvistetuin perustein ja sen puitteissa;
- b) sellaisten järjestelmien ja mekanismien kehittäminen, jotka mahdollistavat puutuotteiden laillisen alkuperän varmentamisen koko markkinointiketjussa;

- c) kansainvälisillä markkinoilla hyväksytyjen vapaaehtoisten metsäsertifiointijärjestelmien edistäminen;
- d) avoimuus puutavaratuotantoon käytettävien metsävarojen hallinnoinnissa ja kansalaisten osallistumisen edistäminen; ja
- e) kunkin osapuolen oikeudellisen kehyksen mukaisten puutavaratuotannon valvontajärjestelyjen kehittäminen, mukaan lukien riippumattomat valvontaorganisaatiot.

274 ARTIKLA

Kalatuotteiden kauppa

1. Osapuolet tunnustavat, että kalavaroja on suojeltava ja hallinnoitava järkevällä ja vastuullisella tavalla niiden kestävyden varmistamiseksi.
2. Osapuolet tunnustavat tarpeen yhteistyöhön *alueellisissa kalastusjärjestöissä*, joiden jäseninä ne ovat, seuraavien tavoitteiden saavuttamiseksi:
 - a) kalastuskapasiteetin tarkistaminen ja mukauttaminen kalavarojen perusteella, mukaan lukien liikakalastuksen kohteena olevat kalavarat, jotta voidaan varmistaa, että kalastuskäytännöt ovat oikeassa suhteessa saatavilla oleviin kalastusmahdollisuuksiin;

- b) tehokkaiden seuranta- ja valvontavälineiden ottaminen käyttöön, mukaan lukien tarkkailijajärjestelmät, alusten seurantajärjestelmät, uudelleenlastauksen valvonta ja satamavaltioiden suorittama valvonta, jotta voidaan varmistaa, että kaikkia sovellettavia suojelutoimenpiteitä noudatetaan kaikilta osin;
- c) toimien toteuttaminen laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen (LIS-kalastus) torjumiseksi; tätä varten osapuolet sopivat varmistavansa, että niiden lipun alla purjehtivat alukset kalastavat alueellisten kalastusjärjestöjen vahvistamien sääntöjen mukaisesti, ja määräävänsä seuraamuksia lainsäädäntönsä soveltamisalaan kuuluville aluksille, jotka rikkovat kyseisiä sääntöjä.

275 ARTIKLA

Ilmastonmuutos

1. Osapuolet ottavat huomioon ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen (jäljempänä 'UNFCCC') ja Kioton pöytäkirjan ja tunnustavat, että ilmastonmuutos on yhteinen ja maailmanlaajuinen huolenaihe, joka edellyttää kaikkien maiden mahdollisimman laajaa yhteistyötä ja niiden osallistumista tehokkaisiin ja asianmukaisiin kansainvälisiin vastatoimiin nykyisten ja tulevien sukupolvien edun mukaisesti.

2. Osapuolet ovat vakaasti päättäneet lisätä panostustaan ilmastonmuutosta koskeviin toimiin, joiden toteuttamista teollisuusmaat johtavat, myös edistämällä kansallisia toimintalinjoja ja sopivia kansainvälisiä aloitteita ilmastonmuutoksen lieventämiseksi ja siihen sopeutumiseksi, tasapuolisuuden ja yhteisen mutta eriytyneen vastuun periaatteen ja osapuolten valmiuksien ja sosiaalisten ja taloudellisten edellytysten mukaisesti sekä ottaen erityisesti huomioon niiden osapuolten, jotka ovat kehitysmaita, tarpeet, olosuhteet ja erityisen alttiuden ilmastonmuutoksen kielteisille vaikutuksille.

3. Osapuolet tunnustavat myös, että ilmastonmuutos voi vaikuttaa niiden nykyiseen ja tulevaan kehitykseen, ja korostavat tämän vuoksi, että on tärkeää lisätä ja tukea erityisesti niiden osapuolten sopeuttamistoimenpiteitä, jotka ovat kehitysmaita.

4. Osapuolet ottavat huomioon maailmanlaajuisen tavoitteen siirtyä nopeasti vähähiiliseen talouteen ja edistävät luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä kauppa- ja sijoitustoimenpiteitä, joilla tuetaan parasta saatavilla olevaa teknologiaa sekä helpotetaan sen saamista, levittämistä ja käyttöä puhtaaseen energiantuotantoon ja kulutukseen sekä ilmastonmuutoksen lieventämiseen ja siihen sopeutumiseen.

5. Osapuolet sopivat harkitsevansa toimia, joilla edistetään ilmastonmuutoksen lieventämistä ja siihen sopeutumista koskevia tavoitteita niiden kauppa- ja sijoituspolitiikan avulla muun muassa

- a) helpottamalla kaupan ja sijoitusten esteiden poistamista sellaisten tavaroiden, palveluiden ja teknologian saannilta, innovoinnilta, kehitykseltä ja käytöltä, jotka voivat edistää lieventämistä tai sopeutumista, kun otetaan huomioon kehitysmaiden olosuhteet;

- b) edistämällä energiatehokkuutta ja uusiutuvia energialähteitä koskevia toimenpiteitä, jotka vastaavat ympäristönsuojelun ja talouden tarpeisiin sekä vähentävät kaupan teknisiä esteitä mahdollisimman paljon.

276 ARTIKLA

Siirtotyöläiset

Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää edistää työskentelyolosuhteisiin liittyvää tasapuolista kohtelua, jotta voidaan poistaa kaikenlainen työntekijöiden, myös niiden alueilla laillisesti työskentelevien siirtotyöläisten, kaikenlainen syrjintä.

277 ARTIKLA

Suojelun tasojen säilyttäminen

1. Osapuoli ei saa edistää kauppaa tai sijoituksia alentamalla ympäristö- ja työlaainsäädäntönsä mukaista suojelun tasoa. Osapuoli ei saa kaupan tai sijoitusten edistämiseksi jättää soveltamatta ympäristö- ja työlaainsäädäntöään tai muuten poiketa siitä tavalla, joka alentaa kyseisen lainsäädännön mukaista suojaa.

2. Osapuoli ei saa lyödä laimin ympäristö- ja työla-insäädäntönsä tehokasta täytäntöönpanoa toimimalla tai olemalla toimimatta jatkuvasti tai toistuvasti tavalla, joka vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin.
3. Osapuolet tunnustavat, että jokaisella osapuolella on oikeus käyttää kohtuullista harkintavaltaa voimavarojen kohdentamista koskevissa päätöksissä, jotka liittyvät niiden kansallisten ympäristö- ja työsäännösten ja -normien tutkintaan, valvontaan ja täytäntöönpanoon, asettamatta kuitenkaan kyseenalaiseksi tästä osastosta johtuvien velvoitteiden noudattamista.
4. Tämän osaston määräyksiä ei ole tulkittava siten, että niissä valtuutettaisiin osapuolen viranomaiset toteuttamaan työ- tai ympäristöla-insäädännön täytäntöönpanotoimenpiteitä toisen osapuolen alueella.

278 ARTIKLA

Tieteellinen tieto

Osapuolet tunnustavat, että valmisteltaessa ja pantaessa täytäntöön työterveyden ja -turvallisuuden tai ympäristön suojeluun tähtäviä toimenpiteitä, jotka vaikuttavat osapuolten väliseen kauppaan, on tärkeää ottaa huomioon tieteellinen ja tekninen tieto sekä soveltuvat kansainväliset standardit, suuntaviivat tai suositukset, ja ne toteavat, että jos on olemassa vakavan tai peruuttamattoman vahingon vaara, turvaamistoimenpiteiden käyttöönottoa ei saa lykätä ehdottoman tieteellisen varmuuden puuttumisen vuoksi⁸¹.

⁸¹ Peru soveltaa tätä artiklaa ympäristöä ja kehitystä koskevan Rion julistuksen periaatteen 15 mukaisesti.

279 ARTIKLA

Kestävän kehityksen vaikutusten uudelleenarviointi

Kukin osapuoli sitoutuu tarkastelemaan uudelleen, valvomaan ja arvioimaan asianmukaiseksi katsomallaan tavalla tämän sopimuksen täytäntöönpanon vaikutusta työhön ja ympäristöön kansallisten ja osallistavien prosessiensa välityksellä.

280 ARTIKLA

Institutionaalinen seurantajärjestelmä

1. Kukin osapuoli nimeää hallinnostaan yksikön, joka toimii yhteyspisteenä muille osapuolille kauppaan liittyvien kestävä kehityksen kysymysten täytäntöönpanoa varten ja kaikkien tähän osastoon liittyvien asioiden ja viestien käsittelemiseksi.
2. Osapuolet perustavat kauppaa ja kestävä kehitystä käsittelevän alakomitean. Kauppaa ja kestävä kehitystä käsittelevä alakomitea koostuu kunkin osapuolen hallinnon korkean tason edustajista, jotka vastaavat työ-, ympäristö- ja kauppakysymyksistä.

3. Kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevä alakomitea kokoontuu 2 kohdasta poiketen istuntoihin, joihin osallistuu ainoastaan EU-osapuoli ja yksi Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa silloin, kun kokouksen aiheena on ainoastaan EU-osapuolen ja kyseisen Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kahdenväliset suhteet, mukaan lukien asiat, joita on käsitelty 283 artiklassa tarkoitettujen hallitusten välisten neuvottelujen yhteydessä ja 284 artiklan mukaisesti perustetussa asiantuntijaryhmässä.
4. Kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevä alakomitea kokoontuu vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä ja sen jälkeen tarvittaessa valvomaan tämän osaston täytäntöönpanoa, myös 286 artiklassa tarkoitettujen yhteistyötoimien toteuttamista, ja keskustelemaan tähän osastoon liittyvistä yhteisen edun mukaisista asioista. Alakomitea vahvistaa oman työjärjestyksensä ja tekee päätöksensä yksimielisesti.
5. Kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevän alakomitean työskentely perustuu vuoropuheluun, tehokkaaseen yhteistyöhön, tämän osaston mukaisten sitoumusten ja aloitteiden edistämiseen ja kaikkia osapuolia tyydyttävän ratkaisun etsimiseen mahdollisissa ongelmissa.
6. Kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevän alakomitean tehtävänä on
 - a) vastata tämän osaston seurannasta ja yksilöidä toimenpiteitä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi;

- b) esittää kauppakomitealle tarvittaessa suosituksia tämän osaston asianmukaista täytäntöönpanoa varten ja sen hyödyntämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla;
- c) yksilöidä yhteistyöaloja ja varmistaa yhteistyön tehokas toteuttaminen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 326 artiklan soveltamista;
- d) arvioida tarvittaessa tämän sopimuksen täytäntöönpanon vaikutusta työ- ja ympäristökysymyksiin; ja
- e) ratkaista kaikki muut tämän osaston soveltamisalaan kuuluvat asiat, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 283, 284 ja 285 artiklassa tarkoitettujen järjestelyjen soveltamista.

7. Kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevä alakomitea edistää avoimuutta ja kansalaisten osallistumista työskentelyynsä. Tämän alakomitean päätökset ja kaikki sen mahdollisesti laatimat tämän osaston täytäntöönpanoon liittyviä asioita koskevat kertomukset julkaistaan, ellei alakomitea toisin päättä. Lisäksi alakomitea voi ottaa vastaan ja tarkastella kansalaisten esittämiä tietoja, lausuntoja tai näkemyksiä, jotka liittyvät tätä osastoa koskeviin kysymyksiin.

281 ARTIKLA

Sisäiset järjestelyt

Kukin osapuoli kuulee kansallisia työelämää ja ympäristöä tai kestävää kehitystä käsitteleviä komiteoita tai ryhmiä tai perustaa tällaisia komiteoita tai ryhmiä, jos niitä ei ole. Tällaiset komiteat tai ryhmät voivat antaa lausuntoja ja esittää suosituksia tämän osaston täytäntöönpanosta, myös omasta aloitteestaan, osapuolten omien kanavien kautta. Tällaisten komiteoiden tai ryhmien, joissa edellä mainittuja aloja edustavat järjestöt ovat tasapuolisesti edustettuina, perustamista ja kuulemista koskevat menettelyt toteutetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

282 ARTIKLA

Vuoropuhelu kansalaisyhteiskunnan kanssa

1. Jollei 280 artiklan 3 kohdasta muuta johdu, kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevä alakomitea kokoontuu kerran vuodessa, elleivät osapuolet toisin sovi, istuntoon kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ja suuren yleisön kanssa vuoropuhelun käymiseksi tämän osaston täytäntöönpanemiseen liittyvistä asioista. Osapuolet sopivat tällaisia kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa pidettäviä istuntoja koskevasta menettelystä viimeistään vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. Jotta voidaan edistää asian kannalta merkityksellisten etujen tasapuolista edustamista, osapuolet antavat kaikille 281 artiklassa tarkoitetuille aloille kuuluville sidosryhmille mahdollisuuden osallistua istuntoihin. Näitä istuntoja koskevat yhteenvedot julkaistaan.

283 ARTIKLA

Hallitusten väliset neuvottelut⁸²

1. Osapuoli voi pyytää neuvotteluja toisen osapuolen kanssa mistä tahansa yhteistä etua koskevasta tämän osaston soveltamisalaan kuuluvasta asiasta toimittamalla kirjallisen pyynnön toisen osapuolen yhteyspisteeseen. Pynnön vastaanottaneen osapuolen on vastattava pyyntöön viipymättä.
2. Neuvotteluihin osallistuvat osapuolet pyrkivät kaikin tavoin pääsemään asiassa molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun vuoropuhelun ja neuvottelujen avulla. Neuvotteluun osallistuvien osapuolten yhteisestä sopimuksesta ne pyytävät tarvittaessa tietoja tai mielipiteitä sellaisilta henkilöiltä, järjestöiltä tai elimiltä, jotka voivat auttaa kyseisen asian käsittelemisessä, mukaan lukien 269 ja 270 artiklassa tarkoitettujen sopimusten mukaiset kansainväliset järjestöt tai elimet.

⁸² Tässä osastossa tarkoitettuihin hallitusten välisiin neuvotteluihin osallistuvat osapuolet, jäljempänä 'neuvotteluun osallistuva osapuoli' tai 'neuvotteluun osallistuvat osapuolet', ovat Euroopan unioni ja jokin Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa. Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa ei voi pyytää neuvotteluja toisen Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kanssa.

3. Jos neuvotteluihin osallistuva osapuoli katsoo, että asiasta on keskusteltava lisää, kyseinen osapuoli voi toimittamalla kirjallisen pyynnön toisen neuvotteluun osallistuvan osapuolen yhteyspisteeseen pyytää, että kaupan ja kestävä kehityksen alakomitea kokoontuu tarkastelemaan asiaa. Kaupan ja kestävä kehityksen alakomitean on kokoonnuttava viipymättä, ja sen on pyrittävä löytämään asiaan ratkaisu. Alakomitean päätelmät julkaistaan, ellei se toisin päättä.

4. Kaupan ja kestävä kehityksen alakomitea julkaisee määräajoin kertomuksia, joissa kuvaillaan loppuun saatettujen neuvottelumenettelyjen tuloksia, ja tarvittaessa kertomuksia meneillään olevista neuvotteluista.

284 ARTIKLA

Asiantuntijaryhmä

1. Jos neuvotteluihin osallistuvat osapuolet eivät muuta sovi, neuvotteluihin osallistuva osapuoli voi 90 päivän kuluttua neuvottelupyynnön toimittamisen jälkeen pyytää, että asiantuntijaryhmä kutsutaan koolle tarkastelemaan asiaa, jota ei ole tyydyttävästi käsitelty 283 artiklan mukaisissa hallitusten välisissä neuvotteluissa.

2. Asiantuntijaryhmä valitaan 3 ja 4 kohdassa vahvistettuja menettelyjä noudattaen, ja se ratkaisee, onko osapuoli täyttänyt tästä osastosta johtuvat velvoitteensa.
3. Tämän sopimuksen tullessa voimaan osapuolet toimittava kauppakomitealle luettelon vähintään 15 henkilöstä, jotka ovat tämän osaston soveltamisalaan kuuluvien asioiden asiantuntijoita ja joista vähintään viiden on oltava sellaisia, ettei heillä ole minkään osapuolen kansalaisuutta ja että he voivat toimia asiantuntijaryhmän puheenjohtajana. Tämä luettelo hyväksytään kauppakomitean ensimmäisessä kokouksessa. Asiantuntijoiden on oltava osapuolista riippumattomia, eivätkä he saa ottaa niiltä ohjeita.
4. Kukin menettelyn osapuoli⁸³ valitsee listalta yhden asiantuntijan 30 päivän kuluessa asiantuntijaryhmän perustamista koskevan pyynnön vastaanottamisesta. Menettelyn osapuolet voivat sopia nimittävänsä luettelon ulkopuolisia asiantuntijoita toimimaan asiantuntijaryhmässä, jos ne katsovat tämän tarpeelliseksi. Jos menettelyn osapuoli ei valitse asiantuntijaansa kyseisessä määräajassa, menettelyn toinen osapuoli valitsee listalta asiantuntijan, joka on sen osapuolen kansalainen, joka on jättänyt valitsematta asiantuntijan. Valitut kaksi asiantuntijaa valitsevat puheenjohtajan, joka ei voi olla menettelyn kummankaan osapuolen kansalainen. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, puheenjohtaja valitaan arvalla. Asiantuntijaryhmä perustetaan 40 päivän kuluessa sen perustamista koskevan pyynnön vastaanottamisesta.

⁸³ 'Menettelyn osapuolella' tarkoitetaan neuvotteluihin osallistuvaa osapuolta, joka osallistuu asiantuntijaryhmän avulla käytävään menettelyyn.

5. Menettelyn osapuolet voivat esittää selvityksiä asiantuntijaryhmälle. Asiantuntijaryhmä voi pyytää ja vastaanottaa kirjallisia selvityksiä tai muita tietoja järjestöiltä, instituutioilta ja henkilöiltä, joilla on asian kannalta merkityksellisiä tietoja tai erityisasiantuntemusta, mukaan lukien kirjalliset selvitykset tai tiedot asianmukaisilta kansainvälisiltä järjestöiltä tai elimiltä 269 ja 270 artiklassa tarkoitettuja kansainvälisiä yleissopimuksia ja sopimuksia koskevissa asioissa.

6. Kun tämä sopimus tulee voimaan, osapuolet toimittavat kauppakomitealle asiantuntijaryhmän työjärjestyksen hyväksyttäväksi komitean ensimmäisessä kokouksessa.

285 ARTIKLA

Asiantuntijaryhmän kertomus⁸⁴

1. Asiantuntijaryhmä esittää 60 päivän kuluessa viimeisen asiantuntijan valinnasta menettelyn osapuolille alustavan kertomuksen, joka sisältää sen alustavat päätelmät asiasta. Menettelyn osapuolet voivat esittää asiantuntijaryhmälle alustavasta kertomuksesta kirjallisia kommentteja 15 päivän kuluessa kertomuksen esittämisestä. Tarkasteltuaan kirjalliset kommentit asiantuntijaryhmä voi harkita uudelleen alustavan kertomuksensa sisältöä. Asiantuntijaryhmän loppukertomuksessa on käsiteltävä kaikkia menettelyn osapuolten kirjallisissa kommenteissa esittämiä väitteitä.

⁸⁴ Asiantuntijaryhmä ottaa suosituksia antaessaan huomioon 269 ja 270 artiklassa tarkoitetuista sopimuksista ja yleissopimuksista johtuvien velvoitteiden monenvälisen luonteen.

2. Asiantuntijaryhmä esittää menettelyn osapuolille loppukertomuksensa ja suosituksensa 45 päivän kuluessa siitä, kun alustava kertomus esitettiin osapuolille 1 kohdan mukaisesti. Menettelyn osapuolet julkaisevat ei-luottamuksellisen version loppukertomuksesta 15 päivän kuluessa kertomuksen esittämisestä.
3. Menettelyn osapuolet voivat sopia edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen määräaikojen pidentämisestä.
4. Asianomainen menettelyn osapuoli ilmoittaa kaupan ja kestävä kehityksen alakomitealle asiantuntijaryhmän suosituksia koskevista suunnitelmistaan, mukaan lukien toimintasuunnitelma suositusten toteuttamiseksi. Kaupan ja kestävä kehityksen alakomitea valvoo kyseisen osapuolen määrittämien toimenpiteiden täytäntöönpanoa.
5. Tähän osastoon ei sovelleta XII osaston (Riitojen ratkaiseminen) määräyksiä.

Kauppaa ja kestävää kehitystä koskeva yhteistyö

Ottaen huomioon tämän osaston mukaisen yhteistyön ja XIII osaston (Tekninen apu ja kaupan valmiuksien kehittäminen) määräykset osapuolet tunnustavat, että yhteistoiminta edistää merkittäväällä tavalla tämän osaston täytäntöönpanoa ja hyödyntämistä ja kehittää erityisesti sen määräyksissä tarkoitettuja työhön ja ympäristönsuojeluun liittyviä politiikkoja ja menettelytapoja. Tällaiseen yhteistoimintaan olisi kuuluttava toimet muun muassa seuraavilla yhteisen edun mukaisilla osa-alueilla:

- a) toimet, jotka liittyvät tämän sopimuksen ympäristönsuojeluun ja työelämään aiheuttamien vaikutusten arviointiin, mukaan lukien arvioinnin menetelmien ja indikaattorien parantamiseen tähtäävät toimet;
- b) toimet, jotka liittyvät ILO:n keskeisten yleissopimusten ja monenvälisten ympäristösopimusten mukaiseen tutkintaan ja seurantaan sekä niiden tehokkaaseen täytäntöönpanoon, mukaan lukien kauppaan liittyvät näkökohdat;
- c) tutkimukset, jotka liittyvät työ- ja ympäristönsuojelun tasoon ja normeihin sekä järjestelyihin kyseisten tasojen seuraamiseksi;
- d) toimet, jotka liittyvät ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen lieventämiseen, mukaan lukien toimet, jotka liittyvät metsäkadosta ja metsien tilan heikkenemisestä johtuvien päästöjen vähentämiseen ("REDD");

- e) toimet, jotka liittyvät kaupan kannalta merkitykselliseen kansainväliseen ilmastonmuutosta koskevaan järjestelmään, mukaan lukien kauppaan ja sijoittamiseen liittyvät toimet UNFCCC:n tavoitteiden saavuttamiseksi;
- f) toimet, jotka liittyvät tässä osastossa tarkoitettuun biodiversiteetin suojeluun ja kestäväan käyttöön;
- g) toimet, jotka liittyvät metsätuotteiden laillisen alkuperän määrittämiseen, vapaaehtoiset metsäsertifiointijärjestelmät ja eri metsätuotteiden jäljitettävyys;
- h) toimet, joilla kannustetaan kestäväan metsänhoidon parhaita käytäntöjä;
- i) toimet, jotka liittyvät tässä osastossa tarkoitettuun kalatuotteiden kauppaan;
- j) yritysten yhteiskuntavastuuta koskevien parhaiden käytäntöjen edistämiseen ja täytäntöönpanoon liittyvien tietojen ja asiantuntemuksen vaihto; ja
- k) toimet, jotka liittyvät ihmisarvoista työtä koskevan ILO:n ohjelman kaupan alan näkökohtiin, mukaan lukien kaupan ja tuottavan työllisyyden, työelämän perusnormien, sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen vuoropuhelun väliset yhteydet.

X OSASTO

AVOIMUUS JA HALLINTOMENETTELYT

287 ARTIKLA

Yhteistyö avoimuuden edistämiseksi

Osapuolet on tehtävä yhteistyötä kahdenvälisillä ja monenvälisillä foorumeilla avoimuuden lisäämiseksi kauppaan liittyvissä kysymyksissä.

288 ARTIKLA

Julkaiseminen

1. Kunkin osapuolen on varmistettava, että sen yleiset soveltamistoimenpiteet, mukaan lukien tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevat lait, asetukset, tuomioistuinten päätökset, menettelyt ja hallinnolliset päätökset, julkaistaan tai asetetaan muulla tavoin niiden henkilöiden, joita asiaa koskee, saataville viipymättä siten, että ne voivat tutustua niihin.

2. Kukin osapuoli tarjoaa mahdollisuuksien mukaan henkilöille, joita asia koskee, mahdollisuuden esittää näkökantansa ehdotuksista tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskeviksi laeiksi, asetuksiksi, menettelyiksi tai yleisesti sovellettaviksi hallinnollisiksi päätöksiksi sekä tarkastelee tällaisia näkökantoja, jos ne ovat asian kannalta merkityksellisiä.

3. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettut tiedot katsotaan toimitetuiksi, kun osapuoli on asettanut ne saataville ilmoittamalla ne asianmukaisesti WTO:lle tai kun ne on asetettu saataville kyseisen osapuolen virallisilla verkkosivuilla, joille kaikilla on vapaa pääsy.

289 ARTIKLA

Luottamukselliset tiedot

Tämän sopimuksen määräykset eivät velvoita osapuolta paljastamaan luottamuksellisia tietoja, joiden paljastaminen estäisi lain noudattamisen tai olisi muutoin yleisen edun vastaista tai vaarantaisi yksittäisen julkisen tai yksityisen yrityksen oikeutetut kaupalliset edut.

290 ARTIKLA

Tietojenvaihto

1. Osapuolen on toimitettava toisen osapuolen pyynnöstä ja lainsäädännön sallimissa rajoissa sopimuksen koordinaattorinsa välityksellä viipymättä tiedot ja vastaus kaikkiin kysymyksiin, jotka liittyvät asioihin, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti tähän sopimukseen.
2. Kun osapuoli toimittaa toiselle osapuolelle tämän sopimuksen mukaisesti tietoja, jotka se on määrittänyt luottamuksellisiksi, toisen osapuolen on kohdeltava kyseisiä tietoja luottamuksellisina.
3. Osapuolen sopimuksen koordinaattorin on toisen osapuolen pyynnöstä ilmoitettava kaikista tämän sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä asioista vastaava virasto tai virkamies ja annettava tarvittavaa apua helpottaakseen yhteydenpitoa pyynnön esittäneen osapuolen kanssa.

291 ARTIKLA

Hallintomenettelyt

Kunkin osapuolen on hallinnoitava kaikkia 288 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja yleisesti sovellettavia toimenpiteitä johdonmukaisella, puolueettomalla ja kohtuullisella tavalla. Soveltaessaan kyseisiä toimenpiteitä yksittäistapauksissa toisen osapuolen yksittäisiin henkilöihin, tavarihin, palveluihin tai yksiköihin kunkin osapuolen on

- a) pyrittävä tarjoamaan mahdolluuksiensa ja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti sellaisille henkilöille, joita menettely välittömästi koskee, asianmukainen ilmoitus menettelyn aloittamisesta, mukaan lukien kuvaus menettelyn luonteesta, selvitys siitä oikeusviranomaisesta, jossa menettely on aloitettu, ja yleinen kuvaus riidanalaisista seikoista;
- b) varmistettava, että asianomaisille henkilöille annetaan kohtuullinen mahdollisuus esittää tosiasioita ja väitteitä näkemystensä tueksi ennen lopullista hallintotoimenpidettä, jos siihen on aikaa ja jos menettelyn luonne ja yleinen etu sen sallivat; ja
- c) varmistettava, että sen menettelyt perustuvat sen kansalliseen lainsäädäntöön ja ovat tämän lainsäädännön mukaisia.

Uudelleentarkastelu ja muutoksenhaku

1. Kunkin osapuolen on perustettava tai ylläpidettävä oikeudellisia tuomioistuimia, niihin verrattavia tuomioistuimia tai hallinnollisia tuomioistuimia tai menettelyjä, joiden tarkoituksena on tarkastella pikaisesti uudelleen ja, jos on aihetta, korjata tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia kaupan alaan liittyviä lopullisia hallintotoimenpiteitä. Kyseisten tuomioistuinten tai menettelyjen on oltava riippumattomia hallinnollisesta täytäntöönpanosta vastaavasta viranomaisesta, ja niiden toiminnasta vastaavien on oltava puolueettomia eikä heille saa koitua merkittävää etua asian lopputuloksesta.
2. Kunkin osapuolen on varmistettava, että kyseisissä tuomioistuimissa tai menettelyissä menettelyn osapuolilla on oikeus
 - a) kohtuulliseen mahdollisuuteen tukea tai puolustaa kantojaan; ja
 - b) ratkaisuun, joka perustuu näyttöön ja esitettyihin asiakirjoihin tai, jos osapuolen kansallinen lainsäädäntö niin edellyttää, hallintoviranomaisen kokoamiin asiakirjoihin.
3. Kunkin osapuolen on varmistettava, että kyseessä olevan hallintotoimenpiteen osalta toimivaltainen viranomainen panee ratkaisun täytäntöön ja noudattaa sitä, jos osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesta muutoksenhausta tai uudelleentarkastelusta ei muuta johdu.

293 ARTIKLA

Tukia koskeva avoimuus

1. Tässä sopimuksessa tavarakauppaan liittyvällä tuella tarkoitetaan toimenpidettä, joka kuuluu tukia koskevan sopimuksen 1 artiklan 1 kohdan määritelmän soveltamisalaan ja on erityinen kyseisen sopimuksen 2 artiklassa tarkoitetulla tavalla.
2. Kunkin osapuolen on varmistettava tavarakauppaan liittyvien tukien avoimuus. Kahden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta kunkin osapuolen on toimitettava joka toinen vuosi muille osapuolille kertomus, joka koskee sen hallituksen tai julkisten elinten myöntämien tukien oikeusperustaa, muotoa, määrää tai talousarviota ja mahdollisuuksien mukaan vastaanottajaa. Kertomus katsotaan esitetyksi, jos kyseinen osapuoli asettaa tai sen nimissä asetetaan asianmukaiset tiedot saataville verkkosivuilla, joille on kaikilla pääsy. Osapuolten on otettava tietojenvaihdossa huomioon ammatti- ja liikesalaisuuksia koskevat vaatimukset.
3. Kauppakomitean on tarkasteltava määrääjoin uudelleen kunkin osapuolen edistymistä tämän artiklan täytäntöönpanossa.
4. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan rajoittamatta WTO-sopimuksen asiaa koskevista määräyksistä johtuvia osapuolten oikeuksia soveltaa kaupan oikeussuojakeinoja, hakea riitojen ratkaisemista tai ryhtyä muihin asianmukaisiin toimiin toisen osapuolen myöntämää tukea vastaan.

5. Osapuolet sopivat vaihtavansa jonkin osapuolen pyynnöstä tietoja palveluiden kauppaan liittyviä tukia koskevista asioista ja vaihtavansa näkemyksiä näistä kysymyksistä vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.
6. Tähän artiklaan ei sovelleta XII osaston (Riitojen ratkaiseminen) määräyksiä.

294 ARTIKLA

Erityiset säännöt

Tämän osaston määräysten soveltaminen ei vaikuta tämän sopimuksen muissa osastoissa vahvistettuihin erityisiin sääntöihin.

XI OSASTO

YLEISET POIKKEUKSET

295 ARTIKLA

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

1. Tämän sopimuksen määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne
 - a) velvoittaisivat osapuolta toimittamaan tai antamaan käyttöön tietoja, joiden paljastamista se pitää tärkeiden turvallisuusetujensa vastaisina; tai
 - b) estäisivät osapuolta ryhtymästä toimenpiteisiin, joita se pitää välttämättöminä tärkeiden turvallisuusetujensa suojelemiseksi ja jotka
 - i) liittyvät kansallisen turvallisuuden tai puolustuksen kannalta välttämättömiin julkisiin hankintoihin;
 - ii) liittyvät fissioituvaan ja fuusioituvaan ydinmateriaaliin tai materiaaleihin, joista edellä mainitut on johdettu;

- iii) liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon, julkiseen hankintaan tai kauppaan ja muiden tavaroiden ja materiaalien kauppaan sekä palvelujen tarjoamiseen tai sijoittautumiseen, jonka tarkoituksena on suoraan tai välillisesti sotilaskohteen varustaminen;
 - iv) toteutetaan sodan tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilanteen aikana; tai
- c) estäisivät osapuolta toteuttamasta tarvittavia toimenpiteitä täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi.
2. Kauppakomitealle on toimitettava mahdollisuuksien mukaan tiedot osapuolen 1 kohdan b ja c alakohdan mukaisesti toteuttamista toimenpiteistä ja niiden soveltamisen päättymisestä.

296 ARTIKLA

Verotus

1. Tätä sopimusta sovelletaan verotuksellisiin toimenpiteisiin vain, jos tällainen soveltaminen on tarpeen sopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi.

2. Tällä sopimuksella ei ole vaikutusta osapuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin, jotka johtuvat Euroopan unionin jäsenvaltion ja Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välisestä verosopimuksesta⁸⁵. Jos tämä sopimus ja tällainen verosopimus ovat keskenään ristiriidassa, sovelletaan siltä osin verosopimusta. Jos Euroopan unionin jäsenvaltion ja Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välillä on verosopimus, sen mukaisilla toimivaltaisilla viranomaisilla on yksinomainen vastuu päättää, onko tämän sopimuksen ja kyseisen verosopimuksen välillä ristiriita.

3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne estäisivät osapuolta hyväksymästä tai toteuttamasta toimenpidettä,

- a) jolla pyritään varmistamaan välittömien varojen tehokas ja tasapuolinen määrääminen ja kantaminen;
- b) jolla tehdään ero eri tilanteessa olevien veronmaksajien välillä erityisesti näiden asuinpaikan osalta tai sen osalta, minne ne ovat sijoittaneet pääomansa, kun osapuoli soveltaa kansallisen verolainsäädäntönsä asiaa koskevia säännöksiä, mukaan lukien säännökset tullien määräämisen ja kantamisen varmistamiseksi;
- c) jolla pyritään estämään verojen välttäminen tai kiertäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyjen sopimusten tai muiden verotusjärjestelyjen tai kansallisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti; tai

⁸⁵ Tässä artiklassa 'verosopimuksella' tarkoitetaan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyä yleissopimusta tai muuta kansainvälistä verosopimusta tai -järjestelyä.

d) joka ei ole yhteensopiva tästä sopimuksesta johtuvien suosituimmuuskohtelua koskevien velvoitteiden kanssa, edellyttäen, että erilainen kohtelu johtuu verosopimuksesta.

4. Verotustermit ja -käsitteet, joita ei ole määritelty tässä sopimuksessa, määräytyvät toimenpiteen toteuttavan osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisten verotuksen määritelmien ja käsitteiden tai vastaavien tai samankaltaisten määritelmien ja käsitteiden mukaisesti.

297 ARTIKLA

Maksutase

1. Jos osapuolella on vakavia ulkoiseen rahoitusasemaan tai maksutaseeseen liittyviä ongelmia tai sellaisten vaara on olemassa, se voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa tavara- ja palvelukauppaan ja sijoittautumiseen liittyviä rajoittavia toimenpiteitä, mukaan lukien toimenpiteet, jotka koskevat tällaisiin liiketoimiin liittyviä maksuja ja siirtoja.

2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisesti käyttöön otettujen tai voimassa pidettyjen rajoittavien toimenpiteiden on oltava syrjimättömiä ja määräaikaaisia, ne eivät saa olla laajempia kuin on tarpeen maksutasetilanteen korjaamiseksi ja niiden on oltava WTO-sopimuksessa vahvistettujen edellytysten ja tarvittaessa Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen mukaisia⁸⁶.

⁸⁶ Tässä artikkelissa tarkoitettuja WTO-sopimuksessa vahvistettuja edellytyksiä sovelletaan soveltuvien osin maksutasetoimenpiteisiin, jotka liittyvät sijoittautumiseen muille toimialoille kuin palvelualalle.

3. Osapuolet pyrkivät välttämään 1 kohdassa tarkoitettujen rajoittavien toimenpiteiden soveltamista. Jos osapuoli ottaa käyttöön tai muuttaa tällaisia toimenpiteitä, sen on ilmoitettava asiasta viipymättä muille osapuolille ja esitettävä mahdollisimman pian aikataulu niiden soveltamisen lopettamista varten.

4. Asiasta neuvotellaan viipymättä kauppakomiteassa. Neuvotteluissa arvioidaan sekä sen osapuolen maksutasetilannetta, joka on tämän artiklan nojalla ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa rajoittavia toimenpiteitä, että näitä toimenpiteitä itseään, ottaen huomioon muun muassa seuraavat tekijät:

- a) maksutaseeseen ja ulkoiseen rahoitusasemaan liittyvien ongelmien luonne ja laajuus;
- b) taloudelliset ja kaupankäyntiin liittyvät ulkoiset olosuhteet; ja
- c) mahdollisesti käytettävissä olevat vaihtoehtoiset korjaavat toimenpiteet.

Neuvotteluissa on käsiteltävä sitä, ovatko mahdolliset rajoittavat toimenpiteet 2 ja 3 kohdan mukaisia. Kaikki Kansainvälisen valuuttarahaston esittämät valuuttaan, rahavarantoon ja maksutaseeseen liittyvät tilastolliset ja muut tiedot otetaan huomioon, ja päätelmien perustana käytetään Kansainvälisen valuuttarahaston arviota toimenpiteet käyttöön ottaneen osapuolen maksutaseesta ja ulkoisesta rahoitusasemasta.

XII OSASTO

RIITOJEN RATKAISEMINEN

1 LUKU

TAVOITTEET, SOVELTAMISALA JA MÄÄRITELMÄT

298 ARTIKLA

Tavoite

Tämän osaston tavoitteena on välttää ja ratkaista osapuolten väliset riidat, jotka koskevat tämän sopimuksen tulkittamista ja soveltamista, ja päästä, jos se on mahdollista, yhteisesti tyydyttävään ratkaisuun kaikissa asioissa, jotka voivat vaikuttaa sen toimintaan. Jos yhteisesti tyydyttävän ratkaisun saavuttaminen ei ole mahdollista, tämän osaston ensimmäisenä tavoitteena on varmistaa yleisesti sellaisten kyseessä olevien toimenpiteiden poistaminen, joiden katsotaan olevan ristiriidassa tämän sopimuksen määräysten kanssa.

299 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tämän osaston määräyksiä sovelletaan kaikkiin tämän sopimuksen tulkinnassa ja soveltamisessa esiintyviin erimielisyyksiin, erityisesti silloin, kun osapuoli katsoo, että toisen osapuolen toteuttama toimenpide on tai saattaa olla ristiriidassa sille tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteiden kanssa.
2. Tätä osastoa ei sovelleta Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden välisiin erimielisyyksiin.

300 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä osastossa 'kyseisen riidan osapuolella' tai 'riidan osapuolella' ja 'kyseisen riidan osapuolilla' tai 'riidan osapuolilla' tarkoitetaan tämän osaston mukaiseen riitojenratkaisumenettelyyn osallistuvaa tämän sopimuksen osapuolta tai siihen osallistuvia tämän sopimuksen osapuolia.

2 LUKU

NEUVOTTELUT

301 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan kaikki 299 artiklassa tarkoitettuja asioita koskevat riidat käymällä neuvotteluja vilpittömässä mielessä ja siten, että tavoitteena on päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun.
2. Osapuoli voi pyytää neuvotteluja esittämällä toisella osapuolelle kirjallisen pyynnön ja toimittamalla kauppakomitealle jäljennöksen pyynnöstä; pyynnössä on nimettävä kyseessä oleva toimenpide ja valituksen oikeusperusta.
3. Pynnön vastaanottaneen osapuolen on 10 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta vastattava neuvottelupyyntöön ja toimitettava jäljennös vastauksesta kauppakomitealle. Kiireellisissä tapauksissa tämä määräaika on viisi päivää.
4. Riidan osapuolet voivat sopia, että ne eivät aloita tämän artiklan mukaisia neuvotteluja vaan siirtyvät suoraan 302 artiklan mukaiseen välimiesmenettelyyn. Tällaisesta päätöksestä on ilmoitettava kirjallisesti kauppakomitealle viimeistään viisi päivää ennen välimiespaneelin asettamista koskevaa pyyntöä.

5. Jos neuvottelujen osapuolet eivät toisin sovi, neuvottelut käydään ja ne katsotaan päättyneiksi 30 päivän kuluessa päivästä, jolloin pyynnön vastaanottanut osapuoli otti pyynnön vastaan, ja ne käydään pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella. Riidan osapuolten sopimuksesta neuvottelut voidaan käydä mitä tahansa käytettävissä olevaa teknistä välinettä hyödyntäen. Neuvottelut ja kaikki neuvottelujen aikana esitetyt tiedot ovat luottamuksellisia.
6. Kiireellisissä tapauksissa, mukaan lukien tapaukset, jotka koskevat pilaantuvia tavaroita tai muita sellaisia tavaroita tai palveluja, jotka menettävät nopeasti kaupallisen arvonsa, kuten tietyt kausitavarat tai -palvelut, neuvottelut on aloitettava 15 päivän kuluessa päivästä, jolloin pyynnön vastaanottanut osapuoli on ottanut pyynnön vastaan, ja ne katsotaan päättyneiksi kyseisten 15 päivän kuluessa.
7. Neuvottelujen aikana jokaisen neuvottelun osapuolen on esitettävä tosiasioita koskevat riittävät tiedot, joiden avulla on mahdollista arvioida kattavasti tapaa, jolla voimassa oleva tai ehdotettu toimenpide tai muu asia voisi vaikuttaa tämän sopimuksen toimintaan ja soveltamiseen.
8. Tämän artiklan mukaisissa neuvotteluissa jokaisen neuvottelun osapuolen on varmistettava, että neuvotteluihin osallistuu sen toimivaltaisten viranomaisten sellaista henkilöstöä, jolla on asianmukainen asiantuntemus neuvottelujen kohteena olevasta aiheesta.

9. Jos riidasta on neuvoteltu tässä sopimuksessa perustetussa alakomiteassa, kyseisillä neuvotteluilla voidaan korvata tämän artiklan mukaiset neuvottelut, jos neuvottelun osapuolet eivät toisin sovi, kunhan käsiteltävänä oleva toimenpide ja valituksen oikeusperusta on asianmukaisesti nimetty kyseisten neuvottelujen aikana. Alakomiteassa käydyt neuvottelut katsotaan päättyneiksi 30 päivän kuluessa päivästä, jolloin pyynnön vastaanottanut osapuoli on ottanut neuvottelupyynnön vastaan, jos neuvottelun osapuolet eivät toisin sovi.

10. Osapuoli, joka ei ole neuvottelun osapuoli mutta jolla on intressi neuvottelujen kohteena olevaan asiaan, voi pyytää neuvottelun osapuolilta kirjallisesti viiden päivän kuluessa neuvottelupyynnön vastaanottamisesta mahdollisuutta osallistua neuvotteluihin, ja jäljennös tästä pyynnöstä osallistua neuvotteluihin on toimitettava kauppakomitealle. Jos kukaan neuvottelun osapuolista ei vastusta pyyntöä, kyseinen osapuoli voi osallistua neuvotteluihin kolmantena osapuolena 315 artiklan nojalla laaditun työjärjestyksen, jäljempänä 'työjärjestys', mukaisesti.

3 LUKU

RIITOJENRATKAISUMENETTELYT

302 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn aloittaminen

1. Valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää välimiespaneelin asettamista, jos
 - a) valituksen kohteena oleva osapuoli ei vastaa neuvottelupyyntöön 301 artiklan 3 kohdan mukaisesti;
 - b) neuvotteluja ei käydä tapauksen mukaan 301 artiklan 5 tai 6 kohdassa tarkoitetuissa määräajoissa;
 - c) neuvottelun osapuolet eivät ole onnistuneet saavuttamaan neuvotteluissa ratkaisua riitaan; tai
 - d) riidan osapuolet ovat sopineet 301 artiklan 4 kohdan mukaisesti, että ne eivät käy neuvotteluja.

2. Välimiespaneelin asettamista koskeva pyyntö on tehtävä kirjallisesti valituksen kohteena olevalle osapuolelle sekä kauppakomitealle. Valituksen tehneen osapuolen on pyynnössään nimettävä kohteena oleva toimenpide ja selitettävä, millä tavoin kyseinen toimenpide rikkoo tämän sopimuksen määräyksiä, ja esitettävä selvästi valituksen oikeudelliset perusteet.
3. Osapuoli ei voi pyytää välimiespaneelin asettamista ehdotetun toimenpiteen tarkastelemiseksi.
4. Osapuoli, joka ei ole riidan osapuoli mutta jolla on merkittävä intressi kyseiseen asiaan, voi pyytää kirjallisesti 10 päivän kuluessa välimiespaneelin asettamista koskevan pyynnön vastaanottamisesta riidan osapuolilta mahdollisuutta osallistua välimiesmenettelyyn, ja jäljennös pyynnöstä on toimitettava kauppakomitealle. Kyseinen osapuoli voi osallistua menettelyyn työjärjestyksen mukaisesti kolmantena osapuolena.

303 ARTIKLA

Välimiespaneelin asettaminen

1. Välimiespaneeli koostuu kolmesta välimiehestä.

2. Riidan kukin osapuoli voi nimetä välimiehen 304 artiklan mukaisesti laadittuun luetteloon kirjatusta, minkä tahansa osapuolen ehdottamista ehdokkaista 12 päivän kuluessa päivästä, jolloin valituksen kohteena oleva osapuoli on vastaanottanut välimiespaneelin asettamista koskevan pyynnön. Jos joku riidan osapuolista ei nimeä välimiestään, kauppakomitean puheenjohtajan tai hänen valtuuttamansa henkilön on riidan toisen osapuolen pyynnöstä valittava arvalla välimies niiden ehdokkaiden joukosta, joita kyseinen riidan osapuoli on ehdottanut välimiesten luetteloon.
3. Jos riidan osapuolet eivät pääse sopimukseen välimiespaneelin puheenjohtajan valinnasta 2 kohdassa tarkoitetussa määräajassa, kauppakomitean puheenjohtajan tai hänen valtuuttamansa henkilön on riidan jonkun osapuolen pyynnöstä valittava välimiespaneelin puheenjohtaja arvalla niiden ehdokkaiden joukosta, jotka on välimiesten luettelossa valittu puheenjohtajaehdokkaiksi.
4. Kauppakomitean puheenjohtajan tai hänen valtuuttamansa henkilön on valittava välimiehet arvalla 304 artiklan mukaisesta luettelosta viiden päivän kuluessa päivästä, jolloin 2 tai 3 kohdan mukainen pyyntö on otettu vastaan.

5. Sen estämättä, mitä 2–4 kohdassa määrätään, riidan osapuolet voivat valita yhteisellä sopimuksella 10 päivän kuluessa päivästä, jolloin valituksen kohteena oleva osapuoli on vastaanottanut pyynnön, välimiehiksi sellaisia henkilöitä, jotka eivät sisälly välimiesten luetteloon mutta jotka täyttävät 304 artiklan 3 kohdassa määrätyt edellytykset.

6. Välimiespaneelin asettamispäiväksi on katsottava päivä, jolloin kaikki nimetyt välimiehet ovat työjärjestyksen mukaisesti vahvistaneet hyväksyvänsä nimityksen.

304 ARTIKLA

Välimiesten luettelo

1. Kauppakomitean on ensimmäisessä kokouksessaan laadittava luettelo 25 henkilöstä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan välimiehinä. Kukin osapuoli ehdottaa viittä henkilöä toimimaan välimiehinä. Osapuolten on myös valittava yhteisellä sopimuksella 10 henkilöä, jotka eivät ole minkään osapuolen kansalaisia⁸⁷ ja joiden on toimittava välimiespaneelin puheenjohtajana.

2. Kauppakomitean on varmistettava, että 1 kohdan mukaisesti laadittu luettelo on aina täydellinen. Luetteloa voidaan kuitenkin käyttää 303 artiklan mukaisesti, vaikka se ei olisikaan täydellinen.

⁸⁷ Tässä osastossa 'kansalaisella' tarkoitetaan luonnollista henkilöä, jolla on jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion tai Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan kansalaisuus tai joka asuu pysyvästi jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Andien yhteisöön kuuluvassa allekirjoittajamaassa.

3. Välimiehillä on oltava erityisasiantuntemusta tai kokemusta lainsäädännön, kansainvälisen kaupan tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla. Välimiesten on oltava riippumattomia ja puolueettomia, heillä ei saa olla suoria eikä välillisiä etuyhteyksiä mihinkään osapuoleen eivätkä he saa ottaa ohjeita miltään osapuolelta tai organisaatiolta. Välimiesten on noudatettava tämän osaston mukaisesti vahvistettuja menettelysääntöjä, jäljempänä 'menettelysäännöt'.

4. Kauppakomitean on lisäksi laadittava lisäluetteloita 12 henkilöstä, joilla on alakohtaista asiantuntemusta tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista. Kunkin osapuolen on nimitettävä tätä varten kolme henkilöä toimimaan välimiehinä. Osapuolten on valittava yhteisellä sopimuksella välimiespaneelin puheenjohtajiksi kolme ehdokasta, jotka eivät ole minkään osapuolen kansalaisia. Kunkin riidan osapuoli voi halutessaan nimetä välimiehensä niistä ehdokkaista, joita jokin osapuoli on ehdottanut alakohtaiseen luetteloon. Sovellettaessa 303 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua valintamenettelyä kauppakomitean puheenjohtaja tai hänen valtuuttamansa henkilö voi käyttää alakohtaista luetteloa, jos riidan osapuolet suostuvat siihen.

305 ARTIKLA

Vastustaminen, erottaminen ja korvaaminen

1. Riidan osapuoli voi vastustaa välimiestä tapauksissa, joissa voidaan perustellusti epäillä välimiehen rikkoneen menettelysääntöjä. Välimiehen vastustamista tai erottamista koskeva päätös on tehtävä työjärjestyksen mukaisesti.
2. Jos välimies ei kykene osallistumaan menettelyyn, eroaa tai on korvattava toisella henkilöllä, uusi välimies on valittava 303 artiklan mukaisesti.

306 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn keskittäminen

Kun useampi kuin yksi osapuoli pyytää välimiespaneelin asettamista käsittelemään samaa toimenpidettä ja vetoaa samoihin oikeudellisiin perusteisiin, tällaisten pyyntöjen käsittelemiseksi on aina kun mahdollista perustettava vain yksi välimiespaneeli.

307 ARTIKLA

Välitystuomio

1. Välimiespaneeli antaa tuomionsa tiedoksi riidan osapuolille ja kauppakomitealle 120 päivän kuluessa paneelin asettamisesta. Jos välimiespaneeli katsoo, että määräaika ei pystytä noudattamaan, paneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti riidan osapuolille ja kauppakomitealle sekä ilmoitettava syyt viivästykseen ja päivämäärä, jona paneeli aikoo antaa tuomionsa tiedoksi. Välitystuomio on joka tapauksessa annettava tiedoksi viimeistään 150 päivän kuluttua välimiespaneelin asettamispäivästä.

2. Kiireellisissä tapauksissa, mukaan lukien tapaukset, jotka koskevat pilaantuvia tavaroita tai muita sellaisia tavaroita tai palveluja, jotka menettävät nopeasti kaupallisen arvonsa, kuten tietyt kausitavarat tai -palvelut, välimiespaneelin on 10 päivän kuluessa asettamispäivästään tehtävä päätös siitä, katsotaanko asia kiireelliseksi. Välimiespaneelin on annettava tuomionsa tiedoksi 60 päivän kuluessa välimiespaneelin asettamispäivästä ja joka tapauksessa viimeistään 75 päivän kuluttua mainitusta päivästä.

308 ARTIKLA

Välitystuomion täytäntöönpano

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet välitystuomion noudattamiseksi viipymättä.

2. Valituksen kohteena olevan osapuolen on 30 päivän kuluessa tuomion tiedoksisaamisesta ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle seuraavat seikat:

- a) toimenpiteet, joita se pitää tarpeellisina tuomion noudattamiseksi;
- b) kohtuullinen määräaika, jonka se tarvitsee tuomion noudattamiseksi; ja
- c) tarjous väliaikaisesta korvauksesta ennen sellaisten toimenpiteiden täysimääräistä täytäntöönpanoa, joita se pitää tarpeellisina tuomion noudattamiseksi.

3. Jos riidan osapuolet ovat erimielisiä tällaisen ilmoituksen sisällöstä, valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää tuomion antanutta välimiespaneelia ratkaisemaan, ovatko 2 kohdan a alakohdan mukaisesti ehdotetut toimenpiteet tämän sopimuksen mukaisia, onko määräaika tuomion noudattamiseksi kohtuullinen ja/tai onko korvaustarjous selvästi suhteettoman alhainen. Ratkaisu on tehtävä 45 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.

4. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai joku sen jäsenistä ei pysty kokoontumaan, sovelletaan 303 artiklan mukaista menettelyä. Määräaika tuomion antamiselle tiedoksi on 45 päivää uuden välimiespaneelin asettamispäivästä.

5. Riidan osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella pidentää 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua kohtuullista määräaika.

Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle ja kauppakomitealle toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa laiminlyönnin lopettamiseksi, ennen 308 artiklan 2 kohdan b alakohdan ja 3 tai 5 kohdan mukaisesti asetetun kohtuullisen määräajan päättymistä.
2. Jos valituksen kohteena olevan osapuolen 1 kohdan mukaisesti ilmoittamat toimenpiteet eivät ole kyseisen osapuolen 308 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti aikaisemmin ilmoittamien toimenpiteiden kaltaisia tai jos valituksen tehnyt osapuoli on pyytänyt välimiehiltä 308 artiklan 3 kohdan mukaista ratkaisua ja 1 kohdan mukaisesti ilmoitetut toimenpiteet eivät ole niiden toimenpiteiden kaltaisia, jotka välimiespaneeli vahvisti tämän sopimuksen kanssa yhteensopiviksi, ja jos riidan osapuolet ovat erimielisiä ilmoitettujen toimenpiteiden olemassaolosta tai niiden yhteensopivuudesta sopimuksen kanssa, valituksen tehnyt osapuoli voi kirjallisesti pyytää alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällaisessa pyynnössä on nimettävä kyseessä oleva toimenpide ja selostettava, miksi se ei ole yhteensopiva tämän sopimuksen kanssa. Välimiespaneelin on annettava tuomionsa tiedoksi 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.
3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai joku sen jäsenistä ei ole käytettävissä, sovelletaan 303 artiklan mukaista menettelyä. Ratkaisu on annettava 30 päivän kuluessa uuden välimiespaneelin asettamispäivästä.

310 ARTIKLA

Välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet

1. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli ei ilmoita välitystuomion noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä ennen kohtuullisen määräajan päättymistä tai jos välimiespaneeli päättää 309 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että ilmoitettu toimenpide ei ole yhteensopiva tämän sopimuksen kanssa, valituksen tehnyt osapuoli voi
 - a) vaatia valituksen kohteena olevalta osapuolelta korvausta välitystuomion noudattamatta jättämisestä joko väliaikaisen korvauksen jatkamisen tai erillisen korvauksen muodossa, tai
 - b) ilmoittaa valituksen kohteena olevalle osapuolelle ja kauppakomitealle aikeestaan keskeyttää 299 artiklassa tarkoitettuihin määräyksiin perustuvat myönnytykset kyseisestä rikkomisesta johtuvien mitätöivien tai heikentävien vaikutusten tasoa vastaavassa määrin.
2. Jos riidan osapuolet eivät pääse sopimukseen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua korvauksesta 20 päivän kuluessa kohtuullisen määräajan päättymisestä tai sellaisesta välimiespaneelin ratkaisusta, jonka mukaan 311 artiklan 2 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide ei ole yhteensopiva tämän sopimuksen kanssa, valituksen tehnyt osapuoli voi ilmoittaa valituksen kohteena olevalle osapuolelle ja kauppakomitealle aikeestaan keskeyttää 299 artiklassa tarkoitettuihin määräyksiin perustuvat edut kyseisestä rikkomisesta johtuvien mitätöivien tai heikentävien vaikutusten tasoa vastaavassa määrin.

3. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli ei suorita 308 artiklan mukaisesti määritettyä väliaikaista korvausta kohtuullisessa ajassa⁸⁸, valituksen tehnyt osapuoli voi ilmoittaa valituksen kohteena olevalle osapuolelle ja kauppakomitealle aikeestaan keskeyttää 299 artiklassa tarkoitettujen määräyksiin perustuvat edut kyseisen korvauksen tasoa vastaavassa määrin, kunnes väliaikainen korvaus suoritetaan tai valituksen kohteena oleva osapuoli toteuttaa toimenpiteen välitystuomion noudattamiseksi sen mukaan, kumpi tapahtuu ensin.
4. Kun valituksen tehnyt osapuoli ilmoittaa aikeestaan keskeyttää edut 2 tai 3 kohdan nojalla, kyseinen osapuoli voi keskeyttää edut 10 päivän kuluttua ilmoituksesta, ellei valituksen kohteena oleva osapuoli pyydä välimiehiltä ratkaisua 5 kohdan mukaisesti.
5. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli katsoo, että ilmoitettu keskeytyksen taso ei vastaa rikkomisesta johtuvia mitätöiviä tai heikentäviä vaikutuksia, se voi kirjallisesti pyytää alkuperäiseltä välimiespaneelilta ratkaisua asiaan. Kyseinen pyyntö on annettava tiedoksi valituksen tehneelle osapuolelle ja kauppakomitealle ennen 4 kohdassa tarkoitettua 10 päivän määräajan umpeutumista. Alkuperäisen välimiespaneelin on annettava etujen keskeyttämisen tasoa koskeva ratkaisunsa tiedoksi riidan osapuolille ja kauppakomitealle 30 päivän kuluessa päivästä, jona kyseinen välimiespaneeli on vastaanottanut pyynnön. Etuja ei saa keskeyttää ennen kuin alkuperäinen välimiespaneeli on antanut ratkaisunsa tiedoksi riidan osapuolille, ja keskeytys on toteutettava välimiespaneelin ratkaisua noudattaen.

⁸⁸ Valituksen kohteena oleva osapuoli ei ole suorittanut väliaikaista korvausta kohtuullisessa ajassa ainoastaan siinä tapauksessa, että valituksen kohteena oleva osapuoli ei aloita korvauksen suorittamiseen johtavaa sisäistä menettelyään kohtuullisessa ajassa tai kun tällaiset sisäiset menettelyt johtavat väliaikaisen korvauksen suorittamisen vastaiseen päätökseen.

6. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai joku sen jäsenistä ei ole enää käytettävissä, sovelletaan 303 artiklan mukaista menettelyä. Ratkaisu on annettava 45 päivän kuluessa uuden välimiespaneelin asettamispäivästä.

7. Tästä artiklasta johtuvan korvauksen tai etujen keskeytyksen on oltava väliaikainen, eikä se poista valituksen kohteena olevan osapuolen velvoitetta noudattaa välitystuomiota. Tällaisia korjaavia toimenpiteitä voidaan soveltaa ainoastaan siihen asti kunnes tämän sopimuksen kanssa ristiriidassa olevaksi katsottu toimenpide peruutetaan tai sitä muutetaan siten, että se vastaa tämän sopimuksen määräyksiä, tai kunnes riidan osapuolet ovat päässeet yhteisesti sovittuun ratkaisuun.

311 ARTIKLA

Etujen keskeyttämisen tai välitystuomion noudattamatta jättämisestä johtuvan korvauksen jälkeen toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu

1. Valituksen kohteena oleva osapuoli voi ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle ja kauppakomitealle milloin tahansa toimenpiteestä, jonka se on toteuttanut välitystuomion noudattamiseksi, ja, tilanteen mukaan, valituksen tehneelle osapuolelle osoittamastaan pyynnöstä lopettaa etujen keskeyttäminen tai aikeestaan lopettaa noudattamatta jättämisestä johtuvan korvauksen suorittaminen. Etujen keskeyttäminen on 2 kohdassa tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta lopetettava 30 päivän kuluttua tällaisesta ilmoituksesta.

2. Jos riidan osapuolet eivät pääse sopimukseen ilmoitetun toimenpiteen yhteensopivuudesta tämän sopimuksen määräysten kanssa 30 päivän kuluessa 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä, kumpi osapuoli tahansa voi kirjallisesti pyytää alkuperäiseltä välimiespaneelilta ratkaisua asiaan. Tällaisesta pyynnöstä on ilmoitettava samanaikaisesti valituksen kohteena olevalle osapuolelle ja kauppakomitealle. Välitystuomio on annettava tiedoksi riidan osapuolille ja kauppakomitealle 45 päivän kuluessa tällaisesta pyynnöstä. Jos välimiespaneeli päättää, että toimenpide välitystuomion noudattamiseksi on yhteensopiva tämän sopimuksen määräysten kanssa, etujen keskeyttäminen on lopetettava.
3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai joku sen jäsenistä ei ole käytettävissä, sovelletaan 303 artiklan mukaista menettelyä. Ratkaisu on annettava tiedoksi 45 päivän kuluessa uuden välimiespaneelin asettamispäivästä.
4. Jos riidan osapuolet eivät ole 2 kohdassa tarkoitetun 30 päivän määräajan jälkeen pyytäneet alkuperäistä välimiespaneelia päättämään, onko 1 artiklan mukaisesti ilmoitettu toimenpide yhteensopiva tämän sopimuksen kanssa, ja jos valituksen tehnyt osapuoli ei ole noudattanut velvoitettaan lopettaa etujen keskeyttäminen, valituksen kohteena oleva osapuoli voi keskeyttää etujen tarjoamisen tasolle, joka vastaa valituksen tehneen osapuolen soveltamaa tasoa, niin kauan kuin viimeksi mainittu osapuoli pitää edut keskeytettyinä.

312 ARTIKLA

Pyyntö välitystuomion selventämiseksi

1. Riidan osapuoli voi 10 päivän kuluessa välitystuomion tiedoksiantamisesta toimittaa välimiespaneelille kirjallisen pyynnön, jossa pyydetään selventämään tiettyjä sellaisia tuomioon sisältyvän määräyksen tai suosituksen erityisiä näkökohtia, myös noudattamiseen liittyviä näkökohtia, joita osapuoli pitää epäselvinä, ja jäljennös pyynnöstä on toimitettava riidan toiselle osapuolelle ja kauppakomitealle. Riidan toinen osapuoli voi esittää välimiespaneelille huomautuksia tällaisesta pyynnöstä, ja sen on toimitettava jäljennös niistä alkuperäisen selventämistä koskevan pyynnön esittäneelle osapuolelle. Välimiespaneelin on vastattava tällaiseen pyyntöön 10 päivän kuluessa sen vastaanottamisesta.
2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisen pyynnön esittäminen ei vaikuta 308 artiklassa tarkoitettuihin määräaikoihin.

313 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn keskeyttäminen ja päättäminen

1. Riidan osapuolet voivat milloin tahansa sopia keskeyttävänsä välimiespaneelin työskentelyn määräajaksi, joka on enintään 12 kuukautta tällaisen sopimuksen tekemisestä. Riidan osapuolten on ilmoitettava tällaisesta sopimuksesta kirjallisesti välimiespaneelin puheenjohtajalle ja toimitettava jäljennös siitä kauppakomitealle. Tällaisen keskeytyksen yhteydessä 307 artiklassa asetettuja määräaikoja pidennetään työskentelyn keskeytymisen kestoja vastaavasti.

2. Jos välimiespaneelin työskentely on ollut keskeytettynä yli 12 kuukautta, välimiespaneelin toimivalta päättyy, elleivät riidan osapuolet toisin sovi. Jos välimiespaneelin toimivalta päättyy, tämän artiklan määräykset eivät estä osapuolta aloittamasta uutta välimiesmenettelyä samasta asiasta.

3. Riidan osapuolet voivat milloin tahansa sopia välimiesmenettelyn päättämisestä toimittamalla asiasta yhteisen kirjallisen ilmoituksen välimiespaneelin puheenjohtajalle ja jäljennöksen ilmoituksesta kauppakomitealle.

4 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

314 ARTIKLA

Yhteisesti sovittu ratkaisu

Riidan osapuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun tämän osaston soveltamisalaan kuuluvassa riidassa. Riidan osapuolten on yhdessä ilmoitettava kauppakomitealle kaikista tällaisista ratkaisuista. Kun yhteisesti sovitusta ratkaisusta on ilmoitettu, menettely päättyy.

315 ARTIKLA

Työjärjestys ja menettelysäännöt

1. Tämän osaston mukaisissa riitojenratkaisumenettelyissä on noudatettava työjärjestystä, jonka kauppakomitea hyväksyy ensimmäisessä kokouksessaan tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen. Kauppakomitean on hyväksyttävä samassa kokouksessa myös välimiesten menettelysäännöt.
2. Kaikki välimiespaneelin kokoukset ovat avoimia yleisölle työjärjestyksen mukaisesti, elleivät riidan osapuolet muuta sovi.

316 ARTIKLA

Tiedot ja tekninen apu

1. Välimiespaneeli voi riidan osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan hankkia asianmukaisiksi katsomiaan tietoja kaikista lähteistä, myös riidan osapuolilta. Välimiespaneelilla on myös oikeus hankkia asianmukaisiksi katsomansa asiantuntijalausunnot. Kaikki tällä tavoin hankitut tiedot on annettava tiedoksi riidan kaikille osapuolille, jotta ne voivat esittää huomautuksia.

2. Välimiespaneeli voi myös antaa riidan osapuolen alueelle sijoittautuneille valtiosta riippumattomille henkilöille, joita asia koskee, mahdollisuuden toimittaa *amicus curiae* -lausumia työjärjestyksen mukaisesti.

317 ARTIKLA

Tulkintasäännöt

Välimiespaneelin on tulkittava 299 artiklassa tarkoitettuja määräyksiä sellaisten kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen mukaisesti, jotka sisältyvät valtiosopimusoikeudesta 23 päivänä toukokuuta 1969 tehtyyn Wienin yleissopimukseen. Välitustuomioilla ei voida lisätä eikä vähentää 299 artiklassa tarkoitettujen määräysten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita.

318 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisut ja tuomiot

1. Välimiespaneelin on pyrittävä tekemään kaikki ratkaisut yksimielisesti. Jos ratkaisua ei kuitenkaan voida tehdä yksimielisesti, asiasta on päätettävä annettujen äänten enemmistöllä. Välimiesten eriäviä mielipiteitä ei kuitenkaan milloinkaan julkaista.

2. Kaikki välitystuomiot sitovat riidan osapuolia eivätkä ne luo minkäänlaisia oikeuksia tai velvollisuuksia luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille. Tuomiossa on esitettävä tosiseikkoihin perustuvat ratkaisut, tämän sopimuksen asiaa koskevien määräysten sovellettavuus, määrittely siitä, onko kyseinen osapuoli noudattanut niistä johtuvia velvoitteitaan, ja sen ratkaisujen ja päätelmien keskeiset perustelut.
3. Välimiespaneeli voi riidan osapuolen pyynnöstä antaa suosituksia tuomion täytäntöönpanosta.
4. Välitystuomiot ovat julkisia, elleivät riidan osapuolet toisin sovi.

319 ARTIKLA

Suhde WTO:ssa sovittuihin oikeuksiin ja foorumin valinta

1. Tähän osastoon sisältyvät määräykset eivät rajoita WTO-sopimuksesta johtuvia osapuolten oikeuksia ja velvoitteita, mukaan lukien toimet riitojen ratkaisemiseksi.

2. Tästä sopimuksesta ja WTO-sopimuksesta johtuvaa samaa toimenpidettä koskevat riidat voidaan ratkaista tämän osaston mukaisesti tai riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevan sopimuksen mukaisesti valituksen tehneen osapuolen harkinnan mukaan. Jos osapuoli kuitenkin on pyytänyt paneelin asettamista riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevan sopimuksen 6 artiklan mukaisesti tai välimiespaneelin asettamista 303 artiklan mukaisesti, kyseinen osapuoli voi aloittaa samaa toimenpidettä koskevan riitojenratkaisumenettelyn toisella foorumilla ainoastaan silloin, kun valitun foorumin toimivaltainen elin ei ole antanut asiassa pääasiaa koskevaa ratkaisua menettelyllisten tai lainkäyttövaltaan liittyvien syiden vuoksi.

3. Osapuolten mukaan kaksi riitaa tai sitä useampi riita koskee samaa asiaa, kun niihin osallistuvat samat riidan osapuolet, kun ne liittyvät samaan toimenpiteeseen ja koskevat samaa rikkomista.

4. Tämän osaston määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta WTO:n riitojenratkaisuelimen hyväksymää etujen keskeyttämistä. WTO-sopimukseen ei voida vedota siinä tarkoituksessa, että estetään osapuolta keskeyttämästä edut tämän osaston mukaisesti.

320 ARTIKLA

Määräajat

1. Tässä osastossa vahvistetut määräajat, mukaan lukien välimiespaneelille välitystuomioiden tiedoksi antamista varten asetetut määräajat, lasketaan alkaen ensimmäisestä sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat.

2. Riidan osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella pidentää mitä tahansa tässä osastossa tarkoitettua määräaikaa.

321 ARTIKLA

Työjärjestyksen ja menettelysääntöjen muuttaminen

Kauppakomitea voi muuttaa työjärjestystä ja menettelysääntöjä.

322 ARTIKLA

Sovittelujärjestelmä

Liitteen XIV (Muita kuin tariffitoimenpiteitä koskeva sovittelujärjestelmä) mukaisesti osapuoli voi pyytää toista osapuolta aloittamaan sovittelumenettelyn, joka koskee mitä hyvänsä III osaston (Tavarakauppa) soveltamisalaan kuuluviin asioihin liittyviä muita kuin tariffitoimenpiteitä, jotka pyynnön kohteena oleva osapuoli on toteuttanut, ja joiden osalta pyynnön esittänyt osapuoli katsoo, että ne haittaavat kauppaa.

323 ARTIKLA

Hyvät palvelukset ja sovittelu

1. Sen estämättä, mitä 322 artiklassa määrätään, osapuolet voivat milloin tahansa sopia soveltavansa vaihtoehtoisena riitojenratkaisukeinona hyviä palveluksia tai sovittelua.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja vaihtoehtoisia riitojenratkaisukeinoja on noudatettava asianomaisten osapuolten sopimien menettelyjen mukaisesti.
3. Tämän artiklan mukaisesti vahvistetut menettelyt voivat alkaa milloin tahansa, ja mikä tahansa asianomaisista osapuolista voi keskeyttää tai lopettaa ne milloin tahansa.
4. Tämän artiklan mukaiset menettelyt ovat luottamuksellisia, ja ne eivät vaikuta asianomaisten osapuolten oikeuksiin muissa menettelyissä.

XIII OSASTO

TEKNINEN APU JA KAUPAN VALMIUKSIEN KEHITTÄMINEN

324 ARTIKLA

Tavoitteet

1. Osapuolet sopivat tiivistävänsä yhteistyötä tämän sopimuksen täytäntöönpanon edistämiseksi ja sen hyödyntämiseksi mahdollisimman suuressa määrin sen tulosten optimoimiseksi, mahdollisuuksien lisäämiseksi ja mahdollisimman suuren hyödyn saavuttamiseksi osapuolille. Yhteistyötä kehitetään osapuolten välisiä yhteistyösuhteita koskevan oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen mukaisesti, ja sen yhtenä pää tavoitteena on vauhdittaa kestävää taloudellista kehitystä, jonka avulla voidaan lisätä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja erityisesti vähentää köyhyyttä.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi osapuolet sopivat painottavansa erityisesti yhteistyöaloitteita, joilla pyritään
 - a) parantamaan ja luomaan uusia mahdollisuuksia kaupan ja sijoitusten alalla, edistämään kilpailukykyä ja innovointia sekä uudenaikaistamaan tuotantoa, helpottamaan kauppaa ja siirtämään teknologiaa;

- b) edistämään mikroyritysten ja pk-yritysten kehittämistä käyttämällä kauppaa välineenä köyhyyden vähentämiseen;
- c) edistämään oikeudenmukaista ja tasapuolista kauppaa, helpottamaan tämän sopimuksen mukaisten etujen saamista kaikilla tuotannon aloilla ja erityisesti heikoimmilla aloilla;
- d) lisäämään kaupallisia ja institutionaalisia valmiuksia tällä alalla tämän sopimuksen täytäntöönpanoa varten ja jotta sitä voitaisiin hyödyntää mahdollisimman suuressa määrin; ja
- e) vastaamaan tämän sopimuksen muissa osissa yksilöityihin yhteistyötarpeisiin.

325 ARTIKLA

Soveltamisala ja välineet

1. Yhteistyö on toteutettava osapuolten käytettävissä olevien välineiden, resurssien ja järjestelmien avulla voimassa olevia sääntöjä ja menettelyjä noudattaen, ja sen toteuttamisesta vastaavat kunkin osapuolen elimet, joilla on toimivalta yhteistyösuhteiden, myös kauppaan liittyvää yhteistyötä koskevien yhteistyösuhteiden, toimeenpanon osalta.

2. Osapuolet voivat 1 kohdan mukaisesti käyttää välineinä muun muassa tietojen, kokemusten ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, teknistä apua ja rahoitusapua sekä hankkeiden yhteistä yksilöimistä, kehittämistä ja toteutusta.

326 ARTIKLA

Tämän osaston mukaista yhteistyötä koskevat kauppakomitean tehtävät

1. Osapuolet kiinnittävät erityistä huomiota niiden yhteistyötoimenpiteiden seurantaan, jotka on otettu käyttöön tämän sopimuksen optimaaliseksi täytäntöönpanemiseksi ja sen tarjoamien etujen hyödyntämiseksi mahdollisimman suuressa määrin.
2. Kauppakomitean on seurattava 324 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden mukaisen yhteistyön keskeisten osa-alueiden toteuttamista ja tarvittaessa kannustettava ja opastettava siinä.
3. Kauppakomitea voi esittää suosituksia yhteistyön suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaaville kunkin osapuolen toimivaltaisille elimille.

XIV OSASTO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

327 ARTIKLA

Liitteet, lisäykset, julistukset ja alaviitteet

Tämän sopimuksen liitteet, lisäykset, julistukset ja alaviitteet ovat sen erottamaton osa.

328 ARTIKLA

Uusien jäsenvaltioiden liittyminen Euroopan unioniin

1. EU-osapuoli ilmoittaa Andien yhteisöön kuuluville allekirjoittajamaille, jos jokin kolmas maa hakee Euroopan unionin jäsenyyttä.
2. Euroopan unionin ja Euroopan unionin jäsenyyttä hakevan ehdokasmaan välisissä neuvotteluissa EU-osapuoli
 - a) toimittaa Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan pyynnöstä mahdollisuuksien mukaan tiedot, jotka koskevat mitä hyvänsä tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa asiaa; ja

b) ottaa huomioon Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden esittämät huolenaiheet.

3. EU-osapuoli ilmoittaa Andien yhteisöön kuuluville allekirjoittajamaille kaikista voimaan tulleista liittymisistä Euroopan unioniin.

4. EU-osapuoli ja Andien yhteisöön kuuluvat allekirjoittajamaat tarkastelevat kauppakomiteassa riittävän ajoissa ennen kolmannen maan liittymistä Euroopan unioniin kyseisen liittymisen mahdollisia vaikutuksia tähän sopimukseen. Kauppakomitea päättää mahdollisesti tarvittavista mukautus- tai siirtymätoimenpiteistä.

329 ARTIKLA

Muiden Andien yhteisön jäsenmaiden liittyminen tähän sopimukseen

1. Sellainen Andien yhteisön jäsenmaa, joka ei ole tämän sopimuksen osapuoli sen tullessa voimaan EU-osapuolen ja vähintään yhden Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välillä, jäljempänä 'Andien yhteisöön kuuluva hakijamaa', voi liittyä tähän sopimuksen tässä artikkelissa määrättyjen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

2. EU-osapuoli neuvottelee Andien yhteisöön kuuluvan hakijamaan kanssa ehdot maan liittymiselle tähän sopimukseen. Näissä neuvotteluissa EU-osapuolen tavoitteena on säilyttää tämän sopimuksen eheys ja rajoittaa neuvottelujen mahdollista joustoa vastavuoroisten myönnytysten luetteloiden osalta, jotka vastaavat liitettä I (Tullien poistoluettelot), liitettä VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) ja liitettä VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista), ja kaikkien muiden seikkojen osalta, joita koskeva jousto on tarpeen Andien yhteisöön kuuluvan hakijamaan liittymiseksi. EU-osapuoli ilmoittaa kauppakomitealle näiden neuvottelujen päättymisestä 3 kohdassa tarkoitettua kuulemista varten.
3. EU-osapuoli kuulee kauppakomiteassa Andien yhteisöön kuuluvia allekirjoittajamaita Andien yhteisöön kuuluvan hakijamaan kanssa käytyjen liittymisneuvottelujen tuloksista, joilla voi olla vaikutusta Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden oikeuksiin tai velvoitteisiin. Kauppakomitean on osapuolen pyynnöstä tarkasteltava uudelleen Andien yhteisöön kuuluvan hakijamaan liittymisen vaikutuksia tähän sopimukseen ja päätettävä mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä.
4. Andien yhteisöön kuuluvan hakijamaan liittyminen tulee voimaan kauppakomitean etukäteen hyväksymän liittymispöytäkirjan tekemisellä⁸⁹. Osapuolten on toteutettava kyseisen pöytäkirjan voimaantulon edellyttämät sisäiset menettelyt.

⁸⁹ Sen estämättä, mitä tässä kohdassa määrätään, osapuolet hyväksyvät, että myönnytysten luettelot, jotka sisältyvät liitteisiin I (Tullien poistoluettelot), VII (Luettelo sijoittautumissitoumuksista) ja VIII (Luettelo rajatylittävää palvelujen tarjontaa koskevista sitoumuksista) ja jotka ovat tulosta EU-osapuolen ja Andien yhteisöön kuuluvan hakijamaan välisistä neuvotteluista, otetaan osaksi liittymispöytäkirjaa ilman vaatimusta kauppakomitean ennakolta antamasta hyväksynnästä.

5. Tämä sopimus tulee voimaan Andien yhteisöön kuuluvan hakijamaan ja kunkin osapuolen välillä sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona tallettaja vastaanottaa Andien yhteisöön kuuluvalta hakijamaalta ja osapuolelta viimeisen ilmoituksen siitä, että ne ovat saaneet päätökseen liittymispöytäkirjan voimaantulon edellyttämät sisäiset menettelynsä. Tätä sopimusta voidaan soveltaa myös väliaikaisesti, jos liittymispöytäkirjassa niin määrätään.

6. Jos tämän sopimuksen tekstin hyväksymiseen osallistunut Andien yhteisön jäsenvaltio ei ole allekirjoittanut tätä sopimusta päivänä, jona se tulee voimaan EU-osapuolen ja vähintään yhden Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välillä, kyseisellä maalla on oikeus allekirjoittaa sopimus, eikä sitä katsota 1 kohdassa tarkoitetuksi Andien yhteisöön kuuluvaksi hakijamaaksi.

330 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Kunkin osapuolen on ilmoitettava kirjallisesti tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämien sisäisten menettelyjensä päätökseen saattamisesta muille osapuolille ja 332 artiklassa tarkoitetulle tallettajalle.

2. Tämä sopimus tulee voimaan EU-osapuolen ja kunkin Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välillä sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona tallettaja vastaanottaa viimeisen 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen EU-osapuolelta ja kyseiseltä Andien yhteisöön kuuluvalta allekirjoittajamaalta, elleivät asianomaiset osapuolet sovi toisesta päivästä.
3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, osapuolet voivat soveltaa väliaikaisesti tätä sopimusta joko kokonaan tai osittain. Kunkin osapuolen on ilmoitettava tallettajalle ja muille osapuolille tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen edellyttämien sisäisten menettelyjensä saattamisesta päätökseen. Tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen EU-osapuolen ja Andien yhteisöön kuuluvan allekirjoittajamaan välillä alkaa sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona tallettaja vastaanottaa viimeisen ilmoituksen EU-osapuolelta ja kyseiseltä Andien yhteisöön kuuluvalta allekirjoittajamaalta.
4. Jos osapuolet soveltavat 3 kohdan mukaisesti jotakin tämän sopimuksen määräystä ennen tämän sopimuksen voimaantuloa, määräyksessä olevaa viittausta sopimuksen voimaantulopäivään pidetään viittauksena päivään, josta alkaen osapuolet sopivat soveltavansa kyseistä määräystä 3 kohdan mukaisesti.

331 ARTIKLA

Voimassaoloaika ja irtisanominen

1. Tämä sopimus on voimassa määrittelemättömän ajan.

2. Osapuoli voi irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla asiasta kirjallisesti muille osapuolille ja tallettajalle. Irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut sitä koskevan ilmoituksen.
3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, tämä sopimus on edelleen voimassa EU-osapuolen ja muiden Andien yhteisöön kuuluvien allekirjoittajamaiden välillä, jos yksi Andien yhteisöön kuuluva allekirjoittajamaa irtisanoo tämän sopimuksen. Tämän sopimuksen voimassaolo päättyy, jos EU-osapuoli irtisanoo sopimuksen.

332 ARTIKLA

Tallettaja

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän sopimuksen tallettaja.

333 ARTIKLA

WTO-sopimuksen muutokset

Osapuolet hyväksyvät, että tähän sopimukseen sisällytetyt WTO-sopimuksen määräykset sisällytetään siihen mahdollisin muutoksin, jotka ovat tulleet voimaan määräyksen soveltamisajankohtaan mennessä.

334 ARTIKLA

Muutokset

1. Osapuolet voivat sopia kirjallisesti tämän sopimuksen muuttamisesta.
2. Muutokset tulevat voimaan ja muodostavat erottamattoman osan tätä sopimusta soveltuvin osin 330 artiklassa määrätyin edellytyksin.
3. Osapuolet voivat kehittää edelleen tämän sopimuksen mukaisia sitoumuksiaan tai laajentaa sen soveltamisalaa siten, että ne sopivat muutoksista tähän sopimukseen tai tekevät alakohtaisia tai toimintokohtaisia sopimuksia ja ottavat tässä huomioon sopimuksen täytäntöönpanosta saadut kokemukset.

335 ARTIKLA

Varaumat

Tähän sopimukseen ei sallita valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa tarkoitettuja varaumia.

336 ARTIKLA

Tästä sopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvoitteet

Tämän sopimuksen määräyksiä ei ole tulkittava siten, että ne antaisivat henkilöille muita oikeuksia tai asettaisivat muita velvoitteita kuin osapuolten välillä kansainvälisen julkisoikeuden mukaisesti luodut oikeudet ja velvoitteet.

337 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

Tämä sopimus on laadittu kolmena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

TÄMÄN VAKUUDEKSI alla mainitut asianmukaisesti valtuutetut edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

TEHTY kolmena kappaleena [...] [...] päivänä [...]kuuta] 2012